

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
VĒSTURES UN FILOSOFIJAS FAKULTĀTES
ARHEOLOĢIJAS UN VĒSTURES
PALĪGDISCIPLĪNU KATEDRA

Vēstures maģistra programmas
2.kursa studenta
Ainara BAŠTIKA
(stud. apl. Nr. M 96040)

**LATVIJAS BAPTISTU BAZNĪCAS DARBĪBA
NO 1944. LĪDZ 1990. GADAM**

Maģistra darbs

Zinātniskais vadītājs
doc. Aleksandrs Gavriļins

RĪGA 1999

Satura rādītājs

ievads.....	3
Avotu un literatūras apskats.....	4

I nodaļa

Komunistiskās partijas un padomju varas attieksme pret Baznīcu Latvijā 1944. – 1990. gadam

1.1. Padomju varas ideoloģija un politika attiecībā pret Baznīcu.....	9
1.2. PSRS MP RKLP un tās pilnvaroto attiecības ar baptistu Baznīcu.....	14
1.3. Vietējo valsts varas institūciju cīņa pret draudzēm.....	19

II nodaļa

Latvijas baptistu Baznīcas vadības struktūra

2.1. LBDS kongresa un LBDS padomes likvidācija un transformācija.....	23
2.2. VEKBS padomes pilnvarotā – bīskapa N. Levindanto loma Latvijas baptistu Baznīcā	26
2.3. Latvijas baptistu bīskapu loma Baznīcas pastāvēšanā (1945.–1959. un 1966.–1990.)	29

III nodaļa

Baptistu mācītāji padomju Latvijā

3.1. Padomju režīma represijas pret mācītājiem.....	38
3.2. Mācītāju attiecības ar vietējo izpildkomiteju un komunistiskās partijas komiteju..	43
3.3. Mācītāju profesionālā sagatavošana.....	44
3.4. Mācītāju sprediķu un draudzes pastāvēšanas kopsakarības.....	47

IV nodaļa

Latvijas baptistu draudžu struktūra un darbība padomju gados

4.1. Lokālās baptistu draudzes vadības struktūra.....	51
4.2. Draudžu garīgā darbība.....	55
4.3. Baptistu draudžu darba nozares starp atļauto un neatļauto.....	60
4.4. Draudžu materiālais stāvoklis.....	73

Nobeigums	79
------------------------	----

Izmantoto avotu un literatūras saraksts	80
--	----

Summary in English	85
---------------------------------	----

Pielikums	86
------------------------	----

Latvijas baptistu Baznīcas darbība no 1944. līdz 1990. gadam

Ievads

Jebkurā sabiedrībā nozīmīgu vietu ieņem attiecības starp valsti un Baznīcu. Sākot pētīt padomju periodu Latvijas vēsturē, viens no būtiskākajiem ir jautājums par Baznīcas lomu ateistiskā valstī. PSRS totalitārajā režīmā, kuru vadīja komunistiskā partija, valsts maksimāli reglamentēja sabiedrības ekonomisko, politisko, kā arī garīgo dzīvi. Līdz ar to kristīgais pasaules uzskats bija vienīgā nopietnā alternatīva komunistiskajai ideoloģijai. Baznīca, neraugoties uz jebkādiem kompromisiem ar valsti, ar savu pastāvēšanu vien jau norādīja uz opozīciju padomju režīmam un deva monoideoloģiskas sabiedrības locekļiem garīgas izvēles iespēju

Minēto kopsakarību kontekstā ir pētāma arī tēma par baptistu Baznīcas darbību padomju Latvijā pēc Otrā pasaules kara.

Ja pēdējos gados ir parādījušies vairāki pētījumi, kas skar Latvijas lielāko Baznīcu - luterāņu, katoļu un pareizticīgo – vēsturi, tad joprojām maz pētīta ir relatīvi mazākas – baptistu Baznīcas – darbība pēckara gados. Tā kā katra Baznīca atšķiras ar savu vēsturisko darbību, tad svarīgi ir izpētīt visu kristīgo konfesiju, t.sk. arī baptistu lomu un ieguldījumu Latvijas vēstures attīstības gaitā.

Maģistra darba **mērķis** ir izpētīt Latvijas baptistu Baznīcas darbību laika posmā no 1944. gada līdz 1990. gadam. Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, tika izvirzīti sekojoši **uzdevumi**:

1. Aplūkot padomju varas un komunistiskās partijas attieksmi pret Baznīcu Latvijā no 1944. – 1990. gadam.
2. Izpētīt Latvijas baptistu Baznīcas vadības struktūru un Baznīcas vadības attiecības ar valsts varu un baptistu draudzēm.
3. Raksturot mācītāju stāvokli un iespējas padomju režīmā pilnvērtīgi kalpot baptistu draudzēs.
4. Veikt draudžu pastāvēšanas un darbības iespēju analīzi.

Darba **hronoloģiskie ietvari** aptver laika periodu no 1944. gada līdz 1990. gadam. Otrā pasaules kara beigās padomju armijas okupētajā Latvijas teritorijā baptistiem vairs nebija nekādas vadības. Lai to novērstu, 1944. gada 12. novembrī Latvijas baptistu mācītāju sanāsmē tika izveidota Latvijas Baptistu draudžu savienības (LBDS) Pagaidu padome.¹ 1945. gada 11. aprīlī LBDS beidza pastāvēt un tika pievienota Vissavienības Evaņģēliski kristīgo baptistu savienībai² (VEKBS), kuras sastāvā Latvijas baptisti atradās līdz 1990. gada 27. janvārim. Šajā gadā Latvijas baptisti izstājās no VEKBS un atkal kļuva par neatkarīgu Baznīcu – Latvijas Baptistu draudžu savienību.³ Atkal tika atjaunota LBDS darba struktūra Baptistu Teoloģiskais seminārs, kā arī darba nozares: Koru apvienība, Jaunatnes apvienība, Māsu darba apvienība, Garīdznieku Brālība, izdevniecība.

Pētījums sastāv no ievada, avotu un literatūras apskata, četrām pamatnodaļām,

¹ LVA, 1448. f., 1.a., 230.1.- 1. lpp.

² LVA, 1448. f., 1.a., 230.1 – 18. lpp.

³ LBDS VA, Sarakste ar RKL pilnvaroto, mape Nr. 05

nobeiguma un pielikuma.

Pirmajā nodaļā – „**Komunistiskās partijas un padomju varas attieksme pret Baznīcu Latvijā 1944. – 1990. gadam**” – tiek raksturota Baznīcas vieta padomju ideoloģijas sistēmā un parādītas valsts institūciju un Baznīcas attiecības.

Otrajā nodaļā – „**Latvijas baptistu Baznīcas vadības struktūra**” – atspoguļota Latvijas baptistu Baznīcas vadības un darba organizācija.

Trešajā nodaļā – „**Baptistu mācītāji padomju Latvijā**” – tiek raksturots baptistu mācītāju stāvoklis padomju sabiedrībā, kā arī parādīta mācītāju kalpošanas nozīme draudžu pastāvēšanā.

Ceturtajā nodaļā – „**Latvijas baptistu draudžu struktūra un darbība padomju gados**” – izpētīts baptistu draudžu adaptācijas process padomju režīmā un analizētas dažādas aktivitāšu iespējas.

Pētījumā ir lietoti termini un saīsinājumi: Latvijas Baptistu draudžu savienība – LBDS, Latvijas Baptistu draudžu brālība – LBDB, Vissavienības Evaņģēliski – kristīgo baptistu savienība – VEKBS, Vissavienības Evaņģēliski – kristīgo baptistu savienības padome – VEKBS. No 1945. gada līdz 1977. gadam baptistu kopdarbu sauca par VEKBS Latvijas Evaņģēliski – kristīgo baptistu draudžu pārvaldi. Lai izvairītos no tik dažādu nosaukumu citēšanas, baptistu konfesija minētajā laika posmā tiek apzīmēta kā **Latvijas baptistu Baznīca**.

Baptistiem Latvijā ir divas garīdznieku kārtas: sludinātājs (iesāk kalpošanu ar iesvētīšanu) un mācītājs (tiek ordinēts). Lai nevajadzētu katru reizi lietot abus nosaukumus, darbā pārsvarā ir lietots viens apzīmējums – mācītājs.

Avotu un literatūras apskats

Avoti

Maģistra darba avotu bāze ir npublicētie avoti: Latvijas Valsts arhīva (LVA) materiāli, Latvijas Baptistu draudžu savienības Vēstures arhīva (LBDS VA) materiāli, Latvijas republikas Tieslietu ministrijas Reliģijas lietu departamenta arhīva materiāli un atsevišķu baptistu draudžu arhīvu materiāli.

1. No Latvijas Valsts arhīva fondiem tika izmantoti trīs: 1419. fonds (PSRS MP Reliģijas lietu padomes Reliģijas lietu pilnvarotais LPSR), 1448. fonds (PSRS MP Reliģijas kultu lietu padomes pilnvarotais Latvijas PSR pie PSRS MP) un 270., 270 cr. fonds (ar atzīmi „slepeni”, PSRS MP Reliģijas lietu padomes pilnvarotā informatīvie ziņojumi). Minēto fondu dokumenti sevī ietver lielāko konfesiju (katoļu, luterāņu, pareizticīgo, vecticībnieku, baptistu, adventistu un jūdaistu), kā arī dažādu reliģisko biedrību un organizāciju raksturojošus dokumentus par laika posmu no 1944. gada rudens līdz 1986. gadam. Šie fondi ietver instrukcijas, instruktīvās vēstules, ziņojumus, referātus, aktus, iesniegumus, sūdzības, statistiku, kadru anketas, raksturojumus un citus dokumentus. Pamatā visi dokumenti ir krievu valodā. Darbā izmantotos LVA fondu dokumentus var sadalīt vairākās grupās:

Reliģisko kultu lietu pilnvarotā atskaites un ziņojumi Reliģisko kultu lietu padomei pie PSRS MP, Latvijas PSR MP un Latvijas PSR KP CK.

Šī ir nozīmīgu avotu grupa. Reliģisko kultu lietu pilnvarotais divas līdz četras reizes gadā nosūtīja ziņojumus par reliģisko situāciju Latvijā. Ziņojumi bija iedalīti nodaļās, kuru starpā bija arī nodaļa par baptistiem. Pilnvarotais informēja par svarīgākiem notikumiem, kā arī pats bieži sniedza savu subjektīvo vērtējumu par baptistu bīskapu, mācītāju un draudžu darbību. Tomēr jāņem vērā, ka baptistu Baznīca bija skaitliski daudzas reizes mazāka nekā luterāņu vai katoļu. Tāpēc pilnvarotā ziņojumos galvenā vērība tika pievērsta luterāņiem un katoļiem. Šī iemesla dēļ baptistu darbība dažkārt ir aprakstīta īsi un formāli. Taču tās problēmas, kuras Reliģisko kultu lietu pilnvarotais uzskatīja par nozīmīgām, ir atspoguļotas plaši un detalizēti. Piemēram, par šķelšanos VEKBS 1960.-os gados vai konflikts Aizputes draudzē 1974. – 1976. gados. LVA 270., 270cr fonds satur daudzus dokumentus ar atzīmi „slepeni”. Šie dokumenti objektīvo īstenību atspoguļo patiesāk, jo tajos fiksēta padomju valsts reālā attieksme pret reliģiju un Baznīcu, kā arī parādīti tās īstentie mērķi un nodomi.

Ziņojumi par Latvijas baptistu mācītāju sanāksmēm.

Ziņojumus par mācītāju sanāksmēm pilnvarotam līdz 1966. gadam sniedza Baltijas bīskaps N. Levindanto, vēlāk bīskapi P. Egle un J. Tervits. Sanāksmēs, kuras notika neregulāri, piedalījās lielākā daļa baptistu mācītāju. No 1945. gada līdz apmēram 70.-to gadu vidum mācītāju sanāksmēs notiekošais ir atspoguļots detalizētāk un plašāk. Parasti ziņojumi ietvēra: 1) Latvijas bīskapa atskaiti par aizvadītajiem gadiem; 2) Mācītāju ziņojumus par draudžu darbību; 3) Baznīcas vadības norādījumus un paziņojumus mācītājiem; 4) Mācītāju diskutēto jautājumu loku un reakciju. Bīskaps N. Levindanto sīki aprakstīja sanāksmju norisi un šo informāciju iesniedza Reliģisko kultu lietu pilnvarotajam. Minētie avoti dod iespēju iepazīties ar galvenajām problēmām, kuras risināja baptistu Baznīcas vadība Latvijā. Ziņojumos, kas sastādīti līdz 1966. gadam, mazāk atspoguļoti atsevišķu mācītāju uzskati, jo šajā periodā sanāksmēs netika diskutēti un uzdoti jautājumi, bet gan saņemta informācija un klusēts.

Atskaites par pārbaudēm atsevišķās draudzēs.

1950.-to gadu vidū Reliģisko kultu lietu pilnvarotam pakļauts inspektors veica pārbaudes vairākās draudzēs. Pārbažu rezultāti tika apkopoti atskaitēs. Šī avotu grupa ļauj tuvāk uzzināt par konkrēto draudžu darbību. Inspektors informēja par draudžu locekļu skaitu, vecumu, dzimumu, nodarbošanos. Īpaša vērība pievērsta mācītāju darbības analīzei. Tomēr jāsaprot, ka atskaitēs atspoguļots tikai īss konkrētās draudzes dzīves laika posms.

RLK pilnvarotā sarakste ar pilsētu un rajona Tautas Deputātu padomju Izpildkomitejām.

Konfliktos starp vietējām TDP un to teritorijā esošajām draudzēm nereti bija spiests iesaistīties arī Reliģisko kultu lietu pilnvarotais. Avotos visbiežāk atrodami materiāli, kas atspoguļo konfliktus, kas saistīti ar nomas līgumu slēgšanu un sūdzībām par mācītāju „neatļautām” aktivitātēm, kā arī dažādas direktīvas un rīkojumus.

Nolikums par Vissavienības Evaņģēliski – kristīgo baptistu savienību PSRS.

Nolikums bija pamatdokuments, kas regulēja baptistu darbību Padomju Savienībā (skat. Pielikums Nr. 1.). To 1944. gadā izstrādāja baptistu centrālā vadība Maskavā – Vissavienības evaņģēliski – kristīgo baptistu padome. Baptistu draudzēs Latvijā minētais

Nolikums tika izplatīts 1948. gadā. 1960. gadā tas tika pārstrādāts, paredzot daudz stingrākus un ierobežojošākus noteikumus draudžu un mācītāju darbībai nekā iepriekš. Minētais Nolikums bija par iemeslu VEKBS šķelšanās procesam, kura rezultātā Padomju Savienībā izveidojās pagrīdes baptistu Baznīca – Baznīcas Padome. 1963. gadā iepriekšējais Nolikums tika daļēji atcelts un pārstrādāts. Sākot ar 1966. gada VEKBS kongresu (turpmākie kongresi: 1969., 1974., 1979., 1985., 1990. gados) Nolikums tiek labots un papildināts, pakāpeniski dodot draudzēm un mācītājiem lielāku brīvību un iespējas. Nolikums ir viens no svarīgākiem avotiem, jo reglamentēja baptistu darbību bīskapu, mācītāju un draudžu līmeņos. Tā ietvaros bija jādarbojas jebkuram mācītājam un draudzei. Savukārt, Nolikuma pārkāpšana varēja beigties ar apsūdzību pretpadomju darbībā un mācītāja reģistrācijas apliecības atņemšanu vai draudzes likvidēšanu.

Draudžu statistika.

Kopš 1949. gada, kad tika pabeigta draudžu pārreģistrācija, Reliģisko kultu lietu pilnvarotā rīcībā bija ikgadējo draudžu statistisko ziņu kopsavilkumi. Tajos tika sasummēti dati no katras atsevišķas draudzes sniegtajām ziņām. Šīs ziņas parāda draudžu locekļu skaitu, kā arī kristību, laulību un bērnu skaitu. Jāsaka, ka baptistu draudžu locekļu reālais skaits varēja būt nedaudz lielāks, jo uzskaitē neietilpa baptistu bērni un pusaudži, kā arī, pēc draudžu likvidēšanas, dažās Latvijas vietās varēja darboties nelielas neregistrētas baptistu grupas. Kopumā statistikas dati uzskatāmi par precīziem, jo, tā kā draudzes tika kontrolētas, tad tās nevarēja ilgstoši uzrādīt sagrozītus datus. Sākot ar 1951. gadu reizi vai divas reizes gadā katra draudze pilnvarotajam iesniedza finansiālās darbības atskaiti. No tām redzams, ka atsevišķu konfesiju un draudžu finansiālā darbība ir stipri atšķirīga. Taču, jāņem vērā, ka visus draudzes līdzekļus draudzes neuzrādīja, tomēr tas netraucē noskaidrot draudžu ienākumu avotus, izdevumu sadalījumu, kā arī finansiālo līdzekļu virzību gada laikā.

Kopumā visi Reliģisko kultu lietu pilnvarotā fondu materiāli ir pietiekami plaši un daudzpusīgi, lai konstatētu un rekonstruētu baptistu Baznīcas darbību minētajā laika posmā. Jāsaka, ka līdz 1970.-to gadu vidum arhīva materiālos daudzviet atspoguļoti Baznīcu vadītāju un pilnvaroto uzskati, sniedzot paskaidrojumus un komentārus par vienu vai otru notikumu. Vēlākos gados, galvenokārt, dominē sausi statistikas dati un atskaites.

2. Pētījumā izmantoti arī Latvijas Baptistu draudžu savienības Vēstures arhīva (LBDS VA) materiāli – bīskapu sarakste ar Reliģisko kultu lietu pilnvaroto, valsts iestādēm, draudzēm un mācītājiem. LBDS VA ir arī kongresu, mācītāju un darbinieku sanāksmju protokoli, kuros redzama attiecīgā laika situācija, problēmas un mācītāju viedokļi. Draudžu darbība ir atspoguļota bīskapu (līdz 1970.-to gadu beigām) sūtītajās atskaitēs uz VEKBS padomi Maskavā. Diemžēl lielākā daļa materiālu ir nesistematizēta un neapzināta. Tikai pēdējos gados, īpaši pēc izstādes „Nelegālā kristīgā literatūra padomju gados – „Vai vērts...”” Raiņa Literatūras un mākslas muzejā 1996. gada aprīlī – maijā ir sākta baptistu atsevišķu darba nozaru sistematizācija.

3. Latvijas republikas Tieslietu Ministrijas Reliģijas lietu departamenta arhīvā atrodas materiāli, kuros atspoguļota draudžu darbība no 1945. gada līdz šodienai. Departamenta arhīvā glabājas visdažādākā satura dokumenti: statistika, atskaites, sarakste, instrukcijas, ziņojumi, sūdzības, apsveikumi un citi. Diemžēl jāatzīmē, ka arhīvs ir fragmentārs un nav sakārtots, kas stipri apgrūtina pētījumus.

4. Darba autors ir iepazinies arī ar vairākiem **Latvijas baptistu draudžu arhīviem.**

Rīgas Mateja (agrāk Mateus), Rīgas Āgenskalna un Liepājas Pāvila draudžu arhīvos atrodami materiāli, kas atspoguļo draudzes iekšējo dzīvi un ārējo saskarsmi ar valsts iestādēm. Minētos materiālus var iedalīt divās grupās: Izejošie un ienākušie dokumenti, kas satur saraksti, gada pārskatus un dažādus dokumentus, kas saistīti gan ar valsts struktūrām, gan ar draudžu vadību; otrā grupa ir draudzes padomju sēžu protokoli, dažādu dievkalpojumu un pasākumu plāni un programmas, fotogrāfijas un citi materiāli. Šie materiāli ļauj labāk izprast vietējās draudzes vadības un draudzes locekļu situāciju un darbību konkrētajā laika periodā.

5. Sākot ar 1996. gadu līdz 1999. gadam šī darba autors ir pierakstījis vairāku **baptistu mācītāju un draudžu locekļu atmiņas**, kas arī izmantotas pētījumā. Protams, atmiņas ir subjektīvs avots, taču tās ļauj noskaidrot pašu ticīgo viedokli par apskatītajām problēmām, kā arī atspoguļo tos baptistu Baznīcas darba aspektus, kuri ļoti maz parādās citos avotos, piemēram, nelegāla literatūras izdošana, draudžu koru nometnes un ekskursijas, jauniešu ansambļu darbība, kā arī ticīgo problēmas izglītības un profesijas jautājumos. Darbā izmantotas arī ap 90 baptistu darbinieku – pārsvarā mācītāju biogrāfiskas atmiņas, kas apkopotas divās grāmatās: „Latviešu baptistu darbinieki I un II”.⁴ Minētajās grāmatās galvenā uzmanība akcentēta uz pievēršanos ticībai un kalpošanai. Taču atmiņas ļauj labāk saprast tās grūtības, ar kādām padomju laikā nācās sastapties draudžu mācītājiem, diriģentiem, draudžu padomju priekšsēdētājiem un citiem darbiniekiem.

6. Pētījumā ir izmantoti arī publicētie avoti. Lai izprastu un parādītu komunistiskās partijas attieksmi pret reliģiju un Baznīcu, darbā izmantoti **PSKP CK lēmumi**⁵, kas saistīti ar reliģiskiem jautājumiem.

7. Lai papildinātu arhīvu materiālu saturētās ziņas, tika izmantota **periodika**. Periodikas materiāli iedalāmi divās grupās: 1) padomju preses izdevumi – laikraksti „Cīņa”, „Padomju jaunatne”, „Skolotāju avīze”; 2) konfesionālie baptistu izdevumi – „Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm” (1979. – 1990.), žurnāli „Baptistu draudzēm” (1991. – 1994.), „Baptistu Vēstnesis” (no 1995. gada), „Kristīgā Balss”.

Padomju preses izdevumi parāda diezgan precīzu valsts attieksmi pret Baznīcu. Visvairāk ateistiska satura publikāciju ir laikrakstā „Cīņa”, īpaši pēc 1959. gada. Tas izskaidrojams ar to, ka „Cīņa” bija Latvijas KP oficiozs. Pārējie laikraksti ateisma propagandai pievērsās mazāk. Ar preses publikāciju palīdzību komunistiskā partija centās radīt negatīvu ticīgā tēlu sabiedrības apziņā. Padomju presē atspoguļotās mācītājiem adresētās apsūdzības un pārmetumi netika pierādīti, bet pašiem baptistiem savu viedokli izteikt masu informācijas

⁴ Latviešu baptistu darbinieki I – A. Arāja red. – Toronto. Apgāds Rīga, 1992. – 254 lpp.

Latviešu baptistu darbinieki II – A. Arāja red. – Toronto. Apgāds Rīga, 1992. – 396 lpp.

⁵ Декрет СНК от 23 янв. 1918 г. Об отделении церкви от государства и школы от церкви// Законодательство о религиозных культах. – М., Юридическая литература, 1969 – с. 51
Постановление ЦК КПСС от 10 ноября 1954 г., Об ошибках в проведении научно – атеистической пропаганды среди населения// Законодательство о религиозных культах. – М., Юридическая литература, 1969 – с. 38 – 42.

Постановление ЦК КПСС от 7 июля 1954 г., О крупных недостатках в научно – атеистической пропаганде и мерах ее улучшения// Законодательство о религиозных культах. – М., Юридическая литература, 1969 – с. 32 – 37.

līdzekļos nebija iespējams. Tāpēc padomju prese neatspoguļo sabiedrisko domu, bet vienīgi komunistiskās partijas attieksmi un propagandas metodes.

Apskatāmajā periodā izdot kristīgu periodiku netika atļauts. Tikai sākot ar 1979. gadu baptistu Baznīca ik gadus drīkstēja izdot „Kalendāru Baptistu draudzēm” un bīskapa un viņa padomes „Vēstījumus” dažādos Baznīcas svētkos. Informācija šajos izdevumos, sakarā ar komunistisko cenzūru, bija stipri ierobežota un politizēta. Galvenokārt tika atspoguļota Baznīcas vadības darbība, ārvalstu sakari, cīņa par mieru un draudžu dzīves minimāla hronika.

Baptistu periodikas izdošana atsākās tikai 1990.-to gadu sākumā. Baptistu darbības un vēstures aprakstošie izdevumi bija LBDS padomes oficiāli: „Baptistu Draudzēm” un „Baptistu Vēstnesis”, kuri saturēja ļoti dažāda rakstura informāciju. Taču šajos izdevumos ir atrodamas arī laikabiedru atmiņas un notikumu vērtējumi par pētāmo laika periodu.

Literatūra

Ja avotu ir pietiekami daudz, tad literatūra par minēto tēmu ir trūcīga. Pagaidām visaptverošākais darbs par baptistiem minētajā laika posmā ir ASV vēstures profesora, menonīta Valtera Zavadskā 1981. gadā angļu valodā un 1995. gadā krievu valodā publicētais pētījums: „Евангелическое движение в СССР после второй мировой войны”.⁶ Šajā monumentālajā darbā objektīvi parādīta KP un valsts loma, ar represīvām un administratīvām metodēm iejaucoties baptistu Baznīcas darbībā PSRS. V. Zavadskis arī atklāti izvērtējis Vissavienības Evaņģēliski – kristīgo baptistu savienības vadības pārāk piekāpīgo politiku valsts priekšā, kas izsauca šķelšanos 1960. gadā PSRS baptistu vidū. Autors atklāj mācītāju un draudžu ikdienas dzīvi un cīņu par garīgu pastāvēšanu un fizisku izdzīvošanu padomju režīmā. Minētajā darbā galvenokārt aplūkota Padomju Savienības baptistu darbība, taču nedaudz pieminēti arī Latvijas baptisti un, īpaši Baltijas vecākā prezbitera Nikolaja Levindanto, valsts varai paklausīgā politika. Pētījumā pamatā izmantoti ārzemju arhīvu materiāli (Kestona koledžas, Vispasaules Baptistu savienības u.c.).

Baptistu darbību Padomju Latvijā ir pētījis arī vācietis Ralfs Gnevuhss savā darbā „Die Vermittlung chrislicher Glaubensinhalte unter der Jugend im besetzten Lettland 1940. – 1991.”.⁷ Bez baptistu Baznīcas autors pētījis arī luterāņu un katoļu konfesijas. Taču autors nemaz nav izmantojis Latvijas arhīvus. Darbā izteiktie secinājumi balstās uz attiecīgās konfesijas ticīgo atmiņām, tāpēc arī pētījums ir visai subjektīvs.

Konkrēti par Latvijas baptistu draudzēm un darbiniekiem vēsta baptistu bīskapa *emeritus* Jāņa Tervita grāmata: „Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz”.⁸ Darbs vairāk kalpo kā izziņas materiāls. Tajā pieminētas tās 70 baptistu draudzes, kas darbojās uz doto brīdi – 1995. gadu. Grāmatā atrodams arī īsas vēsturiskas ziņas par padomju periodā strādājušiem mācītājiem un draudžu darbiniekiem.

Tā kā Latvijas baptisti organizatoriski bija VEKBS sastāvdaļa, tad darbā ir izmantots

⁶ Заватски В. Евангелическое движение в СССР после второй мировой войны., М., 1995. – 559 с. Zavatski V. Soviet Evangelicals since World War II, Scottdale: by Herald Press, 1981. – 495 p.

⁷ Gnewuch R. Die Vermittlung chrislicher Glaubensinhalte unter der Jugend im besetzten Lettland 1940. – 1991., Giesen, 1997. – S. 80

⁸ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz., Rīga, LBDS, 1995. – 198 lpp.

arī izdevums „История Евангельских христиан – баптистов в СССР”.⁹ Šis darbs ir pašu baptistu sastādīts, tāpēc daudzas problēmas tajā apskatītas vienpusīgi un vērtētas no Padomju Savienības baptistu vadības pozīcijām. Grāmata iznāca 1989. gadā, bet tika sagatavota vairākus gadus iepriekš, līdz ar to valsts un komunistiskās partijas loma minētajā darbā vēl nevarēja būt objektīvi novērtēta. Šī grāmata izmantota, lai salīdzinātu kopīgo un atšķirīgo Latvijā un visā PSRS.

Maģistra darbā ir izmantots arī Amerikas latviešu baptistu 1960. gada izdevums „Dzīvības ceļš”¹⁰, kas veltīts Latviešu baptistu 100 gadu jubilejai. No šī darba izmantotas biogrāfiska rakstura ziņas par vairākiem Latvijas baptistu darbiniekiem.

Daļēji pētījuma izstrādāšanai tika izmantota arī zinātniskā literatūra par citām konfesijām. Dmitrija Pospelovska monogrāfija „Русская Православная церковь в XX веке”¹¹ izmantota, lai gūtu priekšstatu par reliģisko apvienību darbību PSRS. Autors savā grāmatā devis ieskatu arī citu konfesiju vēsturē.

1996. gadā izdotajā profesora Heinriha Stroda pētījumā „Latvijas Katoļu Baznīcas vēsture 1075. – 1995. g.”¹² pieminēti veidi un metodes kā Latvijas apstākļos tika piemērotas Maskavas direktīvas.

Padomju zinātnieku darbos, kā to pilnīgi atklāti 1974. gadā norāda L. Mitrohins, reliģijas izpēte nekad nebija tīri „akadēmiska zinātnes sfēra”, jo tā bija „asas ideoloģiskas cīņas arēna”.¹³ Līdz ar to zinātniskie kritēriji tika pakārtoti ideoloģiskajām nostādnēm un tāpēc šos pētījumus var izmantot minimāli. Objektīvāka šajos darbos ir statistika.

Kopumā var secināt, ka avotu bāze un literatūra ir pietiekami plaša lai objektīvi atspoguļotu baptistu Baznīcas darbību 1944. – 1990. g. laikā.

1. nodaļa

Komunistiskā partijas un padomju varas attieksme pret Baznīcu

Latvijā 1944. – 1990. g.

1.1. Padomju valsts ideoloģija un politika attiecībā pret Baznīcu

1940. un 1944. gada notikumi ar komunistiskā režīma nodibināšanos, radikāli pārveidoja Latvijas politisko un ekonomisko sistēmu. Latvijas vēsturē iesākās vēl nebijis periods: vienas komunistiskās partijas (PSKP) absolūta vara, viens visiem iedzīvotājiem uzspiests vienīgais „pareizais” pasaules uzskats: marksisms – ļeņinisms, kura būtiska un

⁹ История Евангельских христиан – баптистов в СССР, М., ВСЕХБ, 1989. – 570 стр.

¹⁰ Dzīvības ceļš. Veltījums Latviešu baptistu 100 gadu jubilejai, red. F. Čukurs u.c. – Toronto, ALBA 1960. – 279 lpp.

¹¹ Пospelовский Д.М. Русская Православная церковь в XX веке. – М., Республика, 1995. – 511 стр.

¹² Strods H. Latvijas Katoļu Baznīcas vēsture 1075. – 1995. – Rīga, 1996. – 387 lpp.

¹³ Митрохин Л. Баптизм. – М., 1974. – 5. стр.

neatņemama sastāvdaļa kļuva ateisms. Dažkārt mainījās PSKP kurss ekonomiskajos vai ārpolitiskajos jautājumos, taču vienmēr nemainīgs palika komunistiskās partijas ideoloģiskais virziens – ateisms.

Baznīcas, tai skaitā arī baptisti, neapšaubāmi kļuva par konkurentiem jaunajai padomju ideoloģijai, rezultātā Baznīca kļuva par vajāšanas objektu.

Lai gan marksisma – Ļeņinisma teorētiskās nostādnes pauda, ka jācīnās pret cēloņiem, kas rada reliģiju, ateisti cīnījās pret pašu reliģiju un ticīgiem cilvēkiem. Taču ateisma cīņa pret reliģiju neiznīcināja reliģiozitāti. Kristīgās reliģijas vietā radās jauns kults – Staļina personības kults, kurā tika dievišķota „vadoņa” un „tautu tēva” neierobežotā vara. Staļinam un tā laika valdībai bija nepieciešama reliģioza tauta, kura bija padarīta par nespējīgu ticēt dzīvīvajam Dievam. Tā vietā ārkārtīgi prasmīgi tika radīts elks – jauna, „visprogresīvākā” valsts iekārta pasaulē, un šī valsts vadoņa, kurš spējīgs atrisināt jebkuru jautājumu, tai skaitā neatrisināmos, kults.¹⁴

Komunistiskai ideoloģijai vajadzēja aptvert visus sabiedrības slāņus un vecumus: sākot ar bērniem, padarot viņus par Ļeņina mazbērniem – oktobrēniem, un beidzot ar partijas veterānu „varonīgo” cīņu un darbu slavinājumiem.

Jāsecina, ka 40.-to gadu otrajā pusē antireliģiskā propaganda pārlietu aktīva nebija. Tikko bija beidzies karš un tāpēc saimnieciska un politiska rakstura problēmas tika risinātas vispirms. Komunisti arī nevēlējās kaitināt sabiedrību, kas vēl nebija atguvusies no smagajiem zaudējumiem. Trūka arī kadru, jo Latvijā šāda profila „speciālistu” nebija – tos nācās apmācīt no jauna. Latvijā 1944. – 47. g. īpaši aktīvas antireliģiskās propagandas nebija, jo tā laika periodikā šāda satura publikācijas nav atrodamas – visa uzmanība tika veltīta kolhozu dibināšanai, vienlaidus kolektivizācijai un cīņai ar „bandītiskiem elementiem” un nacionālajiem partizāniem. Izmaiņas notika sākot ar 1947. gadu. Laikrakstā „Komsomoļskaja pravda” pirmo reizi pēckara gados parādījās antireliģiska satura raksti, kuros tika nosodīti skolotāji, kas tic Dievam, deklarēts, ka piederība komjaunatnei nav savienojama ar ticību Dievam, kā arī uzsvērtā izteikti antireliģiskas izglītības sistēmas nepieciešamība līdzšinējās „bezreliģiozās” vietā.¹⁵ Lai popularizētu „zinātniskās” atziņas, bet, galvenokārt, politiskās idejas, Maskavā tika dibināta biedrība „Znaņije”, kas pievērsa lielu uzmanību cīņai ar reliģiju.¹⁶ Latvijas avīzēs pret baznīcu vērstas publikācijas parādās 1950. gadā.¹⁷

Valsts politika liedza mācītājiem iespēju izteikt savas domas masu informācijas līdzekļos, jo tos pilnībā kontrolēja komunistiskā partija. Vienīgi gadījumā, ja mācītājs atteicās no garīgā amata, viņam tika dota iespēja nosodīt presē baznīcu un savu iepriekšējo darbību. 1959. gadā šādiem propagandas mērķiem tika izmantots bijušais baptistu mācītājs P. Grauze.¹⁸

Prese bieži tika izmantota, lai kompromitētu mācītājus un radītu sabiedrībā negatīvu attieksmi pret viņiem. Piemēram, 1962. gadā presē dažādos nodarījumos tika apvainots mācītājs P. Egle.¹⁹ Šādos gadījumos nekad netika publicēts paša mācītāja viedoklis. Līdz ar to

¹⁴Гречишников С. И. Поиск надежды и дух утешения. – М., 1991. – с. 84

¹⁵Поспеловский Д.М. Русская Православная церковь в XX веке. – М., Республика, 1995. – с. 267

¹⁶Turpat – 267. lpp.

¹⁷Zažītis N. Nav ciešama neitralitāte antireliģiskās propagandas jautājumā.// Skolotāju Avīze – 1950. - 14. aprīlis – 6. lpp.

¹⁸Grauze P. Negribu vairs maldīties un maldināt.// Cīņa – 1959. - 3. novembris – 3. lpp.

¹⁹Baznīcas ķeselē iemestas dzīves// Cīņa – 1962. - 22. marts – 2. lpp.

valsts bija izveidojusi nepārkāpjamu informācijas barjeru starp garīdzniecību un sabiedrību.

Vieni no pirmajiem komunistiskās varas aktiem tika vērsti pret tautas izglītības nozari. Izglītības ministrs jau 1940. gada 30. jūlijā izdeva rīkojumu, kurā bija teikts, ka sākot ar 1940./41. mācību gadu, ticības mācība jāsvīturo no visu skolu stundu plāniem. Skolai vajadzēja tapt par galveno ieroci ateistiskā pasaules uzskata iesakņošanā. „Mums vēl ir ģimenes, un to nav maz, kur bērni tiek audzināti reliģiskā garā. Šo ģimeņu audzināšanas kļūdas ir jāizlabo skolai”.²⁰

Jaunā ideoloģija noteica, ka no visām valsts un skolu bibliotēkām jāizņem reliģiska satura raksti, atstājot tos tikai specfonda pārziņā. Tika anulētas atļaujas reliģiskās periodikas izdošanai, tādējādi vairs netika izdoti Baznīcas laikraksti un žurnāli. Arī no grāmatnīcām un spiestuvēm izņēma reliģiska satura grāmatas un reliģisko dziesmu grāmatas. Reliģisko rakstu, pat dziesmu lapiņu iespiešanai bija nepieciešama varas iestāžu atļauja. Tikai 1978. gadā baptistu Baznīca saņēma atļauju iespiest pāris lapu biezo LBDS un Bīskapa Padomes Vēstījumu.²¹

Pēc Staļina nāves sākās pārmaiņas augstākajos varas ešelonos. Tika ierobežoti aresti un pratināšanas ar fizisku iespaidošanu. Presē sāka runāt par sociālo taisnīgumu. 1955. gada septembrī PSRS AP prezidijs izsludināja vispārēju amnestiju politieslodzītajiem. PSKP 20. kongresā, kas notika 1956. gada februārī, Ņ. Hruščovs teica slaveno runu par Staļina režīma noziegumiem, atstādams dziļu ietekmi visā pasaulē. Garīdznieki un ticīgie cerēja, ka Staļina gals ievadīs „lielo brīvības ēru” Baznīcai. Laiks no 1955. līdz 1957. g. tiešām bija zīmīgs ar liberālu padomju valsts attieksmi pret Baznīcu.²² Šis laiks sakrita ar Ņ. Hruščova „valdīšanas” pirmajiem gadiem. Diemžēl cerības neattaisnojās, jo piecdesmito gadu beigās Padomju Savienībā atkal pastiprinājās represijas pret Baznīcu un ticīgajiem, kas tika dēvētas par „Hruščova laika baznīcas vajāšanu”.

1954. gadā klajā nāca divi PSKP CK lēmumi. 7. jūlija lēmumā minēts, ka darbību PSRS aktivizējušas ne tikai oficiālās Baznīcas, bet arī dažādas sekas, kā rezultātā pieaudzis to ļaužu skaits, kuri piedalās reliģiskajās ceremonijās. Antireliģiskā propaganda jāpastiprina Izglītības ministrijai, komjaunatnei, kā arī arodbiedrībām.²³ Šajā lēmumā atzīta ticīgo nepārliciecināmība, uzsvērta viņu neietekmējamība. Tā tika parādīta negatīvā intonācijā: „Garīdznieki un sektanti izgudro visādus paņēmienu, kā cilvēku apziņu saindēt ar reliģijas tvanu, īpašu uzmanību pievēršdami jauniešu un sievietes piesaistīšanai pie baznīcas. (...). Reliģisko svētku svinēšana, kas nereti saistīta ar vairākas dienas ilgstošu dzeršanu un liela lopus skaita nokaušanu, nodara lielus zaudējumus tautas saimniecībai, atrauj tūkstošiem cilvēku no darba un grauj darba disciplīnu. Reliģiskie aizspriedumi un māņticība saindē vienas padomju cilvēku daļas apziņu, traucē viņu apzinīgo un aktīvo piedalīšanos komunisma celtniecībā”.²⁴ Tālāk lēmums paredz aktīvi pastiprināt ateisma propagandu gan kultūras un izglītības iestādēs, gan ikvienā darbavietā, gan arī masu informācijas līdzekļos, īpašu uzmanību pievēršot arī antireliģiska satura pilnmetrāžas un īsmetrāžas populārzinātnisku un mākslas filmu sēriju izveidošanu, nodrošinot tām plašu demonstrēšanu kinoteātros un

²⁰Наука и религия – 1961, No 9. – с.56 - 59

²¹LVA, 1419.f., 3.a, 104.1. – 1. – 2. lpp.

²²Поспеловский Д.М. Русская Православная церковь в XX веке. – М., Республика, 1995. – с. 281

²³Turpat. – 280. lpp.

²⁴Par reliģiju un baznīcu./ Dokumentu krājums. – R., 1996. – 74. lpp.

klubos, skolās un mācību iestādēs.²⁵ 1954. g. 7. jūlija PSKP CK lēmums bija tieši vērsts uz ateisma propagandu un neiecietību pret ticību Dievam. 1954. g. 10. novembrī PSKP CK pieņēma citu lēmumu „Par kļūdām, kādas pieļautas, veicot zinātniski ateistisko propagandu iedzīvotāju vidū”, ar kuru nosodīja patvaļu, „birku karināšanu”, garīdzniecības un ticīgo aizskaršanu. Novembra lēmums akcentēja ateistiskās audzināšanas zinātniskumu, nevis propagandu.

Pēc 1954. gada 10. novembra PSKP CK uzbrukumi Baznīcai it kā noklusa, un laika posmu no 1955. līdz 1957. gadam varētu uzskatīt par pašu „liberālāko” ticīgajiem cilvēkiem pēc 1947. gada.²⁶

50.-to gadu beigās valsts varas attieksme pret Baznīcu un ticīgajiem atkal mainās. Valsts politikas antirelīģiskais virziens vairs neietvēra tikai ateistiska satura lekciju skaita palielināšanu, speciālu obligāto ateisma kursa ieviešanu skolās un augstskolās, bet arī tā saucamo individuālo darbu ar ticīgajiem. Komunistiskās partijas, komjaunatnes, arodbiedrību vietējās organizācijas sūtīja savus biedrus ateistus pie ticīgajiem cilvēkiem, bieži vien no tā paša darba kolektīva. Ateisti bieži apmeklēja ticīgos arī mājās un centās tos pārliecināt, bet neveiksmes gadījumā iesniedza lietu „izskatīšanai” biedru tiesā, kur publiski nosodīja ticīgo „relīģisko atpalcību” vai „tumsonību”.²⁷

1964. gadā Maskavā nodibināja PSKP CK Sabiedrisko zinātņu akadēmijas Zinātniskā ateisma institūtu. Tā galvenie darbības virzieni bija:

- Aktuālo zinātniskā ateisma teorijas un prakses jautājumu kompleksa izpēte;
- Ateistisko pētījumu koordinācija valstī;
- Augstas kvalifikācijas ateistu kadru gatavošana.²⁸

Kopš 1964./65. mācību gada universitātēs un augstākajās medicīniskās, lauksaimniecības un pedagoģiskajās mācību iestādēs tika ieviests obligāts mācību kurss – „Zinātniskā ateisma pamati”. Mācību plānos un programmās paredzēja obligātu seminārnodarbību kursu, kursa darba sagatavošanu un ieskaiti ateistiskā darba praksē. Tika pastiprināta arī dabaszinātnisko un humanitāro kursu ateistiskā ievirze. Ieteica arī praktizēt seminārus par ateistiskās audzināšanas jautājumiem partijas, padomju komjaunatnes un arodbiedrību darbiniekiem un aktīvistiem, skolotājiem, ārstiem, pionieru vadītājiem un bērnu pirmskolas iestāžu darbiniekiem, žurnālistiem, administratīvajiem darbiniekiem, sieviešu padomju, namu komiteju un pensionāru padomju priekšsēdētājiem un locekļiem.²⁹

Lai sekmētu zinātniski materiālistiskā pasaules uzskata izveidi un reliģisko palieku pārvarēšanu padomju cilvēku apziņā un sadzīvē, valstī plašā mērogā sāka dibināt ateistu klubus, kuru oficiālais darbības formulējums bija brīvprātīga apvienība ateisma jautājumu pētīšanai un propagandai. Latvijas PSR ateistu klubi darbojās kopš 1958. gada. 1959. gadā tika nodibināts plaši pazīstamais Daugavpils pedagoģiskā institūta karojošo ateistu klubs.

Viena no tā laika ateistu „rokasgrāmatām” bija 1959. gadā Maskavā izdotā Jemeljana Jaroslavka grāmata „Par reliģiju”, kas piedzīvoja daudzus tulkojumus, arī latviešu valodā (propagandas materiālu tulkošana nacionālajās valodās bija viena no ateistu metodēm, lai

²⁵ Turpat – 77. lpp.

²⁶ Пospelовский Д.М. Русская Православная церковь в XX веке. – М., Республика, 1995. – с. 280

²⁷ Turpat.

²⁸ Latvijas padomju enciklopēdija. – R., Zinātne, 1987., - 10. (I) sēj. – 644. lpp.

²⁹ Par reliģiju un baznīcu./Dokumentu krājums. – R., 1996. – 89. lpp.

sasniegtu labākus rezultātus).³⁰

Sākot ar 1958. gadu antirelīģiskās propagandas darbā, paralēli lektoriem un pedagogiem, iesaistījās arī prese. Visbiežāk pret ticību un Baznīcu vērstus rakstus publicēja avīze „Cīņa”, kur 1959. g. no aprīļa līdz jūnijam, piemēram, bija ievietoti 11 attiecīga satura raksti. „Cīņā” 1958. – 64. gados tika publicēti arī no amata atkritušo garīdznieku atteikšanās vēstules, kā arī ateistiska satura publikācijas.³¹

1964. gads bija lūzuma gads Padomju Savienības iekšpolitikā, jo oktobrī PSKP CK plēnuma laikā Ņ. Hruščovs tika atstādināts no amata. Viņa vietā nāca L. Brežņevs, kura darbības laiku raksturoja stagnācija valsts iekšējā dzīvē, kā arī birokrātijas uzplaukums. L. Brežņeva valdīšanas pirmos gadus dēvēja par „atkušņa” beigām, īpaši pēc 1968. gada padomju agresijas Čehoslovākijā.

Taču baznīcai Ņ. Hruščova atstādināšana nozīmēja pakāpenisku vajāšanu samazināšanos, kas līdz 60.-to gadu beigām sasniedza „obligāto minimumu” gan propagandas jomā, gan attiecībā uz mācītāju darbību Padomju Savienībā, jo turpmāk viņus vairs nevajāja bez pamata, daudziem tika atdotas agrāk atņemtās reģistrācijas apliecības, vairs netika atņemti dievnami, kaut atņemto atpakaļ nedeva.³²

Baznīcas vajāšanas, kas sākās 50.-to gadu beigās un ilga līdz 1964./65. g. (Ņ. Hruščova atstādināšanai no amata), metožu ziņā atšķīrās no līdzšinējām, t.i., Staļina laikā pazīstamām. Fiziska terora vietā nāca nedaudz „smalkākas metodes”: no „pretinieku” fiziskas iznīcināšanas atturējās, cenšoties reliģiju ierobežojošiem pasākumiem piešķirt šķietami legālu formu.

Sākot ar L. Brežņeva laiku, gandrīz katru gadu tika noturēti PSKP CK un arī Latvijas KP CK un dažādu partijas struktūru sanāksmes, kurās tika pieņemti lēmumi „cīņas pret reliģiju pastiprināšanai vai uzlabošanai”. 1964. gada 25. februārī LKP CK prezidijs apsprieda jautājumu par cīņas pret reliģiju pastiprināšanu. Prezidijs apstiprināja vienu no plašākajiem un slepenākajiem Latvijas komunistu plāniem cīņai pret reliģiju – „Pasākumi iedzīvotāju ateistiskās audzināšanas pastiprināšanai republikā” ar 22 paragrāfiem.³³ Pirmais lēmuma punkts uzdeva 1964./65. mācību gadā LVU Vēstures fakultātē specializēt studentus zinātniskajā ateismā dienas, vakara un neklātienēs nodaļā. Otrais lēmuma punkts uzdeva LVU un citās augstskolās (atskaitot dažas tehniskās) mācību plānā ieviest priekšmetu „Zinātniskā ateisma pamati” ar obligātu eksāmenu, priekšmetu pabeidzot. Minētais lēmums uzdeva propagandēt ateismu visos sabiedrības slāņos ar visiem iespējamiem līdzekļiem, sākot ar propagandistu sagatavošanas kursiem un Radio un TV iesaistīšanu. Presē un žurnālu izdevumos jābūt atsevišķām ateisma propagandai veltītām nodaļām. Ateistiskās filmas jādemonstrē bez maksas, jāpopularizē padomju tradīcijas, savukārt, ja komunisti piedalījās reliģiskā ceremonijā, viņu varēja izslēgt no partijas

Valters Zavatskis minēto padomju ateismu, kurš aptver visu sabiedrību un kurš atspoguļo padomju pilsoņu oficiālo ticību, nosauc par „valsts ateismu”.³⁴

1972. – 1973. gadā ateistiskā darba uzlabošanu apsprieda visās pilsētās un rajonu

³⁰Gavars I. Rokasgrāmata ateisma propagandētājiem.// Cīņa – 1959. - 4. aprīlis, -3 lpp.

³¹Bārtulis I. Garīdznieka sutanu noņemot.// Cīņa - 1959. - 31. maijs – 3. lpp.

³²Поспеловский Д.М. Русская Православная церковь в XX веке. – М., Республика, 1995. – с. 310.

³³ Strods H. Latvijas Katoļu Baznīcas vēsture 1075. – 1995. – Rīga, 1996. – 330. – 331. lpp.

³⁴Заватски В. Евангелическое движение в СССР после второй мировой войны., М., 1995. – с. 370. – 371.

komitejās, visās komunistu pirmorganizācijās, visi komunisti solījās aktivizēties un veikt pasākumus reliģijas palieku likvidēšanā.³⁵ Tomēr arī šie lēmumi gaidīto un cerēto nedeķa. Tas arī tiek secināts katrā KP CK apspriedē, kur spriež par reliģiju.

1981. gada 3. novembrī LKP CK birojs apsprieda jautājumu „Par ateistiskās audzināšanas pastiprināšanu”. Pēc apstiprināšanas tika pieņemts plašs lēmums, kura konstatējošā daļā bija rakstīts, ka daudzas partijas organizācijas un komunisti neīsteno ļeņiniskos principus par cīņu pret Baznīcu, nepietiekami strauji ievieš padomju tradīcijas. Šādi pārkāpumi vērojami Rīgā, Jūrmalā, Rīgas, Jelgavas, Ogres, Jēkabpils un Liepājas rajonos. Šeit notiekot iedzīvotāju sapulces zem jubileju un kāzu svinēšanas maskas, kurās „tiek izplatīts reakcionārs emigrantisks noskaņojums, tiek izplatīta reakcionāra, padomju iekārtu apmelojoša literatūra”.³⁶ KP neveiksmes cīņā ar reliģiju mēģināja arī izskaidrot ar ārzemju imperiālistu propagandu: radio raidījumos „Amerikas Balss”, „Vatikāna Radio”, „Brīvība”.

Ateistu kursus, seminārus un skolas komunisti sāka pārdēvēt par ateisma universitātēm. 1983. gada 19. janvārī A. Voss ziņoja Maskavai, ka „Latvijā strādā 29 zinātniskā ateisma universitātes un filiāles ar kopējo klausītāju skaitu vairāk nekā 3500 cilvēku”. Latvijā 1982. gadā nolasītas 36000 ateistiskas lekcijas, bet laikā no 1976. līdz 1982. gadam likvidētas 30 dažādu konfesiju draudzes.³⁷

Jāņem vērā arī tas, ka valsts ateisma propagandai tērēja milzīgus valsts līdzekļus. Taču, no otras puses, tas liecināja, ka ateistiskais aparāts ir mākslīgi uzturēts. Ar to var arī izskaidrot, kā relatīvi nelielā ticīgo sabiedrības daļa, esot bez līdzekļiem, bez izteikšanās iespējām, apkrauta ar neskaitāmiem aizliegumiem un kontrolēm tomēr izdzīvoja.

Padomju ateisms par visu vairāk baidījās no „brīvā tirgus” konkurences ar Baznīcu.³⁸ Bez valsts atbalsta ateisms diez vai būtu pastāvējis. Šodienas brīvības apstākļos tā ir laba mācība Baznīcai neatkārtot to pašu kļūdu, ko veica Padomju ateisms, saaugot kopā ar valsti. 1980. gados pieņemtajiem LKP CK lēmumiem, tāpat kā visiem iepriekšējiem, gaidīto sekmju nebija gandrīz nekādu. „Ļaunuma impērija” bija tik sairusi saimnieciski, politiski un ideoloģiski, ka tās „prāts, gods un sirdsapziņa” arvien mazāk spēja kontrolēt situāciju. Tas redzams arī no LKP CK biroja sēžu protokolēm, kurās tika pieņemti kārtējie lēmumi, kaut jau iepriekš daudziem komunistiem bija skaidrs, ka tos neizpildīs, pat neievēros. Taču, par spīti lēmumiem, neskaitāmām ateistu padomēm, izdevumiem (arī slepeniem kontrpropagandas krājumiem), „imperialistiskā ideoloģija” arvien vairāk izplatījās un veicināja pasaulē pirmās komunistiskās lielvalsts bojāeju.³⁹

1.2. PSRS MP RKLP un tās pilnvaroto attiecības ar baptistu Baznīcu

Kad Latvijā pēc kara no jauna nodibinājās komunistiskā okupācija, likumi, kas eksistēja Padomju Savienībā, tika attiecināti arī uz jaunizveidoto Latvijas PSR. Baznīcas attiecības ar valsti Latvijā noteica Krievijas Tautas Komisāru Padomes 1918. gada 22. janvāra dekrēts par Baznīcas šķiršanu no valsts un skolas šķiršanu no Baznīcas. Minētais dekrēts

³⁵ LVA, 1419.f., 3.a., 290.l. – 40. lpp.

³⁶ Strods H. Latvijas Katoļu Baznīcas vēsture 1075. – 1995. – Rīga, 1996. – 338. lpp.

³⁷ Turpat. – 339. lpp.

³⁸ Заватски В. Евангелическое движение в СССР после второй мировой войны., М., 1995. – с. 372.

³⁹ Strods H. Latvijas Katoļu Baznīcas vēsture 1075. – 1995. – Rīga, 1996. – 340. – 341. lpp.

noteica iespēju atņemt Baznīcām to īpašumus, kā arī likvidēt to juridisko personu statusu.⁴⁰

Līdz ar to Baznīca kļuva nespējīga reprezentēt sevi valsts priekšā, jo visus ar Baznīcas dzīvi un darbību saistītos jautājumus varēja lemt tikai noteiktas valsts institūcijas, kas nodarbojās ar Baznīcas lietām. Šāda institūcija bija **PSRS Tautas komisāra padomes (TKP) Reliģijas lietu padome**, kuras izveide tika sākta Maskavā, 1943. g. 4. septembrī, tiekoties Staļinam ar Krievijas Pareizticīgās Baznīcas pārstāvjiem.⁴¹

Jau 1944. gada rudenī, kad Latvijas teritorijā atkal ienāca PSRS bruņotie spēki, ieradās arī Maskavā izveidotā Latvijas PSR valdība un arī **Reliģijas kultu lietu padomes pilnvarotais** Voldemārs Šeškins, kurš administratīvi nebija pakļauts Latvijas PSR valdībai, bet gan tieši PSRS TKP Reliģijas kultu lietu padomei, kas noteica pilnvarotā uzdevumus, pienākumus, tiesības un pilnvaras. Jāatzīmē, ka Reliģijas kultu lietu padome pie PSRS TKP (vārds „pie” bija ietverts oficiāli tās nosaukumā), vēlāk attiecīgi pie PSRS Ministru padomes (MP), bija tā valsts struktūra, kura realizēja kontroles funkciju, kā tiek ievēroti PSRS likumi un valdības lēmumi, kas attiecas uz Baznīcām un citām reliģiskām organizācijām.

Reliģijas kultu lietu padomes (turpmāk tekstā RKLP) galvenie uzdevumi bija:

- 1) konsekventa partijas un padomju valdības politikas ieturēšana attiecībā pret reliģiju, reliģisko organizāciju kontrole,
- 2) saiknes uzturēšana starp PSRS valdību un reliģisko organizāciju centriem. PSKP CK un padomju valdības pilnīga un savlaicīga informētība par reliģisko organizāciju darbību,
- 3) PSRS reliģisko organizāciju un darbinieku iesaistīšana cīņā par mieru, aizrobežu pretpadomju propagandas atspēkošana, kultu lietu likumdošanas un reliģijas lietu stāvokļa PSRS izskaidrošana.⁴²

Lai veiktu iepriekšminētos uzdevumus, RKLP bija šādas tiesības:

- 1) pieprasīt no centrālajiem un vietējiem padomju orgāniem nepieciešamo informāciju, materiālus un slēdzienus par jautājumiem, kas saistīti ar reliģiskajiem kultiem,
- 2) sniegt centrālajiem un vietējiem padomju orgāniem izskaidrojumus kā piemērot likumdošanu par kultiem,
- 3) pieņemt saistošus lēmumus attiecībā uz sūdzībām par reliģisko organizāciju grupu un kulta kalpotāju reģistrāciju vai noņemšanu no reģistra, par lūgšanu namu atvēršanu vai slēgšanu un citiem jautājumiem, kuri ir šīs padomes kompetencē,
- 4) iesniegt PSRS MP priekšlikumus par tādu centrālo un vietējo padomju orgānu lēmumu un pasākumu kultu jomā atcelšanu, kas ir pretrunā ar likumiem vai valdības lēmumiem.⁴³

Jāatzīmē, ka centrālajiem un vietējiem padomju orgāniem ar RKLP iepriekš bija jāaskaņo pasākumi, kas saistīti ar reliģisko kultu lietām.

Savienotajās republikās, apgabalos un novados bija Pilnvarotie, kuri savā darbā vadījās no RKLP nolikuma, instrukcijām, izskaidrojumiem un norādījumiem.

1961. gada 26. jūlijā RKLP pieņēma lēmumu apstiprināt izskaidrojumu par kārtību kādā piemērojama likumdošana par kultiem. Tajā bija konkretizētas ticīgo PSRS pilsoņu tiesības. Ticīgajiem, kas veido reliģisko apvienību (organizāciju vai grupu), juridiski bija šādas tiesības:

⁴⁰Turpat. – 272., 273. lpp.

⁴¹Поспеловский Д.М. Русская Православная церковь в XX веке. – М., Республика, 1995. – с. 188.

⁴²LVA, 1448.f., 1.a., 265.1. – 18. – 19. lpp.

⁴³ Turpat. – 19. lpp.

- 1) veikt reliģiskās ceremonijas, organizēt lūgšanu vai citas sapulces, kas saistītas ar reliģiskā kulta realizēšanu,
 - 2) pieņemt darbā vai ievēlēt kulta kalpotājus vai citas personas, kas apkalpo kulta vajadzības,
 - 3) lietot lūgšanas namus un citus kulta īpašumus,
 - 4) ievākt brīvprātīgus ziedojumus no ticīgajiem lūgšanu namos, kas domāti kulta kalpotāju uzturēšanai, kulta īpašuma, kā arī reliģisko apvienību izpildu orgānu uzturēšanai.⁴⁴
- Jāatzīmē, ka no šī laika līdz pat 1989. gadam reliģisko organizāciju – draudzi – drīkstēja dibināt tikai tad, ja dibinātāji bija 20 viena reliģiskā kulta piekopēji, kuri sasnieguši 18 gadu vecumu. Ja ticīgo skaits bija mazāks par 20, tad drīkstēja dibināt tikai ticīgo grupu. Reliģiskās apvienības, kulta kalpotāji un ticīgie nedrīkstēja:
- 1) ticīgo lūgšanu sanāksmēs uzstāties ar politiskām runām, kas ir pretrunā ar padomju sabiedrības interesēm,
 - 2) mudināt ticīgos atteikties no savu pilsoņa pienākuma pildīšanas,
 - 3) veikt propagandu, kas aicinātu ticīgos atrauties no aktīvas iesaistīšanās valsts, kultūras un sabiedriski politiskās dzīves norisēs,
 - 4) veikt reliģiskās ceremonijas un rituālus valsts, sabiedriskajās un kooperatīvajās iestādēs un uzņēmumos.⁴⁵

Minētais aizliegums gan neattiecās uz reliģisko rituālu veikšanu saskaņā ar mirstošo vai smagi slimo lūgumu slimnīcās, ieslodzījuma vietās, sevišķi izolētās vietās, kā arī uz reliģisko izvadīšanu kapsētās un krematorijās.

Aizliegums veikt reliģiskās ceremonijas un rituālus valsts, sabiedriskajās un kooperatīvajās iestādēs un uzņēmumos bija klajš padomju konstitūcijā noteiktās apziņas brīvības pārkāpums. Tāpat runas, kas „ir pretrunā ar padomju sabiedrības interesēm”, varēja iztulkot voluntāri, subjektīvi un „pēc vajadzības”, lai represētu vai dažādi ietekmētu garīdzniekus un ticīgos.

Reliģiskām apvienībām – draudzēm – un kulta kalpotājiem tika aizliegts arī:

- 1) organizēt īpašas bērnu, jauniešu, sieviešu lūgšanu sanāksmes, kā arī reliģijas mācību pulciņus, grupas un sanāksmes,
- 2) organizēt ticīgo svētceļojumus uz svētajām vietām, veikt „viltus darbības”, lai veicinātu iedzīvotāju masās māņticību ar mērķi iegūt sev izdevīgus labumus (pie t.s. viltus darbībām tika pieskaitīti paziņojumi par visa veida brīnumiem, to skaitā slimnieku dziedināšanu, pravietojumiem u.t.t.),
- 3) piespiedu kārtā iekasēt nodokļus un nodevas reliģisko apvienību labā vai citiem mērķiem,
- 4) piemērot ticīgiem piespiedu līdzekļus vai sodus.⁴⁶

Kad Ņikita Hruščovs 1958. gadā kļuva par PSRS valdības galvu, sākās jauns, smags ateistiskās politikas posms. Reliģijas kultu lietu padomei pie PSRS Ministru padomes tika piešķirtas jaunas funkcijas:

- 1) kā jau iepriekšējos gados, tai bija jāvēro, kā tiek ievērota padomju likumdošana par reliģiskiem kultiem,
- 2) Reliģijas kultu lietu padomei bija jāraugās un jādara viss iespējamais, lai

⁴⁴LVA, 938.f., 8.a., 91 a.1. – 109., 110. lpp.

⁴⁵Turpat. – 112. lpp.

⁴⁶ LVA, 938.f., 8.a., 91a.1. – 113., 114. lpp.

nepilngadīgie pilsoņi nepedalītos dievkalpojumos un citās reliģiskās ceremonijās,

3) padomes pienākums bija organizēt zinātniski ateistisko propagandu attiecīgajā teritorijā,

4) tai bija rūpīgi jāizpēta reliģisko organizāciju personālsastāvs un darbība un jālikvidē neregistrētās un ar likumu neatļautās organizācijas,

5) padomei bija jāveicina kulta kalpotāju un draudžu materiālās bāzes pasliktināšanās process,

6) padomei bija jāveic represīvo pasākumu komplekss pret ticīgo cilvēku svētceļojumiem uz svētvietām un jāietekmē šo svētceļojumu organizatori.⁴⁷

1960. gada 18. aprīlī RKLK pie PSRS MP priekšsēdētājs A. Puzins nolasīja referātu „Par pasākumiem, lai likvidētu garīdzniecības pārkāpumus likumdošanā par kultiem”, kurā atzīmēja, ka garīdzniecības vieta ir baznīca un tikai baznīca. Šajā referātā tika uzsvērts, ka padomju likumdošana par kultiem aizliedz reliģiskajām apvienībām un kulta kalpotājiem veikt īpašu darbu ar bērniem. Aizliegts, piemēram, organizēt un vadīt speciālas bērnu un jauniešu lūgšanu un citas sanāksmes, organizēt reliģijas mācību grupas un pulciņus. Kulta kalpotāji nedrīkst organizēt arī mākslinieciskās pašdarbības pulciņus, jaunatnes koncertus, ekskursijas, diskusiju un atpūtas vakarus. A. Puzins savā runā referēja, ka baznīcu darbinieki un sektanti lieto visdažādākos bērnu un jaunatnes reliģijas apmācības veidus. Ļoti bieži baznīcās, lūgšanu namos tiek noturēti speciāli sprediķi bērniem, speciāli dievkalpojumi, piemēram, sakarā ar jauna mācību gada sākumu. Šajās dienās vecākus piespiežot vest bērnus uz baznīcu. Vecāki garīdzniecības ietekmē reizēm sitot bērnus par to, ka viņi atsakās iet uz baznīcu. Esot bijuši gadījumi, kad bērni un pusaudži griezušies skolā pēc palīdzības. Dažkārt viņi lūdzot palīdzību, lai aizietu no mājām. Tālāk referātā tika uzsvērts, ka jaunās paaudzes audzināšanas pareiza organizācija patreizējā laika posmā ir viens no galvenajiem partijas, valsts un sabiedrisko organizāciju uzdevumiem. Nevarot vienaldzīgi attiekties pret jaunatnes reliģisko maldināšanu, jācinās par katru jauno cilvēku, kas nokļuvis Baznīcas ietekmē. RKLK un tās pilnvaroto uzdevums ir izmantot visu padomju likumdošanu par kultiem, lai norobežotu jaunatni no antizinātniskās, reakcionārās reliģiskās audzināšanas.⁴⁸

Viens no nozīmīgākajiem RKLK uzdevumiem bija PSRS reliģisko organizāciju un to darbinieku iesaistīšana cīņā par mieru, pretpadomju aizrobežu propagandas atmaskošana, reliģijas stāvokļa PSRS un padomju likumdošanas kultu jomā izskaidrošana. Šajā jomā Padomei bija jāveic sekojoši uzdevumi:

1) jāorganizē PSRS reliģisko organizāciju un to darbinieku vēstījumi ārvalstu garīdzniecībai un ticīgajiem jautājumiem cīņā par mieru,

2) jāorganizē izdošanai ārvalstīs grāmatas par reliģijas un baznīcas stāvokli PSRS, jāorganizē garīdzniecības uzstāšanās rādioidījumos ārvalstu klausītājiem un presē, kas tiek izdoti ārvalstu lasītājiem, dokumentālo filmu veidošana ārvalstu skatītājiem,

3) jāorganizē ārvalstu reliģisko darbinieku braucieni uz PSRS un darbs ar ārvalstu tūristiem, kuri interesējas par reliģijas stāvokli PSRS.⁴⁹

Šajos faktos visuzskatāmāk vērojama padomju valsts divkosīgā politika reliģijas un Baznīcas jomā. Tika izveidots īpašs pasākumu komplekss, lai ārvalstu politiķiem,

⁴⁷Суворова И. Отношения между Православной церковью Латвии и государством в 50 – 60 годы 20 столетия.// Православие в Латвии/ под ред. А. В. Гаврилина. – Р., 1993. – с. 80. – 81.

⁴⁸LVA, 1448.f., 1.a., 265.1. – 37. – 39. lpp.

⁴⁹Turpat. – 105. lpp.

garīdzniecībai un ticīgajiem radītu iespaidu, ka PSRS eksistē reāla apziņas brīvība, ticīgie netiek vajāti un represēti, kulta kalpotāji mierīgi veic savu garīgo amatu, reliģija ir pilntiesīga un līdzvērtīga sabiedriskās apziņas forma citām apziņas formām.

Daudzi garīdznieki bija spiesti vai arī labprātīgi piekrita iepriekš minētajām darbības formām. Tādā veidā viņi varēja netraucēti eksistēt un paveikt kaut minimālo Baznīcas labā.

Šajā ziņā interesanta ir Pilnvarotā vietnieka – inspektora Saharova atskaite par ASV Nacionālās Baptistu konvencijas delegāciju piecu cilvēku sastāvā viesošanās Latvijā 1962. gada 16. – 17. augustā. V. Saharovs abas vizītes dienas ir bijis kopā ar viesiem, N. Levindanto un tulku, un sīki apraksta, kur viņi ir braukuši (Raiņa kapi, Tautas sasniegumu izstāde, Mežaparks, dažas minūtes N. Levindanto dzīvoklī, Jūrmalā, „Āgenskalna priedēs”, jaunajos mikrorajonos u.c.). V. Saharovs arī apraksta pārpildīto dievkalpojumu Mateja baznīcā un to, ka viņam izdevies noorganizēt dievkalpojuma magnetofona ierakstu. Pilnvarotā vietnieks arī turpina, ka no drošiem avotiem (kam var uzticēties) zināms, ka Kingam Darinam un Džeimam Samuelam līdzī ir nozīmīgas summas ASV dolāros par ko uzreiz tika informēti attiecīgi darbinieki valsts drošības komitejā un pa telefonu. Beigās viens no ASV viesiem Garisons – Latvijas telegrāfa aģentūrai sacīja: „Tikšanās ar baptistiem mūs pārliecināja, ka te valda pilnīga ticības brīvība”.⁵⁰

Būtībā visus padomju gadus RKL pilnvaroto uzdevumi palika vieni un tie paši: būt informētam un kontrolēt situāciju reliģijas laukā, kā arī sniegt atskaites un ziņojumus Maskavai. Tā, pilnvarotais P. Liepa 1968. g. savam priekšniekam PSRS MP Reliģijas lietu priekšsēdētājam V. A. Kurojedovam Maskavā iesniedz slepenu „Informatīvo ziņojumu par reliģisko kultu darbību LPSR” uz 52 lpp.⁵¹ Minētajā ziņojumā ir statistika par 7 reliģiskām organizācijām (katoļu, luterāņu, baptistu, pareizticīgiem, vecticībniekiem, adventistiem un jūdaistiem), kā arī raksturota katra Baznīca un tās vadītājs – bīskaps. Par baptistu bīskapu P. Egli sacīts: „P. Egle pēc personības ir aktīvs baznīcnieks „cerkovņik”, ar lielu sludināšanas pieredzi. Nacionālistiski noskaņots. Attiecībās ar ticīgiem ir vienkāršs un līdzsvarots. Mācītāju vidū P. Eglem ir autoritāte. Pieņem mērus, lai aktivizētu draudžu darbību. Atsaucas uz pastāvošām Latvijas baptistu tradīcijām. Viņam rūp jauna maiņa un izglītības jautājumi.”⁵²

1970.-s un 80.-os gados Baznīcas saskare ar pilnvaroto izteikusies regulāro atskaišu iesniegšanā, garīdznieku jautājumu risināšanā, dažādu līgumu un paziņojumu savstarpējā apmaiņā, tātad attiecības vairs nav tik saspringtas.⁵³

Formāli Reliģijas kulta pilnvarotā uzdevums bija nodrošināt Baznīcas un valsts mierīgu līdzās pastāvēšanu. Taču tā kā Padomju valsts politiku noteica ateistiskā ideoloģija, tad baznīca faktiski nonāca apkarojamo un iznīdējamo pozīcijā. Līdz ar to pilnvarotam no vienas puses vajadzēja nodrošināt Baznīcai tās likumīgās pastāvēšanas tiesības, bet no otras puses veicināt reliģijas un līdz ar to Baznīcas pakāpenisku izzušanu.

Bīskaps Andrejs Šterns atceras, ka pilnvarotais Prolets Liepa (amatā: 1962. – 1978.) ir bijis skarbs, brīžam pat rupjš un ārēji ļoti naidīgi noskaņots pret ticīgiem.⁵⁴ Tajā pašā laikā P. Liepa ir saņēmis rājienu no sava Maskavas priekšnieka E. Tarasova par to, ka bīskaps P. Egle 1974. g. bez saskaņošanas ar pilnvaroto ir nodibinājis garīdznieku Pensijas fondu.

⁵⁰ LVA, 270 cr.f., 1 c.a., 1499.1. – 22. – 30. lpp.

⁵¹ Turpat. – 1887.1. – 1. – 52. lpp.

⁵² Turpat. – 16. – 17. lpp.

⁵³ LBDS VA. Sarakste ar pilnvaroto. Dokumentu mape. – Nr. 05.

⁵⁴ Bīskapa Andreja Šterna atmiņas. 1999. g. 12. martā pierakstījis A. Baštiks.

PSRS MP Reliģijas lietu padomes priekšnieks E. Tarasovs vēstulē P. Liepam saka: „Mums nav skaidrs, kas jums liedz apstādināt šādas P. Egles darbības”.⁵⁵

Pētījumā ietvertajā laika posmā LPSR darbojās sekojoši reliģijas lietu pilnvarotie: Voldemārs Šeškins (1945. – 1948.), Jūlijs Restbergs (1948. – 1960.), Pāvils Pizāns (1960. – 1962.), Prolets Liepa (1962. – 1978.), E. Kokars-Trops (1979. – 1987.), Arnolds Kublinskis (1988. – 1993.).⁵⁶

1.3. Vietējo valsts varas institūciju cīņa pret draudzēm.

Atbilstoši valsts administratīvi teritoriālajam iedalījumam Latvijas PSR darbojās vietējie valsts varas un pārvaldes orgāni – **Darbaļaužu deputātu padomes (DDP) un to Izpildkomitejas (IK)**, kas komunistiskās partijas pārraudzībā realizēja virkni funkciju. Viena no tām bija regulēt sabiedriskās attiecības reliģiskās dzīves jomā un veicināt ateistiskā pasaules uzskata veidošanos attiecīgajā teritorijā. Lai to veiktu, minētajām institūcijām bija šādi pienākumi un tiesības:

1) jāseko, lai valsts orgāni, amatpersonas, pilsoņi reliģiskās apvienības un kulta kalpi precīzi un savlaicīgi izpildītu likumus un vadības lēmumus reliģisko kultu jomā, kā arī jāveic pasākumi, lai likvidētu pārkāpumus kultu likumdošanas jomā;

2) jāinformē augstākstāvošie orgāni un RKLP par reliģisko apvienību un garīdzniecības darbību un stāvokli, par kultu likumdošanas pārkāpumiem uz vietām un realizējamiem pasākumiem, lai novērstu šos pārkāpumus;

3) jārealizē lūgšanas namu, kultu īpašumu, reliģisko organizāciju un ticīgo grupu, kultu kalpotāju uzskaitē;

4) jāslēdz īres līgumi ar reliģiskām apvienībām par lūgšanas namu, kulta ēku un īpašumu lietošanu;

5) jāiesniedz slēdzienus administratīvi augstākstāvošiem orgāniem un RKLP par sūdzībām un lietām, kas saistītas ar reliģiskiem kultiem.⁵⁷

Ticīgie, kas veido reliģisko organizāciju, slēdzot līgumu ar DDP izpildkomiteju bezmaksas lietošanā varēja saņemt lūgšanas namus, kulta ēkas un priekšmetus. Līgums bija obligāti jāparaksta ne mazāk kā 20 reliģiskās organizācijas locekļiem.⁵⁸ DDP izpildkomitejām bija tiesības atcelt no amata draudzes padomes (izpildstrukturās) un revīzijas komisijas locekļus.⁵⁹

DDP izpildkomitejas priekšsēdētāja vietnieka funkcijās ietilpa kontrole pār kalpotāju darbību un pār to, kā tiek ievērota likumdošana par kultiem. Tā, piemēram, 1960. gada 4. februārī Jelgavas pilsētas DDP izpildkomitejas priekšsēdētāja vietnieks J. Vagris raksta pilnvarotam, ka pamatojoties uz ziņojumiem (10 lapas) mācītājs Haralds Kalns apbraukājis rajonā esošās baptistu mājas un noturējis tajās dievkalpojumus. Šajās sanāksmēs H. Kalns iesaistījies arī jauniešus. Jelgavas DDP izpildkomiteja ierosināja H. Kalnu no mācītāja amata

⁵⁵ LVA, 1419.f., 3.a., 99.1. – 1. lpp.

⁵⁶ Pēc Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Reliģijas lietu departamenta materiāliem.

⁵⁷ LVA, 1448.f., 1.a., 265.1. – 19., 20. lpp.

⁵⁸ Turpat. – 938.f, 6.a., 91a.1. – 110. lpp.

⁵⁹ Turpat. – 1419.f., 2.a., 6.1. – 106. lpp.

atbrīvot, kas arī tika izdarīts.⁶⁰ Savukārt, Liepājas rajona izpildkomitejas priekšsēdētāja vietnieks L. Sedols raksta pilnvarotam 1974. gada 18. februārī, ka Aizputes draudzes mācītājs J.Šmits baznīcas ansamblī un individuālos izpildījumos iesaistījis skolas vecuma bērnus.⁶¹

DDP izpildkomiteja slēdza vai lauza līgumu par kulta ēkas lietošanu. DDP izpildkomiteja varēja lauzt līgumu par dievnama izmantošanu:

- 1) ja ticīgie paši atteicās no lūgšanu nama;
- 2) ja reliģiskā organizācija neievēroja vai pārkāpa līguma noteikumus;
- 3) ja noteiktā kārtībā tika nolemts slēgt lūgšanu namu.⁶²

Tomēr jāsaka, ka pēc kara dievnamu atņemšana notika galvenokārt ar pilnvarotā V. Šeškina ziņu un viņa vadībā. Par to liecina Latvijas baptistu Savienības nama Rīgā, Lāčplēša ielā 37 atņemšana 1945. gadā.

Pēc kara padomju varas iestādes uzsāka gan privātpersonu, gan organizāciju nekustāmā īpašuma nacionalizāciju. Šis process skāra arī baptistu draudzes, kurām pirms Otrā pasaules kara bija piederējušas 70 baznīcas un lūgšanas nami.⁶³ Pie baptistu draudžu īpašumiem jāpieskaita arī mācītāju un personāla dzīvojamās ēkas, dzīvokļi un zeme. Tas viss bija pakļauts nacionalizācijai. Lai arī vairumā gadījumu ticīgie izmantoja iepriekšējās telpas, noslēdzot īres līgumus ar vietējām izpildkomitejām, tomēr draudzes bija zaudējušas kontroli pār saviem īpašumiem. Jautājums par draudžu izlikšanu no telpām ir cieši saistīts ar jautājumu par draudžu likvidāciju, jo neviena draudze nevar pastāvēt bez regulāriem dievkalpojumiem. Ja netika ierādītas jaunas telpas, tad draudzei atlika vienīgi likvidēties vai arī pulcēties uz dievkalpojumiem nelegālos apstākļos.

Jau 1944. gadā iniciatīva nodot dažus baptistu namus Rīgas pilsētas rīcībā nāca no reliģisko kultu lietu pilnvarotā V. Šeškina, kurš uzskatīja, ka Rīgas baptistiem septiņas baznīcas ir par daudz. Baptisti bija gatavi piekāpties un divas no savām baznīcām atstāt, taču tikai ne Savienības namu. Bīskaps K. Lācekļis atzina, ka draudzes pilsētas labā var atteikties no modernas, par ticīgo līdzekļiem 1939. gadā uzceltas, ēkas Mārupes ielā 16 un no baznīcas Vīlandes ielā 9, bet nekādā gadījumā no Savienības nama, kurā atradās baptistu darba centrs, Garīgais seminārs un draudze.⁶⁴ Savukārt, padomju darbinieki bija iepļānojuši tieši šīs telpas Jaunatnes teātrim. Ja draudze minēto rīkojumu nepildītu, tad to varētu arī likvidēt.⁶⁵ Nerēķinoties ar ticīgo vēlmēm, jau 11. jūlijā tika pieņemts LPSR TKP lēmums Nr. 634 visu ēku Lāčplēša ielā 37 atdot Jaunatnes teātrim.⁶⁶ Nācās zaudēt arī veco ļaužu pansionāta ēku Mārupes ielā 16 un dievnamu Vīlandes ielā 9.⁶⁷

1959. gadā, ar pilnvarotā „svētību”, Rīgas Atmodas draudze bija spiesta atdot vienu no vislielākajiem baptistu dievnamiem – Pestīšanas Templi Lāčplēša ielā 117.⁶⁸ Kad lielie dievnami Rīgā bija atņemti, varēja ķerties pie draudžu un dievnamu likvidēšanas citās pilsētās un laukos, kur šīs akcijas veica vietējā izpildvara.

Tā, 1949. gadā Kazdangas draudze varēja palikt bez telpām, jo IK atteicās slēgt

⁶⁰ Turpat. – 1448.f., 1.a., 164.1. – 19. lpp.

⁶¹ Turpat. – 1419.f., 3.a., 99.1. – 4. lpp.

⁶² LVA, - 938.f., 6.a., 91a.1. – 114., 115. lpp.

⁶³ Turpat. – 1418.f., 1.a., 99.1. 13. lpp.

⁶⁴ Turpat. – 98.1. – 37. lpp.

⁶⁵ Turpat. – 30. lpp.

⁶⁶ Turpat. – 270.f., 2.a., 52.1. – 132. lpp.

⁶⁷ Turpat. – 1448.f., 1.a., 249.1. – 10.lpp.

⁶⁸ Turpat. – 244.1. – 20., 21.lpp.

līgumu par baznīcas nodošanu draudzes rīcībā: vietējā izpildkomiteja piedāvāja dievkalpojumus pārtraukt, pamatojot savu prasību ar to, ka:

- teritorija, uz kuras atrodas baznīca pārgājusi kolhoza rīcībā,
- draudzes locekļi dzīvojot dažādos pagastos,
- baznīca atrodas tuvu kolhoza telpām, tāpēc varot izplatīties lipīgas slimības.⁶⁹

1960. gadā mācītājs A. Kosmanis ziņoja pilnvarotam par situāciju Dobelē. Viņš rakstīja, ka līdz 1951. gadam nams, kurā notika dievkalpojumi, bija privātīpašums, tad to nacionalizēja. Namu pārvalde tomēr ar draudzi noslēdza līgumu par telpu izmantošanu draudzes vajadzībām. 1960. gadā namu pārvalde atteicās līgumu pagarināt, jo telpas esot nepieciešamas dzīvokļiem.⁷⁰ 1963. gadā, nespēdama pagarināt nomas līgumu, Dobeles baptistu draudze tika likvidēta.⁷¹

Sabiles draudzes vecākais F. Gailis 1960. gadā informēja reliģisko kultu lietu pilnvaroto, ka baptistu draudze kopš 1910. gada ir pulcējusies dievkalpojumos namā Ventspils ielā 1/3. Šī ēka bija privātīpašums līdz 1946. gadam, kad to nacionalizēja. Turpmāk draudze noslēdza īres līgumu ar namu pārvaldi par telpu izmantošanu, bet 1960. gadā namu pārvalde atteicās līgumu pagarināt un draudzi likvidēja.⁷²

Dažreiz izpildkomiteju vadītāji nesaskaņoja savu rīcību arī ar reliģisko kultu lietu pilnvaroto, kurš šādos gadījumos dažkārt nostājās draudzes pusē. Tā, 1960. gadā pilnvarotais J. Restbergs ieteica arī Dobeles IK priekšsēdētājam pārskatīt jautājumu par īres līguma pagarinājuma atteikumu, jo draudzi, kura likumīgi reģistrēta, varot likvidēt tikai ar reliģisko kultu lietu padomes atļauju.⁷³ Tomēr 1963. gadā, nepagarinot līgumu par telpu lietošanu, slēdz trīs draudzes – Dobeles, Sabiles un Tadaikū.⁷⁴

1961. gadā, kad Piltenes baptistu mācītājs pārcēlās uz dzīvi Spārē. Piltenes IK izmantoja šo brīdi, lai paziņotu, ka pārņems draudzes dzīvojamo māju un ievietos tur īrniekus pēc saviem ieskatiem, nerēķinoties ar ticīgo vajadzībām.⁷⁵ Arī šajā gadījumā pilnvarotais aizrādīja, ka lēmumi par ēku atņemšanu draudzēm vispirms jāaskaņo ar viņu. Jau 1949. gada ziņojumā Reliģisko kultu lietu pilnvarotais informēja, ka atsevišķu rajonu izpildkomiteju darbinieki vēloties likvidēt atsevišķas draudzes un dažkārt piespiedu kārtā iegūstot draudžu vadības piekrišanu izformēt attiecīgo draudzi, nesaskaņojot to ar pilnvaroto. Tādējādi tiekot radīta dezorganizācija ticīgo starpā.⁷⁶ Padomju darbinieku spiediena rezultātā baptistu draudzes likvidējās 1949. gadā Mērsragā, Dundagā un Zilupē.⁷⁷ Tātad, starp vietējām partijas un izpildkomitejām no vienas puses un Reliģisko kultu lietu padomes pilnvaroto no otras ne vienmēr valdīja vienprātība jautājumos par draudžu likvidāciju. To var izskaidrot ar vietējo partijas un IK darbinieku dedzību. Nolikvidējot draudzes savā teritorijā, viņi domāja, ka problēma ar reliģiju būs atrisināta. Savukārt, Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotie saprata, ka baptistu draudzes nevar iznīcināt ar administratīviem pasākumiem un tāpēc labāk ir legāla un kontrolēta situācija.

⁶⁹ Turpat. – 246.1. – 8.lpp.

⁷⁰ LVA, 1448.f., 1.a., - 246.1. – 3. lpp.

⁷¹ Turpat. – 217.1. – 72. lpp.

⁷² Turpat. – 164.1. – 68., 69. lpp.

⁷³ Turpat. – 1448.f., 1.a., 164.1. – 69. lpp.

⁷⁴ Turpat. – 217.1. – 37. lpp.

⁷⁵ Turpat. – 165.1. – 34. lpp.

⁷⁶ Turpat. – 246.1. – 23. lpp.

⁷⁷ Turpat. – 86. lpp.

Tomēr jāsaka, ka ne vienmēr draudzes tika likvidētas varmācīgi. Parasti draudzes likvidāciju izsauca apstākļu kombinācija: padomju režīma pretdarbība; smagie ekonomiskie apstākļi; bailes no represijām; lielie nodokļi; došanās no laukiem uz pilsētām un katras vietējās draudzes padomes vai mācītāja spēja vai nespēja nostāties pretī likvidācijai. Mācītājs A. Umblijs 1949. gada 25. septembrī rakstīja bīskapam A. Rēdliham: „Ar šo gribēju jums paziņot to, ka Apekalna baptistu draudze nevarēja slēgt līgumu ar Darbaļaužu deputātu padomi. Draudzes locekļi ir kolhoznieki, dažas ģimenes tajā sastāv jau no 1948. gada vasaras. Nav neviena maksāt spējīga cilvēka vai kāds ierēdnis, kam cieta alga un kas varētu ziedot draudzei līdzekļus. Apekalna draudzes locekļi dzīvo izkaisīti dažādos pagastos tālu no lūgšanas nama un neviens nevar uzņemties atbildību saskaņā ar krimināllikumiem. Draudze skaitās likvidējusies.”⁷⁸

No 1960. līdz 1964. gadam tika likvidētas 17 baptistu draudzes: Dunikas, Raunas (1960. gads); Daugavgrīvas, Gatartas, Kaltenes, Tilžas, atņemts Āgenskalna draudzes dievnams (1961.); Jūrpils, Lielirbes, Nogales, Snēpeles, Vējavas, Vidales (1962.); Dobeles, Sabiles, Tadaikū (1963.); Apšuciema, Dubeņu (1964.).⁷⁹ Baptistu draudžu statistika parāda, ka vissmagākie gadi baznīcai bija tieši atklātu, fizisku represiju (izsūtīšana, draudžu likvidācijas, nomas līgumu neslēgšana) periodos, kas bija tūlīt pēc kara līdz Staļina nāvei 1953. gadā un Ņ. Hruščova laikā (1958. – 1964.). Ja 1946. gadā Latvijā bija 118 baptistu draudzes ar 12 054 draudzes locekļiem⁸⁰, tad 1955. gadā 87 draudzes ar 6647 draudžu locekļiem⁸¹ un, beidzoties Ņ. Hruščova ticīgo vajāšanām 1965. gadā – 66 baptistu draudzes ar 6332 draudzes locekļiem.⁸²

Tātad fiziskas represijas pret ticīgajiem Staļina laikā un finansiāli – administratīvais un saimnieciskais spiediens uz draudzēm Ņ. Hruščova laikā, kas vēl bija apvienots ar ateistisko propagandu, spēja jūtami iedragāt baptistu darbu Latvijā. Pēc Ņ. Hruščova Baznīcas vajāšanu beigām, 1960.-to gadu otrā pusē dievnamu un draudžu likvidācija strauji samazinās un nepārsniedz 1 – 2 likvidētas draudzes gadā.

1970. – 1980. gados vietējās DDP dažādi mēģināja ierobežot un apgrūtināt draudžu darbību, bet vairs ne tik vardarbīgi kā pēc kara vai Ņ. Hruščova laikā. Piemērs tam ir Limbažu mācītāja Viļa Dzelmiša (1908. – 1991.) vēstule bīskapam P. Eglem 1975. gada 10. jūnijā. V. Dzelmišis sūdzas, ka pēc tam, kad trijos dievkalpojumos ir bijuši „novērotāji”, viņš kopā ar draudzes padomes priekšsēdētāju izsaukti uz rajona IK. Sanāksmē piedalījies arī Limbažu IK priekšsēdētāja vietnieks, kadru daļas vadītāja un vēl pāris cilvēku. Mācītājam tika izteikti četri apsūdzības punkti: 1) Dievkalpojumā harmoniju spēlējot personas, kas nav draudzē; (V. Dzelmišis paskaidro, ka vienu svētdienu harmoniju spēlējusi vietējā luterāne, bet otru – paša meita Rudīte.) 2) Pielaiests pie runāšanas svešs mācītājs; (V. Dzelmišis paskaidro, ka draudzē viesojies mācītājs Mārtiņš Avotiņš, kas sacījis sveiciena vārdu.) 3) Mana sludināšana no viņu (padomju) sabiedrības atraujot cilvēkus, jo kāda komjauniete sākusī nākt uz mūsu dievkalpojumiem; 4) Svētrunas nedrīkstot ieskaņot magnetofona lentē, jo tā esot reliģijas propaganda, kas nav atļauta. Atļauta ir tikai ateistiskā propaganda.⁸³ Neskatoties uz

⁷⁸ LBDS VA, Ienākošie dokumenti, 1949. gads.

⁷⁹ LBDS VA, Izejošie dokumenti un Gada atskaite. 1960. – 1965. gadam

⁸⁰ LVA, 1448.f., 1.a., 27.1. – 15. lpp.

⁸¹ Turpat. – 164.1. – 65. lpp.

⁸² Turpat. – 219.1. – 7. lpp.

⁸³ LBDS VA, Bīskapa P. Egles fonds.

minētiem „pārkāpumiem” mācītājs V. Dzelmiņis Limbažu draudzē kalpoja līdz 1981. gadam. Notikums parāda, ka padomju varas orgāni mēģināja kontrolēt un mazināt draudzes un mācītāja darbību, tomēr vairs to nelikvidēja vai neapturēja.

2.nodaļa

Latvijas baptistu Baznīcas vadības struktūra

2.1. LBDS kongresa un LBDS padomes likvidācija un transformācija

Jau no 1875. gada baptistu draudžu kopdarba augstākais lēmējorgāns bija gadskārtējie kongresi vai konferences.⁸⁴ Līdz pat Otrā pasaules kara beigām Latvijas baptistu draudzes bija apvienojušās Latvijas baptistu draudžu savienībā (LBDS). Par pēdējo LBDS prezidentu 1942. gadā ievēlēja mācītāju Rūdolfu Vītolu (1899. – 1951.)⁸⁵

1944. gada 13. oktobrī padomju armija ieņēma Rīgu. Lielas bēgļu masas devās uz Rietumiem, tai skaitā arī baptistu draudžu locekļi un 35 mācītāji.⁸⁶ Arī LBDS prezidents R. Vītols aizbrauca uz Rietumiem.⁸⁷ Līdz ar to kara beigās, īpaši padomju armijas okupētajā teritorijā, Latvijas baptisti bija palikuši bez vadības. Šādā situācijā Jelgavas Atmodas draudzes mācītājs Kārlis Lāceklis (1904. – 1970.) aicināja uz konferenci Rīgā 11. – 12. novembrī draudžu pārstāvjus no padomju armijas kontrolētās teritorijas. Sanāksmē piedalījās 50 pārstāvji. Tika ievēlēta LBDS **Pagaidu padome** 14 vīru sastāvā un priekšsēdētājs K. Lāceklis.⁸⁸ Tā kā „jaunā kārtība” prasīja LBDS likvidēšanu un bezierunu iekļaušanos Vissavienības Evaņģēliski kristīgo – baptistu savienībā (VEKBS), tad Rīgā 1945. gadā no 9. – 22. aprīlim uzturējās VEKBS padomes ģenerālsekretārs A. Karevs un padomes loceklis N. Levindanto (1896. – 1966.).⁸⁹ Maskavas sūtņu uzdevums bija pārliecināt Latvijas baptistus zaudēt savu neatkarību un pievienoties lielajai brāļu saimei. 1945. gada 11. aprīlī A. Karevs un N. Levindanto piedalījās Latvijas mācītāju apspriedē, kurā pieņēma rezolūciju par LBDS pievienošanos VEKBS.⁹⁰ Jāsaka, ka rezolūcijas deviņos punktos tika uzsvērts, ka Latvijas Baptistu vadītājs arī turpmāk tiks saukts par bīskapu, pie tam viņam jābūt mācītājam – latvietim un, ka bīskapu izrauga Latvijas baptistu draudžu mācītāji no sava vidus. Rezolūcijā bija paredzēts arī turpināt Garīgo semināru un izdot kristīgo literatūru.

1945. gada 21. aprīlī LBDS Pagaidu padome sasauca kongresu,⁹¹ kurā piedalījās

⁸⁴ Rīss J. Latvijas baptistu draudžu izcelšanās un viņu tālākā attīstība. – R. 1913. – 284. lpp. Valdības Vēstnesis. – R., 1930. – Nr. 322.

⁸⁵ Dzīvības ceļš. Veltījums Latviešu baptistu 100 gadu jubilejai/Red. F. Čukurs u.c. – Toronto; ALBA, 1960. – 279. lpp.

⁸⁶ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R. LBDS, 1995. – 142. lpp.

⁸⁷ Mēters A. Piezīmes par manu dzīvi. – ASV., 1950. – 113. lpp.

⁸⁸ LVA, 1448.f., 1.a., 230.1. – 1. lpp.

⁸⁹ Turpat. – 239.1. – 5. lpp.

⁹⁰ Turpat. – 230.1. – 18. lpp.

⁹¹ LVA, 1448.f., 1.a., 230.1. – 1. lpp.

deleģāti no 33 draudzēm, kaut Savienībā toreiz bija 111 draudzes ar 12 451 draudzes locekļiem. Kongress apstiprināja 11. aprīļa rezolūciju ar kuru Latvijas baptisti iestājās VEKBS. 1945. gada augustā tika leģitimēta LBDS „brīvprātīgā” pievienošanās VEKBS. Šā gada septembrī LBDS Pagaidu padome konstatēja, ka ir beigusī pastāvēt Latvijas Baptistu draudžu savienība un sākusi darboties jauna baptistu kopdarba vadības struktūra – **VEKBS evaņģēliski kristīgo – baptistu draudžu pārvalde Latvijas PSR**, kurā ietilpa bīskaps Kārlis Lāceklis, bīskapa vietnieks Roberts Bāce, Rīgas novada draudžu virsmācītājs Jānis Rīss, saimniecības pārzinis Hugo Mednis un sekretāre L. Liepiņa.⁹² Līdz ar to izmainījās Latvijas baptistu Baznīcas tiesiskais stāvoklis, tā zaudēja savu neatkarību un kļuva par vienu no daudzajām teritoriālām vienībām Vissavienības Baptistu saimē. Kongress notika vēl kara apstākļos, un, iespējams, tas tika organizēts ar nolūku, lai tajā nevarētu piedalīties pārstāvji no Kurzemes, kur atradās skaitliski visvairāk draudžu.

Par VEKBS padomes pilnvaroto pārraugu pār baptistiem Baltijā tika nozīmēts Nikolajs Levindanto no Maskavas.⁹³ Minēto pārmaiņu rezultātā Latvijas baptistu vadība tika pilnīgi centralizēta un tagad atradās nedaudzu cilvēku rokās. Tieši to arī vēlējās padomju varas iestādes, jo, kontrolējot Baltijas bīskapa un caur viņu arī Latvijas bīskapa darbību, bija iespējams ietekmēt Latvijas baptistu draudžu darbību. Izejot no augšminētās realitātes, var saprast, kāpēc padomju vara negribēja un neatļāva rīkot baptistu draudžu kongresus un konferences.

Sākot ar N. Levindanto valdīšanu draudžu kongresi vairs netika sasaukti. Neregulāri tika noturētas **mācītāju sanāksmes**. Jau 1946. gada martā par tā saucamo „pretpadomju darbību” tika apcietināts un izsūtīts bīskaps K. Lāceklis.⁹⁴ Lai ievēlētu jaunu bīskapu 1946. gada 10. – 11. septembrī tika sasaukta mācītāju sanāksme, kurā par bīskapu kļuva Liepājas Otrās draudzes mācītājs Augusts Korps (1900. – 1948.).⁹⁵ Reliģijas kultu lietu padomes pilnvarotais V. Šeškins par minēto sanākumi savā atskaitē vēlāk rakstīja, ka par bīskapa kandidātiem tika izvirzīti divi mācītāji J. Rīss (1883. – 1953.) un A. Korps. Taču J. Rīsa izvirzīšana bijusi tikai pieklājības un cieņas akts.⁹⁶ Jau iepriekš ir bijis saskaņots, ka J. Rīss savu kandidatūru atsauks, kas arī notika. 1948. gada 30. septembrī bīskaps A. Korps aizgāja Mūžībā un atkal bīskapa amats kļuva vakants. Līdz ar to atkal vajadzēja sasaukt garīdznieku sanākumi. Tā, 1949. gada 10. – 11. marta sanāksmē par bīskapu ievēlēja Rīgas Mateus draudzes mācītāju Andreju Rēdlihu (1894. – 1969.).⁹⁷ Lai neizjauktu A. Rēdliha ievēlšanu, kura kandidatūra jau bija saskaņota ar ieinteresētām personām, atkal vajadzēja panākt draudžu un mācītāju vidū populārā J. Rīsa atteikšanos kandidēt uz bīskapa amatu. J. Rīss sarunā ar N. Levindanto un VEKBS padomes pārstāvi J. Židkovu to apsolījis.⁹⁸ Tas liecina, ka garīdznieku sanāksme bija formāla un domāta, lai radītu mācītājos ilūziju, ka arī viņu viedoklis tiek uzklausīts un ka viņi var ietekmēt draudžu lietas. Tomēr jāsaprot, ka arī šādos apstākļos noturētās mācītāju sanāksmes deva iespēju kolēģiem tikties neformālās pārrunās un apmainīties ar informāciju. 1950. gadā abu bīskapu vadībā tika sasaukta rajonu draudžu

⁹² Klaupiks A. Baptistu draudzes Latvijā//Kristīgā Balss. – ASV, - 1954. - 117. – 119. lpp.

⁹³ LVA, 1448.f., 1.a., 239.1. – 10. lpp.

⁹⁴ Turpat. – 1419.f., 2.a., 12.1. 141. lpp.

⁹⁵ Turpat. – 1448.f., 1.a., 241.1. – 21. lpp.

⁹⁶ Turpat.

⁹⁷ Turpat. – 1448.f.,1.a., 246.1. – 20. lpp.

⁹⁸ Turpat. – 31., 32. lpp.

mācītāju sanāksmes Liepājā, Ventspilī un Talsos, bet visas republikas mēroga sanāksme notika 1951. gadā no 15. – 16. martam Rīgā. 1952. gadā pēc mācītāju aizrādījumu izteikšanas par morālas dabas jautājumiem (naudas lietas un nepiedienīga uzvedība ar sievietēm) no bīskapa amata tiek atcelts A. Rēdlihs.⁹⁹

1953. gada 10. – 11. oktobrī garīdznieku sanāksmē, kurā piedalījās 38 dalībnieki, par bīskapu apstiprināja Liepājas Ciānas draudzes mācītāju Frici Hūnu (1884. – 1971.). Nākošā mācītāju sanāksme notika tikai 1956. gada 15. – 16. februārī un tajā piedalījās 40 dalībnieki. Sanāksmes notika arī 1957., 1958., 1960. gadā. 1963. gadā no 15. – 17. oktobrim Maskavā notika pirmais pēckara VEKBS kongress. Pēc šī kongresa 1963. gadā tika sasaukta **Latvijas baptistu draudžu pārstāvju Informatīvā sanāksme**, kurā piedalījās pārstāvji no 50 draudzēm. 1965. gadā notika draudžu Darbinieku sanāksme (mācītāju un draudžu padomju priekšsēdētāju), kurā piedalījās 111 dalībnieki no 52 draudzēm. 1966. gada 10. janvārī nomira VEKBS padomes priekšsēdētāja pirmais vietnieks, VEKBS vecākais prezbiters – bīskaps Baltijas republikās N. Levindanto. 1966. gada 17. janvārī notika mācītāju sanāksme, kurā par bīskapa kandidātiem tika izvirzīti mācītāji Augusts Krauze un Pēteris Egle.¹⁰⁰

1966. gada 24. jūnijā notika Latvijas baptistu draudžu **kongress**, kurā piedalījās ap 100 delegātu no 57 draudzēm. Par Latvijas Baptistu bīskapu atklāti balsojot vienbalsīgi ievēlēja mācītāju Pēteri Egli.¹⁰¹ 1966. gada decembrī notika vēl viens kongress, kurā ievēlēja delegātus uz VEKBS kongresu Maskavā un pirmo reizi pēc LBDS likvidēšanas tika ievēlēta **Bīskapa padome** desmit cilvēku sastāvā.¹⁰² Šis solis Latvijas baptistu Baznīcai daļēji ļāva atgriezties pie demokrātiskākas vadības un tādējādi mazināt centralizēto un vienpersonisko vadīšanu, kāda pastāvēja līdz 1966. gadam. Šajā pašā kongresā vienbalsīgi tika pieņemts vēl kāds lēmums – dibināt **Pensiju fondu**, atbalstot pensionētos garīdzniekus un viņu atraitnes.¹⁰³ Bīskaps P. Egle un Bīskapa padome aktivizēja draudžu kopdarbu. Tika noturēti gadskārtējie kongresi un mācītāju sanāksmes. Tomēr bija gadījumi 1970., 1971., 1973. un 1976. gados, kad kongresu neizdevās noturēt.

1977. gadā bīskaps P. Egle noliek bīskapa amatu un Bīskapa padome pēc vairākkārtīgas aicināšanas par bīskapa amata kandidātu nominē Liepājas Ciānas draudzes mācītāju Jāni Tervitu (1936.). Kongress notika 1977. gada 28. – 29. oktobrī, kurā par bīskapu ievēlēja J. Tervitu. Darbu sākot, bīskaps J. Tervits deklarēja Latvijas baptistu draudžu kopdarbu par **Latvijas baptistu draudžu brālību (LBDB)**. LBDB J. Tervita vadībā turpināja un attīstīja iepriekš iesāktās aktivitātes. Katru gadu (izņemot 1980. gadu) notika gadskārtējā sanāksme ar kongresa raksturu. Tās nosauca par **Informatīvām sanāksmēm**. Laikā no 1977. līdz 1990. gadam notika 9 Informatīvās sanāksmes un 4 kongresi: 1977., 1979., 1985., 1990. gados.¹⁰⁴ Par katras informatīvās sanāksmes rīkošanu vajadzēja pieprasīt atļauju RKL P pilnvarotam. Vajadzēja arī paziņot sanāksmes dienas kārtību un paredzēto dalībnieku skaitu. Pēc tam vajadzēja ziņot, kas sanāksmē ticis runāts un darīts.¹⁰⁵

1985. gada 11. – 12. janvārī notika kārtējais LBDB kongress, kurā ievēlēja jaunu

⁹⁹ Turpat. – 103.1. – 26. lpp.

¹⁰⁰ LBDS VA, Sv.f., 7 – 809.a.

¹⁰¹ LBDS VA Draudžu kongresa protokols Nr. 1, 1966. – 17. lpp.

¹⁰² Turpat. – 34. lpp.

¹⁰³ LBDS VA Draudžu kongresa protokols Nr. 1, 1966. – 28. – 30. lpp.

¹⁰⁴ Turpat. – Mācītāju un Darbinieku sanāksmes protokoli.

¹⁰⁵ LVA, 1419.f., 3.a., 104.1. – 9., 10. lpp.

Bīskapa padomi 12 vīru sastāvā. Padomes sastāvā bija arī bīskaps *emeritus* P. Egle. Kongresā par bīskapu atkārtoti ievēlēja J. Tervitu, taču šoreiz to nedarīja kongress, bet jaunievēlētā Bīskapa padome.

LBDB kongresā 1990. gada 26. – 27. janvārī delegāti pieņēma Latvijas Baptistu draudžu savienības pagaidu satversmi. Beidz pastāvēt LBDB. Darbu iesāk atjaunotā **Latvijas Baptistu draudžu savienība** ar bīskapu Jāni Eisānu (1921.) un atjaunotām darba struktūrām.

Tātad, neskatoties uz padomju režīma liktajiem šķēršļiem, baptisti retāk vai biežāk varēja noturēt kongresus vai mācītāju sanāksmes. Tās deva iespējas: 1) turpināt baptistu kopdarba tradicionālās, demokrātiskās pārvaldes tradīcijas, kaut bieži stipri ierobežotā un formālā veidā; 2) mācītājiem un draudžu darbiniekiem celt profesionālās un vispārējās izglītības līmeni un kvalifikāciju; 3) veidot draudžu vienotību atziņā un praktiskā rīcībā; 4) ļāva satikties un neformālās sarunās apmainīties ar informāciju un pieredzi starp garīdzniekiem un draudzēm; 5) atklāt un vēlāk iesaistīt draudžu darbā jaunus darbiniekus; 6) pasargāt draudzes no teoloģiskas un politiskas šķelšanās un līdz ar to no vieglākas nolikvidēšanas; 7) pamazām, īpaši pēc bīskapa P. Egles ievēlēšanas 1966. gadā, atjaunot draudžu un garīdznieku uzticēšanos Baznīcas vadībai; 8) izveidot un attīstīt vairākas darba formas: Pensiju fondu, Garīdznieku kvalifikācijas celšanas sanāksmes, Brālības apvienotos dievkalpojumu u.c..

2.2. VEKBS padomes pilnvarotā – bīskapa N. Levindanto loma Latvijas baptistu Baznīcā

Padomju vara bija ieinteresēta reliģijas un Baznīcu kontrolēšanā un pakļaušanā. Bez visaptverošās ateisma propagandas un prakses viens no veidiem bija mēģinājumi ietekmēt un vadīt Baznīcu no „iekšienes”. Līdz ar to vajadzēja sašaurināt un centralizēt iekšējā darba vadību, nepieļaut demokrātiskas vēlēšanas un kongresu sasaukšanu, kā arī panākt padomju varai lojālu Baznīcas vadību.¹⁰⁶ 1946. gadā tika likvidēta LBDS Pagaidu padome un LBDS tika pievienota VEKBS. Līdz ar to automātiski tika likvidēta LBDS satversme, kopdarba pārvaldes struktūras: draudžu kongress, vēlēta LBDS padome, garīdznieku kolēģija, bīskapa amats un LBDS nozares, kā arī draudžu neatkarība ievēlot garīdznieku un nosakot savu darbību. Latvijas Baptistu draudžu savienība tika pārdēvēta par VEKBS Evaņģēliski kristīgo-baptistu draudžu pārvaldi Latvijas PSR. Visas Baznīcas darbs tagad tika vadīts ar dažiem, bieži vien ieceltiem vai formāli ievēlētiem kopdarba vadītājiem. Pēc VEKBS ģenerālsekretāra A. Kareva 1944. g. priekšlikuma visās trijās Baltijas republikās jāieceļ viens kopīgs pārraugis – vecākais prezbiters,¹⁰⁷ kuram pakļautos vietējie katras republikas baptistu Baznīcu vadītāji.

VEKBS padome, pilnīgi bez Latvijas baptistu viedokļu un vēlmju uzklaušanās, par **Baltijas bīskapu (vecāko prezbiteru) iecēla Nikolaju Levindanto** (1896. – 1966.). N. Levindanto šajā amatā bija no 1945. gada līdz savai nāvei 1966. gadā. N. Levindanto galvenie uzdevumi bija: 1) panākt Latvijas baptistu draudžu pievienošanu VEKBS; 2) būt par starpnieku starp Latvijas baptistiem un valsts varas iestādēm, īpaši ar Reliģijas kultu lietu padomes pilnvaroto; 3) uzturēt saites ar VEKBS padomi; 4) sekot un kontrolēt kā draudzes un

¹⁰⁶ История Советских органов государственной безопасности. – М., 1977. – с. 481., 482.

¹⁰⁷ LVA, 1448.f.,1.a., 239.1. – 10. lpp.

mācītāji pilda valsts un VEKBS nolikumus, direktīvas un pavēles; 5) noteikt kā izlietojami draudžu naudas līdzekļi; 6) pārzināt jaunu garīdznieku iecelšanu un ordinēšanu.¹⁰⁸ 1945. gada decembrī pilnvarotais V. Šeškins ziņoja, ka Latvijas baptisti smagi pārdzīvojot savas savienības, kā neatkarīgas un patstāvīgas vienības likvidēšanu. Tāpēc, pēc V. Šeškina domām, bīskapa N. Levindanto svarīgākais uzdevums, uzsākot darbu Latvijā, bija palīdzēt pārvarēt šo reakciju.¹⁰⁹ Tātad N. Levindanto bija uzticēta nozīmīga un atbildīga loma, reorganizējot Latvijas baptistu Baznīcu pēc Padomju Savienībā pieņemtās kārtības. Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotais informāciju par baptistiem saņēma tieši no N. Levindanto, kurš iesniedza pilnvarotam detalizētus ziņojumus par visiem svarīgiem baptistu pasākumiem. Jau 1946. gada 8. februārī pilnvarotais saņēma no N. Levindanto sīku informāciju par mācītāju sanāksmē izskatītajiem jautājumiem, kā arī par mācītāju attieksmi un noskaņojumu pret atsevišķām problēmām.¹¹⁰ Minētās ziņas tika pieprasītas no visu Baznīcu vadītājiem, taču N. Levindanto pilnvarotam savus iesniegtos ziņojumus papildināja ar izrakstiem no vairākām sev personīgi adresētām vēstulēm. Tāpēc var apgalvot, ka Baltijas bīskaps īpaši centīgi informēja valsts iestādes par stāvokli baptistu Baznīcā. Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotais arī bieži tikās ar N. Levindanto pārrunās, kuru laikā pēdējais saņēma mutiskus norādījumus turpmākai darbībai.

Bīskaps N. Levindanto bija arī galvenais sakaru uzturētājs ar VEKBS Maskavā. Viņš joprojām palika VEKBS padomes loceklis. VEKBS prezidijs N. Levindanto 1950. gadā rakstītā vēstulē akcentē, ka Baltijas baptistu bīskapa galvenais pienākums ir novērot kā draudzes pilda Vissavienības Evaņģēliski kristīgo-baptistu savienības Nolikumu. Vēstulē tika atgādināts, ka tāpat stingri jāraugās, lai pie kristībām netiktu pielaistas personas, kas vēl nav sasniegušas 18 gadu vecumu un vislabāk būtu kristāmo jauniešu skaitu vispār ierobežot un samazināt, cik vien tas ir iespējams. N. Levindanto arī ir jāseko koru darbībai, lai tie neaktivizētos, bet stingri pieturētos vienkāršai dievkalpojumu kārtībai. Tāpat nekādā gadījumā nedrīkstot pieļaut, ka dievkalpojumā sludina personas, kuras nav piederīgas attiecīgai draudzei.¹¹¹ Minētais uzskatāmi pierāda N. Levindanto kontroles funkcijas pār draudzēm. Tajā pašā laikā N. Levindanto garīgie pienākumi vispār netiek pat pieminēti. Savā darbībā N. Levindanto stingri ievēroja kā Reliģisko kultu lietu pilnvarotā, tā arī VEKBS norādījumus.

Nevar tieši sacīt, ka N. Levindanto būtu tiešs padomju varas ieliktenis, kas darbotos pret baptistiem, taču viņa darbība Latvijas baptistu dzīvi neatviegloja un bieži izsauca neizpratni, neuzticību un klusējošu nosodījumu no mācītājiem. Tas, ka N. Levindanto bija cieša sadarbība ar padomju varu, liecina troksnis, kas sacēlās ar Semināra draudzes un reizē arī LBDS nama Lāčplēša ielā 37 nodošanu valstij 1945. gada aprīlī Jaunatnes teātrim. Namā dzīvojošajiem baptistu mācītājiem un darbiniekiem tika apsolīti citi dzīvokļi, kas tā arī netika iedoti, kaut īre vēl joprojām bija jāmaksā izdzītajiem. Šajā sakarībā pilnvarotais V. Šeškins 1946. gada 2. martā vēstulē Rīgas pilsētas KP(b) sekretāram Novikovam rakstīja, ka N. Levindanto vēl joprojām nav dzīvokļa, kaut „viņš viens no pirmajiem ierosināja Semināra baznīcu nodot valstij”.¹¹² 1946. gada 19. septembrī V. Šeškins ziņoja PSRS Reliģijas kultu lietu

¹⁰⁸ Nolikums par Evaņģēliski Kristīgo-Baptistu savienību. – R., 1949. – 2. – 4. lpp.

¹⁰⁹ LVA, 1448.f., 1.a., 239.1. – 52. lpp.

¹¹⁰ LVA, 1448.f., 1.a., 27.1. – 15. – 23. lpp.

¹¹¹ Turpat. – 47.1. – 44. – 45. lpp.

¹¹² Turpat. – 99.1. – 24. lpp.

pilnvarotam, ka N. Levindanto iekārtojies dzīvoklī bijušā Semināra baznīcā Lāčplēša ielā 37.¹¹³ Starp citu, tajā pašā dzīvoklī, no kura tika izlikts un vēlāk izsūtīts viens no vadošākajiem baptistu darbiniekiem – mācītājs J. Rīss.

Reliģisko kultu lietu pilnvarotais Jūlijs Restbergs 1950. gadā raksturoja N. Levindanto kā cilvēku, kurš cenšas parādīt lojalitāti padomju varai, tajā pašā laikā baidoties zaudēt autoritāti baptistu vidū. Tādēļ viņš realizējot divkosīgu politiku.¹¹⁴ N. Levindanto bija pamats uztraukties par savu autoritāti, jo J. Restbergs atzina, ka vietējie baptisti viņu uzskatot par Maskavas ielikteni.¹¹⁵ Šāda attieksme pret N. Levindanto bija dabiska, jo viņš savā amatā bija iecelts nerēķinoties ar Latvijas baptistu tradīcijām un viedokli. To ir spiests atzīt pats N. Levindanto, rakstot par sevi atskaitē RKLK pilnvarotam: „latviešiem mana palīdzība nav vajadzīga”.¹¹⁶ Būtisks faktors, kas grāva N. Levindanto autoritāti Latvijas baptistos bija arī viņa latviešu valodas neprasmē. Pilnvarotais atzīmēja, ka vēl 1959. gadā, tātad 14 gadus pēc iecelšanas amatā, N. Levindanto pilnīgi nemaz nepārvaldīja latviešu valodu.¹¹⁷ 1959. gadā tika likvidēts Latvijas bīskapa amats un baptistu darbība piedzīvoja reorganizāciju. Taču Baltijas bīskaps N. Levindanto savā amatā palika un līdz ar to kļuva par vienīgo baptistu vadītāju Latvijā. Arī šoreiz šīs izmaiņas netika saskaņotas ar baptistu draudzēm. Tomēr ir pilnīgi skaidrs, ka šī iniciatīva nenāca no Reliģisko kultu lietu pilnvarotā J. Restberga. 1960. gada februārī J. Restbergs sarūgtināts rakstīja uz Maskavu, ka baptistu vadībā ir notikušas izmaiņas un ir likvidēts Latvijas bīskapa amats, bet Reliģijas kultu lietu padome Maskavā par to pat nav informējusi.¹¹⁸ Pret N. Levindanto kā vienīgo Latvijas baptistu draudžu bīskapu J. Restbergs bija noskaņots negatīvi divu iemeslu dēļ: 1) tāpēc, ka N. Levindanto nezināja valodu un, kontaktējoties ar cilvēkiem, bija spiests izmantot tulku; 2) viņš bieži slimoja, līdz ar to bija neaktīvs un mazkustīgs.¹¹⁹ Tomēr šie J. Restberga iebildumi netika ņemti vērā, un N. Levindanto savā amatā palika līdz pat nāvei 1966. gadā, jo politiska rakstura pretenziju pret N. Levindanto pilnvarotam nebija.

Baltijas bīskapa darbību vietējie baptisti nekādā ziņā nevarēja kontrolēt vai ietekmēt. Pēc 1959. gada reorganizācijas bija vērojama tendence Latvijas baptistu Baznīcu arvien vairāk centralizēt. N. Levindanto tomēr no Maskavas un attiecīgiem valsts ierēdņiem baudīja tādu uzticību, ka pat pilnvarotam neizdevās panākt viņa nomaiņu. Savukārt, N. Levindanto no savas puses ir centies izpatikt un aizstāvēt pilnvaroto vairāk nekā mācītājus un draudzes. Par to liecina kāda epizode no mācītāju sanāksmes 1956. gada februārī. Šajā sanāksmē Aizputes draudzes mācītājs A. Vasks aizrāda, ka pie viņa ieradies pilnvarotā inspektors un pārbaudījis draudzes locekļu sarakstus. A. Vasks jautāja vai pilnvarotam ir šādas tiesības? N. Levindanto aizrādīja mācītājam A. Vaskam, ka šādu jautājumu pacelšana ir nevajadzīga, jo „nemaz nevar iedomāties, ka pilnvarotam šādas tiesības nebūtu.”¹²⁰

Pēc N. Levindanto nāves no VEKBS padomes par pārraugu baptistiem Latvijā nozīmēja un kongresā Rīgā 1966. gadā ievēlēja Mihailu Židkovu (1928).¹²¹ Taču M. Židkova

¹¹³ Turpat. – 68. lpp.

¹¹⁴ Turpat. – 249.1. – 63. lpp.

¹¹⁵ Turpat.

¹¹⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 27.1. -22. lpp.

¹¹⁷ Turpat. – 258.1. – 88. lpp.

¹¹⁸ Turpat. – 146. lpp.

¹¹⁹ Turpat

¹²⁰ LBDS VA, Mācītāju sanāksmes protokols. – 1956. gads

¹²¹ Turpat. – Kongresa protokols. -1966. gads. – 19.lpp.

ievēlēšana bija vairāk formāla, jo, dzīvodams Maskavā, viņš praktiski Latvijas un arī Igaunijas baptistu darbu neiespajdoja.

2.3. Latvijas baptistu bīskapu loma Baznīcas pastāvēšanā (1945. – 1959. un 1966. – 1990.)

Vienlaicīgi ar Baltijas vecākā prezbitera amatu pastāvēja arī **Latvijas baptistu draudžu bīskapa amats**, kuru parasti ievēlēja mācītāju sanāksme (kongress) un apstiprināja VEKBS padome. Pirmskara laikā bīskapa amats bija vairāk garīga rakstura kalpošana, vienības uzturēšana un reprezentācija. Līdz ar padomju varas nodibināšanos bīskapa galvenie uzdevumi bija vairāk organizatoriska nekā garīga rakstura. Galvenie bīskapa uzdevumi bija: regulāri informēt Reliģijas kultu lietu padomes pilnvaroto par savu mācītāju un draudžu darbību, sadarboties un dot pārskatus VEKBS pilnvarotam Latvijā, kā arī gādāt, lai tiktu ievēroti VEKBS nolikumi un direktīvas, uzraudzīt katras draudzes darbību, kā arī palīdzēt mācītājiem pareizi izpildīt kalpošanu un uzraudzīt jauno mācītāju ievēlēšanu un ordināciju.¹²² Nolikums par VEKBS draudzēm parāda, ka no vienas puses bīskapus iecel, „lai uzraudzītu baptistu garīgās darbības pareizību,”¹²³ taču no otras puses bīskapiem pašiem tiek ieteikts garīgā kalpošanā dalību neņemt, bet būt tikai par garīgiem novērotājiem un galvenokārt nodrošināt draudzēs noteiktās kārtības uzturēšanu.¹²⁴ Rezultātā varas iestādes bīskapu centās pārvērst no garīdznieka par ierēdni. Līdz ar to bīskapa autoritāte vairs nebūtu Baznīcas doktrīna un Dievs, bet valsts ierēdņi, kas varētu bīskapu izkomandēt pēc sava prāta. Tas, cik tālu katrs bīskaps pakļāvās šim spiedienam bija atkarīgs no paša personības un konkrētās situācijas.

LBDS kongresā 1945. gada 21. aprīlī pieņemtās rezolūcijas 8. punktā bija paredzēts, ka „par pirmo kandidātu bīskapa – pārvaldnieka amatam liekam priekšā līdzšinējo Pagaidu padomes priekšsēdētāju mācītāju Kārli Lācekli.”¹²⁵ K.Lāceklis bija kalpojis par mācītāju Ventpils Tabora draudzē, Jēkabpils un Krustpils draudzēs un kopš 1942. gada Jelgavas Atmodas draudzē.¹²⁶ 1945. gada 4. maijā pilnvarotais V. Šeškins atzīmēja, ka pagaidām par Latvijas bīskapu iespējams apstiprināt K. Lācekli.¹²⁷ 1945. gada 27. augustā Maskavā VEKBS un LPSR Evaņģēliski Kristīgo – baptistu pārstāvju kopīgā apspriedē vienkārši tika paziņots, ka **K. Lāceklis ir iecelts par baptistu bīskapu Latvijas PSR.**¹²⁸ Tomēr izrādījās, ka K. Lāceklis nebija marionete un tas nepatika ne VEKBS, ne Reliģisko kultu lietu pilnvarotajam Latvijā. Vēl pirms VEKBS Maskavā apstiprināja bīskapa amatā K. Lācekli, pilnvarotais V. Šeškins

¹²² Nolikums par Evaņģēlija Kristīgo – baptistu Savienību. – R., 1949. – 7. lpp.

¹²³ LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 38. lpp.

¹²⁴ Turpat. – 36. lpp.

¹²⁵ Turpat. – 230.1. – 18. lpp.

¹²⁶ Dzīvības ceļš: Veltījums Latviešu baptistu 100 gadu jubilejai / red. F. Čukurs u.c. – Toronto ALBA, 1960. – 270. lpp.

¹²⁷ LVA, 1448.f., 1.a., 239.1. – 10. lpp.

¹²⁸ Turpat. – 230.1. – 45. lpp.

7. augustā atklāti rakstīja, ka K. Lāceklis uzskata par bīskapu tikai uz laiku.¹²⁹ Droši var sacīt, ka padomju funkcionāriem nepatika bīskapa K. Lācekļa neatkarīgā un patstāvīgā politika, par ko VDK aģents „Gordejevs” 1945. gada 14. maijā ziņoja Reliģisko kultu lietu padomes PSRS MP priekšsēdētājam Poļanskim, citējot K. Lācekļa sacīto: „Mēs visi esam vienisprātis, ka mums vajag ieiet Vissavienības Evaņģēliskā kristiešu-baptistu savienībā. Jautājums ir, kā pievienoties, jo 80 gadus mums eksistēja sava patstāvīga savienība un mums smagi to zaudēt. Cara laikā mēs bijām zem Krievijas varas, bet savienība mums bija sava latviešu. Mēs vēlamies, lai mums vienmēr būtu savas konferences, kongresi dzimtajā valodā, bet ne vienpersoniski visus jautājumus izlemt caur Vissavienības Evaņģēlisko kristiešu-baptistu savienības pilnvaroto. Mēs, latvieši, esam seni cīnītāji par brīvību... Ko mēs darīsim ar krievu žurnāliem un literatūru, kuru mums sūtīs no Maskavas? Kas no mums var krieviski lasīt? Mēs gribam, lai mums būtu sava izdevniecība, kura mums vienmēr bija... Mēs prasām brāļiem, Vissavienības Evaņģēliskās kristiešu-baptistu savienības pārstāvjiem, vai pie mums nevar atstāt visu kā agrāk?”¹³⁰ Arī N. Levindanto nespēja atrast kopīgu valodu ar K. Lācekli, un viņš sūdzējās pilnvarotam V. Šeškinam, ka Lāceklis neinformējot viņu par notiekošo, kā arī laicīgi nepiegādājot izziņas un statistiku. N. Levindanto arī uzsvēra, ka K. Lāceklis, griežoties pie varas iestādēm ar dažādiem jautājumiem, to nesaskaņojot ar viņu.¹³¹ Kārlis Lāceklis arī atteicās parakstīt jebkādas LBDS Savienības nama nodošanas dokumentus, kas valsts varai bija kā dadzis acīs. Tātad bīskaps K. Lāceklis centās savā darbībā saglabāt zināmu neatkarību un patstāvību, taču jaunajā baptistu draudžu pārvaldes struktūrā bija paredzēts, ka viņš pilnībā pakļausies no Maskavas atbraukušajam N. Levindanto.

Vēl 1946. gada sākumā, kad K. Lāceklis vēl bija bīskaps, N. Levindanto rakstīja pilnvarotajam, ka neapšaubāmi vispiemērotākais kandidāts šim postenim esot brālis mācītājs Augusts Korps.¹³² A. Korps kalpoja par mācītāju Rīgas Atmodas draudzē, Cēsu draudzē un no 1931. gada Rīgas Āgenskalna draudzē.¹³³ Tā kā bīskaps K. Lāceklis 1946. gada martā tika apcietināts par tā saucamo „pretpadomju darbību” un izsūtīts,¹³⁴ tad patiešām atkal izvirzījās jautājums par jauna Latvijas bīskapa iecelšanu. Pilnvarotais V. Šeškins uzskatīja, ka vislielākā ietekme un autoritāte Latvijas baptistu vidū bija mācītājam Jānim Rīsam. J. Rīss bija mācītājs Rīgas Semināra draudzē un Baptistu Semināra direktors no 1922. – 1940. gadam.¹³⁵ Pēc V. Šeškina domām, salīdzinot Jāni Rīsu ar K. Lācekli, pēdējais ir bijis ēna.¹³⁶ Tomēr J. Rīss nekļuva par bīskapu ne šajā reizē, ne arī nākošajā, bet tika 1949. gadā, tāpat kā K. Lāceklis, deportēts uz Sibīriju, kur 1953. gadā mira.

1946. gada 10. – 11. septembrī mācītāju sanāksmē **par Latvijas baptistu bīskapu ievēlēja Augustu Korpu**. Šādu iznākumu atkal jau bija iepriekš izplānojis gan Reliģisko kultu lietu pilnvarotais, gan VEKBSP. V. Šeškins savā atskaitē par minēto sanākumi rakstīja, ka par bīskapa kandidātiem tika izvirzīti divi mācītāji: J. Rīss un A. Korps, bet pret J. Rīsu šī izvirzīšana

¹²⁹ Turpat. – 239.1. – 36. lpp.

¹³⁰ Turpat. – 1984.f., 2.a., 10758.1, 2.sēj. – 5.lpp.

¹³¹ LVA, 1448.f., 1.a., 27.1. – 22. lpp.

¹³² Turpat. – 23. lpp.

¹³³ Dzīvības ceļš: Veltījums Latviešu baptistu 100 gadu jubilejai / red. F. Čukurs u.c. – Toronto ALBA, 1960. – 268. lpp.

¹³⁴ LVA, 1419.f., 2.a., 12.1. – 141. lpp.

¹³⁵ Dzīvības ceļš: Veltījums Latviešu baptistu 100 gadu jubilejai / red. F. Čukurs u.c. – Toronto ALBA, 1960. – 275. lpp.

¹³⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 239.1. – 50. lpp.

bijusi tikai pieklājības un cieņas akts.¹³⁷ Līdz ar to ir skaidrs, ka jau iepriekš ar J. Rīsu ir bijis saskaņots, ka viņš savu kandidatūru atsauks. Tieši tā arī notika – J. Rīss savu kandidatūru atsauc un aicināja balsot par A. Korpu, kurš arī vienbalsīgi tika ievēlēts.¹³⁸ Tas parāda, ka vēlēšanas bija tikai spēle. Iespējams, ka bargā realitāte – iepriekšējā bīskapa K. Lācekļa apcietināšana parādīja, kas sekos, ja kāds mēģinās stāties pretī padomju varas plāniem. Bīskaps A. Korps baudīja zināmu autoritāti Latvijas mācītāju vidū, jo viņš bija bijis ilggadējs bijušās LBDS padomes loceklis.¹³⁹ Dabiski, ka reliģisko kultu lietu pilnvarotais un arī VEK BSP bija ieinteresēti, lai Latvijas bīskapam būtu ietekme draudžu un mācītāju vidū.

Bīskaps A. Korps sākot savu darbību bīskapa amatā vairs atklāti nepretojās VEK BSP un pilnvarotajam kā to bija darījis K. Lāceklis. Taču Korps centās arī izmantot katru iespēju darba uzlabošanai. Bīskapa A. Korpa darbības laikā 1946. gadā darbu uzsāka Rīgas draudžu apvienotais Vīru koris (beidz darboties 1952. gadā), 1947. gadā Liepājā notika Bībeles kurss un diriģentu apmācības kurss, 1948. gadā Bībeles kurss notika arī Talsos. 1948. gadā bīskapa A. Korpa laikā Priekules Ciānas draudze uzcēla savu jauno dievnamu. Arhīva materiāli rāda, ka A. Korps ne vienreiz vien vismaz formāli bija spiests apliecināt lojalitāti padomju varai. Tā, piemēram, pēc A. Korpa brauciena uz Maskavu pilnvarotais apmierināti ziņoja, ka bīskaps tagad visur aicinot orientēties uz Austrumiem un nevis uz Rietumiem, jo reliģiskās dzīves līmenis Padomju Savienībā esot daudz augstāks nekā Latvijā un vispār tā saucamajos Rietumos.¹⁴⁰ Politiskās uzticamības demonstrējumi bija gan 1947. gada 28. februārī rakstītā vēstule VEK BSP priekšsēdētājam, kurā tika apjūsmota lielā revolūcija Krievijā un uzsvērts, ka Latvijas baptistiem savā darbībā jāorientējas tikai un vienīgi uz Maskavu,¹⁴¹ gan arī 12. maijā tajā pašā gadā sniegtā intervija Informbiro.¹⁴² Vismaz ārēji līdz ar to Latvijas bīskapu attiecības gan ar Maskavu, gan ar Baltijas bīskapu, gan pilnvaroto bija noregulējušās.

1948. gadā 30. septembrī A. Korps nomira¹⁴³ un atkal Latvijas bīskapa postenis bija vakants. 1949. gada 10. – 11. martā notika mācītāju sanāksme, kurā J. Rīss atkal atteicās kandidēt par bīskapu un savā vietā izvirzīja Rīgas Mateus draudzes mācītāju Andreju Rēdlihu.¹⁴⁴ Kā redzam no pilnvarotā ziņojuma, atkal viss ir noritējis pēc jau iepriekš saskaņota plāna. Ziņojumā pilnvarotais uzsvēra, ka A. Rēdliha ievēlēšana esot notikusi bez īpašām diskusijām, tāpēc, ka viss jau bijis iepriekš labi sagatavots. Galvenā problēma esot bijusi mācītāja J. Rīsa popularitāte baptistu vidū. Tāpēc, lai neizjauktu Rēdliha ievēlēšanu, kura kandidatūra jau bijusi saskaņota ar ieinteresētajām organizācijām, atkal vajadzējis panākt tādu stāvokli kā 1946. gada bīskapa vēlēšanās, proti, lai J. Rīss pats atteiktos no savas izvirzīšanas. N. Levindanto un VEK BSP pārstāvim J. Židkovam to esot izdevies panākt. Sarunā ar viņiem J. Rīss apsolījis, ka atsauksot savu kandidatūru un atbalstīšot A. Rēdlihu.¹⁴⁵ Tātad jau pirms Latvijas mācītāju sanāksmes VEK BSP apstiprināja par **bīskapu Andreju Rēdlihu** un viņa ievēlēšana sanāksmē atkal bija formāla un domāta vienīgi, lai radītu Latvijas mācītājos

¹³⁷ Turpat. – 241.1. – 21. lpp.

¹³⁸ Turpat.

¹³⁹ Dzīvības ceļš: Veltījums Latviešu baptistu 100 gadu jubilejai / red. F. Čukurs u.c. – Toronto ALBA, 1960. – 268. lpp.

¹⁴⁰ LVA, 1448.f., 1.a., 242.1. – 7. lpp.

¹⁴¹ Turpat. – 230.1. – 69. lpp.

¹⁴² Turpat. – 82. – 86. lpp.

¹⁴³ Turpat. – 246.1. – 20. lpp.

¹⁴⁴ Turpat. – 20. lpp.

¹⁴⁵ Turpat. – 31., 32. lpp.

ilūziju, ka arī viņu viedoklis tiek uzklausīts. Nav īsti skaidrs kā J. Židkovam un N. Levindanto izdevās pierunāt J. Rīsu nekandidēt uz bīskapa amatu, taču ir skaidrs, ka Padomju funkcionāri tomēr no J. Rīsa autoritātes baidījās, taču neatkarīgi no tā, ka J. Rīss netika ievēlēts par bīskapu, viņš vienmēr palika autoritāte viņu vidū. To atzina pilnvarotais, kurš 1950. gada sākumā rakstīja, ka Latvijas baptistu dzīvē visos jautājumos lielākā autoritāte ir Jānim Rīsam. Pie viņa pēc padoma vērsās lielākā daļa mācītāju.¹⁴⁶

1949. gada martā masveida deportācijā izvesti tika 14 baptistu mācītāji. Šajā gadā tika likvidētas vairākas draudzes lielākajos baptistu centros Rīgā, Liepājā un Ventspilī. Šīs kampaņas ietvaros likvidējamo draudzi piespieda apvienoties ar kādu citu vietējo draudzi. Gan N. Levindanto, gan A. Rēdlihs bija spiesti atbalstīt šos procesus un, pēc pašu baptistu domām, viņu bīskapi pārāk centīgi un aktīvi iesaistījās draudžu apvienošanā. To var secināt no pilnvarotā ziņojuma 1949. gadā, ka visi šie apvienošanas pasākumi norisinājušies bez administrēšanas no valsts iestāžu puses, jo N. Levindanto un A. Rēdlihs esot mēģinājuši nesāpīgi pierādīt draudzēm apvienošanās lietderīgumu.¹⁴⁷ 1949. gada jūnijā A. Rēdlihs bija Liepājā, kur aicināja draudzes apvienoties, jo neesot lietderīgi, ka Liepājā pastāvēt 5 atsevišķas draudzes.¹⁴⁸ Rezultātā Liepājā no piecām baptistu draudzēm palika trīs draudzes. Arī Ventspilī, kad tur uzturējās N. Levindanto un A. Rēdlihs, tika apvienotas abas pilsētas draudzes vienā.¹⁴⁹ Tā kā A. Rēdlihs visādi veicināja draudžu apvienošanu, tad viņa popularitāte baptistu vidū nebija liela. Bīskaps A. Rēdlihs esot saņēmis pat iesauku „likvidators”.¹⁵⁰ Pilnvarotais J. Restbergs šajos procesos tieši neiejaucās, bet savu nolūku īstenošanai izmantoja Baznīcas vadību – bīskapus. Jāsaka, ka abi bīskapi vismaz ārēji nav mēģinājuši draudžu apvienošanu vai likvidēšanu kavēt, vai kādā citā veidā novilcināt. No otras puses A. Rēdlihs bija nepopulārs savu personīgo īpašību dēļ. 1952. gada sākumā izplatījās runas par bīskapa tikumisko pagrimšanu. Arī A. Rēdliha un N. Levindanto attiecības pasliktinājās, jo A. Rēdlihs necieta Baltijas bīskapa norādījumus un nepakļāvās VEKBSR rīkojumiem.¹⁵¹ 1952. gadā īpaša Latvijas baptistu mācītāju komisija izmeklēja sūdzības par A. Rēdlihu, kurš tika apsūdzēts amorālā dzīves veidā, kolēģu apmelošanā un iebiedēšanā, finansiālos pārkāpumos, anonīmu vēstuļu rakstīšanā, kā arī N. Levindanto norādījumu neievērošanā.¹⁵² Izmeklēšanas rezultātā komisija nosprieda, ka A. Rēdlihs turpmāk vairs nevar kalpot bīskapa amatā.¹⁵³ Šim konfliktam līdzī sekoja arī reliģisko kultu lietu pilnvarotais, kurš ziņoja Maskavai, ka A. Rēdliha atcelšana esot pareiza un, ka jautājums par A. Rēdlihu esot izšķirts bez viņa līdzdalības. Pilnvarotais vēlāk apgalvoja, ka bīskaps A. Rēdlihs esot mazattīstīts un mazizglītots ar ierobežotām prāta spējām, un tieši tāpēc viņš neesot varējis atrast izeju no situācijas.¹⁵⁴ Tas parāda pilnvarotā J. Restberga divkosību, jo kad vajadzēja likvidēt draudzes, tad A. Rēdlihs bija pieņemams. Kad darbs bija paveikts un bīskaps bija zaudējis autoritāti ticīgo vidū, arī pilnvarotam viņš vairs nebija vajadzīgs.

Ja pašiem baptistiem atļāva atcelt sakompromitējušos bīskapu A. Rēdlihu, tad,

¹⁴⁶ Turpat. - 247.1. -14.lpp.

¹⁴⁷ Turpat. – 246.1. – 85., 86. lpp.

¹⁴⁸ LVA, 1448.f., 1.a., 246.1. – 54. lpp.

¹⁴⁹ Turpat. – 247.1. – 38. lpp.

¹⁵⁰ Turpat. – 246.1. – 85. lpp.

¹⁵¹ Turpat. – 250.1. – 20. lpp.

¹⁵² Turpat. – 103.1 – 40. – 46. lpp.

¹⁵³ Turpat. – 26. lpp.

¹⁵⁴ LVA, 1448.f., 1.a., 250.1. – 11. lpp.

savukārt, viņiem netika dotas iespējas ietekmēt jaunā Latvijas bīskapa izvēli. 1952. gadā Liepājas Ciānas draudzes mācītājs **Fricis Hūns tika apstiprināts bīskapa amatā**. F. Hūnam jau kopš 1946. gada bija labas attiecības ar N. Levindanto un, šajā reizē Latvijas mācītāji pat formāli vairs nebalsoja par jauno bīskapa kandidatūru. Bīskaps F. Hūns uzmanīgi un cītīgi pildīja VEKBS un pilnvarotā norādījumus. Bīskapa lojalitāti padomju varai apliecina sekojošs notikums. 1956. gada martā bīskapa kanceleju apmeklēja Zviedrijas baptistu delegācija. Pie pārtikas veikala ielas otrā pusē bija sapulcējušies cilvēku rinda pēc miltiem. Gaidot augstos ārzemju viesus, Hūns pa logu pamanīja šo rindu un ziņoja milicijai, kura cilvēkus bez trokšņa izklīdināja.¹⁵⁵ 1959. gadā Latvijas bīskapa amats tika likvidēts un F. Hūns aizgāja pensijā.¹⁵⁶ N. Levindanto palika vienīgais baptistu draudžu vadītājs Latvijā. Līdz ar to uz ilgāku laiku (līdz 1966. gadam) Latvijas baptistu baznīca palika bez sava vadītāja.

1966. gada 10. janvārī, pēc 20 gadu darbošanās Latvijā nomira VEKBS vecākais presbiteris Baltijas republikās N. Levindanto. 1966. gada 24. jūnijā Rīgā notika baptistu draudžu kongress, kurā piedalījās 100 delegāti no 57 draudzēm.¹⁵⁷ Latvijas bīskapa amatam tika izvirzīti divi kandidāti: mācītājs A. Krauze un mācītājs P. Egle. A. Krauze savu kandidatūru atsauca un **Pēteris Egle vienbalsīgi tika ievēlēts par Latvijas baptistu draudžu bīskapu**.¹⁵⁸ Pēteris Egle, dzimis 1903. gada 10. jūlijā, 1933. gadā absolvējis LBDS Garīgo semināru. Kalpojis Majoru, Vaiņodes, Veldas, Liepājas Nācaretes, Talsu, Nāriņciema, Liepājas Ciānas, Mežgalciema, Jaunjelgavas un Rīgas Āgenskalna draudzēs. No 1966. – 1979. gadam P. Egle bija arī VEKBS padomes loceklis. Bīskaps P. Egle bija pirmais no Latvijas, kurš pēc Otrā pasaules kara 1975. gadā piedalījās Vispasaules Baptistu savienības kongresā Stokholmā, Zviedrijā. 1966. g. decembrī kārtējā draudžu mācītāju un delegātu sanāksmē tika ievēlēta **Bīskapa padome** – 10 mācītāju sastāvā.¹⁵⁹ Padomes pilnvaru laiks tika apstiprināts uz diviem gadiem. Šajā pašā kongresā tika veikts vēl viens drosmīgs un izaicinošs solis, proti, nodibināts **Pensiju fonds**.¹⁶⁰ Minētajā jautājumā pacēlās debātes, jo šis jautājums nebija iekļauts dienas kārtībā, bet beigās visi delegāti vienbalsīgi nobalsoja par Pensiju fonda izveidošanu, lai palīdzētu pensionētiem garīdzniekiem un viņu atraitnēm. Par šo drosmīgo soli vēlāk bīskaps P. Egle dabūja pamatīgu rājienu no RKLK pilnvarotā, par to, ka kongresā pieņemts lēmums, kas vispār nebija iekļauts un saskaņots dienas kārtībā.¹⁶¹

P. Egles bīskapa amata laikā bez Pensiju fonda tika sagatavota izdošanai „Dziesmu grāmata baptistu draudzēm” (izdota 1978. gadā), sludinātāja darbā tika iesaistīti daudzi jauni darbinieki, regularitāti ieguva garīdznieku Kvalifikācijas celšanas sanāksmes, regulāri savas sēdes noturēja Bīskapa padome. Ļoti aktīvi P. Egle apmeklēja draudzes gan dažādu svētku un jubileju gadījumos, gan kārtējot ikdienas darba jautājumus. Savos braucienos P. Egle allaž iegriezās sludinātāju un mācītāju ģimenēs. P. Egles darbības stiprā puse nebija vadīšana un organizēšana, bet viņš bija vadonis, kuram uzticējās un kura vārdu respektēja. Viņš arī prata kopdarbā iesaistīt jaunus darba darītājus, kam tika uzticēti organizēšanas praktiskie pienākumi. Bīskapa P. Egles drosmi un kristīgo principialitāti pierāda kāda epizode VEKBS

¹⁵⁵ LVA, 1448.f., 1.a., 255.1. – 17. lpp.

¹⁵⁶ Turpat. – 234.1. – 35. lpp.

¹⁵⁷ LBDS VA, Kongresa protokols. – Rīga, 1966. – 1. lpp.

¹⁵⁸ Turpat. – 17. lpp.

¹⁵⁹ Turpat. – 34. lpp.

¹⁶⁰ Turpat. – 30. lpp.

¹⁶¹ LVA, 1419.f., 3.a., 104.1. – 10. lpp.

kongresā 1963. gadā. Runājot debatēs P. Egle drosmīgi norādīja uz tā laika VEKBS vadības kļūdām, kā arī uz nepieciešamību izmainīt vadības sastāvu. P. Egle arī atbalstīja Orgkomitejas izvirzītos principus par kristīgās Baznīcas patstāvības ievērošanu un kristiešu vajāšanu pilnīgu izbeigšanu Padomju Savienībā. Taču bīskaps noraidīja draudžu šķelšanos un noiešanu pagrīdē.¹⁶²

P. Egles ideja bija kopīga **Aizlūgšanu kalendāra** izveide, kas iznāca sākot ar 1973. gada janvāri. Katru nedēļu tika aicināts aizlūgt par kādu noteiktu draudzi, tās mācītāju, par kopdarba vadību, Pensiju fondu, VEKBS u.c. tēmām. Šāds, it kā neliels jaunievedums tomēr veica svarīgu lomu – veicināja draudžu vienību un sniedza kaut nelielu, tomēr patiesu informāciju, kas, savukārt, veicināja draudžu solidaritāti. Savas varēšanas un spēju demonstrēšana bija **īpašie jubilejas dievkalpojumi**. Tādi bija, galvenokārt, draudžu gadasvētki, kora gadasvētki, kāda izcila draudzes locekļa jubileja. Svētku dievkalpojumi pulcēja apkārtējo draudžu pārstāvjus, lielus korus, vairākus mācītājus un mūziķus. Dievkalpojumi parasti bija pārpildīti, kas liecināja par to, ka ticība nav izmirusi un, ka draudzes vēl joprojām pastāv. Pēc svētku dievkalpojumiem pa nedēļu notika svētīšanas dievkalpojumi. Tie kalpoja ticības padziļināšanai, stiprināšanai un izglītībai. Piemēram, 1967. gada 29. janvārī savus 64. gadasvētkus svinēja Liepājas Ciānas draudze. Draudzes mācītājs T. Jansons plašā cirkulārvēstulē aicināja apkārtnes draudžu locekļus uz svētkiem: „Vēlamies jūs visus redzēt kā svētku dalībniekus un jūsu draudzes mācītāju ar īsu sveiciena vārdu. Mūsu svētkos kā viesis runātājs būs Rīgas Matevas draudzes mācītājs brālis A. Vasks. Dziedās mūsu jauktais, sieviešu un vīru koris.” Svētkiem sekoja svētīšanas dievkalpojumi – pieci dienas dievkalpojumi rītos un vakaros, kuros mācītājs A. Vasks runāja desmit svētrunu sēriju.¹⁶³

Jauna parādība bija tā, ka bīskapa P. Egles laikā aktivizējās ārzemju kontakti. Sākot ar 60.-to gadu otro pusi Latviju apmeklēja daudzas augstas baptistu amatpersonas, piemēram, VBS ģenerālsekretārs Dr. I. Nordenhaugs (1966), Dr. S. Denijs (1971), VBS prezidents Dr. V.R. Hazgrovs (1971). 1972. gadā Rīgā viesojās Kanādas Baptistu draudžu federācijas delegācija, ko vadīja federācijas prezidents Dr. T.B. Makdormands. Pēc savas viesošanās viņš rakstīja vēstuli R. Ekšteiņam Kanādā, kurā, cita starpā, sacīti: „Pateicoties šiem daudzajiem konfliktiem, Latvijas baptisti arvien vairāk sāka apzināties savu vietu pasaules baptistu saimē, kā arī varēja apjaust, kas notiek aiz „dzelzs priekškara”. Mateja draudzes dievnamā bija sarīkotas lieliskas sapulces. Dievnamā bija pārpildīts. Tur varēja būt kāds tūkstotis dalībnieku. Dievkalpojumu kuplināja varens koris no kādiem 100 dziedātājiem. Es nekad neaizmirsīšu to dziedāšanu, kas atskanēja no kora, kas, lielākoties, sastāvēja no jaunām balsīm. Cik brīnišķīgi viņi protot izmantot mazāko iespēju kalpot tam Kungam, un, lai Dievs piedod mums, kanādiešiem, mūsu nespēju novērtēt brīvības svētību!”¹⁶⁴

Liekas, ka tieši šīs neformālās tikšanās iespējas arī visvairāk uztrauca čekas darboņus. Tāpēc pēc katras ārzemju delegācijas bīskapiem bija jāraksta sīks ziņojums par ciemošanās gaitu un sarunu tēmām. Taču ne jau visu uzrakstīja un ne visu varēja izkontrolēt. Bīskaps P. Egle arī arvien drošāk sāka nostāties pret valsts ierēdņu patvaļu attiecībā uz garīdzniekiem un draudzēm.

Tā, piemēram, 1975. gada 13. septembrī bīskaps P. Egles sasauktajā jauno darbinieku sanāksmē viens no vissentraucīgākajiem dienas kārtības punktiem bija jautājums par

¹⁶² LBDS VS, Sv.f., 7 – 809.a.

¹⁶³ LBDS VA, SV.f., 7 – 809.a.

¹⁶⁴ Kristīgā Balss. – ALBA, ASV., 1972. – Nr. 1

valsts likumiem un Nolikums par draudžu darbību. Sanāksmē piedalījās reliģisko lietu pilnvarotā inspektors J. Kokins, un tas šī 3. punkta apspriešanu izraisīja jo spraigu. Visvairāk tika runāts par likumu un instrukciju patvaļīgu skaidrošanu un piemērošanu no valsts varas pārstāvjiem uz vietām. Gan jaunie, gan vecie darbinieki iebilda pret vecuma cenzu kristības jautājumā, pret bērnu un viņu vecāku vajāšanām sakarā ar dievkalpojumu apmeklēšanu, pret bērnu iesaistīšanu sabiedriskās organizācijās bez vecāku piekrišanas. Sanāksmes noslēgumā P. Egle sacīja : „Par mūsu tiesībām būs jācīnās. Tam labvēlīgāku ievirzi brīvākai pārliecībai dod dokumenti par Helsinku apspriedi.”¹⁶⁵ Draudžu pārvaldes vadības apkārtrakstā, ko parakstījuši bīskaps P. Egle un darbvedis Artūrs Šķuburs, 1976. g. 29. decembrī, cita starpā, lasāms: „Līdz mums nonāk ziņas, ka atsevišķas valsts amatpersonas pieprasa no mūsu draudžu izpildstrukturām vārdiskus sarakstus (vai prasa uzrādīt reģistrus) par draudzes locekļiem, kora dziedātājiem, kristītajiem. Mūsu draudzes ir reģistrētas uz līgumslēdzēju (divdesmitnieka) vārdiska saraksta pamata, reģistrēti tiek arī draudžu izpildstrukturās, revīzijas komisijas un, protams, sludinātāji. Atskaites vietējām izpildkomitejām tiek sniegtas pēc formām Nr. 1, Nr. 2, Nr. 3. Nekādi citi vārdiski saraksti nav jāsniedz un jāuzrāda, jo tas nesaskanētu ar pilsoņu apziņas brīvības principiem.”¹⁶⁶

Protams, nevar aiziet garām grūtībām un problēmām. Ar katru gadu lēni, bet neatlaidīgi samazinājās draudžu un draudzes locekļu skaits.

Padomju varas uzbrukumi baptistu brīvības un likuma pildīšanas izpratnei atkārtojās ik pa laikam. Piemēram, 1967. gadā mācītāja reģistrācijas apliecību atņēma Kuldīgas draudzes mācītājam A. Jūrmalim. Pamatīgs konflikts ar padomju varu iznāca Aizputes draudzes mācītājam un bīskapa padomes loceklim mācītājam Jānim Šmitam. 1974. gadā viņam atņēma garīdznieka tiesības par jaunatnes un bērnu darba aktivizēšanu. 1976. gadā mācītājs J. Šmits ar ģimeni bija spiests emigrēt uz VFR, vēlāk un Kanādu (1996. gadā viņi atkal atgriezās Latvijā). Disidentu ceļu drosmīgi izvēlējās Rīgas Golgātas draudzes loceklis Jānis Rožkalns, Lidija Lasmane – Doroņina, Edmunds Cirvelis, Ojārs Ginters un citi. Līdz ar to bīskapam P. Eglem bieži bija jābūt kā starp diviem dzirnakmeņiem – valsti un Baznīcu, tomēr viņš vienmēr palika uzticīgs Kristum dotajam solījumam un draudžu kopdarbam.

Kad 1977. gadā bīskaps P. Egle nolika bīskapa amatu, par kandidātu bīskapa amatam tika nominēts Liepājas Ciānas draudzes mācītājs Jānis Tervits. Tie, kurus līdzšinējā Bīskapa padome un arī draudžu sabiedrība būtu labprāt vēlējusies bīskapa amatā redzēt: mācītāji Ž. Ludvigs, A. Pētersons, A. Vasks, no kandidēšanas atteicās.

Draudžu delegātu kongress notika 1977. gada 28. – 29. oktobrī. Pirmo reizi pēc Otrā pasaules kara bīskapa vēlēšanas notika aizklāti. **Ievēlot bīskapa amatā Jāni Tervitu** par viņu tika nodotas 79,5 % balsis – tas ir 66 no 83, kas balsoja.¹⁶⁷ Arī pilnvarotam nebija iebildumu pret 40 gadīgo bīskapu.¹⁶⁸

Atkārtoti J. Tervits par bīskapu tika ievēlēts kongresā 1985. gada janvārī. Šajā reizē bīskapa ievēlēšana vairs nebija tik demokrātiska kā pirmajā ievēlēšanas reizē, jo vispirms tika ievēlēta Bīskapa padome, kura konstruējoties no sava vidus ievēlēja par bīskapu J. Tervitu. Ar J. Tervita ievēlēšanu par bīskapu tika ievēlēts arī bīskapa vietnieks A. Pētersons (1977. – 1985.) un J. Eisāns (1985. - 1990.).

¹⁶⁵ LBDS VA, Darbinieku sanāksmes materiāli. – 1975. gads.

¹⁶⁶ LBDS VA, Izejošie dokumenti, 1976. gads

¹⁶⁷ Turpat. – Kongresa protokols. – 1977. g.

¹⁶⁸ LVA, 1419.f., 3.a., 104.1. – 9. lpp.

J. Tervits dzimis 1936. gada 25. novembrī Jelgavā, sludinātāja gaitas sāka Nīcas - Otaņķu draudzē (1963. – 1966.), tika ordinēts 1970. gadā. J. Tervits kalpojis draudzēs Aizviķos (1966. – 1971.), Vaiņodē (1967. – 1971.), Jēkabpilī (1971. – 1974.), Liepājas Ciānā (1974. – 1978.), Rīgas Āgenskalnā (1985. – 1987.), Liepājas Ciānā (1990. - 1995.) un Aizputē no 1995. gada aprīļa.¹⁶⁹ J. Tervits bija Bīskapa padomes loceklis (1966. – 1970.), VEKBS Padomes loceklis (1979. – 1990.), VEKBS Padomes prezidija loceklis (1985. – 1990.), Vispasaules baptistu savienības Doktrīnu komisijas loceklis (1980. – 1990.). J. Tervits bija Sludināšanas lekciju organizētājs, vadītājs un lektors (1980. – 1989).¹⁷⁰ Uzsākot savu darbu bīskapa amatā, J. Tervits Latvijas Baptistu draudžu kopdarbu deklarēja par **Latvijas Baptistu draudžu brālību** (LBDB).

J. Tervits sekmīgi pilnveidoja un tālāk attīstīja bīskapa P. Egles iesākto. Draudžu kopdarbu administratīvi un reizē demokrātiski J. Tervitam izdevās nostiprināt ar ikgadējām sanāksmēm un kongresiem. Ikgadējās sanāksmes tika sauktas par Informatīvām sanāksmēm. Savukārt, garīdznieku un draudžu teoloģisko un doktrinālo vienību izdevās noturēt ar Garīdznieku sanāksmēm un Brālības dievkalpojumiem.

Mācītāju sanāksmes vēlāk tika sauktas par **Garīdznieku Kvalifikācijas celšanas sanāksmēm**. Tās notika 4 – 6 reizes gadā un tajās tika lasīts referāts, notika diskusijas par draudzi, aktualitātēm, praksi un teoloģiju.¹⁷¹ Lai veicinātu garīdznieku kopīgu piedalīšanos svētku dievkalpojumos, aktivizētu koru kopā sabraukšanu, praktiski veidotu draudžu vienību, attīstību guva tā sauktie **Brālības dievkalpojumi**, kas notika kādu svētku vai jubileju sakarībā un ko vadīja, vai kurā piedalījās Brālības kopdarba vadītāji. Laikā no 1978. – 1989. gadam ir notikuši 50 Brālības dievkalpojumi, visvairāk, protams, Rīgas draudzēs, bet arī draudzēs Aizputē, Cēsīs, Jēkabpilī, Jelgavā, Liepājas Ciānā un Liepājas Pāvila, Priekulē, Sakā, Siguldā, Talsos, Ventspilī.

J. Tervita iniciatīva un risks izpaudās Neklātienēs teoloģisko kursu organizēšanā un uzsākšanā bez jebkādam atļaujām. Faktiski tā bija pagrīdes darbošanās. Šos kursus nosauca par **Sludināšanas lekcijām** ar trīs gadu mācību programmu un tie deva vidējo teoloģisko izglītību. SL pirmo sasaukumu beidza 12 absolventi (1980. – 1983.). Otro sasaukumu (1984. – 1988.) beidza seši, kaut studijas uzsāka 19.¹⁷²

J. Tervits turpināja **attīstīt arī Pensijas Fondu**. Ik mēnesi no Pensijas fonda tika izmaksāta pensija 25 – 35 cilvēkiem. Draudzes šo kopīgo kalpošanu atbalstīja ar lielu prieku un fonda kasē nekad netrūka līdzekļi. Pensiju apmēru laiku pa laikam varēja nedaudz palielināt. 1986. gadā Pensiju fondā bija iemaksāti 32 315 rbļ., t.sk. no draudzēm 30 479 rbļ. un privātiem ziedotājiem 1836 rbļ.. Šajā pašā gadā pensijās izmaksāts 28 436 rbļ..¹⁷³

Ar J. Tervita darbību tiek pavērtā vēl kāda iespēja, proti, **tipogrāfiski iespiestas literatūras izdošana**. Sākotnēji tie bija bīskapa **Vēstījumi** Baznīcas svētkos. No 1979. g. – 1989. g. tika izdots 51 Vēstījums ar kopējo tirāžu pāri par 34 000 eksemplāriem. Ar 1979. g. tika izdots LBDS kalendārs. Tika drukātas arī dziesmu lapiņas u.c. sīkāki iespieddarbi.

Visu bīskapu darbības laikā padomju vara savu politiku vispirmām kārtām centās realizēt caur Baznīcu vadītājiem. Tā bija divu spēku cīņa daudzās virzienos. Bīskapam

¹⁶⁹ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 193. lpp.

¹⁷⁰ LBDS VA, St.f., 5 – 822.a

¹⁷¹ LBDS VA, St.f., 7 – 809.a.

¹⁷² Turpat. – 5 – 822.a.

¹⁷³ LBDS VA, Sarakste ar RKLP. – mape Nr. 07.

vajadzēja izturēt **saimnieciskajā cīņā** jeb, kā saka prof. H. Strods: „Baznīcas ekonomiskā atbrūnošana.”¹⁷⁴ Tā bija cīņa par Baznīcas pastāvēšanu materiālistiskā eksistencē. Tā bija cīņa par dievnamu saglabāšanu, par remontiem, par nodokļu nomaksāšanu, par algām un pensijām garīdzniekiem.

Otrais uzbrukuma virziens bija **ideoloģiskā cīņa** jeb „ideoloģiskā atbrūnošana”.¹⁷⁵ Tā bija cīņa starp kristīgo pasaules uzskatu un visaptverošo ateisma ideoloģiju, kas valdīja bērnudārzos, skolās, augstskolās, darba vietās, presē un sabiedrībā. Līdz ar to kristīgs cilvēks vienmēr bija nepareizs, reakcionārs un iznīcināms. Kristieši un baznīca nedrīkstēja piedalīties sabiedriskā dzīvē, jaunatnes audzināšanā un pat diakonijas darbā. Šo nevienlīdzīgo cīņu pret KP, VDK, RKL un preses oficiāli pausto un īstenoto valsts ateismu visnežēlīgāk nācās izturēt bīskapiem un mācītājiem.

Trešais konfrontācijas virziens bija **politiskā cīņa**. Padomju vara centās izmantot bīskapus savas politikas realizēšanā. Sākotnēji tā bija prasība bīskapiem savos vēstījumos un sprediķos slavēt padomju varu, aicināt tautiešus atgriezties dzimtenē no emigrācijas vai nacionāliem partizāniem no pagrīdes, aicināt piedalīties vēlēšanās. Ap 1960.-iem gadiem, kad sākās pirmie kontakti ar ārzemniekiem, bija jāslavina padomju varas sasniegumi ceļā uz komunismu, jāslavē padomju miera politika un cīņa pret rietumu kara imperiālismu.¹⁷⁶ Bieži šeit bija spēle: „Ja - tad”, t.i. labi, mēs atļausim drukāt Vēstījumu, kalendāru, bet tad tajā jābūt rakstam, kas liecinātu par lojalitāti padomju varai un tās ideoloģijai.¹⁷⁷ Bija baptisti, kuri savas personiskās politiskās pārliecības dēļ nostājās uz politisko disidentu ceļa, lai drosmīgi cīnītos pret padomju varu. Tādi baptisti bija L. Doroņina – Lasmane, T. Kūma, R. Lodēna, M. Ludvigs, O. Ginters, J. Rožkalns.¹⁷⁸

Ceturto uzbrukuma virzienu varētu nosacīti saukt par **fizisko cīņu**. To raksturo baznīcu atņemšana un draudžu likvidēšana vai apvienošana, mācītāju reģistrācijas apliecību atņemšana. Mācītāju legālās darbības dokumentus atņēma vairāk kā 16 darbiniekiem. Mācītājs J. Šmits ar ģimeni bija spiests doties emigrācijā uz VFR un Kanādu.

Savukārt, tūlīt pēc Otrā Pasaules kara mācītājus fiziski represēja, izsūtīja uz Sibīriju un pat nonāvēja. Pie fiziskās cīņas var pieskaitīt arī milzīgos nodokļus, kurus uzlika draudzēm un garīdzniekiem. Tā, piemēram, mācītājam Andrejam Šternam no gada algas – 1200 rbļ. nodokļos bija jāsamaksā gandrīz 400 rbļ., bet vienalga pensiju nemaksāja.¹⁷⁹

Kā piekto var minēt **iekšējo cīņu**. Tas bija darbs ar draudzēm, garīdzniekiem, maldu kustībām, cilvēku dažādām personībām un uzskatiem. Tās bija pūles un upuri kopdarba stiprumam un pastāvēšanai.

Apskatāmajā periodā varam secināt, ka padomju vara vienmēr vislielākās pūles ir veltījusi baznīcu vadītāju ietekmēšanai.

Tūlīt pēc Otrā Pasaules kara bīskaps Kārlis Lāceklis visiem spēkiem pretojās padomju režīma uzspiestajiem draudžu iznīcināšanas plāniem un bija spiests iet smago Sibīrijas izsūtīšanas ceļu. Nākošie bīskapi: Augusts Korps, Andrejs Rēdlihs un Fricis Hūns saprotot, ka

¹⁷⁴ Strods H. Latvijas Katoļu baznīcas vēsture, 1075. – 1995., R., 1996. – 273. lpp.

¹⁷⁵ Turpat. – 213. lpp.

¹⁷⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 265.1. – 105. lpp.

¹⁷⁷ Turpat. – 164.1. – 62. lpp.

¹⁷⁸ Titavs D. Viņi tika represēti...//Diena – 1998. – 14. aprīlis – 4. lpp.

Cālītis I. Vēlreiz par Gaismas akciju un andropovisko 1983. gadu//Diena – 1998. – 18. aprīlis – 2. lpp.

¹⁷⁹ Bīskapa Andreja Šterna atmiņas 1999. gada 12. martā pierakstījis A. Baštiks

atklāta konfrontācija novedīs pie draudžu iznīcināšanas, centās iet *modus vivendi*, tādējādi ar lieliem upuriem, tomēr pasargāja baptistu draudžu kopdarbu, mācītājus un draudzes. Mēs šodien varam pārņemt tā laika vadītājiem vienu otru piekāpšanos, bet, tajā pašā laikā, esam pateicīgi par upuriem draudžu nosargāšanā. VEKBS atsūtītais Baltijas virsbīskaps N. Levindanto savā amatā noturējās līdz pat savai nāvei 1966. gadā, jo RKLK instrukcijas un „ukazus” centās respektēt vairāk nekā draudžu un garīdznieku intereses.

Sākot ar bīskapu Pēteri Egli (1966. – 1977.) un turpinot ar Jāni Tervitu (1977. – 1990.), baptistu Baznīcā sāka atdzimt pirms Otrā Pasaules kara pastāvošās demokrātiskās pārvaldes formas (draudžu kongresi, informatīvās sanāksmes, Bīskapa padome, vēlēšanas), draudžu nozaru darbs (pagrīdes svētdienskola, jauniešu darbs, diakonijas darbs, kori), draudžu sadarbība (kopīgi svētku un Brālības dievkalpojumi), ārzemju kontakti un garīdznieku izglītošana (Garīdznieku Kvalifikācijas sanāksmes un neklātienas Bībeles kursi – Sludināšanas lekcijas no 1980. gada). Minētās aktivitātes nespēja atturēt baptistu Baznīcu no skaitliskas samazināšanās, bet, katrā ziņā, šos procesus palēnināja. Bīskapi izturēja nevienlīdzīgo cīņu pret padomju režīma frontālo uzbrukumu un saglabāja baptistu draudžu kodolu, doktrīnu, tradīcijas un ticību brīvībai un atmodai.

3. nodaļa

Baptistu mācītāji Padomju Latvijā

3.1. Padomju režīma represijas pret mācītājiem

Padomju valsts politika, kuras ideoloģiskais stūrakmens balstījās ateismā, bija mācītājiem naidīga. Tas nozīmēja, ka, lai vai cik politiski lojāls nebūtu mācītājs, viņa sludināšana un kalpošana vienalga tika uzskatīta kā reakcionāra.¹⁸⁰ Tātad mācītājs pie labākās gribas neiederējās padomju sabiedrībā, viņam pat nebija integrācijas iespēju – var sacīt, ka mācītājs no padomju sistēmas „krita ārā”, kaut arī politiski varēja būt pilnīgi lojāls. Esot kā „svešķermenim”, mācītājam nemitīgi bija jāērķinās ar varas iestāžu prasībām. Tātad mācītājs un lielā mērā ikviens aktīvs kristietis padomju režīmā tika uzlūkots labākajā gadījumā kā izņēmums, bet sliktākajā kā ienaidnieks.¹⁸¹ Mācītājs nevarēja pretendēt vai izmantot tādas pašas tiesības kā jebkurš padomju pilsonis, piemēram, stāties rindā pēc dzīvokļa vai automašīnas, saņemt valsts pensiju vai vienkārši aizstāvēt savu viedokli presē.

Visnecilvēcīgākās un radikālākās padomju varas metodes cīņā pret mācītājiem bija **fiziskās represijas**, kas, galvenokārt, tika pielietotas tūlīt pēc Otrā Pasaules kara. Parasti mācītāji tika apcietināti un notiesāti par tā saucamo „pretpadomju darbību”. Pēc kriminālkodeksa 58. panta tika notiesāti seši baptistu mācītāji: Kārlis Lācekļis (1946.), Fricis Ronis (1949.), Jānis Bormanis (1949.), Vilis Dzelmiņis (1949.), Hugo Mednis (1949.) un Jānis Rīss (1949.), kurš no izsūtījuma neatgriezās.¹⁸² Sākot no 1945. gada tika apcietināti un

¹⁸⁰ LVA, 1448.f., 1.a., 263.1. – 17. lpp.

¹⁸¹ Strods H. Latvijas Katoļu baznīcas vēsture, 1075. – 1995., R., 1996. – 291. lpp.

¹⁸² LVA, 1448.f., 1.a., 36.1. – 66. lpp.

deportēti kopumā 14 baptistu mācītāji: J. Bormanis, A. Brahmanis, J. Drēska, V. Dzelmiņis, N. Drobiševskis, P. Iļģis, K. Lācekliņš, A. Lasmanis, H. Mednis, A. Petrovs, A. Redlihs, J. Rīss, F. Ronis, V. Strazdiņš.¹⁸³ 1949. gadā VDK atklāja Limbažu baptistu draudzes mācītāja Viļa Dzelmiņa līdzdalību žurnāla „Saules Ceļš” iespiešanā, kā arī apsūdzēja nelegālā žurnāla izdošanā un sakaros ar „bandītiem” – t.i. nacionāliem partizāniem.¹⁸⁴ Tajā pašā gadā VDK arestēja sludinātāju Hugo Medni par to, ka viņš šķūnī esot glabājis sprāgstvielas, patronas un detonatorus.¹⁸⁵

Pēc Staļina nāves tādas fiziskas represijas kā izsūtīšana un apcietināšana pret baptistu mācītājiem Latvijā netika lietotas. To gan nevar sacīt par kolēģiem citur PSRS, kur pēc 1961. gada, kad nodibinājās otra baptistu savienība – Orgkomiteja, tika apcietināti vairāk kā 524 baptistu mācītāji un garīgā darba vadītāji.¹⁸⁶ 1978. gadā arestēja un nosūtīja uz trīs gadiem cietumā neatkarīgās krievu baptistu draudzes mācītāju Josifu Bondarenko.¹⁸⁷ J. Bondarenko jau divas reizes bija bijis cietumā (1962. – 1964. un 1966. – 1969.), jo bija ārkārtīgi spējīgs sludinātājs un organizētājs. Pēc pēdējās apcietināšanas mācītājam mājās palika sieva ar četriem mazgadīgiem bērniem, pie tam Josifs jau bija pārdzīvojis infarktu. J. Bondarenko krūtis bija vienās rētās no saņemtajiem sitieniem cietumos.¹⁸⁸ 1997. gadā Josifs Bondarenko pārcēlās uz dzīvi ASV.

Ilgstošas represijas un **izraidīšanu no valsts** piedzīvoja Aizputes draudzes mācītājs Jānis Šmits, kurš Aizputē kalpoja kopš 1967. gada.¹⁸⁹ Sākot ar 1974. gadu Reliģijas kultu lietu pilnvarotais J. Šmitu vairākkārtīgi izsauca uz Rīgu un apsūdzēja sekojošos „noziegumos”: Ziemassvētkos bērni dziedājuši un deklamējuši, draudzē notiek nodarbības ar bērniem, mācītājs ir ciemojies draudzēs ārpus Latvijas, kā arī uztur kontaktus ar pie valdības neregistrētām draudzēm.¹⁹⁰ 1974. gadā J. Šmitam tika atņemta mācītāja reģistrācijas apliecība uz visiem laikiem¹⁹¹ un 1976. gada pavasarī tika pavēlēts atstāt PSRS. J. Šmits ar ģimeni emigrēja uz VFR, vēlāk uz Kanādu. 1996. gadā mācītājs ar ģimeni no Kanādas atgriezās atpakaļ Latvijā un sāka kalpot Rīgas Misiones krievu un latviešu draudzēs.

Visplašāk pielietotais mācītāja sodīšanas veids bija **reģistrācijas apliecību atņemšana**. Reģistrācijas apliecība bija valsts izdots dokuments mācītājam, kas tam atļāva kalpot konkrētajā draudzē. Ja reģistrācijas apliecību atņēma, mācītājs vairs nevarēja legāli darboties. Apliecības atņēma uz laiku vai arī pavisam. Visbiežāk reģistrācijas apliecības tika atņemtas par nepilngadīgo kristīšanu vai darbu ar jauniešiem. 1954. gadā Priekules draudzes mācītājs A. Krauze un Grobiņas mācītājs bija nokristījuši vairākus pusaudžus, kas tika atklāts. Mācītājs A. Krauze savu soli nožēloja, taču V. Kaspars, pēc pilnvarotā domām, esot ietiepies, jo uzskatot savu rīcību par pareizu. Līdz ar to mācītājam V. Kasparam tika atņemta reģistrācijas apliecība.¹⁹² 1955. gadā līdzīgs gadījums bija arī Vaiņodes draudzē, kur mācītājs K. Biķis nokristīja septiņus pusaudžus. Tā kā mācītājs izdarīto nožēloja, tad viņam uzlika mazu

¹⁸³ LBDS VA, Sbp.f., 12 – 682.a.

¹⁸⁴ Turpat. – 246.1. – 85. lpp.

¹⁸⁵ LVA, 1448.f., 1.a., 36.1. – 54. – 55. lpp.

¹⁸⁶ Заватски В. Евангелическое движение в СССР после Второй мировой войны., М., 1995. – с. 282

¹⁸⁷ Turpat. – 280. lpp.

¹⁸⁸ Mācītāja Josifa Bondarenko atmiņas 1995. gada 24. aprīlī pierakstījis A. Baštiks.

¹⁸⁹ Latvija baptistu darbinieki – II. - -Toronto, Apgāds Rīga, - 1995. – 286. lpp.

¹⁹⁰ Turpat. – 288. lpp.

¹⁹¹ LVA, 1419.f., 3.a., 99.1. – 8. lpp.

¹⁹² Turpat. – 1448.f., 1.a., 107.1. – 20. lpp.

sodu – atņēma mācītāja reģistrāciju tikai uz trīs mēnešiem.¹⁹³ Mācītāju sanāksmē 1957. gadā tika nosodīts mācītājs Galviņš no Viesītes, jo viņš bez atļaujas bija noturējis dievkalpojumu Jaunjelgavā. Mācītājs A. Vasks tika rāts par to, ka viņš slepus vācis pusaudžus un bērnus stīgu orķestra veidošanai un Bībeles lekciju lasīšanai.¹⁹⁴ Minēto faktu atzīmē arī ateists Z. Derkevics.¹⁹⁵ Kad 1957. gadā bijušais bīskaps K. Lāceklis pēc soda izciešanas atgriezās Latvijā un sāka strādāt par mācītāju Kuldīgā, drīz (pēc „neoficiālām attiecīgo struktūru pārstāvju ziņām”) atklājās, ka viņš esot aktīvi nodarbojies ar bērniem.¹⁹⁶ Tāpēc 1959. gada 14. jūlijā K. Lāceklim atņēma mācītāja tiesības. Kaut arī Kuldīgas baptisti pilnvarotam aizsūtīja 15 vēstules¹⁹⁷ ar lūgumu atļaut mācītājam darbu Kuldīgā turpināt, draudzes protesti tomēr netika ņemti vērā. No 1955. gada līdz 1975. gadam mācītāja darba dokumentu – reģistrācijas apliecību uz īsāku vai garāku laiku atņēma 14 baptistu mācītājiem: A. Dedumietim, P. Eglem, J. Galviņam, H. Kalnam, K. Lāceklim, P. Pelčeram, A. Pētersonam, A. Vaskam, V. Dzelmītim, J. Inkenasam, K. Biķim, V. Kasparam, A. Jūrmalim, J. Šmitam.

Ne vienmēr reliģijas kultu lietu pilnvarotajam izdevās atrast pietiekamu iemeslu, lai kādam mācītājam atņemtu reģistrācijas apliecību. Pēc pilnvaroto vērtējumiem aktīvākie baptistu mācītāji bija republikas rietumos. Tas arī saprotams, jo šeit atradās visvairāk baptistu draudžu. Tāpēc pilnvarotiem radās doma mācītājus, kuri gadiem ilgi sekmīgi strādāja vienā draudzē, mēģināt **pārvietot uz vājākām draudzēm** Latvijas austrumu daļā.¹⁹⁸ Šāds sodīšanas veids – pārvietot aktīvu un draudzes vidū populāru mācītāju uz mazāku draudzi – tika arī pielietots attiecībā uz mācītāju A. Pētersonu, kurš no Liepājas Pāvila draudzes 1958. gadā tika pārcelts uz mazajām Pitraga un Valdemārpils – Ārlavas draudzēm.¹⁹⁹ Mācītājam P. Eglem 1960. gadā atņēma darba iespējas Liepājas Ciānas draudzē, bet „visžēlīgi” atļāva strādāt skaitliski vairākas reizes mazākajā Jaunjelgavas draudzē. Jāsecina, ka šādas piespiedu mācītāju pārcelšanas deva pozitīvu rezultātu. Proti, mazajām draudzēm tika spējīgi un drosmīgi mācītāji, kas draudzes nostiprināja garīgi un skaitliski un tādējādi pasargāja tās no likvidācijas.

Draudze, kas pēc baptistu pārliecības ir autonoma sava mācītāja izvēlē un ievēlēšanā, to vairs tik viegli nevarēja darīt. Jau ar 1946. gadu stājās spēkā daudzi aizliegumi mācītāju un draudzes darbā. Ja vēl saskaņā ar 1949. gada Nolikumu mācītāju ievēlēja draudze un apstiprināja VEKB padome²⁰⁰, tad jau pēc gada situācija mainījās. Tagad mācītāju vispirms apstiprināja bīskaps saskaņojot ar pilnvaroto un, ja šim „sietam” mācītājs izgāja cauri, tad draudze formāli varēja nobalsot vai patiesībā apstiprināt jau izlemto. To parāda Baltijas vecākā prezbitera N. Levindanto skaidrojums 1950. gadā: „Pareizais ceļš mācītāja ievēlēšanai ir šāds: draudzes padome izrauga kandidātu mācītāja amatam, ziņo par to Pārvaldei, lai pēdējā varētu savākt vajadzīgās ziņas (autobiogrāfiju un mācītāja anketu) un saņemt piekrišanu no Kulta lietu pilnvarotā. Tikai pēc tam, kad ir saņemta piekrišana no Pārvaldes, draudzes padome var izsludināt draudzes darīšanu sapulci, ziņojot iepriekš par to mūsu Pārvaldei. Pēc vēlēšanām, kad Pārvalde saņem attiecīga protokola izrakstus (divos

¹⁹³ Turpat. – 207.1. – 20. lpp.

¹⁹⁴ Turpat. – 108.1. – 5. – 8. lpp.

¹⁹⁵ Derkevics Z. Baptisti piemērojas. – R., 1963. – 160. lpp.

¹⁹⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. 7. – 9. lpp.

¹⁹⁷ LVA, 1448.f., 1.a., 110.1. – 34. – 53. lpp.

¹⁹⁸ Turpat. – 254.1. – 8. lpp.

¹⁹⁹ Turpat. – 109.1. – 65. lpp.

²⁰⁰ Nolikums par Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Savienību. – R., 1949. – 9. lpp.

eksemplāros), jaunievēlētais mācītājs saņem dokumentus kā no pārvaldes, tā arī no Kulta lietu pilnvarotā".²⁰¹ Kā redzam, tad viss tika pakļauts stingrai kontrolei un mācītājam un draudzei bieži bija pakārtota loma.

Mācītāja darbu ierobežoja VEKBS Padomes instrukcijas un norādījumi, kas akcentēja mācītāja un draudzes darbības sašaurināšanu. Draudzes izaugsmi un līdz ar to aktivitātes varēja mazināt, aizliedzot kristīt jaunākus par 18 gadiem, kā arī neļaujot bērniem un jauniešiem piedalīties draudzes dzīvē. To tad arī padomju vara centās īstenot caur RKL Pilnvaroto un VEKBS Padomi. Piemēram, 1950. Gadā VEKBS Padome nosūtīja personisku vēstuli N. Levindanto, kurā sacīts, ka draudzē nedrīkst lasīt deklamācijas, dziedāt solo vai citus dziedājumus. Atļauta tikai kopīga draudzes dziedāšana un draudzes kora dziedāšana. Koris kalpo tikai savā draudzē un tajā var dziedāt tikai draudzes locekļi, pie tam tie nedrīkst būt skolnieki. No jauna tika atgādināts, ka nedrīkst tikt kristīti nepilngadīgie, tas ir, personas jaunākas par 18 gadiem. Vislabāk ir kristāmo jaunatnes skaitu, vecumā no 18 līdz 25 gadiem, novest līdz vismazākam apmēram. Skolu apmeklējošo jaunatni vispār nedrīkst kristīt. Kristībām jānotiek visklusākos apstākļos bez jebkādas iepriekšējas izsludināšanas.²⁰² Jāsecina, ka minētā vēstule kalpo kā pamats vēlākai VEKBS vēl dramatiskākus aizliegumus saturošai vēstulei 1960. gadā – tā saucamai Instrukīvai vēstulei.²⁰³ 1959. gada decembrī VEKBS padomes plēnumā pieņēma VEKBS jaunu „Nolikumu par Evaņģēliski kristīgo – baptistu savienību PSRS”²⁰⁴ ar tam sekojošu Instrukīvo vēstuli.²⁰⁵ Nolikumā VEKBS padome tika fiksēta kā nepārvēlama struktūra. Netika paredzēta arī kongresu noturēšana. Kristāmo skaitu jau vajadzēja ierobežot vecumā no 18 līdz 30 gadiem, pie tam kristīt varēja tikai tos, kas bija izturējuši 2 – 3 gadu pārbaudes laiku. Draudzes tika stingri brīdinātas neiesaistīt bērnus draudzē, ieteicot pat nevest bērnus līdz uz baznīcu. Koros nevarēja lietot klavieres. Atklāti tika pateikts, ka draudžu pieaugumam vienreiz ir jādara gals „должно быть решительно покончено”.²⁰⁶

Minētā VEKBS vadības nostāja Padomju Savienībā drīz izsauca plašas baptistu protesta akcijas. 1961. gada augustā Ukrainā noorganizējās tā saucamā Iniciatīvas grupa, ko veidoja Genādijs Krjučkovs, Aleksejs Prokogjevs un Georgijs Vinss. Starp citu, tajā laikā G. Krjučkovam bija 34 gadi, bet G. Vinsam 32. Iniciatīvas grupa deklarēja noteiktas prasības: atcelt 1960. gada nolikumu; Baznīcas un valsts atdalīšanai ir jābūt reālai, kas novērš valsts iejaukšanos Baznīcas iekšējā dzīvē; vecākiem ir tiesības audzināt savus bērnus reliģiskā garā; nepieciešama kristīgās literatūras izdošana; un, lai minētos jautājumus apspriestu, jāsasauca Evaņģēliski kristīgo un baptistu draudžu kongresu.²⁰⁷ Lai pasteidzinātu kongresa sasaukšanu, Iniciatīvas grupa 1962. gada 25. februārī tika pārveidota par Orgkomiteju, par kuras ģenerālsekretāru kļuva G. Vinss. Daudzas draudzes izstājās no VEKBS un rezultātā izveidojās jauns baptistu draudžu kopdarbs, ko vēlāk sauca par Baznīcu padomi.

Arī Latvijā atbalsojās Krievijā notikusī baptistu šķelšanās. 1960. gada 28. maijā Rīgā notika mācītāju sanāksme, kurā apsprieda jauno baptistu Nolikumu. Mācītājs A. Daknis lasīja

²⁰¹ LBDS VA, Izejošo dokumentu mape, 1950. – Nr. 05

²⁰² LVA, 1448.f., 1.a., 230.1. – 54. lpp.

²⁰³ Turpat. – 164.1. – 51. lpp.

²⁰⁴ Turpat. – 35. – 42. lpp.

²⁰⁵ Turpat. – 43. – 52. lpp.

²⁰⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 3. lpp.

²⁰⁷ Turpat. – 166.1. – 1. -3. lpp.

vienu punktu no Nolikuma, bet E. Robalts attiecīgo punktu no Instrukīvās vēstules.²⁰⁸ Bīskaps N. Levindanto par minēto sanākumi ziņo pilnvarotam, ka Nolikuma lasīšanas laikā klātesošie 56 mācītāji saglabāja klusumu, jo bija brīdināti, ka jautājumus uzdos pēc visa paragrāfa nolasīšanas. Beigās iebildis mācītājs P. Pelčers, sacīdams, ka Maskavas vadībai nav drosmes aizstāvēt bērnus. N. Levindanto uz to atbildējis, ka viņiem drosmes pietiekot, bet nepilngadīgos kristīt nevarot tāpēc, ka viņiem vispirms jānostiprinās ticībā, lai ateistiskā vide viņus vēlāk neizšaubītu. N. Levindanto vēl citē: „Šodien mums vajag sasniegt ne kvantitāti, bet kvalitāti”.²⁰⁹ Baltijas bīskaps N. Levindanto vēl atzīmē, ka neviens no klātesošiem mācītāja P. Pelčera uzstāšanos nenosodīja, kaut arī atklāti neatbalstīja. Taču, acīmredzami daudzi bija viņa pusē.²¹⁰ Tieši šāda, liekas, bijusi Latvijas baptistu mācītāju pozīcija – klusējot pieņemt jauno 1960. gada baptistu Nolikumu un, tāpat klusējot, atbalstīt Orgkomiteju. Kaut arī Nolikums neatbilda baptistu interesēm, to bija pieņēmusi pašu baptistu centrālā vadība – VEKBP un tādējādi varas iestādes guva iespējas ierobežot mācītāju un draudžu darbību bez tiešas administratīvas iejaukšanās.

Tomēr gaidītos rezultātus Nolikums nedeava, jo, kā atzina Reliģisko kulta lietu pilnvarotais, baptistiem bija raksturīga arī ierindas draudzes locekļu liela aktivitāte.²¹¹ Kaut arī VEKBP autoritāte Latvijas baptistu vidū bija zema, Latvijas draudzes neizvēlējās atklāti uzstāties opozīcijas pusē. Kopumā Latvijas baptisti mēģināja pilnībā izmantot legālās darbības formas un nenonākt ārpus likuma. Līdz ar to baptisti Latvijā pasargāja savus mācītājus no represijām, saglabāja savus dievnamus un Baznīca nekļuva par mazskaitlīgu pagrīdes sektu.

1963. gadā VEKBS kongresā Maskavā tika atcelts 1960. gada Nolikums un pieņemts jauns. Šajā kongresā N. Levindanto taisnojās, ka 1960. gada Nolikums iznācis tik slikts tādēļ, ka neviens nav iesūtījis labojumus un ierosinājumus.²¹² Arī vēl 1966. gada VEKBS kongresā padomes priekšsēdētāja vietnieks A. Karevs taisnojās, ka VEKBS padomi nevajag visu laiku apvainot visos nāves grēkos par 1960. gada Nolikumu, jo minētais Nolikums tomēr neaizliedza noturēt dievkalpojuma un sacīt sprediķi.²¹³ 1963. gada „Nolikums Evaņģēlija kristīgo un baptistu draudzēm PSRS” atcēla 2 – 3 gadus ilgo pārbaudes laiku kristību kandidātiem, korī varēja dziedāt arī tie, kas vēl nebija draudzē. Kaut arī vēl joprojām nevarēja kristīt nepilngadīgos, tomēr tagad korī varēja ienākt un darboties arī jaunieši.²¹⁴ Šķiet, ka Maskavas baptistu vadība pēc 1963. gada saprata, ka draudzes vairs nevar vadīt ar instrukīvām pavēlēm un tas, neapšaubāmi, bija liels pagrīdē esošās Orgkomitejas nopelns.

1966. gadā baptistu kongresā Maskavā atkal tika labots Nolikums. Tajā tika uzsvērtā vietējās draudzes autonomija un atļauts pie bīskapiem – reģionu vai republiku draudžu vadītājiem, izveidot bīskapa padomi.²¹⁵ Pēc 1966. gada padomju varas oficiālā politika pret ticīgiem palika nemainīga, taču mācītāji un draudzes mācījās īstenot politiku „lai kaza paliek dzīva, bet vilks paēdis”, tas ir, oficiāli paklausīt Baznīcas Nolikumam un valsts likumiem, bet praksē izmantot visas iespējas un izdomu kā darbu paplašināt. Ja līdz 1960.-to gadu vidum

²⁰⁸ Turpat. – 164.1. – 62. lpp.

²⁰⁹ Turpat. – 62. – 63. lpp.

²¹⁰ LVA, 1448.f., 1.a. 164.1. – 64. lpp.

²¹¹ Turpat. – 260.1. – 29. lpp.

²¹² Заватски В. Евангелическое движение в СССР после Второй мировой войны., М., 1995. – с. 188

²¹³ Turpat. – 248. lpp.

²¹⁴ Turpat. – 242. lpp.

²¹⁵ LBDS VA, Darbinieku sanāksmes Protokols Nr. 2. – 1966., 6. – 8. decembris. – 34. – 35. lpp.

par visu darbinieku sanāksmju noturēšanu atļauju vajadzēja lūgt pilnvarotam, tad 1974. gadā bīskaps P. Egle pilnvarotam par tādu pašu sanākumi vienkārši saka: „Paziņoju, ka Darbinieku sanāksme notiks šā gada 19.oktobrī”.²¹⁶

1979. gadā VEKBS kongress Maskavā atkal izmainīja baptistu Nolikumu par labu mācītājiem un draudzēm. Piemēram, Nolikumā pirmo reizi skaidri tika pateikts, ka VEKBS galvenais uzdevums ir „sludināt Evaņģēliju” – tātad, piesaistīt jaunus draudzes locekļus. Tika arī izmainīts formulējums par kristībām. Kristības un uzņemšana draudzē vairs netika uzskatītas par vienu un to pašu, proti, tagad kristīt varēja arī nepilngadīgos, bet uzņemt tos draudzē tikai pēc pilngadības sasniegšanas. Nolikuma 27. paragrāfā tika iekļauts punkts, ka draudzes mācītāja uzdevums ir rūpēties par jaunatni.²¹⁷ Tātad, kristīga darbība no valsts puses vairs netika tik lielā mērā ierobežota.

Mācītāju aktivitātes un draudžu attīstību **kavēja aizliegums mācītājiem vadīt un sprediķot citās draudzēs un dievkalpojumos**. Kaut arī trūka mācītāju, katrs no viņiem drīkstēja darboties tikai vienā vai dažās draudzēs, uz kurām bija izdota reģistrācijas apliecība. Līdz ar to nebija iespējams vienam otru aizvietot nepieciešamības gadījumā. Jau 1946. gada 24. septembrī VEKBP vēstulē teikts, ka draudzēs bieži uzstājas atbraucēji no citām vietām un uzsvērts, ka sludināt atļauts tikai attiecīgo draudžu mācītājiem, draudžu vadītājiem un diakoniem.²¹⁸

Jau 40.-os gados padomju režīms vēlējās mācītājus izolēt no draudzes. 1947. gadā reliģisko lietu pilnvarotais Latvijā V. Šeškins saņēma aizrādījumu no savas Maskavas vadības, ka mācītāji nav uzskatāmi ne par draudžu locekļiem, ne vadītājiem, ne pārstāvjiem.²¹⁹ Tātad padomju varas iestādes centās panākt, ka mācītājs no vienas puses būtu atbildīgs par to, kas notiek draudzēs, bet, no otras puses, mācītājs nevarētu pārstāvēt un aizstāvēt draudzes intereses. Lai ierobežotu mācītāju darbības iespējas un zināmā mērā atšķeltu viņus no draudzes, sākot ar 1960. gadu **mācītāji vairs nevarēja būt arī draudzes padomes priekšsēdētāji**.²²⁰ Acīmredzot, padomju darbinieki cerēja, ka, mācītājus atraujot no draudzes vadības, samazināsies mācītāju un draudžu aktivitāte. Tomēr jau 1962. gadā pilnvarotais secina, ka attiecībā uz baptistiem šāda politika nebūs rezultatīva, jo baptistu vidū vienmēr ir daudz aktīvu draudzes locekļu, kurus var ievēlēt draudžu izpildstrukturās.²²¹

3.2. Mācītāju attiecības ar vietējo izpildkomiteju un komunistiskās partijas komiteju.

Kaut arī mācītāju darbību kontrolēja Reliģijas kultu lietu pilnvarotais, bieži vien tieši vietējā izpildvara ar Komunistiskās partijas funkcionāriem uzbruka un traucēja mācītāju darbu. Dažos gadījumos pilnvarotais tad spēlēja aizstāvja lomu. Piemēram, 50.-to gadu beigās vietējie partijas un padomju darbinieki Priekulē centās izlikt no telpām baptistu draudzi. Priekules mācītājs A. Krauze saskārās ar vietējās izpildkomitejas patvaļu, kas

²¹⁶ LVA, 1418.f., 3.a., 99.1. – 28/2. lpp.

²¹⁷ Заватски В. Евангелическое движение в СССР после Второй мировой войны., М., 1995. – с. 508

²¹⁸ LVA, 1448.f., 1.a., 230.1. – 54. lpp.

²¹⁹ Turpat. – 241.1. – 31. lpp.

²²⁰ Turpat. – 260.1. – 9. lpp.

²²¹ Turpat. – 29. lpp.

aizliedza noturēt draudzes kora mēģinājumus. Gadījumā, ja koris turpinātu pulcēties, tika piedraudēts likvidēt pašu draudzi. Šajā gadījumā gan bīskaps N. Levindanto, gan pilnvarotais J. Restbergs draudzi aizstāvēja.²²²

1960. gada 4. februārī Jelgavas TDP izpilddomnieka priekšsēdētāja vietnieks J. Vagris ziņoja pilnvarotam, ka IK saņēmusi ziņojumus par baptistu mācītāja Haralda Kalna nelikumīgo rīcību. Mācītājs kopā ar citiem baptistiem apbraukājis draudzes locekļu mājas un tur noturējis dievkalpojumus.²²³ No ziņotāju sūdzībām izriet, ka H. Kalns 1959. gada 25. decembrī bija aizbraucis pie vairākiem saviem draudzes locekļiem. Pats mācītājs to arī nenoliedza un savā paskaidrojumā apstiprināja, ka Ziemassvētkos pēc dievkalpojuma tiešām bija apmeklējis tos draudzes locekļus, kuri vecuma un slimības dēļ nevarēja piedalīties dievkalpojumā un kuri šos apmeklējumus bija lūguši.²²⁴ Taču pilnvarotam ar to pilnīgi pietika, lai mācītāja H. Kalna darbību atzītu par nelikumīgu un atņemtū viņam mācītāja reģistrācijas apliecību.²²⁵

Daudz grūtību draudzēm un mācītājiem sagādāja Liepājas rajona IK priekšsēdētāja vietnieka L. Sedola darbība 60.-os gados, gan pieprasot no jauna pārreģistrēt mazajās draudzēs „divdesmitnieku”, gan izsaucot uz pārrunām mācītājus un, draudot slēgt draudzi, ja notiks aktivitātes ar nepilngadīgiem.²²⁶ Ventspils TDP priekšsēdētāja vietnieks J. Marnauzs 1974. gadā pilnvarotam apsūdzēja mācītāju Ž. Ludvigu par nepilngadīgo kristīšanu un darbu ar pusaudžiem.²²⁷

Visizplatītākie un regulārākie mācītāju un varas iestāžu konflikti bija saistīti ar saimnieciskiem vai finanšu jautājumiem (strīdi par nomas līgumiem, nodokļiem), kā arī Nolikuma par baptistu draudzēm pārkāpšanu (nepilngadīgo kristīšana, darbs ar pusaudžiem, piedalīšanās citu draudžu dievkalpojumos).²²⁸

3.3. Mācītāju profesionālā sagatavošana.

Pirms Otrā Pasaules kara baptistu mācītājiem bija sava pašpārvaldes organizācija – LBDS Mācītāju brālība,²²⁹ kas risināja mācītāju ordinācijas, kā arī teoloģiskos un doktrinālos jautājumus. Pēc kara līdz ar LBDS likvidēšanu, **tika likvidēta arī Mācītāju brālība** un visus ar mācītājiem saistītos jautājumus tagad no baznīcas puses risināja bīskaps, bet no valsts puses Reliģijas kultu lietu pilnvarotais. Vēl 1946. gada sākumā mācītāji savā sanāksmē mēģināja atrisināt vairākas nozīmīgas problēmas, piemēram, saņemt atļauju kristīt jauniešus un pierādīt, ka ir nepieciešams atjaunot garīgo semināru.²³⁰ Taču drīz kļuva skaidrs, ka mācītāju iniciatīva ir lieka, jo viņu viedoklis tika ignorēts. Pēc pilnvarotā V. Šeškina domām, lūzums mācītāju noskaņojumā notika sanāksmē 1946. gada 10. – 11. septembrī, kura ir pagājusi bezierunu pakļaušanās gaisotnē, pilnīgi atzīstot pastāvošo padomju kārtību Latvijā. Mācītāji

²²² LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 5. lpp.

²²³ LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 8. lpp.

²²⁴ LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 20. lpp.

²²⁵ Turpat. – 19. lpp.

²²⁶ Bīskapa Andreja Šterna atmiņas. 1999. gada 12. februārī pierakstījis A. Baštiks.

²²⁷ LVA, 1419.f., 3.a., 99.1. – 21/2. – 22/2. lpp.

²²⁸ Turpat. – 3. lpp.

²²⁹ Mēters A. Piezīmes par manu dzīvi. – ASV, 1950. – 86. lpp.

²³⁰ LVA, 1448.f., 1.a., 27.1. – 19. – 20. lpp.

esot izteikuši vēlmi, lai jaunievēlētais bīskaps nenodarbotos ar politiku kā iepriekšējais bīskaps K. Lāceklis un mācītājs F. Ronis, kuri bija arestēti.²³¹ Turpmāk mācītāju darbības pamatā bija ārēja lojalitāte padomju varai un apolitisks. Padomju vara nebija ieinteresēta mācītāju kopā sanākšanā, taču kaut kādā veidā vajadzēja novadīt līdz mācītājiem kārtējās instrukcijas, ierobežojumus un brīdinājumus. Tāpēc arī **mācītāju sanāksmes** tika atļautas. Līdz 1966. gadam tās tika rīkotas ļoti neregulāri, ne biežāk kā reizi gadā. Dažreiz tās nenotika pat vairākus gadus pēc kārtas. Sanāksmju noturēšanai un dienas kārtībai bija nepieciešama reliģisko lietu pilnvarotā atļauja. Visi izskatāmie jautājumi, kā arī dalībnieku skaits jau iepriekš tika saskaņoti. Tātad, valsts atklāti iejaucās Baznīcas iekšējās lietās. Ja šīs sanāksmes notika, tad tās nebija domātas diskusijām un viedokļu apmaiņai. Paši mācītāji maz ko varēja ietekmēt. 1960. gada maijā mācītāju un darbinieku sanāksmē N. Levindanto uzsvēra, ka tiek rīkota informatīva sanāksme, nevis kongress, kur var apspriest un balsot.²³² Līdz ar to mācītājiem bija grūti izmantot šīs sanāksmes sev būtisku jautājumu risināšanai. Tās, galvenokārt, tika izmantotas, lai mācītājus informētu un dotu viņiem norādījumus.

Sākot ar 1966. gadu, kad par bīskapu tika ievēlēts P. Egle, mācītāju sanāksmes notika regulāri. Savukārt, bīskapa J. Tervita laikā (no 1977. līdz 1990. gadam) šīs sanāksmes attīstās kā **Mācītāju kvalifikācijas celšanas sanāksmes**, kas notika vidēji 4 – 6 reizes gadā. Pēc 1966. gada mācītājiem bija iespēja regulāri apmainīties ar informāciju, diskutēt, padziļināt savas zināšanas, kā arī izteikt priekšlikumus un pat protestus. 1975. gada 13. septembrī sanāksmē tika apspriests jautājums par valsts likumiem un Nolikums par baptistu draudžu darbību. Gan jaunie, gan vecie mācītāji un draudžu darbinieki iebilda pret vecuma ierobežojumiem kristību jautājumā, pret bērnu un viņu vecāku tiesību apspiešanu, sakarā ar dievkalpojumu apmeklēšanu un iesaistīšanos draudzes darbā. Bīskaps P. Egle šajā sanāksmē sacīja: „Par mūsu tiesībām būs jācīnās. Tam labvēlīgāku ievirzi brīvākai pārliecībai dod dokumenti par Helsinku apspriedi.”²³³

Mācītāju iekšējo problēmu izskatīšanai un jautājumu risināšanai 1976. gada 18. martā Bīskapa padome izveidoja **Garīdznieku komisiju**. Tās sastāvā bija bīskaps P. Egle un vēl trīs mācītāji. 1985. gadā Bīskapa padome izveidoja **Garīdznieku jautājumu komisiju** piecu mācītāju sastāvā.

Viens no baptistu doktrīnas principiem attiecībā uz kalpošanu draudzē ir vispārējā priesterība,²³⁴ tas ir, iespēja katram draudzes loceklim atsaukties Dieva un draudzes aicinājumam vienā vai otrā kalpošanas uzdevumā. Līdz ar to, lai kļūtu par baptistu mācītāju, teoloģiskā izglītība nav galvenais un izšķirošais priekšnoteikums.²³⁵ Tomēr praksē **teoloģiskā izglītība mācītājam** vienmēr tika uzskatīta par ļoti vajadzīgu. Tieši tāpēc prasību un cīņu par teoloģiskās izglītības iespējām akcentēja visi bīskapi visos laikos. Kad pēc Otrā Pasaules kara vairs netika atjaunots baptistu Garīgais seminārs, VEKBP ieteica ordinēt jaunus mācītājus un sludinātājus bez teorētiskas sagatavotības. Taču Latvijas mācītāju vidū valdīja uzskats, ka nav vēlams ordinēt par mācītāju neapmācītu cilvēku.²³⁶ Tā kā atjaunot Garīgo semināru

²³¹ Turpat. – 241.1. – 21. lpp.

²³² LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 62. lpp.

²³³ LBDS VA Draudžu garīdznieku un darbinieku sanāksmes protokols 1975. gada 13. septembrī, – 15.lpp.

²³⁴ Parker K. G. Baptists in Europe: History and Confessions of Faith, Nashville, Broadman Press. – 1982. – 170 p.

²³⁵ Tervits J. Mēs esam baptisti. – R., LBDS TS, 1990. – 10. lpp.

²³⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 27.1. – 20. lpp.

neizdevās, tad baptistu vadība lūdza atļauju organizēt garīgo darbinieku kursus. Šādi Bībeles kursi notika Liepājā 1947. gada decembrī un tā paša gada martā Talsos.²³⁷ Tas bija liels bīskapa A. Korpa panākums, taču turpmāk tādu kursu organizēšana vairs netika atļauta. 1950. gadā pilnvarotais J. Restbergs paziņoja, ka kursi mācītājam nav lietderīgi, jo kursu programmā ietvertās tēmas nav aktuālas un tās nevarot dot nekā jauna. Nepieņemams esot arī lektoru sastāvs. Īpaši pilnvarotais iebilda, ka par lektoru tika aicināts mācītājs J. Rīss.²³⁸ Valsts politika bija vērsta uz to, lai samazinātu garīgo darbinieku izglītības līmeni un profesionalitāti, kā arī ierobežot viņu sagatavošanu kalpošanai draudzēs. Lai šo mērķi īstenotu, pilnvarotais atklāti iejaucās Baznīcas lietās, aizliedzams mācītāju kursus.

1956. gadā baptistu vadība atkal centās dabūt atļauju neklātienas kursu organizēšanai,²³⁹ tomēr tā netika dota. Arī šajā reizē reliģisko lietu pilnvarotais aizliegumu pamatoja ar to, ka sludinātājiem nevajagot kvalificētu sagatavotību. Tā kā pēdējos gados vairāki mācītāji bija atgriezušies no ieslodzījuma, tad neesot vajadzības palielināt mācītāju skaitu.²⁴⁰ Līdz ar to vienīgā legālā mācītāju izglītošanās iespēja palika **pašmācība**. Tā ietvēra regulāru Bībeles lasīšanu un studēšanu, laiku lūgšanām un meditācijām, pieejamās teoloģiskās literatūras lasīšana, kā arī diskusijas ar kolēģiem.

Šajā ziņā interesanta ir mācītāja Porfīrija Šeršņova dzīve. Viņš savulaik bija izlasījis visu ateistisko literatūru, ieskaitot V. I. Ļeņina darbus par reliģiju. No ateistu grāmatām (piemēram, Kosidovska „Bībeles stāsti”), P. Šeršņovs ne tikai ieguva vērtīgus faktus savas ticības stiprināšanai, bet disputos par reliģiju sāka apgāzt pašus ateistus ar viņu pašu sarakstīto darbu citātiem.²⁴¹

No 1967. līdz 1968. gadam Liepājas Pāvila draudzē mācītāja J. Inkenasa dzīvoklī sestdienās notika jauno garīgo darbinieku sagatavošana. Lekcijas lasīja bīskaps P. Egle un mācītāji J. Inkenass, A. Pētersons un A. Vasks.²⁴²

Mācītāji savu profesionālo izglītību pēc 1966. gada centās papildināt arī Garīdznieku sanāksmēs. Katrā šādā sanāksmē tika lasīti vairāki referāti, piemēram, 1968. gada 11. – 12. decembra sanāksmē tika nolasīti referāti: J. Inkenass „Svētīšanās Dievam un gatavība kalpošanai”, K. Lācekliis „Kā nest pasaulē Kristus vēsti?”.²⁴³ No 1985. līdz 1987. gadam Mācītāju Kvalifikācijas celšanas sanāksmēs tika nolasīts 18 referātu cikls ar kopējo nosaukumu „Ceļš”.

Reālākas iespējas teoloģiski izglītoties pavērās ar VEKBS **Neklātienas Bībeles kursiem (NBK) Maskavā**. NBK ar divgadīgu mācību programmu darbu iesāka 1968. gadā.²⁴⁴ Kaut gan arī no Latvijas pieteicās uz NBK pirmo sasaukumu, latviešus tajā neuzņēma. 1971. gadā Neklātienas Bībeles kursos uzņēma 7 latviešus, kuri kursus absolvēja 1974. gadā. Pavisam NBK no Latvijas absolvēja 15 baptistu darbinieki, kuri gandrīz visi kļuva par baptistu mācītājiem.

Jau 1956. gadā bīskaps F. Hūns iesniedza pilnvarotam projektam par Neklātienas trīsgadīgu teoloģisku kursu noturēšanu Rīgā, taču šis lūgums tika noraidīts. 1965. gada martā

²³⁷ Turpat. – 230.1., 159. – 161. lpp.

²³⁸ Turpat. – 2.1. – 18. lpp.

²³⁹ LVA, 1448.f., 1.a., 255.1. – 113. lpp.

²⁴⁰ Turpat. – 256.1. – 176. lpp.

²⁴¹ Mācītāja Porfīrija Šeršņova atmiņas. 1996. gada 16. jūnijā pierakstīja A. Baštiks.

²⁴² Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 144. lpp.

²⁴³ LBDS VA Darbinieku sanāksme 1968. g. 11. – 12. decembrī. – Protokols Nr. 4. – 9., 20. lpp.

²⁴⁴ Заватски В. Евангелическое движение в СССР после Второй мировой войны., М., 1995. – с. 384

Reliģijas kulta lietu pilnvarotam tika iesniegta jauna prasība – atļaut Rīgā izveidot Neklātienes teoloģisko skolu. Iesniegumu parakstīja 7 mācītāji, tai skaitā N. Levindanto. Kursiem bija pieteikušies 29 cilvēki, taču atkal iespēja mācīties tika noraidīta. 1968. gadā bīskaps P. Egle kārtējo reizi pilnvarotam lūdza atļauju izveidot Neklātienes darbinieku sagatavošanas kursu, taču to atkal nedeva.²⁴⁵ Pilnvarotais savā ziņojumā par reliģisko kultu darbību LPSR atzīmēja, ka, neskatoties uz atteikumu, bīskaps P. Egle „atkal un atkal nepārtraukti un neatlaidīgi atgriežas pie jautājuma par kursiem un garīgās literatūras izdošanu”.²⁴⁶

Cīņa par teoloģiskās izglītības iegūšanu beidzot vainagojās panākumiem 1980. gadā, kad tika uzsāktas mācības Neklātienes kursos ar trīsgadīgu vidējās teoloģiskās izglītības programmu. Šos kursus nosauca par **Sludināšanas lekcijām** (SL). Sludināšanas lekciju pirmais kurss mācījās no 1980. līdz 1983. gada un to beidza 12 absolventi. SL pirmā sasaukumā tika nolasītas 19 mācību priekšmetos 235 lekcijas. Otrais kurss tika noturēts no 1984. līdz 1988. gadam. Sludināšanas lekcijas vadīja bīskaps J. Tervits,²⁴⁷ kurš kopā ar Bīskapa padomi uzņēmās visu risku. Uzsākot teoloģiskās apmācības kursus - Sludināšanas lekcijas 1988. gadā bīskaps J. Tervits pilnvarotam nekādu atļauju vairs neprasija. Protams, varas iestādes labi zināja par šādiem kursiem, taču nekādus šķēršļus to darbībai nelika, jo sākās t.s. „pārbūves” laiks un mainījās politika attiecībā pret Baznīcu. Sludināšanas lekciju trešais sasaukums ar 20 audzēkņiem darbu uzsāka 1989. gada septembrī un vēlāk iekļāvās 1991. gada 31. janvārī izveidotajā LBDS Teoloģiskajā seminārā.

3.4. Mācītāju sprediķu un draudzes pastāvēšanas kopsakarības.

Avoti neliecina, ka baptistu mācītāji būtu aktīvi nodarbojušies ar politiskiem jautājumiem. Vismaz ārēji vairākums no viņiem bija politiski lojāli. Neraugoties uz to, valsts politika pret mācītājiem bija naidīga. Ļoti labi valsts attieksmi pret mācītājiem ilustrē pilnvarotā P. Liepas sacītais, ka mācītāju politiskā lojalitāte nekādā ziņā nesamazina viņu sludināto ideju reakcionāro būtību.²⁴⁸

Tātad mācītājs bija cilvēks, kurš nekad nevarēja cerēt, ka viņam ļaus integrēties padomju sabiedrībā, kaut arī viņš pats to gribētu. Mācītājam nebija iespēja publicēties presē, iespiest grāmatas vai izteikt savu viedokli sabiedrībā, nemaz nerunājot par dažādām sociālām garantijām, kuras vairāk vai mazāk saņēma pārējie sabiedrības locekļi. Nebija arī iespējas uzturēt sakarus ar ārzemēm. To apliecina notikums, kad 1966. gadā Amerikas Latviešu baptistu apvienības reliģiskā žurnālā „Kristīgā Balss” tika publicēts mācītāja Viļa Dzelmiša nosūtīto stāstu cikls „Visvarenā ēnā”. Rezultātā vietējai padomju varai radās iespēja mācītāja darbību kvalificēt kā pretpadomju aģitāciju un atņemt viņam mācītāja reģistrācijas dokumentu.²⁴⁹ Tomēr mācītājam palika spēcīgs „ierocis”, no kura padomju režīms baidījās, tas bija **sprediķis** – mācītāja sacītās runas dievkalpojumos. Kaut arī sprediķis jeb svētruna ir daļa no reliģiskās kalpošanas dievkalpojumā, tā ietekme sniedzās ārpus baznīcas sienām. Kā nekā baznīcēni dzīvoja sabiedrībā un līdz ar to sprediķis spēja (vai arī nespēja) ietekmēt

²⁴⁵ LVA, 270cr.f., 1c.a., 1887.1. – 17. lpp.

²⁴⁶ Turpat.

²⁴⁷ LBDS VA, St.f., 5 – 822.a.

²⁴⁸ LVA, 1448.f., 1.a., 263.1. – 17. lpp.

²⁴⁹ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 147. lpp.

plašāku cilvēku loku. Sprediķos padomju vara saskatīja būtisku konkurentu komunistiskai morālei, kas sabiedrībā tika deklarēta, bet netika pildīta vai nebija iesakņojusies. Sabiedrībā bija izveidojies morāls tukšums un padomju ideologi baidījās, ka kristīgā ētika to varētu aizpildīt.

Mācītāji, un īpaši Baznīcas vadība, īstenoja politiku „dodiet ķeizaram, kas ķeizaram pieder un dodiet Dievam, kas Dievam pieder”, proti, oficiālos rakstos vai runās paslavēt padomju varu, bet būtiskos jautājumos palikt pie savas pārliecības un darbības.²⁵⁰ Jāsaka gan, ka pēckara gados, kad draudi pazaudēt dievnamu bija vislielākie, mācītāji īpaši uzsvēruši neiejaukšanos valsts politikā. Piemēram, Liepājas Cīānas draudzes mācītājs F. Hūns 1946. gadā vēstulē bīskapam N. Levindanto atzīstas: „Es vienmēr cenšos sludināt Kristu un tikai Kristu. Tikai Kristu krustā sisto un Viņa mīlestību. Un ar tādu sprediķi es nekad nenonākšu nesaskaņās ar pastāvošo kārtību”.²⁵¹ Arī mācītāja J. Rīsa sprediķos (1947. – 1949.) dominē tikai reliģiskas tēmas un no tā laika reālās dzīves nav pieminēts gandrīz neviens fakts.²⁵² 1960.-to gadu beigās un 70.-to gadu sākumā mācītāji savos sprediķos vairs **neбайдījās raksturot laiku**, kurā dzīvoja. Tā, mācītājs A. Vasks savā sprediķu sērijā „Grūtības, ar kurām jāsaskaras ticīgam” 1974. gadā rakstīja: „Dzīvojam vidē, kurā valdošā ideoloģija ir ateisms. Laikraksti, radio, televīzija, grāmatas un lekciju cikli stāsta par dievticības nevajadzību, ka tā ir savu laiku pārdzīvojusi parādība, ka ticēt Dievam ir nesaprātīgi, ka organizētā ticība baznīcas formā ir bijusi un ir visa ļaunuma radītāja, aizstāvētāja un progresa kavētāja. Mūsu priekšā nostājas jautājums, kāds ir mūsu laiks? Kādu spriedumu par to izteiksim? Mūsu laiks pieaugošā mērā iezīmējas kā neticības laiks. Valdošā ideoloģija austrumu pasaulē ir ateisms. Kas ir tā būtība? Dieva nav, ne tikai Dieva nav, bet tu, cilvēk, pats esi dievs. Tās ir domas un atziņas, kuras dzirdam katru dienu.”²⁵³ Taču mācītājs nepaliek pie konstatētā un, sprediķi noslēdzot, secina: „Kristus ir uzvarējis vēstures priekšā. Viņu piesita krustā, bet Viņš ir pielūgts un godināts visos kontinentos. Arī apustulis Pāvils ir uzvarējis. Pēc gadu tūkstošiem cilvēki saviem dēliem dod vārdu Pāvils, bet suņus sauc par Neroniem. Dievticība teiks beidzamo vārdu.”²⁵⁴

Baptistu mācītāji, neaizskarot politiskas lietas, ir centušies savos sprediķos **runāt par aktuālām dzīves parādībām**, par reliģijas lomu jaunajos zinātnes sasniegumos,²⁵⁵ par laikrakstu aktualitātēm.²⁵⁶ 1966. gadā pilnvarotais savā ziņojumā par luterāņu sprediķiem saka, ka „tie ierobežojas ar pamācīšanu par evaņģēlija tēmām, kas saistītas ar Baznīcas svētkiem, un ar mūsdienu stāvokli praktiski nav saistītas.”²⁵⁷ Savukārt par baptistu sprediķiem pilnvarotais secina: „Baptistu mācītāji savos sprediķos vairāk kā citu konfesiju mācītāji pieskaras mūsdienu tēmām par zinātnes un tehnikas sasniegumiem, cenšoties tos izmantot saviem reliģiskiem mērķiem. Dažkārt mūsdienu jautājumi, kas ir daudz saprotamāki un tuvāki ticīgajiem, bieži baptistu sludināšanā pēc teoloģiskiem jautājumiem izvirzās pirmā vietā. Zinātniskus faktus sprediķos īpaši mīl lietot Rīgas Mateja draudzes mācītājs A. Vasks un

²⁵⁰ LVA, 1448.f., 1.a., 98.1. -32. lpp.

²⁵¹ LVA, 1448.f., 1.a., 99.1. -67. lpp.

²⁵² Rīss J. Sprediķu izlase. – Rīga, mašīnraksts – 1959. – 164. lpp.

²⁵³ Vasks A. Vairo mums ticību. – R., LBDS, 1997. – 54., 86. lpp.

²⁵⁴ Turpat. – 65. lpp.

²⁵⁵ Vasks A. Bībeles studijas. –R., mašīnraksts, 1966. – 85. lpp.

²⁵⁶ Turpat. – 68. lpp.

²⁵⁷ LVA, 270cr.f.,1c.a.,1887.1. – 22.lpp.

Talsu draudzes mācītājs K. Biķis.²⁵⁸

Cilvēkiem vienmēr interesējusi patiesība un atbildes ne tikai absolūtās kategorijās, bet arī ikdienas dzīvē. Ja mācītājs spēj interpretēt dzīves aktualitātes (ar kurām bija pazīstami baznīcēni) Bībeles gaismā (kuras skaidrojums atšķīrās no padomju oficiālā viedokļa), tad klausītājiem sprediķi likās ne tikai drosmīgs izaicinājums „vienam pareizam” viedoklim, bet deva arī drosmi (vismaz iekšēji) nepieņemt dominējošo ideoloģiju. Tas, savukārt, bija sava veida kluss protests padomju režīmam. Tieši tāpēc pilnvarotais P. Pizāns 1961. gada 30. janvārī slepeni rakstīja A. Vosam un J. Krūmiņam: „Ļoti nepieciešams ieviest plašāku kontroli un sprediķu noklausīšanos”.²⁵⁹ P. Pizāns lika pievērst lielāku uzmanību sprediķim kā līdzeklim ar ko tiekot apstrādāti darbaļaudis. Referātā viņš atzīmēja, ka paralēli reliģiskajiem jautājumiem, garīdzniecība un sektantu sludinātāji savos sprediķos akcentējot morāli ētiskos jautājumus: bez reliģijas nav tikumības; ticīgā cilvēka morālais pārkums pār neticīgo; laulības sakraments ir ģimenes morālā stipruma pamats; nevis Dievs, bet sabiedrība izaudzina slepkavu. Lielu aktivitāti un veiklību kulta kalpotāji parādot, lai pierādītu, ka it kā pēdējie zinātnes un tehnikas sasniegumi nenoliedzot Dieva eksistenci. Tā, piemēram, kāda mācītāja sprediķī esot teikts, ka visi kosmiskie kuģi pierāda Dieva varenību un gudrību, kurš radījis cilvēku, kas ir spējīgs veidot sarežģītus mehānismus, lai izzinātu dievišķo Visumu.²⁶⁰

Iepriekš sacītais par sprediķa atbilstību dzīves realitātei un aktualitātei (kontekstualizācija) akcentēja vēl vienu svētrunu tēmu – kristīgas dzīves nozīmīgumu un pat pārkumu iepretim neticīgai (padomju) dzīvei. To atzina arī ateisti: „Lūgšanu sapulcēs par vienu no centrāliem jautājumiem kļuvis neticīgā un reliģiozā cilvēka – baptista bezkompromisa pretstatījums.” Tā, piemēram, mācītājs Ilģis, uzstādamies lūgšanu sapulcē, paziņoja: „Ir daudz to, kas grib mūs no Dieva atbrīvot, it kā tā būtu verdzība. Viņi būtu priecīgāki, ja mēs slīktu alkoholā un citos grēkos. Cilvēks bez ticības Dievam vienmēr labāk izvēlas melus, nevis patiesību un jaunāko, nevis labāko.”²⁶¹

Mācītāji necentās speciāli pretnostatīt ticīgo un neticīgo. Uzsverot **kristīgas dzīves vērtību** mācītāji akcentēja divas patiesības: dzīve ar Kristu cilvēku aizvedīs Mūžībā pie Dieva (Paradīzē); un, kristīga dzīve būtībā ir vienīgā iespēja liecināt pasaulei. „Ja jūs jautātu, kas šodien šajā neticīgajā laikā, kurā mēs nākam un ejam, kas pasaulei visvairāk vajadzīgs? Vai vēl vairāk baznīcu? Vai vēl lielākas ērģeles? Vai vēl brīnišķīgāki kori? Visas tās ir labas un skaistas lietas. Tomēr šodien pasaulei visvairāk vajadzīgi ļaudis, kas savu ticības apliecību sedz ar zelta segumu – ar kristieša dzīvi”.²⁶² Te gan veidojas zināms konflikts. Jo vairāk cilvēks nodevās Kristus mācībai, jo vairāk viņš bija „svešķermenis” sabiedrībā. Un tas, ka baptisti bija stingri savā pārliecībā, piemēram, laulības, tikumības, darba kultūras vai arī atpūtas jautājumos, viņus dažkārt izolēja vēl vairāk.

Tautā par cilvēku, ja viņš nav lietojis alkoholu, esot jautāts: „Kas, tu baptists, ka nedzer?”.²⁶³ Tāpēc līdz ar uzsvāru uz kristīgu dzīves nozīmīgumu ciešā saistībā bija vēl kāds svētrunu motīvs – **kristīgās draudzes vērtība**. Ja jau baptists sabiedrībā bija kā „baltais

²⁵⁸ LVA, 270cr.f., 1c.a., - 42. lpp.

²⁵⁹ Turpat. – 1448.f., 1.a.,200.1. – 18. lpp.

²⁶⁰ LVA, 1448.f., 1.a.,266.1. – 65. - 66. lpp.

²⁶¹ Derkevics Z. Krīzes parādības evaņģēlisko kristiešu – baptistu draudzēs Latvijas PSR. – R., LPSR Zinību biedrība, 1976. – 18. lpp.

²⁶² Vasks A. Bībeles studijas. – R., mašīnraksts, 1966. – 34. lpp.

²⁶³ Diakona Gunāra Jukumnieka atmiņas. 1998. g. 16. IX pierakstījis A. Baštiks.

zvirbulis”, tad bija vieta, kurā viņš tika saprasts, pieņemts, un kurā viņš varēja attīstīt savas spējas – tā bija draudze. Mācītāji arī aicināja ticīgos turēties kopā un aizsargāt savu vienotību. Mācītājs A. Vasks savā sprediķī 13. martā 1966. gadā sludina: „Kāds varētu sacīt: „Labāk bez draudzes!” Tad es gribētu jums sacīt mazu piemēru. Kāds jūrnieks esot gājis pie kuģa kapteiņa un teicis, ka viņš gribētu ceļot pār okeānu, bet kuģi esot tādi nedroši. Vecais kapteinis atbildējis tā: „Tomēr vissliktākajā kuģī ir drošāk nekā bez kuģa.” Brāļi, māsas, izvēlieties sev draudzi. Nedzīvojiet bez draudzes!”²⁶⁴

Taču te atkal varam vērot kādu kopsakarību. Ja draudze vai koris bija tā vieta, kur ticīgs cilvēks jutās drošs un kur varēja pilnā mērā izpausties, tad agri vai vēl garīgā un radošā aktivitāte mēģināja izpausties. Ar to varam izskaidrot vairāk kā simts dziedātāju lielos korus, koncertveidīgos dievkalpojumu, jauniešu ansambļus, salidojumus, ekskursijas, nometnes. Tātad mācītāju sprediķu Bībeles interpretācija uzsvēra kristīgās svētdzīves vērtību, tā, savukārt, lika ticīgam izšķirties: vai nu pasaule, vai nu draudze. Ja ticīgais izšķīrās par draudzi, tad tā deva iespēju Kristus mācību apliecināt visbiežāk dievamā, bet nereti arī ārpus baznīcas.

Tātad sākumā it kā mazsvarīgajai mācītāja sprediķošanai, faktiski bija būtiska nozīme kristīgā cilvēka, draudzes un reliģijas lomas ietekmēšanai sabiedrībā. Tāpēc atkal un atkal KP funkcionāri meklēja iespējas kā cīnīties pret mācītāju pausto Vēsti. Atskaitē par 1979. gadu Reliģisko kultu padomes pilnvarotais Latvijā ziņoja, ka ateistu padomes, sevišķi republikāniskās pakļautības pilsētās un rajonu centros, „sistemātiski organizē reliģisko kultu kalpotāju sprediķu analīzi”²⁶⁵

Apzinoties sprediķu ietekmi, mācītāji mēģināja tos novest pie pēc iespējas vairākiem cilvēkiem. Tas izpaudās sprediķu pierakstīšanā mašīnrakstā, kas sākās 60.-to gadu beigās, bet visplašāk izplatījās 70.-os un 80.-os gados.

Visvairāk svētrunu krājumus mašīnrakstā ir izdevis Rīgas Sv. Mateja draudzes mācītājs A. Vasks – 25 grāmatu nosaukumi. Mācītāja A. Vaska svētrunas pierakstīja Mateja draudzes locekle – literatūras darbiniece Milda Ozoliņa (no 1964. līdz 1987. gadam) un viņas māsa E. Austruma. M. Ozoliņa simtiem A. Vaska svētrunu ierakstīja magnetofons lentē un kopā ar savu māsu, kā arī S. Ezeriņu pierakstīja un pavairoja mašīnrakstā.²⁶⁶

Tur, kur mācītāji savos sprediķos spēja šodienas aktualitātes izskaidrot Bībeles gaismā, kur dzīvi un saprotami prata uzrunāt klausītājus un atklāt Dieva visspēcības nepieciešamību cilvēka dzīvē, tur baznīcas arī padomju okupācijas gados bija pilnas.²⁶⁷ Ja aktuāla un intelektuāla mācītāja runa vēl tika papildināta ar emocionālu kora dziedājumu vai mūziku, tad klausītājs nepalika vienaldzīgs.

²⁶⁴ Vasks A. Bībeles studijas. – R., mašīnraksts, 1966. – 139. lpp.

²⁶⁵ LVA, 1419.f., 3.a.,294.1. – 19. lpp.

²⁶⁶ Vasks A. Vairo mums ticību. – R., LBDS, 1997. – 7. lpp.

²⁶⁷ LVA, 1448.f., 1.a., 217.1. – 36. lpp.

Latvijas baptistu draudžu struktūra un darbība padomju gados

4.1. Lokālās baptistu draudzes vadības struktūra

Viens no baptistu Baznīcas pamatprincipiem ir vietējās (lokālās) draudzes pilnīga autonomija un neatkarība kā doktrīnā tā pārvaldīšanā.²⁶⁸

Minētā tradīcija baptistu draudzēs izveidoja demokrātisku vadības modeli, kurš visumā tika turpināts arī pēc Otrā pasaules kara.

Augstākā lēmējinstītūcija draudzes garīgos un laicīgos jautājumos ir **draudzes pilnsapulce** jeb **draudzes stunda**²⁶⁹, kura parasti notiek ne retāk kā vienu reizi gadā un tajā piedalās tikai vietējās baptistu draudzes locekļi. Pilnsapulcē visiem lokālās draudzes pilngadīgiem locekļiem ir vienādas tiesības kā vēlēti, tā arī tikt ievēlētiem. Draudzes pilnsapulcē ievēl mācītāju, draudzes padomi, revīzijas komisiju, kā arī apstiprināja nozaru vadītājus. Pilnsapulce risina jaunu draudzes locekļu uzņemšanas vai arī izslēgšanas jautājumus, delegātu izvirzīšanu uz kongresiem, kā arī pārrunā nopietnus saimnieciska rakstura jautājumus.

1945. gada 15. jūlijā notika Rīgas Semināra draudzes padomes sēde. Tajā bīskaps Kārlis Lāceklis paziņoja, ka pēc mutiskas sarunas ar RKLP pilnvaroto Šeškinu un Mākslas lietu pārvaldes priekšnieku Rokpelni, Semināra draudzei savs dievnams jāatstāj nedēļas laikā, nododot to teātra vajadzībām.²⁷⁰ Semināra draudzes padome desmit locekļu sastāvā, ņemot vērā, ka padomei vienai nav tiesības izlemt par savas baznīcas atstāšanu, nolemj: jautājumu par Semināra baznīcas atstāšanu celt priekšā Semināra draudzei š.g. 5. augustā, iepriekš izziņojot par to draudzei š.g. 22. jūlijā. Lēmuma norakstu kā atbildi piesūtīt zināšanai RKLP pilnvarotam.²⁷¹ Semināra draudzes pilnsapulce nolēma, ka dievnams nav atdodams un : „nekad neesam piekrituši nodot teātrim mūsu baptistu Savienības katedrāli Lāčplēša ielā 37”.²⁷² Taču padomju vara neņēma vērā ne Semināra draudzes pilnsapulces lēmumu, ne bīskapa lūgumus un 1945. gada rudenī lielais dievnams tika atņemts.²⁷³

Reāli padomju režīmā pilnsapulces lēmumi vairāk attiecās uz draudzes iekšējo dzīvi, nekā iespaidoja attiecības ar valsti. Tomēr bija precedenti draudzes sapulces vienotai prasībai.

Tā, piemēram, Aizputes draudzes pilnsapulce 1974. gada 21. oktobrī pieņēma un nosūtīja RKLP pilnvarotam vēstuli, kurā tika pausts sekojošs pilnsapulces lēmums: „J. Šmitam mācītāja dokumenta atņemšanas likumība nav pierādīta, tāpēc prasām viņam atdot reģistrācijas apliecību Aizputes draudzē, bet ja nē, tad kādā citā draudzē”.²⁷⁴ Rezultātā J. Šmits ar ģimeni bija spiests emigrēt no PSRS uz ārzemēm.

Draudzes locekļu pilnsapulci iepriekš sagatavoja draudzes padome. Pilnsapulcē

²⁶⁸ Parker K. G. Baptists in Europe: History and Confessions of Faith, - Tennessee, Broadman Press, 1982. – 39., 97., 170., 222., 250 pp.

²⁶⁹ Tervits J. Mēs esam baptisti. – R., LBDS TS, 1990. – 7. lpp.

²⁷⁰ LVA, 1448.f., 1.a., 98.1. – 30. lpp.

²⁷¹ Turpat. – 30. lpp.

²⁷² Turpat. – 37.a. lpp.

²⁷³ LVA, 1448.f., 1.a., 99.1. – 29. lpp.

²⁷⁴ LVA, 1419.f., 3.a., 99.1. – 45/2. lpp.

parasti tika apskatīti, pārrunāti un balsoti tikai tie jautājumi, kuri iepriekš bija iesniegti un izskatīti draudzes padomē.

Draudzes gada sapulcē mācītājs, padome un draudzes darba nozaru vadītāji atskaitījās par padarīto aizvadītajā gadā. Draudze vadītājiem uzdeva jautājumus un beigās darbu novērtēja.²⁷⁵ Līdz ar to ikvienam draudzes loceklim bija iespēja izteikties draudzes pilnsapulcē un piedalīties draudzes dzīvē.

Laikā starp draudzes pilnsapulcēm darbu vadīja **draudzes padome**. Saskaņā ar VEKBS nolikumu draudzes padome (tā saucamais „trijnieks” jeb „troika”) sastāvēja no trim personām: priekšsēdētāja, sekretāra un viena locekļa.²⁷⁶

Taču praktiskā dzīvē, īpaši lielākajās draudzēs, padomē bez trijnieka vēl tika iekļauti diakoni un vairāki citi padomes locekļi. Parasti padomē bija draudzes mācītājs, padomes priekšsēdētājs, sekretārs, kasieris, saimnieks, kora vadonis, diakoni un citi. Diakonus pēc ievēlēšanas vairs nepārvēlēja. Citi padomes locekļi tika ievēlēti vairāk vai mazāk periodiski.

Kaut arī pēc VEKBS Nolikuma draudzē „visas lietas izlemj un kārtō draudzes mācītājs kopā ar draudzes padomi”²⁷⁷, praktiski tās sēdēs piedalījās visi ievēlētie locekļi. Draudzes padome pati sadalīja amatus, kurus apstiprināja kopsapulce. Padomē pārsvarā bija vīrieši, bet mazākās draudzēs arī sievietes. Padomes sēdes notika apmēram reizi mēnesī un tika protokolētas draudzes protokola grāmatā. Tās vadīja mācītājs vai draudzes padomes priekšsēdētājs

Tieši draudzes padomei kopā ar mācītāju bija jāiztur visi padomju ierēdņu uzbrukumi, kas vēlējās atņemt dievnamus, likvidēt draudzes, noņemt mācītāja reģistrācijas apliecību un neļaut baznīcas dzīvē iesaistīties bērniem un jauniešiem.

Kad 1974. gadā Aizputes draudzes mācītājam Jānim Šmitam „uz visiem laikiem” atņēma mācītāja reģistrācijas apliecību,²⁷⁸ draudzes padome vēl divus gadus līdz J. Šmita emigrācijai atbalstīja un aizstāvēja savu mācītāju, atļaujot viņam sludināt bez reģistrācijas.²⁷⁹ Aizputes draudzes padome tika brīdināta, ka, ja J. Šmits turpinās vēl vadīt draudzi, tad dievnams tiks slēgts un arī draudzei tiks atņemta reģistrācija. Lai nesaasinātu situāciju, dievkalpojums turpmāk vadīja kāds no draudzes padomes locekļiem, bet mācītājs J. Šmits sēdēja pie baznīcēniem un iznāca uz altāra tikai, lai sacītu „liecību” t.i. sprediķi. RKLP pilnvarotais P. Liepa par J. Šmitu rakstīja PSRS RKLP Juridiskās daļas vadītājam G. Golcam un ziņoja, ka J. Šmita atcelšana no Aizputes draudzes mācītāja amata ir izskaidrota draudzes padomei un revīzijas komisijai, bet draudze lēmumam nepiekrīt un joprojām uzskata J. Šmitu par savu mācītāju.²⁸⁰ Draudzes padome bija tā, kura pirmā aizstāvēja valsts iestāžu priekšā savu mācītāju, draudzi, tās aktivitātes un draudzes locekļus. Kur draudzes padome bija stipra un nelokāma, tur valsts varai bija grūti īstenot savus nodomus.

No 1968. līdz 1975. gadam Vaiņodes draudzes dievnamā pirms emigrēšanas uz VFR pulcējās vācu baptistu draudze, ko veidoja imigranti no Kazahijas un Vidusāzijas republikām. Kad RKLP pilnvarotais Latvijā 1969. gadā iebilda pret vācu kolonistiem²⁸¹ un atsevišķi

²⁷⁵ Rīgas Mateja baptistu draudzes dokumentu arhīvs. Māc. A. Vaska draudzes gada sapulces pieraksts. – 1982. – 1. – 6. lpp.

²⁷⁶ Nolikums par Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Savienību. – R., 1949. – 8. lpp.

²⁷⁷ Nolikums par Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Savienību. – R., 1949. – 9. lpp.

²⁷⁸ LVA, 1419.f. 3.a., 99.1. – 8. lpp.

²⁷⁹ Latviešu baptistu darbinieki II. – Toronto, Apgāds Rīga, 1995. – 289. lpp.

²⁸⁰ LVA, 1419.f. 3.a., 99.1. – 38. lpp.

²⁸¹ LVA, 270cr.f., 1c.a., 1887.1. – 193. lpp.

noturētiem vācu baptistu dievkalpojumiem Vaiņodē, tad draudzes padome rakstīja oficiālu paskaidrojumu pilnvarotajam. Tajā, starp citu, sacīts: „Šos ļaudis esam iepazinūši kā godīgus un kārtīgus pilsoņus un savās attiecībās pret Vaiņodes baptistu draudzi kā ļoti sadraudzīgus, tāpēc Vaiņodes baptistu draudzes padome vienprātīgi atbalsta vācu grupas lūgumu pēc atļaujas viņiem noturēt atsevišķus dievkalpojumus viņu dzimtajā valodā”.²⁸²

1960.-to gadu antirelīģisko kampaņu laikā, kad pastiprināti likvidēja draudzes un atņēma dievnamus, arī Rīgas Mateja draudzei gribēja atņemt dievnamu un atdot to blakus esošajam Maizes kombinātam kluba izveidei. Vairākkārtīgi ar draudzes padomes locekļiem vestas pārrunas un izteikti draudi, ka viņi tiks izsūtīti uz Sibīriju. Taču padomes sekretārs Jānis Ezeriņš atbildējis: „Ar to jūs varat man nedraudēt, jo vienreiz es jau tur esmu bijis un esmu gatavs braukt otrreiz, bet baznīcu jums neatdosim.”²⁸³ Tāda stingra rīcība arī saglabāja dievnamu, ka tas netika atņemts.

Kopā ar garīdznieku draudzes garīgos un laicīgos jautājumus risināja **diakoni**, kas pēc mācītāja un padomes ieteikuma tika ievēlēti draudzes locekļu pilnsapulcē. Parasti diakoni netika pārvēlēti, īpaši, ja viņi par tādiem tika iesvētīti jeb ordinēti. Diakoni veidoja draudzes padomes skaitliski lielāko daļu. Tā, Rīgas Mateja draudzē 1966. gadā bija 18 iesvētīti (ordinēti) diakoni.²⁸⁴ Tā kā diakonus ievēlēja padomē uz pastāvīgu laiku, tad rūpīgi tika pārbaudīts, vai viņu dzīve patiesi atbilst augstajiem Bībeles standartiem.

Padome, bet īpaši diakoni, risināja visus jautājumus, kas saistīti ar draudzes locekļu garīgo dzīvi: noturēja pārrunas ar kristību kandidātiem, darbojās ar tiem ticīgajiem, kuri atkāpušies no Bībeles un no draudzes mācības, apmeklēja draudzes locekļus mājās un kalpoja ar Svētā Vakarēdiena izdalīšanu. Diakoni kā mācītāja tuvākie palīgi²⁸⁵ vadīja arī lūgšanas stundas, nedēļas dievkalpojumus un kalpoja draudzē mācītāja prombūtnes laikā.²⁸⁶

Ja draudzē bija saliedēti diakoni, tad pat gadījumos, kad draudzes mācītājam tika atņemta reģistrācija, draudze neizjuka, bet turpināja savu darbību līdz jauna mācītāja ievēlēšanai. Tā tas bija Aizputes draudzē no 1975. līdz 1977. gadam un Ogres draudzē no 1967. līdz 1973. gadam.²⁸⁷

Draudzes pilnsapulcē tika ievēlēta arī **revīzijas komisija** trīs cilvēku sastāvā, kuras pienākums bija reizi gadā, parasti pirms draudzes gada pilnsapulces, pārbaudīt draudzes kasi – ienākumus un izdevumus. Revīzijas komisija kontrolēja arī draudzes inventāra sarakstu. Padomju režīma laikos, sargājot saziemojumu naudu no padomju varas, draudzēs bija arī tā saucamā „otrā” jeb „rezerves” kase, kuru arī pārbaudīja revīzijas komisija. Šādos gadījumos reālo finansiālo situāciju zināja tikai šaurā draudzes vadības loks, piemēra, Rīgas Mateja draudzē par visiem līdzekļiem zināja mācītājs, kasieris, padomes priekšsēdētājs un revīzijas komisija.²⁸⁸ Minētais amats un situācija līdz ar to prasīja ļoti uzticamus, godīgus un konfidencialus darbiniekus.

Lai draudze varētu sekmīgi darboties, tad draudzes padomē un ārpus tās bija vairāki, dažādi **kalpošanai vajadzīgi amati**. Kā galvenos var minēt draudzes mācītāju, draudzes

²⁸² Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 106. lpp

²⁸³ Modra Gintera atmiņas. 1990. gadā 20. aprīlī pierakstījis A. Baštiks.

²⁸⁴ LBDS VA, draudžu mācītāju un delegātu sanāksmes protokols Nr. 2. – 1966. – 39. lpp.

²⁸⁵ Documents of Moscow 1966 All – Union conference of Evangelical Christian – Baptists. – M., 1966. – 60. p.

²⁸⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 230.1. -54. lpp.

²⁸⁷ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 67. lpp

²⁸⁸ Draudzes kasiera Alfona Melluma atmiņas. 1999. gada 6. maijā pierakstījis A. Baštiks

padomes priekšsēdētāju, sekretāru, kasieri, draudzes saimnieku, apkopēju un kārtībnieku.

Kļūt par lokālās baptistu **draudzes sludinātāju vai mācītāju** var tad, kad ir saņemts draudzes aicinājums, mācītājs tam ir piekritis un ir ievēlēts draudzes pilnsapulcē. Baptistu baznīcā mācītājs ir „*primus inter pares*” – pirmais starp vienlīdzīgajiem.²⁸⁹

Latvijas baptistu Baznīcā vietējās draudzes mācītājs bija personīgi atbildīgs par draudzes darbību, galvenokārt jau par dievkalpojumiem. Parasti mācītājs vadīja arī draudzes padomes sēdes un pilnsapulces.²⁹⁰ Ar viņa ziņu notika arī visas draudzes saimnieciskās aktivitātes. Mācītājs vienmēr bija pirmais, kuru aicināja uz pārrunām vietējā izpildvara vai RKLP pilnvarotais.

Saskaņā ar VEKBS nolikumu **draudzes padomes priekšsēdētājs** bija mācītājs²⁹¹ (kaut arī ne obligāti). Acīmredzot, padomju režīms, īstenojot centralizāciju Baznīcā, arī lokālās draudzēs domāja, ka, ja izdosies sev vēlamajā gultnē pakļaut mācītāju, tad arī draudze sekos pati no sevis. Taču šajā ziņā mācītāji bija „ciets rieksts” par ko liecina fakts, ka pēc 1960. gada mācītājiem neļāva kļūt par draudžu padomju priekšsēdētājiem.²⁹² Tomēr jau 1962. gadā RKLP pilnvarotajam atkal bija jāsecina, ka attiecībā uz baptistiem minētā politika neko nedod, jo baptistu vidū ir daudz aktīvu un darboties gatavu ticīgo, un tieši šie aktīvistu tiek ievēlēti draudžu struktūrās.²⁹³

Draudzes padomes priekšsēdētājs vadīja padomes un visas draudzes darbu. Ja padomes priekšsēdētājs nebija mācītājs, viņš drīkstēja arī aizvietot mācītāju tā prombūtnes laikā. Arī priekšsēdētājs bieži saņēma uzaicinājumus ierasties ar paskaidrojumiem rajona vai pilsētu izpildkomitejā par vienu vai otru aktivitāti draudzē.

Draudzes padomes sekretārs protokolēja draudzes pilnsapulces un draudzes padomes sēdes, kā arī veica visu draudzē nepieciešamo saraksti un dokumentāciju. Bieži vien par sekretāriem vieni un tie paši cilvēki strādāja desmit un pat vairāk gadus. Tā, piemēram, Rīgas Mateja draudzes sekretārs Jānis Ezeriņš šajā amatā kalpoja vairāk kā 50 gadus.²⁹⁴

Draudzes kasiera amats prasīja ļoti uzticamu, godīgu un rūpīgu cilvēku. Bez tam kasierim vajadzēja rīkoties „gudri kā čūskai un bez viltus kā balodim”, lai draudzes locekļu grūti saziedotās naudas pietiktu mācītāja un darbinieku algām, dievnama uzturēšanai, lielajiem nodokļiem, miera fondam un maksājumiem Latvijas un Vissavienības baptistu darba centriem.

Lai padomju režīms nepanāktu draudzes likvidāciju saimniecisku grūtību un nenomaksātu nodokļu dēļ, kasieri dažreiz izveidoja tā saucamo „otro” jeb „rezerves” kasi. Nereti padomju darbiniekiem radās aizdomas, ka tomēr visa nauda netiek oficiāli uzrādīta, bet neko nevarēja pierādīt konspirācijas dēļ.²⁹⁵

Lai risinātu draudzes saimniecisko dzīvi, bija nepieciešams **saimnieks**, kurš rūpējās par draudzes dievnama tīrību, remontiem un talkām. Lielākās un vidējās draudzēs bija arī draudzes vai kora saimniece, kas uzņēmās un organizēja visus jautājumus, kas bija saistīti ar viesu uzņemšanu un cienastu sagatavošanu pēc svētku dievkalpojumiem tā saucamajām

²⁸⁹ Tervits J. Mēs esam baptisti. – R., LBDS TS, 1990. – 8. lpp.

²⁹⁰ Nolikums par Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Savienību. – R., 1949. – 9. lpp.

²⁹¹ Nolikums par Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Savienību. – R., 1949. – 9. lpp.

²⁹² LVA, 1448.f., 1.a., 269.1. – 9. lpp.

²⁹³ Turpat. – 29. lpp.

²⁹⁴ Modra Gintera atmiņas. 1999. gadā 20. aprīlī pierakstījis A. Baštiks.

²⁹⁵ LVA, 1448.f., 1.a., 206.1. – 7. lpp.

pēcsapulcēm.²⁹⁶

Katrai draudzei bija **apkopēja** vai arī draudzes **namturis**, kam bija visas atslēgas, kurš tīrīja un uzkopa baznīcu, izkurināja telpas un sagatavoja visu nepieciešamo dievkalpojumiem. Parasti arī draudzes apkopēja bija tā, kas kopā ar mācītāju pazina visus savējos.

Dievkalpojumu kārtības nodrošināšanai kalpoja **kārtībnieki**, kuri izdalīja dziesmu grāmatas, rūpējās par kārtību dievkalpojumu laikā, savāca kolekti, kā arī aprunājās ar dievkalpojumā ienākušiem svešiniekiem.

Lai draudze tiktu reģistrēta un varētu oficiāli pastāvēt, tad RLKP pilnvarotam bija jāiesniedz lokālās **draudzes galvotāju saraksts, tā saucamais, divdesmitnieks** – „dvadcatka” – kuru veidoja divdesmit draudzes locekļi.²⁹⁷ Parasti tie bija vecāka gada gājuma ļaudis, jo „divdesmitniekā” esošos padomju iestādes mēģināja dažādi vajāt. Lai apgrūtinātu draudzes dzīvi, dažkārt vietējās izpildkomitejas pēc savas iniciatīvas pieprasīja „divdesmitnieka” pārreģistrēšanu²⁹⁸, lai visi būtu pierakstīti vietējā ciemā. Dažkārt to bija ļoti grūti izdarīt, jo draudzes locekļi nereti dzīvoja attālu no vietas, kur atradās baznīca, kā tas, piemēram, bija mazajos Kurzemes zvejnieku ciemos, kas bija aizliegtā zona.

Baptistu draudzēs arī padomju gados saglabājās demokrātiskais pārvaldes modelis. Padomju vara, īpaši pēc Otrā pasaules kara, centās draudzes dzīvi centralizēt un sašaurināt tā, lai visus jautājumus izšķirtu pāris cilvēki. Tomēr tādas pārvaldes formas kā draudzes pilnsapulce, padomes atskaitīšanās draudzei, kā arī paplašinātais draudzes padomes sastāvs neļāva padomju ierēdņiem tik viegli un ātri īstenot savus nodomus.

Jāņem vērā arī fakts, ka draudzes padomē bez oficiālās „troikas” bija arī diakoni. Tas ļāva draudzē svarīgus jautājumus izdiskutēt, apspriest un aizstāvēt plašākā lokā. Ja viedokļi bija vienoti, tas bija liels spēks, ja domas dalījās, draudze varēja sašķelties, bet abos gadījumos tā bija demokrātija. Ja viegli varēja tikt galā ar vienu, tad jau daudz grūtāk ar desmit un simts vienotiem viedokļiem, kā tas bija 1974. – 1976. g. Aizputes draudzē, aizstāvot mācītāju J. Šmitu.²⁹⁹

4. 2. Draudžu garīgā darbība.

1960. gada VEKBS Nolikums, kas bija saistošs arī Latvijā, paredzēja, ka dievkalpojumus drīkst noturēt svētdienās, Baznīcas svētku dienās un reizi nedēļā darba dienās. Dievkalpojums bija tā centrālā ass, ap kuru koncentrējās visa legālā draudzes darbība. Ja dievkalpojums spēja uzrunāt cilvēkus, dot atbildes uz dzīves jautājumiem un iestiprināt priekšā stāvošai ikdienai, tad dievnami arī padomju gados nebija tukši. Pilnvarotais E. Kokars – Trops 1978. g. PSRS Reliģija Lietu Padomes loceklim Tarasovam ziņoja, ka Rīgas Mateja draudzē Pļaujas svētku dievkalpojumā piedalījās ap 600 baznīcēnu un 100 kora dziedātāju, Rīgas Āgenskalna draudzē attiecīgi 450, bet Rīgas Golgātas draudzē 300 dievlūdžēji.³⁰⁰ Visus dievkalpojumus organizēja, vadīja un par tiem bija atbildīgs draudzes garīdznieks.

²⁹⁶ Diakona Kārļa Straumes atmiņas. 1998. gada 28. jūlijā pierakstījis A. Baštiks

²⁹⁷ Strods H. Latvijas Katoļu baznīcas vēsture, 1075. – 1995., R., 1996. – 313., 314. lpp.

²⁹⁸ LVA, 270cr.f., 1c.a., 1499.1. – 47. lpp.

²⁹⁹ LVA, 1419.f., 3.a., 99.1. – 38., 39. lpp.

³⁰⁰ LVA, 1419.f., 3.a., 104.1. – 38. lpp.

Ne tik daudz pēc sava satura kā pēc formas var izdalīt vairākus dievkalpojuma veidus. Visas draudzes dzīves pamatā bija draudzes **parastais** jeb **kārtējais dievkalpojums**, kas tika noturēts katru svētdienu un reizi nedēļā lielākajās draudzēs. Skaitliski mazākajās draudzēs dievkalpojumi tika noturēti divas vai pat mazāk reizes mēnesī.

Nedēļas dievkalpojumos, kas notika kādā no darbdienām, apmeklētība bija apmēram 5 līdz 7 reizes mazākā nekā svētdienās. Paši dievlūdzēji to izskaidroja ar garīgās degsmes trūkumu un pasaulīguma garu³⁰¹, taču tam bija arī savi pragmatiski iemesli: darbs, ģimene, bērni, attālums, kura dēļ ticīgie nevarēja būt visos dievkalpojumos.

Kādā no nedēļas vakariem noturēja **lūgšanu dievkalpojumus** jeb **lūgšanu sapulces**. Tos bez draudzes mācītāja vadīja arī diakoni. Tas ļāva izaugt un attīstīties jauniem sludinātājiem. Tādā veidā Ventspils draudze pēc Otrā pasaules kara mācītāja amatā varēja izsūtīt vairākus savus locekļus – diakonus: Ilmāru Arāju, Ģirtu Ašnevicu, Teodoru Bērziņu, Edgaru Freivaldu, Miervaldi Lindmani un Almeru Ludviku.³⁰² Dažkārt lūgšanu dievkalpojumi bija dziļi personiski, jo baznīcēni varēja izteikt savas aizlūgšanu vajadzības un tādējādi sajust citu rūpes un mīlestību. Tādā veidā ticīgais vairs nejutās viens un atstāts ateistiskā sabiedrībā un savās problēmās.

Dažkārt nedēļas dievkalpojumu ietvaros tika noturēti **Bībeles studiju dievkalpojumi**. Šajos dievkalpojumos bija iespējams sistemātiski iepazīties un studēt Bībeli. Tie bija kā sava veida mācību semināri, kas daļēji kompensēja teoloģiskās izglītības trūkumu. Mācītājs Jona Inkenass Liepājas Pāvila draudzē (kalpoja no 1979. – 1985.) sistemātiski tulkoja angļu teologa Viljama Barklija Jaunās derības komentārus un tos lasīja nedēļas dievkalpojumos.³⁰³ Mācītājs Arvīds Vasks Rīgas Mateja draudzē (1964. – 1987.) Bībeles studijas dievkalpojumus vadīja reizi mēnesī. Šādās Bībeles studijās varēja arī diskutēt, tā uzdrošinoties izteikt savu viedokli, kas padomju laika auditorijās nemaz nebija tik ierasti.

Pilnākie dievnami bija tad, kad notika **īpašie svētku dievkalpojumi**, kas tika svinēti saistībā ar Baznīcas gada svētku dienām: Ziemassvētki, Lielā Lūdzamā diena, Lieldienu cikla dievkalpojumi, Vasarsvētki, Pļaujas svētki, Mātes diena, kristības u.c.. Tā, 1996. g. Rīgas Golgātas draudzes parasto svētdienas dievkalpojumu apmeklēja ap 700, bet svētkos ap 1200 baznīcēnu.³⁰⁴

Taču, kaut arī Baznīcas svētku dievkalpojumi tika atļauti, to noturēšanai vajadzēja RKLK pilnvarotam iepriekš nosūtīt paredzamo dievkalpojumu laiku un skaitu.³⁰⁵

Pie īpašiem svētku dievkalpojumiem baptistu praksē un tradīcijā pieskaitāmi arī **draudzes un kora gada svētku dievkalpojumi**. Šādos dievkalpojumos bija iespaidīgas muzikālās un kora programmas, svētku uzrunas, deklamācijas un kaismīgi sprediķi. Bez garīgās slodzes šie dievkalpojumi bija kā kvalitatīvi un aizraujoši svētku uzvedumi – koncerti, kas neapšaubāmi piesaistīja arī ne tik ticīgo uzmanību.³⁰⁶

Bīskaps Andrejs Šterns stāsta, ka draudzes gada un kora svētku dievkalpojumi Kurzemē 60.-to gadu beigās un 70.-os gados piesaistīja arī apkārtējo draudžu uzmanību un tie vienmēr bija pārpildīti tā, ka pat vajadzējis atvērt un izņemt baznīcas logus, lai ārā

³⁰¹ LBDS VA, Darbinieku gadskārtējās sanāksmes protokols Nr. 3. – R., 1967. – 9. lpp.

³⁰² Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 111. lpp

³⁰³ Diakona Ilmāra Baštika atmiņas. 1998. g. 27. decembrī pierakstījis A. Baštiks

³⁰⁴ LVA, 1419.f., 3.a., 91.1. – 103. lpp.

³⁰⁵ LBDS VA, Izejošo dokumentu mape, 1968. g.

³⁰⁶ LVA, 1419.f., 3.a., 99.1. – 4. lpp.

stāvošie varētu dzirdēt.³⁰⁷

1960.-to gadu beigās lielajās draudzēs reizi mēnesī sāka noturēt tā saucamos **priekšnesumu** vai **tematiskos dievkalpojumus**. Tajos kora, ansambļu un solo dziesmas, dzeja un svētruna tika pakārtota kādai noteiktai tēmai: piemēram, „Pazudušais dēls”, „Atmoda”, „Gada laiki”, „Vētra” u.tml.. Minētie dievkalpojumi ļāva atrisīties maziem un lieliem talantiem. Arī pēc formas tie bija laikam atbilstoši, interesanti un līdz ar to cilvēkus uzrunājoši.³⁰⁸

Šajā pat laikā plašu atsaucību guva **Brālības dievkalpojumi**. Tie parasti tika veltīti kādam nozīmīgam datumam Latvijas baptistu baznīcas vēsturē vai izcilas personības piemiņai. Piemēram, 1960. gadā, pieminot baptistu darba sākuma simtgadi Latvijā, Brālības dievkalpojums notika Rīgā³⁰⁹ Golgātas baznīcā. Tas pulcināja apkārtējo draudžu garīdzniekus, ap 200 dziedātājus korī. Bija arī viesi no Ukrainas, Lietuvas un Igaunijas, kā arī VEKBS vadītāji J. Židkovs un N. Levindanto.

Baptisma iešanu līdz laikam un reizē drosmi pierāda 70.-to gadu vidū radušies **jaunatnes evaņģelizācijas dievkalpojumi**, tā saucamie, **jauniešu salidojumi**. Ne evaņģelizācijas, ne jaunatnes dievkalpojumi, protams, netika atļauti.³¹⁰ Taču radās drosmīgi mācītāji un jaunieši, kuri sāka noturēt vairākus dievkalpojumus pēc kārtas oficiālajās valsts svētku dienās. Tas ir, 1. un 2. maijā, 9. maijā un arī 7. novembrī, kad svinēja Lielās Oktobra revolūcijas kārtējo gadadienu.

Kaut arī pēc VEKBS Nolikuma šajās dienās nebija paredzēti dievkalpojumi, padomju vara jau 1940. g. spieda noturēt svinīgo dievkalpojumu par godu Oktobra revolūcijas 29. gadadienai.³¹¹ 70.-to gadu vidū draudzes garīdznieki sacīja, ka arī ticīgie ir valsts pilsoņi un piedalās visas valsts svētku svinēšanā, tikai pa savai modei. Tā oficiālie ierēdņi atklāti neko nevarēja iebilst pret valsts svētku svinēšanu baznīcā. Galvenais, ko pārmeta varas pārstāvji, bija tas, ja kāds šos dievkalpojumus nosauca par jauniešu vai, vēl jaunāk, par salidojumiem, jo tad varēja apsūdzēt pārkāpumus.³¹² Jauniešu salidojumi notika Liepājas, Rīgas, Ventspils, Aizputes, Kuldīgas, Jelgavas, Jēkabpils, Jaunjelgavas, Ogres un citās draudzēs. Dievkalpojumi bija pārpildīti ar jauniešiem, kuri sabrauca no visas Latvijas. Ralfs Gnevuhš min, ka šajos salidojumos sabrauca no 200 līdz 1000 jauniešu,³¹³ kas arī paši liecināja, dziedāja un muzicēja par Kristu. Tieši šajos dievkalpojumos – salidojumos daudzi jaunieši kļuva par kristiešiem un vēlāk pievienojās draudzēm.

Interesanti, ka šajā laikā radās jauniešu kristīgās mūzikas ansambļi. Rīgā šādu mūziku pirmais sāka izpildīt Tālivaldis Tālbergs 1967. gadā.³¹⁴ 1974. gadā Māra Ludvika vadībā nodibinājās ansamblis „Maran ata”.³¹⁵ Pirmo reizi dievnamos altāra daļā tika uzlikta elektroniskā aparatūra, skandas (tumbas), pastiprinātāji, mikrofoni, elektriskās ģitāras un pat

³⁰⁷ Bīskapa Andreja Šterna atmiņas 1999. gada 24. martā pierakstījis A. Baštiks

³⁰⁸ Diakona Gunāra Jukumnieka atmiņas. 1998. g. 15. septembrī pierakstījis A. Baštiks.

³⁰⁹ LVA,1448.f., 1.a., 164.1. – 55. lpp.

³¹⁰ LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 46. lpp.

³¹¹ Turpat. – 230.1. – 62. lpp.

³¹² LBDS VA, Izejošo dokumentu mape. – 1982. g.

³¹³ Gnevuch R. Die Vermittlung chrislicher Glaubensinhalte unter der Jugend im besetzten Lettland 1940. – 1991., Giesen, 1997. – S. 68.

³¹⁴ Latvijas Kristīgā radio prezidenta Tālivalža Tālberga atmiņas. 1999. g. 20. martā pierakstījis A. Baštiks.

³¹⁵ Ēce A. Laika gaitai cauri „Maran ata”/Latvijas Baptistu draudžu kalendārs. – R., 1992. – 46. lpp.

bungas. Tas, protams, bija kā zibens spēriens no skaidrām debesīm, kas izsauca neviennozīmīgu reakciju kā no okupācijas režīma puses, tā arī no pašu garīdznieku un baznīcēnu vidus. Tomēr nevar neatzīmēt jauniešu lielo vēlēšanos, uzdrīkstēšanos un pašai dziedību uzrunāt savus vienaudžus laikmetīgā formā un valodā. Piedzīvojot, ka minētajos dievkalpojumos daudzi izšķīrās par Kristu, arī vecākie draudzes locekļi vairumā gadījumu samierinājās ar moderniem ritmiem, elektrisko ģitāru un bungu skaņām. Mācītājs Pēteris Sproģis, atceroties tos laikus, stāsta, ka kāda vecāka kundzīte sacījusi: „Man jau nepatīk tās bungas, bet, ja tās palīdz kādu grēcinieku pievest Kristum, tad lai tik klapē cik var.”³¹⁶

Baptistu dievkalpojumos nav stingri izstrādāta dogmatiska un liturģiska dievkalpojuma kārtība, tāpēc dievkalpojuma raksturs, forma un saturs lielā mērā bija subjektīvi atkarīgs no mācītāja un kora sadarbības, uzdrīkstēšanās un garīgā piepildījuma. Tur, kur mācītājs kopā ar draudzes padomi un kori nostājās kā viens vesels, tur darbs veicās, baznīcas bija pilnas. Padomju vara, kaut arī par to visu bija labi informēta, tomēr bieži neiejaucās.³¹⁷

Pie lokālās draudzes lokālās kalpošanas pieder arī **karitatīvais jeb žēlsirdības darbs**. Šodien to plašākā nozīmē sauc arī par diakoniju. Arī draudzes locekļu **aprūpe slimnīcās un pansionātos** no draudzes bija pret likumu. Ironijas piesātināts ir pilnvarotā P. Pizāna 1961. gadā dotais šīs darbības sfēras raksturojums: „Padomju cilvēkiem nav vajadzīga Baznīcas labdarība. Padomju cilvēks vajadzības gadījumā palīdzību saņem no valsts, arodbiedrībām un citām organizācijām. Baznīcas nožēlojamām dāvanām, piemēram, ledeņu izsniegšana bērniem, dabiski, nevar būt nekāda nozīme padomju cilvēka dzīvē. Šie graši, ko baznīca izdala no savām milzīgajām bagātībām spēj tikai pazemot cilvēku, kurš jau tā ir pazemots ticībā Dievam”.³¹⁸ Taču, neskatoties uz aizliegumiem, baptistu draudzēs sociālās palīdzības darbs tika veikts vienmēr. Šo žēlsirdības kalpošanu parasti veica draudzes sievietes – māšas. Draudzēs pat bija neoficiāls slimo aprūpētāja amats.³¹⁹ Tā kā katrā draudzē bija precīzs draudzes locekļu reģistrs, tad bija viegli apzināt visus slimos, vecos un vientuļos draudzes locekļus. Draudzes māšas visbiežāk Ziemassvētkos, Pļaujas svētkos un dažreiz arī Lieldienās sataisīja nelielas pārtikas paciņas – svētku sveicienus, kurus tad iznēsāja pa mājām.

Ja 1960. gadā Jelgavas draudzes mācītājam Haraldam Kalnam par savu draudzes locekļu apmeklēšanu Ziemassvētkos RLKLP pilnvarotais atņēma mācītāja reģistrācijas apliecību³²⁰, tad 1960.-to gadu vidū šajā aprūpes darbā sāka iesaistīties arī draudzes pusaudži un jaunieši. Piemēram, Liepājas Pāvila draudzē Ziemassvētkos, Lieldienās un Pļaujas svētkos jauniešu grupiņas (3 – 5 cilvēku sastāvā) apciemoja vecos draudzes locekļus. Mājās viņi aizdedza kādu svečīti, dziedāja, skaitīja dzejoļus un visvairāk klausījās sirmo ļaužu atmiņās.³²¹

Karitatīvais darbs audzināja draudzē kristīgo līdzcietību, atbildību un pienākumu vienam par otru. Reizē tas iesaistīja jauniešus konkrētu uzdevumu izpildīšanā. Draudzes sievietes uz valsts svētkiem sagatavoja un **izsūtīja paciņas padomju armijā dienējošiem**

³¹⁶ Mācītāja Pētera Sproģa atmiņas. 1998. g. 15. augustā pierakstījis A. Baštiks

³¹⁷ Gnewuch R. Die Vermittlung chrislicher Glaubensinhalte unter der Jugend im besetzten Lettland 1940. – 1991., Giesen, 1997. – S. 67.

³¹⁸ LVA, 1448.f., 1.a., 125.1. – 33. lpp.

³¹⁹ Turpat. – 164.1. – 75. lpp.

³²⁰ Turpat. – 164.1. – 19. – 20. lpp.

³²¹ Diriģentes Valdas Lapsas atmiņas. 1998. g. 11. maijā pierakstījis A. Baštiks.

draudzes jauniešiem, kuriem tas, protams, bija labs stiprinājums, bet reizē arī iedrošinājums un atgādinājums par piederību Dievam un draudzei.³²²

Praktiskās kristietības kalpošana izpaudās arī **sadraudzības mielastu rīkošanā** pēc svētku dievkalpojumiem. Parasti pēc draudzes gada un kora svētkiem bija otrā daļa – pēcsapulce, kur visus klātesošos ēdināja ar maizītēm, raušiem un tēju. No vienas puses tā bija tīri praktiska nepieciešamība pēc garā dievkalpojuma un tālā ceļa, bet no otras puses šīs pēcsapulces veicināja neformālu sadraudzību, informācijas apmaiņu un mīlestību.³²³ Tā, Rīgas Mateja draudze bija pazīstama ar to, ka pēc kora gada svētku dievkalpojuma augšas zālē visi tika cienāti ar zirnīšiem un speķi.³²⁴

Draudzes māsas arī atsaucās un organizēja **aprūpi un dežūras pie smagi slimiem un paralizētiem**. Sievietes bieži uzņēmas arī mazo bērnu pieskatīšanu vai auklēšanu. Nereti bija gadījumi, kad neticīgas ģimenes draudzes mācītājam jautāja pēc kristīgas auklītes.

Kā trešo garīgās darbības aktivitāti padomju gados gribu pieminēt lokālās **draudzes kora** darbību. Kora pamatdarbība izpaudās dziedot dievkalpojumos, taču, lai to varētu veikt, tikpat neatņemama sastāvdaļa bija kora mēģinājumi.

Kora mēģinājumi bija kaut kas vairāk nekā tikai dziesmu mācīšanās. Mēģinājumi kalpoja garīgās dzīves izaugsmei. Mēģinājumu iesākot, tika noturēts svētbrīdis, ko vadīja kora diriģents vai kāds no koristiem. Mēģinājumos arī aizlūdza Dievu par vajadzībām un liecināja par piedzīvoto aizvadītā nedēļā. Bīskaps *emeritus* J. Tervits par Rīgas Mateja draudzes kori un diriģentu J. Ezeriņu raksta, ka koris bijusi tā vieta, kur pēc Otrā pasaules kara ļoti aktīvi notika evaņģelizācijas un garīgās audzināšanas darbs.³²⁵

1957. gadā mācītāju sanāksmē pēc RLK spiediena bīskaps N. Levindanto nosodīja garīdznieku nepakļaušanos VEKBS Nolikumam, īpaši par darbu ar pusaudžiem un jauniešiem. Tā, mācītājs Arvīds Vasks Aizputes draudzē slepus esot sācis veidot pusaudžu un bērnu stīgu orķestri. Bez tam mēģinājumi tiekot izmantoti Bībeles lekciju lasīšanai.³²⁶ 1966. gadā pilnvarotais P. Liepa pie sevis izsauca Priekules draudzes mācītāju A. Pētersonu un padomes priekšsēdētāju E. Krugali un brīdinājis, ka bērni nedrīkst ne tikai piedalīties korī, bet pat uzturēties kora telpās.³²⁷ Kora vidē tika svinētas dzimšanas dienas, noturēti īpaši sadraudzības vakari, piemēram, sagaidot Jauno gadu. Liepājas Pāvila draudzes koris 60.-to gadu vidū reizi mēnesī pēc vakara dievkalpojumiem sanāca kopā uz pēcsapulcēm. Tajās svinēja dzimšanas dienas un reizē jubilārs stāstīja par savu dzīvi un ceļu pie Dieva.³²⁸

Tādējādi kora dzīve saliedēja un iedrošināja ticīgos. Savukārt tiem, kuri vēl nebija kristieši, kora aktivitātes uzrunāja par tādiem kļūt.

³²² Mācītāja Arņa Ašmja atmiņas. 1999. gada 10. februārī pierakstījis A. Baštiks.

³²³ Bīskapa Andreja Šterna atmiņas. 1999. gada 24. martā pierakstījis A. Baštiks

³²⁴ Diakona Gunāra Jukumnieka atmiņas. 1998. g. 15. septembrī pierakstījis A. Baštiks.

³²⁵ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 87. lpp.

³²⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 108.1. – 5. - 8. lpp.

³²⁷ LVA, 1419.f., 3.a., 91.1. – 7. lpp.

³²⁸ Diakona Ilmāra Baštika atmiņas. 1998. g. 27. decembrī pierakstījis A. Baštiks

4.3. Baptistu draudžu darbības nozares starp atļauto un neatļauto.

Kā jau iepriekš minēju vienīgās atļautās garīgās aktivitātes bija dievkalpojumi, kuros varēja piedalīties arī draudzes kori, taču reāli visus padomju aizlieguma gadus draudzēs caur atļauto darbojās dažādas neatļautas darba nozares. Šeit jāpiemin kori un ansambļi, bērnu un jauniešu darbs, izglītības un kristīgās literatūras izdošana.

Koris baptistu draudzēs visos laikos bija draudzes aktīvākā daļa. Kori dziedāja katrā dievkalpojumā, pie tam katrreiz citas dziesmas. Ja vidēji katrā svētdienas dievkalpojumā tika izpildītas četras dziesmas, tad nav grūti izrēķināt, ka gadā koris nodziedāja ap divsimt dažādu dziesmu. Tādu slodzi pat profesionāliem korim būtu grūti izturēt. Komponists Arvīds Purvs secina: „Līdz Otram Pasaules karam Latvijā luterāņu baznīcās kora bija ļoti maz. Kur bija, arī tad koris nedziedāja katrā dievkalpojumā. Latviešu luterāņu baznīcā lietotajā liturģijā kora dziedājumiem vieta nav paredzēta, bet katoļu un pareizticīgo baznīcās stingri valdīja cittautu liturģiskās mūzikas tradīcijas. Vienīgie protestantu kori, kas dziedāja katrā dievkalpojumā bija baptistu draudzēs.”³²⁹ 1966. gada Darbinieku sanāksmē Rīgā tiek spriests arī par kora darbu draudzēs. No draudžu kora atskaitēm redzams, ka, piemēram, 60.-os gados Liepājas Pāvila draudzes koris gadā dziedāja ne mazāk kā 170 dievkalpojumos, kuros izpildīja ap 700 dziesmu.³³⁰ Kori bija ne tikai aktīvākā, bet arī skaitliski lielākā draudzes struktūra. Interesanti, ka tieši padomju gados kori bija skaitliski pat ļoti lieli. Ja Rīgas Mateja draudzē 50. – 70.-os gados vidēji bija ap 600 draudzes locekļu, tad korī 1957. gadā bija 159 koristi, 1966. gadā – 114 dziedātāji, 1970. gadā – 106 koristi.³³¹ Pie tam, koros dziedāja visas paaudzes, arī draudzes jaunākā daļa. 1970. gadā Rīgas Mateja draudzes kora vidējais vecums bija 37,6 gadi.³³² Korī pulcējās arī visizglītotākie draudzes locekļi. Tā, Mateja kora dziedātājs un solists Vilnis Pauzers ir saskaitījis, ka padomju okupācijas gados korī vairāk kā 70 dziedātājiem bija augstākā izglītība.³³³

Tā kā korī dziedāja arī ģimenes cilvēki, tad līdzī tika ņemti arī bērni, kas ļoti nepatika padomju darbiniekiem. Vairāki lielāki konflikti par kora aktivitātēm tieši saistībā ar bērniem izcēlās Priekules draudzē. 1960. gadā Priekules vietējie partijas un padomju darbinieki, satraukušies par baptistu kora darbu, izvirzīja prasības: aizliegt draudzes kora mēģinājumus, piedraudot, ka gadījumā, ja koris turpinās pulcēties, tiksot likvidēta pati draudze.³³⁴ Šajā reizē bīskaps N. Levindanto pieprasīja RKLK pilnvarotajam teikt stingru vārdu Priekules IK, jo pirmo reizi visā PSRS tika dzirdēts tāds nepamatots aizliegums korim mēģināt. Ja jau ir koris, tad saprotams, ka arī jāmēģina.³³⁵ Tomēr, 1966. gadā Priekules koris atkal nonāca uzmanības lokā. Priekules TDP IK priekšsēdētājs Ozols sūdzējās pilnvarotam, ka baptistu draudze lūgšanu namā ir noorganizējusi divus orķestrus – pūtēju un stīgu, kā arī māca tautas dziesmu melodijas. Bez tam, dievkalpojumos kora sastāvā ir arī bērni no Saules, Gūžas, Ziemeļa un Prūša ģimenēm. IK priekšsēdētājs lūdz pilnvarotam izbeigt bērnu iesaistīšanu dievkalpojumos un pārtraukt mākslinieciskās pašdarbības pulciņa darbību.³³⁶ Uz minēto

³²⁹ Purvs A. Literatūra un Māksla. – 1989. 23. decembris, 5. lpp.

³³⁰ LBDS VA, Darbinieku sanāksmes protokols un atskaites. – R., 1966.

³³¹ Pauzers V. Mateja draudzes kora vēstures fakti./Manuskripts. – 1995.

³³² Turpat.

³³³ Turpat.

³³⁴ LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 5. lpp.

³³⁵ Turpat. 23. lpp.

³³⁶ LVA, 1419.f., 3.a., 91.1. – 4. lpp.

sūdzību draudzes padomes priekšsēdētājs E. Krugalis atbildējis, ka ir daži gadījumi, kad dievkalpojumi bijuši pārpildīti un tāpēc bērni ir paņēmti klēpī, bet nav dziedājuši.³³⁷

Saprotot, ka korus aizliegt nevarēs, padomju aktīvisti centās kora darbību visādi ierobežot. Ierobežojumi tika virzīti uz dziedātāju vecumu, dziesmu skaitu un kora dziesmu repertuāru ierobežošanu. 1950. gada 7. augustā bīskaps A. Rēdlihs izsūta vēstuli „No apgrozības izņemtas dziesmas”. Tā, no 19 dziesmu krājumiem tika aizliegtas 74 dziesmas. Pilnīgi tika aizliegts lietot svētdienskolas dziesmu krājumu „Bērnu kokle”.³³⁸ 1950. gadā Liepājā 24. aprīlī, Ventspilī 26. aprīlī, bet Talsos 28. aprīlī pēc bīskapu N. Levindanto un A. Rēdliha priekšlikuma notika rajonu draudžu un mācītāju sanāksmes. Pēc sanāksmēm tika pārskatīti kora sastāvi un no tiem dažādu iemeslu dēļ izslēdza jauniešus.³³⁹ Padomju režīmam ļoti nepatika arī solo dziedājumi. RKLP pilnvarotais tajā pašā 1950. gadā ziņoja, ka Lieldienās nevienā draudzē solisti neuzstāsies.³⁴⁰ Kaut arī vadība centās norobežot no korjiem jauniešus, 1959. gadā pilnvarotais ir atkal spiests secināt, ka baptistu kora lielākā daļa ir tieši jaunieši.³⁴¹

Baptistu draudžu 1960. gada Nolikumā arī tika akcentēts, ka kora dziedāšanai jānotiek klusās, vienkāršās, neuzkrītošās formās, nepārvēršot dievkalpojumus par garīgiem koncertiem.³⁴² Kad dievkalpojumā nedrīkstēja dziedāt solo, duetus, skaitīt dzejoļus, tad koris piecēlās kājās, nodziedāja vienu dziesmu un palika stāvēt. Tad tika noskaitīts dzejolis mūzikas pavadībā, nodziedāts kāds solo vai duets, un tad atkal kora dziesma. Tādējādi oficiālām iestādēm varēja paskaidrot, ka tā bijusi garāka kora kompozīcija.³⁴³

Salīdzinot ar citām konfesijām baptisti tika uzskatīti par skaitliski nelielu, bet aktīvu Baznīcu. Ļoti iespējams, ka tas bija pateicoties korjiem. 1955. gadā Aizputē RKLP pilnvarotā inspektors A. Verščāgins veica baznīcu pārbaudi. Ziņojumā sacīts, ka Aizputē darbojušās piecas reģistrētas draudzes – luterāņu, baptistu, pareizticīgo, adventistu un katoļu, kurās kopā bija ap 1500 ticīgo. Visaktīvākā no visām bijusi tieši baptistu draudze, kurā bija tikai 91 draudzes loceklis.³⁴⁴ Ļoti nozīmīgu ieguldījumu draudzes dzīvē devis tieši koris, kurā bija 25 dziedātāji.³⁴⁵ Tajā pašā laikā Aizputes luterāņu draudzē ir fiksēti 400 draudzes locekļi, bet korī darbojušies tikai 10 dziedātāju.³⁴⁶

Baptistu koris spēja piesaistīt jauniešus un talantus arī tāpēc, ka koros tika izpildīti lielas un augstas klases skaņdarbi. Piemēram, Rīgas Mateja kora repertuārā 70.-os gados bija sekojošas oratorijas un kantātes: F. Mendelsona – Bartoldi „Elija”, J. F. Haidna „Radīšana” un „Septiņi vārdi no krusta”, A. Purva „Slava Dievam”, kā arī komponistu J. Vītola, A. Jurjāna, V. Baštika, J. Ezeriņa, A. Krūma, K. Līdaka u.c. dziesmas.³⁴⁷ Lai šādus skaņdarbus izpildītu, nepieciešams skaitliski liels kora sastāvs. Tai pašā Mateja draudzes korī un orķestrī 1978.

³³⁷ Turpat. – 6. lpp.

³³⁸ LVA, 1448.f., 1.a., 247.1. – 62. lpp.

³³⁹ LVA, 1419.f., 3.a., 91.1. – 37. lpp.

³⁴⁰ Turpat. – 14. lpp.

³⁴¹ LVA, 1419.f., 3.a., 258.1. – 52. lpp.

³⁴² LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 41. lpp.

³⁴³ Diriģentes Valdas Lapsas atmiņas. 1998. g. 11. maijā pierakstījis A. Baštiks.

³⁴⁴ LVA, 1448.f., 1.a., 254.1. – 6. lpp.

³⁴⁵ Turpat. – 247.1. – 7. lpp.

³⁴⁶ Turpat. – 10. lpp.

³⁴⁷ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 87. lpp.

gadā bija 132 dalībnieki.³⁴⁸

Padomju laikā ar pārtraukumiem darbojās arī apvienots vīru koris. Pirmā reize, kad darbojās vīru koris, bija no 1946. līdz 1952. gadam. Otrā reize – no 1954. līdz 1959. gadam – kad kori nosauca par Bīskapa vīru kori. Trešo reizi vīru koris tika atjaunots tikai 1981. gadā un tas saucās „Brālība”. Visu šo vīru koru viens no galvenajiem diriģentiem bija Mateja kora diriģents Jānis Ezeriņš.³⁴⁹

Koros izauga un veidojās talantīgi solisti, mūziķi (komponists Pēteris Vasks, pianists profesors Teofils Biķis, u.c.) un **ansambļi**. Ansambļi veidojās no talantīgākajiem dziedātājiem un tie papildināja svētku dievkalpojumus, kā arī kalpoja tuvākās un tālākās draudzēs. Ap 1970. gadu Ventspils draudzē darbu sāka sieviešu ansamblis E. Mētras vadībā.³⁵⁰ Liepājas Pāvila draudzē līdz 1960. gadam sekmīgi koncertēja, tā saucamais, Valdas kvartets. Tajā dziedāja Valda Lapsa, Aina Vadone, Vilnis Pauzers un Sigurds Sproģis (tagad ev. lut. Baznīcas mācītājs). Diriģente Valda Lapsa atceras, ka ar diviem motocikliem apbraukātas ar koncertiem daudzas draudzes.³⁵¹ Vēlāk šajā pašā draudzē izveidojās „Dubultkvartets” Ainas Lemaiķes vadībā.³⁵² Rīgas Āgenskalna draudzē no 1961. līdz 1982. gadam darbojās sieviešu ansamblis „Sektets”. Tā diriģents bija A. Hiršs, bet organizatore A. Kociņa.³⁵³ 1967. gadā Rīgas Mateja draudzē Tālvāldis Tālbergs nodibināja pirmo instrumentālās kristīgās mūzikas ansambli Rīgā un iespējams visā PSRS.³⁵⁴ 1974. gadā darbu uzsāka vairāku Rīgas draudžu jauniešu izveidotais kristīgais instrumentālais ansamblis „Maran ata”.³⁵⁵

Koris piedalījās arī visa veida draudzes saimnieciskajos darbos: baznīcu remontos, tīrīšanas talkās, ciemiņu uzņemšanā un cienastu sagatavošanā pēc svētku dievkalpojumiem.

Kori apmeklēja arī mazās draudzes un palīdzēja tām noturēties. RKLP pilnvarotos vienmēr satrauca baptistu koru rīkotās **ekskursijas**. Lielākās grūtības bija dabūt smago automašīnu vai autobusu, jo draudzei, kurai nebija juridiskās personas statusa bija ļoti grūti oficiāli dabūt transportu. Arī ekskursijas nebija baznīcām paredzētas, jo to varēja uzskatīt par evaņģelizāciju ārpus dievnama. 1954. gadā Liepājas Ciānas koris 30 cilvēku sastāvā brauca ekskursijā uz Kandavu, Sabili, Kabili un Talsiem, kur arī piedalījās vietējo draudžu dievkalpojumos. Savukārt, Liepājas Pāvila draudzes koris viesojies Vaiņodes draudzē.³⁵⁶ Rīgas Mateja draudzes koris kādā no saviem izbraucieniem bija pat paņēmis līdzī smagajā automašīnā klavieres.³⁵⁷ Mateja koris 70.-to gadu beigās vairākkārt ir pat devies uz Igauniju palīdzēt Kohtla – Jarves draudzei celt dievnamu.³⁵⁸

Koru aktivitātes faktiski aizsāka vēl vienu uzdrīkstēšanos – **nelegālās literatūras un iespieddarbu pavairošanu**. Koru dziedāšanas kvalitāte zināmā mēra ir atkarīga no dziesmu repertuāra. Tā kā padomju laikā nebija iespējams iespiest nekādu kristīgo literatūru, kori

³⁴⁸ LVA, 1419.f., 3.a., 104.1. – 177. lpp.

³⁴⁹ Latviešu baptistu darbinieki II. – Toronto, Apgāds Rīga, 1995. – 34. lpp.

³⁵⁰ LBDS VA, Dn.f., 46 – 567.a.

³⁵¹ Diriģentes Valdas Lapsas atmiņas. 1998. g. 11. maijā pierakstījis A. Baštiks.

³⁵² Diakona Ilmāra Baštika atmiņas. 1998. g. 27. decembrī pierakstījis A. Baštiks

³⁵³ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 79. lpp.

³⁵⁴ Ezeriņa A. Gaidiet ciemos grupu „Vārds” // Latvijas Baptistu draudžu kalendārs 1991. g. – R., LBDS 1990. – 48. lpp.

³⁵⁵ Ēce A. Cauri laikam – Maran ata // Latvijas Baptistu draudžu kalendārs 1992. g. – R., LBDS 1991. – 66. lpp.

³⁵⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 253.1. – 110., 111. lpp.

³⁵⁷ Solistes Līgas Krūmiņas atmiņas. 1998. g. 16. septembrī pierakstījis A. Baštiks

³⁵⁸ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 87. lpp.

sāka notis un dziesmas pavairot paši. Šajā procesā var izsekot zināmai attīstībai. Tūlīt pēc kara notis tika pārrakstītas ar roku caur koppelapīru. 60.-os gados pielietoja jau efektīvākas pavairošanas metodes. Vienkāršākā bija „želatīna - glicerīna” pavairošanas tehnika. Tā sastāvēja no 1 daļas želatīna, 10 daļām glicerīna un 4 daļām ūdens. Masu ielēja seklā tvertnē. Tad, kad tā sacietēja, ar speciālu tinti uz „paustpapīra” uzrakstīja dziesmas oriģinālu un uzlika, lai tas ievelkas masā. Tad ar parasto vēstuļpapīru novilkta vajadzīgo eksemplāru skaitu. Lapiņas varēja pazīt pēc zili violetās krāsas.³⁵⁹ Daudz efektīvāka un precīzāka bija dziesmu lapu pavairošana ar gaismas jūtīgu papīru, spilgtu apgaismojumu un ožamo spirtu. Ap 60.-to gadu vidū, kad varēja iegūt īpašas uzskaites gaismas jūtīgu papīru, baptistu koros sākās gaismas kopēšanas ēra. Korists Rihards Rozis izgatavoja četrus gaismas jūtīgā papīra kopēšanas mašīnas un kopā ar savu ģimeni pavairojuši dažādiem koriem ap 120 000 nošu lapu.³⁶⁰ Ir apzināti desmit šādi aparāti. Nošu pavairošanā baptistu koriem izcilu ieguldījumu ir devuši diriģenti: Artūrs Matrozis Liepājā, Harijs Saule Priekulē, Gunārs Knesis Liepājā, Edvīns un Osvalds Skujas Aizputē, Arnis Papeļuks Rīgā. Nošu pavairošanas darbā piedalījušies ap 60 cilvēku.³⁶¹ No dziesmu pavairošanas attīstījās dievkalpojumu programmu un mazu mašīnrakstā un sietspiedes tehnikā darinātu bukletiņu pavairošana.³⁶²

Viens no baptistu Baznīcas izdzīvošanas, pastāvēšanas un attīstības nosacījumiem padomju laikā bija kora muzikālā darba saglabāšana. Koru kalpošana ne tikai lieliski papildināja dievkalpojumu, bet ļāva saglabāt un pat attīstīt draudzes jaunāko un enerģiskāko daļu. To bija spiests atzīt pat karojošais ateists Z. Derkēvics: „Ja Latvijas PSR periodā 1971. līdz 1975. gadam baptistu baznīcas draudžu skaits samazinājies par 3,1%, tad tajā pašā laikā baptistu kora skaits pieaudzis par 16,1%, bet orķestru – par 36,4%”.³⁶³ Faktiski draudžu kori veica divas galvenās funkcijas: iekšējo pašsaglabāšanos un ārējo evaņģelizāciju, piesaistot jaunus cilvēkus ticībai Dievam. Pateicoties kora mēģinājumiem, sadraudzības vakariem, ekskursijām, talkām un, protams, dievkalpojumiem, dziedātāji pieauga garīgā pārliecībā un praktiskā kalpošanā. Līdz ar to tika atklāti jauni talanti, piesaistīti jauni cilvēki, kuri savas spējas varēja demonstrēt vispirms muzikāli, tad arī karitatīvi un tāpēc spēja pulcināt daudzus klausītājus uz dievkalpojumiem. Šajā radošajā pieejā koris uzdrīkstējās atļauties arī vienu otru aizliegtu aktivitāti: efektīgus priekšnesumu dievkalpojumus, bērnu un jauniešu iesaistīšanu draudzē caur kori, citu draudžu apmeklēšanu gan ar ekskursijām, gan nelegālā veidā, kā arī pavairojot notis.

Bez kora aktivitātēm viena no izšķirošām lomām nospēlēja arī bērnu un jauniešu saglabāšana ticībai un Baznīcai. Vispirms Joti nozīmīgu vietu kristīgās ticības nodošanā tālāk bērniem ieņēma **ģimene**. Agrāk vai vēlāk vecāku vārdi, bet visvairāk patiesas kristīgas dzīves paraugs, uzrunāja jauno paaudzi. Ja ģimene spēja nodot savu kristīgo pārliecību, tas liecināja arī par ticības stiprumu vecākos. Ja ticība nebija tik nozīmīga vērtība, tad vecāki centās no tās bērnu pasargāt, līdz ar to pasargājot viņus no represijām un izsmiekla. V. Zavackis, runājot par baptistu ģimenēm, saka, ka PSRS 80% ticīgie savās ģimenēs ir devuši saviem bērniem un

³⁵⁹ Mācītāja Imanta Tursa atmiņas. 1996. g. 9.februārī pierakstījis A. Baštiks

³⁶⁰ LBDS VA, St.f., 8 – 825.a. – 4. lpp.

³⁶¹ LBDS VA, izstādes „Vai vērts...” Raiņa literatūras un vēstures muzejā 1995. gada materiāli

³⁶² Dagnijas Krugales atmiņas. 1998. g. 16. martā pierakstījis A. Baštiks

³⁶³ Derkēvics Z. Krīzes parādības evaņģēlisko kristiešu – baptistu draudzēs Latvijas PSR. – R., 1976. – 23. lpp.

ģimenes locekļiem reliģisko izglītību un, ka 26% baptisti ir bijuši ticīgi jau no bērnības.³⁶⁴

Bez ģimenes nākošais solis bērnu kristīgajā audzināšanā bija bērnu nelegālās **svētdienas skolas pa mājām**. Svētdienas skolas darbs oficiāli bija aizliegts pēc Otrā Pasaules kara. 1958. gadā Jelgavas draudzes mācītājs Haralds Kalns ar savu dzīvesbiedri Lidiju Kalnu savā dzīvoklī sāka pulcināt draudzes locekļu bērnus, lai viņiem mācītu dziesmas un Bībeles stāstus, lai kopīgi svinētu dzimšanas dienas.³⁶⁵ Ruta Eisāne par šo laiku stāsta, ka mācītājs H. Kalns organizējis Jelgavas baptistu dievnāmā Ziemassvētku eglīti. Vakarā, kad satumsis, vispirms aizvērti dievnama slēgi. Tad norunātā secībā ik pa laikam nākuši bērni kopā ar vecākiem. Kad bērnu svētki bija beigušies, ģimenes klusām atstājušas dievnamu.³⁶⁶ Bērni uz svētdienas skolu mājās tika pulcināti arī 60.-to gadu sākumā. Formālais iemesls bija dzimšanas vai vārda dienas svinības. Rīgā šo darbu 1950./60.-to gadu mijā aizsāka Zvaigznīte Gintere no Rīgas Golgātas draudzes. Viņa bērnus pulcēja savā dzīvoklī Padomju bulvārī 12 – 9, bet, bērnu skaitam pieaugot, konspiratīvi Golgātas dievnama bēniņos.³⁶⁷ Par svētdienas skolas darba sākumu līdzcila arī Mirga Godiņa: „Pēc 1944. gada līdz 1963. gadam nekādas aktīvas svētdienas skolas darbības nebija. 1963. gada rudenī Rīgas Golgātas draudzes locekle Ligita Šulce ielūdza manu ģimeni un vēl dažus uz savu bērnu dzimšanas dienu. L. Šulce bija domājusi ne tikai par dzimšanas dienas kūku, bet arī par bērnu dvēselēm. Viņa bija sagatavojusi bērniem lekciju no Bībeles. Dziedājām dziesmiņas no „Bērnu kokles”. Vēlāk bērni gāja rotaļās. Tas viss bērniem patika. Mēs, vecāki, nolēmām šādu pasākumu atbalstīt un šādā veidā turpināt. Tā kā telpas citur izmantot nevarējām, tad gājām pa mājām.”³⁶⁸ Ar 1963. gadu Rīgā bērni visbiežāk pulcējās pie Godiņiem Pildas ielā, pie Šulciem Kr. Barona ielā vai pie Baumaņiem Imantā.³⁶⁹ Liepājā Ciānas draudzē bērnu Svētdienskolas darbu 1962. gadā sāka E. Maļika, bet Liepājā Pāvila draudzē Svētdienskola tika jau sadalīta pa trīs vecuma grupām. Pilnvarotais P. Liepa savā ziņojumā raksta, ka 1972. gada rudenī pēc mācītāja Ž. Ludvika iniciatīvas Ventspils baptistu draudzes locekļu dzīvokļos regulāri ir notikušas sanāksmes nepilngadīgiem bērniem, kuriem apmāca reliģijas pamatus.³⁷⁰ 1973. gada 7. un 8. novembrī Rīgā Godiņu mājā Pildas ielā notiek Svētdienskolas desmit gadu jubilejas konference – seminārs, kurā piedalījās mācītāji Pauls Pelčers un Žanis Ludviks, kā arī viesi no Aizputes, Jelgavas, Saldus, Ventspils.³⁷¹

Svētdienskolas 60./70.-os gados sāka rīkot arī **vasaras nometnes**. Pirmā lielā organizētā bērnu nometne ārpus Rīgas notika 1969. gada vasarā Vakarbuļļos pie jūras. Nometni ierosināja un vadīja Mirga Godiņa, bet praktiskos darbus palīdzēja Modris Ginters. Citus gadus bērnu nometnes ir bijušas Tūjā, Kauguros, Klapkalnciemā, Inciemā un citur.³⁷²

1960.-to gadu beigās bērnu Svētdienskolas darbs no dzīvokļiem pārcēlās uz **dievnamiem**. Bērni arvien atklātāk sāka pulcēties dievnamu zālītēs, bēniņos, pagrabos, mācītāju dienesta dzīvokļos. Nodarbības notika dievkalpojuma laikā, kas tika traktēta kā

³⁶⁴ Заватски В. Евангелическое движение в СССР после Второй мировой войны., М., 1995. – с. 373

³⁶⁵ Kazāka R. Svētdienas skola Jelgavas draudzē./ LBDS TS Reliģiskās audzināšanas nodaļas priekšmeta darbs. – 1995. – 3. lpp.

³⁶⁶ Melluma A. Pagrīdes svētdienas skola Jelgavā // Zemgales ziņas. – 1998. – 24.marts – 5. lpp.

³⁶⁷ LBDS VA, Dr.f., 166. – 176.a. – 2. lpp.

³⁶⁸ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 79., 80. lpp

³⁶⁹ Modra Gintera atmiņas. 1997. gadā 10. jūlijā pierakstījis A. Baštiks.

³⁷⁰ LVA, 1419.f., 3.a., 99.1. – 17/2. lpp.

³⁷¹ Modra Gintera atmiņas. 1997. gadā 10. jūlijā uzrakstījis M. Ginters.

³⁷² Turpat.

„bērnu pieskatīšana dievkalpojumu laikā pēc vecāku lūguma”. Nākošais solis bija, ka bērni ar priekšnesumiem piedalās sanāksmēs pēc dievkalpojumiem. RKLP inspektors A. Vereščāgins ziņo, ka Aizputes draudzē dažādos pasākumos pēc dievkalpojumiem, kā piemēram, draudzes 85 gadu jubilejas svinībās, revīzijas komitejas priekšsēdētāja J. Lāča kāzu jubilejā, desmitā gadadienā kopš draudzē strādā A. Vasks, pulcējušies ap 100 cilvēku un šajos pasākumos piedalījušies arī bērni.³⁷³ 60. gadu beigās Rīgas Mateja draudzē diriģents J. Ezeriņš sāka apmācīt bērnus mandolīnas un ģitāras spēlē, kā arī izveidoja bērnu kori, kurā dziedāja ap 25 bērni. Taču, tā kā bērnu koris nedrīkstēja būt, tad to sauca par ceturto kori.³⁷⁴ 1975. gadā Mateja draudzē katru svētdienu Svētdienskolu apmeklēja ap 40 līdz 50 bērnu. **Bērnus pamazām sāka iesaistīt dievkalpojumos** – Ziemsvētkos, Pūpolsvētdienā, Mātes dienā. Augusta pēdējā trešdienā draudzē notika īpaši „portfelīšu svētki”, kuros sveica visus skolniekus un studentus, īpaši pirmklasniekus. Bērni ar lūgšanu un svētību tika aizvadīti jaunā mācību gadā skolā.³⁷⁵

Darbs ar bērniem baptistu draudzēs parāda, ka, neskatoties uz aizliegumiem, tika atrastas iespējas kā bērnus uzrunāt un piesaistīt baznīcai.

Arī jauniešu darbs bija aizliegto iespēju sarakstā, tomēr jauniešos vienmēr ir valdījis nepakļaušanās, biedrošanās un brīvības gars. Jaunatne darbojās korī un orķestra sastāvos, bet pēc dievkalpojumiem pulcējās un pavadīja laiku kopā.³⁷⁶ Viena no pirmajām izdevībām sevi apliecināt bija iespēja **piedalīties pēcsapulču programmā** pēc svētku dievkalpojumiem. Pēcsapulcēs jaunieši mācījās sacīt uzrunas, deklamēt, dziedāt solo un ansambļu dziesmas. Pēcsapulcēs visvairāk jaunieši izšķīrās par Kristu.³⁷⁷

1950.-to gadu sākumā ļoti aktīvi ar jauniešiem strādāja Liepājas Pāvilu draudzes mācītājs Alfrēds Pētersons.³⁷⁸ Mācītājs A. Pētersons katru sestdienu jauniešiem vadīja arī Bībeles studijas un diskusijas. Kad 1958. gada janvārī bīskaps N. Levindanto apmeklēja Liepāju, viņš atzīmēja, ka A. Pētersons ir apdāvināts un labi sagatavots mācītājs, kuram nav jāizsaka nekādi aizrādījumi. Arī Pāvilu draudzē nekādu neveselīgu tendenču neesot.³⁷⁹ Taču mācītāja A. Pētersona aktīvā un sekmīgā darbība ar jauniešiem un draudzi piesaistīja varas iestāžu uzmanību, jo laikā, kad lielākajā daļā draudzēs locekļu skaits samazinājās, Pāvila draudzē ticīgo skaits pieauga. Pilnvarotam bija jāatzīst Pāvila draudzes ietekmi iedzīvotāju vidū.³⁸⁰ Ātri tika atrasti formāli pārkāpumi mācītāja darbībā un A. Pētersons no Liepājas 1958. gadā tika pārcelts uz Valdemārpils draudzi.³⁸¹

1950.-to gadu sākumā arī Rīgas draudzes kļuva par jaunatnes garīgām mājām. Īpaši tāda bija Rīgas Mateja draudze, tās koris ar diriģentu J. Ezeriņu priekšgalā. Mateja draudzē atbalstu un patvērumu atrada uz Rīgu atbraukušie studenti, no padomju armijas un soda

³⁷³ LVA, 1448.f.,1.a., 254.1. – 8. lpp.

³⁷⁴ Skuja Dz. Mateja draudzes svētdienskola padomju okupācijas gados. LBDS TS RAS darbs. – R., 1995. – 3 - 4. lpp.

³⁷⁵ Skuja Dz. Mateja draudzes svētdienskola padomju okupācijas gados. LBDS TS RAS darbs. – R., 1995. – 4. lpp.

³⁷⁶ Gnewuch R. Die Vermittlung chrislicher Glaubensinhalte unter der Jugend im besetzten Lettland 1940. – 1991., Giesen, 1997. – S. 68.

³⁷⁷ Latviešu baptistu darbinieki II. – Toronto, Apgāds Rīga, 1995. – 111. lpp.

³⁷⁸ LVA, 1448.f.,1.a., 164.1. – 72.. lpp.

³⁷⁹ LVA, 1448.f.,1.a., 109.1. – 37. lpp.

³⁸⁰ Turpat. - 105.1. – 14. lpp.

³⁸¹ Turpat. – 109.1. – 65. lpp.

nometnēm pārnākušie, kā arī vietējie jaunieši. Ezeriņš ne tikai iesaistīja jauniešus dievkalpojumos, bet kopā ar tiem regulāri devās zaļumos ārpus Rīgas spēlēt volejbolu un futbolu.³⁸²

Neoficiāli jauniešu grupas darbojās visās draudzēs, kur vien bija jaunieši. Taču organizētas nodarbības jauniešiem dievnamos notika līdz ar Svētdienskolas darba atsākšanu 60.-to gadu beigās. 1970.-to gadu sākumā Mateja draudzē J. Ezeriņš uzsāka regulāru darbu ar jauniešiem, nodibinot jauniešu kori „Mūzikas kopa” un sestdienas vakaros aicinot uz nodarbībām „Pie kontrabasa”. Te pulcējās ap 30 draudzes jaunieši vecumā no 12 – 25 gadiem. Viņi kopīgi dziedāja, lūdza Dievu, studēja Bībeli, klausījās lekcijas un pavadīja laiku sadraudzībā.³⁸³

Par īpašu tradīciju izveidojās jauniešu kopā sabraukšanas reizes Jāņos, ko dēvēja par „**Jāņu sabraukšanu**”. Uz tām ieradās jaunieši no visas Latvijas. Viena no pirmajām tādām „Jāņu sabraukšanas” reizēm notika 1952. gadā Apriķos. „Jāņu sabraukšanas” notika Snēpeles ciema Andreja Lasmaņa mājās „Gaiļos”, Kurmales ciema Emīlijas Skudras mājās „Lauciņos”. 1963. gadā Modra Mamja lauku māju apkaimē Jāņos pulcējās ap 300 baptistu jauniešu. Šos Jāņus organizēja un vadīja Arturs Šķuburs, Juris Straume, Modris Mamis.³⁸⁴ „Jāņu sabraukšana” bija liecība tam, ka jaunatne vēlējās darboties, neskatoties uz oficiālajiem aizliegumiem. Šīs kopā nākšanas reizes Jāņos jauniešiem ļāva sadraudzēties, kristīgi izglītoties un reizē apzināties, ka kristieši Latvijā vēl ir liels pulks.

Viena no jauniešu aktivitātēm, kopā sanākot mājās, bija dziedāšana.³⁸⁵ No kopīgas dziedāšanas un talantīgiem jauniešiem pamazām izveidojās mūzikas ansambļi. **Pirmo modernās kristīgās mūzikas ansambli Rīgā un visā PSRS** 1967. gadā nodibināja Tālivaldis Tālbergs,³⁸⁶ kuram kāds bija uzdāvinājis kristīgās mūzikas plati vācu valodā. Baptistu dzejniece M. Dakne pārtulkoja dziesmu vārdus, un T. Tālbergs ar primitīvas elektriskās mūzikas aparātūras palīdzību Mateja dievnama mazajā zālītē sāka dziedāt un muzicēt. Gandrīz gadu vēlāk Tallinas Metodistu baznīcā nodibinājās vēlāk slavenā kristīgā rokgrupa „Sela”.³⁸⁷ Kaut arī baptistu Baznīcā joprojām bija aizliegts sniegt muzikālos priekšnesumus, kas iziet ārpus „klusām, vienkāršām un neuzkrītošām formām”,³⁸⁸ T. Tālbergs sāka attīstīt Latvijā jaunu kristīgās mūzikas formu, kas atbilda laika garam. T. Tālbergs dziedāja tikai pēc dievkalpojumiem, pēcsapulcēs, kristīgajās kāzās un 70.-to gadu sākumā jauniešu salidojumos. Minētajā ansablī dziedāja un muzicēja 4 – 8 jaunieši. Uz bungām bija uzrakstīts ansambļa nosaukums „Jēzu, vadi laiviņu”. No padomju ierēdņiem nekādas represijas pret jauno muzicēšanas veidu nesevoja, izņemot vienu reizi, kad Tālivaldi aicināja ierasties milicijā un sniegt paskaidrojumus, kur viņš ir dabūjis mikrofonus. Kad noskaidrojās, ka mikrofoni nav zagti, bet nopirkti no Filharmonijas, lieta tika izbeigta.³⁸⁹ Atmodas laikā T. Tālberga grupa saucās „Vārds”. No 1978.gada augusta līdz 1989.gada aprīlim grupa „Vārds”

³⁸² Diakona Gunāra Jukumnieka atmiņas. 1998. g. 15. septembrī pierakstījis A. Baštiks.

³⁸³ Skuja Dz. Mateja draudzes svētdienskola padomju okupācijas gados. LBDS TS RAS darbs. – R., 1995. – 5. lpp.

³⁸⁴ Diriģentes Valdas Lapsas atmiņas. 1998. g. 11. maijā pierakstījis A. Baštiks.

³⁸⁵ LVA, 1419.f., 3.a., 99.1. – 20. lpp.

³⁸⁶ Gnewuch R. Die Vermittlung chrislicher Glaubensinhalte unter der Jugend im besetzten Lettland 1940. – 1991., Giesen, 1997. – S. 67.

³⁸⁷ Latvijas Kristīgā radio prezidenta Tālivalža Tālberga atmiņas. 1998. g. 5. nov. pierakstījis A. Baštiks.

³⁸⁸ LVA, 1448.f., 1.a., 164.1. – 41. lpp.

³⁸⁹ Latvijas Kristīgā radio prezidenta Tālivalža Tālberga atmiņas. 1998. g. 5. nov. pierakstījis A. Baštiks.

sniedza 175 kristīgus koncertus, kurus apmeklēja ap 90 300 klausītāju.³⁹⁰ T. Tālbergs ir ierakstījis vairākas kasetes: „Šaurais ceļš”(1985.), „Nāc un pielūdz”(1986.), „Ieroču ēnā”(1987.), „Vienkāršais krusts”(1987.), „Vienīgais”(1988), „Miers virs zemes”(1988.).

1980. gadu beigās Mateja draudzes padome piešķīra 7 500 rbļ. mūzikas aparatūras un taustiņinstrumenta iegādei. Tos izmantoja draudzes jauniešu koris un vēlāk 90.-to gadu sākumā nodibinājusies grupa „Dzirdi” Māra Dravnieka vadībā.³⁹¹

1974. gadā Rīgā darbu uzsāka kristīgā grupa „Maran ata”(„Mūsu Kungs nāk” Pāvila pirmā vēstule korintiešiem 16:22). Tās vadītājs bija tagadējais ev. lut. Baznīcas Talsu iecirkņa prāvests Māris Ludviks. Ansambļa dalībnieki bija jaunieši no Rīgas baptistu draudzēm, pārsvarā Mateja un Āgenskalna, kā arī daži studenti, kas ieobrauca no laukiem mācīties Rīgā. Ansamblis „Maran ata” pirmo reizi koncertēja jauniešu salidojumā Liepājā 1975. gada 8. martā. „Maran ata” ir dziedājusi vairākas lielas mūsdienu kristīgās mūzikas skaņdarbus. 1976. gada 1. septembrī pārpildītajā Mateja baznīcā „Maran ata” atskaņo Džimija un Kerolas Ovensu kristīgo mūziku „Kopā nāciet”. 1977. gadā tika iestudēts Ovensu „Ja mani ļaudis”. 1979. gadā zviedru autora kristīgā rokoratorija „Dzīvais ūdens”, 1985.gadā Ovensu „Liecnieks”. 1990. gadā „Liecnieku” kopā ar starpkonfesionālu jauniešu kori atskaņo toreizējā RTU studentu klubā Anglikāņu baznīcā. 1990. gadā Rīgā viesojas arī paši mūzikas autori – Dž. un K. Ovensi.³⁹² Atmosfērā, uzstājoties „Maran atai”, bija gadījumi, ka uz reklāmas plakātiem bija rakstīts: „Koncertē kristīgā grupa „Maran ata”, biļetes var iegādāties Komjaunatnes komitejā.”³⁹³ „Maran ata” ir ierakstījusi arī trīs kasetes: „Liecnieks”(1985.), „Mīlestības valsts”(1988.), „Ziemassvētku laiks”(1990.). „Maran atas” darbību valsts struktūras neaizliedza, taču gandrīz katrs ansambļa dalībnieks vienu vai vairākas reizes tika izsaukts uz Valsts Drošības komiteju, pratināts, galvenokārt, par kontaktiem ar ārzemniekiem, vai par likumu pārkāpšanu, koncertējot ārpus dievnamiem, kā arī tika piedāvāts sadarboties. Ansambļa vadītājs Māris Ludviks 1987. gadā, konfliktam saasinoties, bija spiests emigrēt uz Kanādu.³⁹⁴

„Maran ata” veidojās kā domubiedru grupa, kurus bez jaunības vienoja kopīga pārliecība, ka nepietiek sēdēt tikai dievkalpojumā, bet pašiem sava pārliecība jāizplata arī tālāk. Ja gribam aizsniegt savus vienaudžus, tad ir jāmeklē atbilstošas formas, ar kurām viņus uzrunāt. „Maran atai” tas arī izdevās, taču savas neatkarības un neierastās muzicēšanas formas dēļ ansamblis dažkārt nonāca konfliktos ar vietējo draudžu vadību un arī ar LBDB bīskapu J. Tervitu. Minētajā ansablī īsāku vai garāku laiku dziedājuši jaunieši, kuri vēlāk kļuvuši par baptistu un luterāņu mācītājiem. Piemēram, par baptistu mācītājiem kļuva Edgars Godiņš, Helmārs Immers, Arnis Ašmis, Ainars Baštiks; par luterāņu mācītājiem kļuva Māris Ludviks, Erberts Bikše, Atis Vaickovskis.

T. Tālberga grupa un „Maran ata” bija profesionālākie un populārākie modernās kristīgās mūzikas izpildītāji, taču savi ansambļi bija arī lielākajās draudzēs. Tā, Ventspils draudzē 1973. gadā bija noorganizēts ansamblis, kurā dziedāja nepilngadīgie Ildze Anškēna

³⁹⁰ Ezeriņa A. Gaidiet ciemos grupu „Vārds” // Latvijas Baptistu draudžu kalendārs 1991. gadam. – R., LBDS 1990. – 48. lpp.

³⁹¹ LBDS VA, Dn.f., 47 – 589.a. – 3. lpp.

³⁹² Ēce A. Ezeriņa A. Gaidiet ciemos grupu „Vārds”. Latvijas Baptistu draudžu kalendārs. 1992. gadam, R., LBDS - 1991. –66. lpp.

³⁹³ LBDS VA, Dn.f., 39 – 509.a.

³⁹⁴ Muzikoloģes Guntas Jukumsones atmiņas 1999. g. 2. februārī pierakstījis A. Baštiks

(dzim. 1962.), Agrita Korsa (dzim. 1959.), Irīda Ņenahova (dzim. 1960.), Ģirts Ašnevičs (dzim. 1960.), Āris Anškens (dzim. 1958.), Aija un Aldis Valdmaņi, mācītāja dēls Almers Ludviks u.c..³⁹⁵

70.-to gadu sākumā izveidojās jauna jauniešu aktivitātes izpausme – jauniešu evaņģelizācijas dievkalpojumi, jeb tā saucamie **jauniešu salidojumi**. Padomju vara neatļāva nekādus papildus dievkalpojumus, kur nu vēl jauniešu kopā sabraukšanu, taču neko nevarēja iebilst, ja vietējā draudze noturēja dievkalpojumu par maija vai oktobra svētkiem. Šodien šādus dievkalpojumus sauktu par festivāliem. Jauniešu salidojuma ietvaros notika vairāki dievkalpojumi, kuros jaunieši liecināja, dziedāja, muzicēja, klausījās lekcijas un svētrunas, kā arī piedalījās diskusijās. Tajās uzstājās arī pirmās kristīgās grupas. Pirmie salidojumi notika 1974. gadā un turpinājās līdz pat atmodas laikam. 1975. gada 9. novembrī notika jauniešu salidojums Aizputē, kura dalībnieki rakstīja vēstuli LPSR AP Prezidija priekšsēdētājam un Reliģijas lietu pilnvarotajam, protestējot pret mācītāja pilnvaru atņemšanu Aizputes draudzes mācītājam J. Šmitam. Vēstulē, kuru parakstīja ap 70 jauniešu, atsaucoties uz 1975. gada 1. augustā arī PSRS ratificēto Helsinku konferences Nobeiguma Aktu, teikts: „Lūdzam Jūs dot mums atbildi, kurā ar konkrētiem likuma pantiem būtu pamatota reģistrācijas apliecības noņemšana Jānim Šmitam”.³⁹⁶ Tā jau bija akcija ar zināmu politisku nokrāsu.

Salidojumam līdzīga aktivitāte bija arī draudžu rīkotās **vasaras nometnes**. Pirmo nometni Tūjas jūrmalā 1973. gadā noorganizēja Gunārs Jukumnieks un Modris Ginters no Rīgas Mateja draudzes. Tūjā notikušas divas vasaras nometnes. Citas nometnes bijušas Sēnes pagasta „Rideļos” 1978., 1979. gadā, Cīruļu mājās pie Siguldas 1982. gadā, „Ķempju dzirnavās” Līgatnē 1984. gadā, Klapkalnciemā 1985., 1986. gadā, un citur.³⁹⁷

Baptistu jaunieši izdeva arī dažus pagrīdes žurnālus mašīnrakstā vai rokrakstā. 1960. gadā šāds žurnāls iznāca Aizputes draudzē. Liepājas Ciānas draudzē no 1980. līdz 1990. gadam jaunatnes žurnālu „Rīta Zvaigzne” 30 – 40 eksemplāru metienā izdeva Jānis Čirkšis.³⁹⁸

Kaut arī ateistiskajā propagandā un padomju likumdošanā jauniešu pievēršanās reliģijai nebija paredzēta, baptistu darbs pierādīja pretējo. Baptistu bīskapi, mācītāji un draudžu vadība, bieži pakļaujot sevi pilnvarotā un VDK uzbrukumiem, atļāva jauniešiem meklēt un darboties jaunās izteiksmes formās: mūzikas ansambļos, jauniešu salidojumos, bērnu svētdienas skolās un vasaras nometnēs. Draudzes vadības labvēlība un jauniešu milzīgā aizrautība ļāva īstenot padomju laikam pārsteidzošus projektus – kristīgo mūziklu atskaņošanu un dziesmu izpildīšanu baznīcās rok-mūzikas stilā. Protams, vecākai paaudzei un mācītājiem tieši šīs jaunās izteiksmes formas un stils negāja pie sirds, bet, redzot pārpildītās baznīcas un daudzo jauniešu izšķiršanos par Kristu, viņi izrādīja, dažkārt pat pārsteidzoši lielu toleranci un sapratni. Jauniešu aktivitātes atraisīja un izvirzīja jaunus garīgā darba līderus, kas vēlāk kļuva vai nu par mācītājiem vai dažādu nozaru speciālistiem.

Padomju gados **iespiest kristīgo literatūru** bija tikpat kā neiespējami. Mācītāji Darbinieku sanāksmēs savai vadībai vienmēr jautāja par iespējām izdot Bībeles, Dziesmu grāmatas un citu kristīgo literatūru. Piemēram, 1970. gada 3. – 4. jūnija Darbinieku sanāksmē vienbalsīgi tika pieņemta rezolūcija, kurā tika lūgta VEKBS Padome un attiecīgas valsts iestādes rast iespēju izdot Bībeles, Dziesmu grāmatas, kalendārus un Bībeles lasīšanas

³⁹⁵ LVA, 1419.f. 3.a., 99.1. – 18/2. lpp.

³⁹⁶ LVA, 1419.f. 3.a., 99.1. – 40/2. lpp.

³⁹⁷ LBDS VA, Modra Gintera atmiņas, uzrakstītas 1997. gada 10. jūlijā.

³⁹⁸ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 145. lpp.

kartes.³⁹⁹

Pēc daudzu gadu nesekmīgām pūlēm bīskapam J. Tervitam 1978. gadā pirmo reizi pēc Otrā pasaules kara izdevās dabūt atļauju iespieddarbiem. Šajā gadā nodrukāja LBDB un bīskapa padomes Vēstījumu, veltītu Vispasaules baptistu savienības svētdienai. Visbiežāk vēstījumus izdeva uz Baznīcas svētkiem, parasti vēstījumu metiens bija ap 100 eksemplāru.⁴⁰⁰ 1978. gada martā tika iespiesta ilgi gaidītā Dziesmu grāmata baptistu draudzēm ar 712 dziesmām uz 366 lapaspusēm.⁴⁰¹ 1979. gadā bīskapam J. Tervitam izdevās dabūt atļauju nodrukāt pirmo pēc kara „Kalendāru Latvijas baptistu draudzēm”. Bīskaps prasīja pilnvarotam atļauju izdot 5000 eksemplārus. Pilnvarotais ieteica izdot 2000, bet beigās atļāva iespiest tikai 1000 eksemplāru.⁴⁰² J. Tervita sastādīto kalendāru baptistu draudzēm izdeva no 1979. līdz 1990. gadam. Periodiski tika izdotas arī dziesmu lapiņas. Padomju režīms 70.-to gadu beigās pret Baznīcu nebija vairs tik „karojošs” un pamazām atļāva tai paplašināt savas darbības legālās robežas.

Visdrosmīgākais darbs latviešu kristīgās literatūras izdošanā tika paveikts pārrakstot un pavairojot grāmatas **ar rakstāmmašīnu**. Kristīgās literatūras izdošana aizsākās 50. gadu beigās ar pirmām tulkotām un ar roku pārrakstītām kristīgām grāmatām. Pašreiz ir apzinātas 133 grāmatas rokrakstā, kuras pārrakstītas laikā no 1949. gada līdz 1960. gadu beigām. Pārrakstot kādu grāmatu ar pirmskara rakstāmmašīnu vienlaikus ieguva 5 – 8 kopija. Vienu paturēja sev, pārējās uzdāvināja citiem, kuri tās pavairoja tālāk. Liela problēma bija sadabūt pašu rakstāmmašīnu, kā arī papīru un koppelīru.

Šajā ziņā jāmin Liepājas Pāvila draudzes locekļa Aleksandra Lagzdiņa paveiktais. Kad 1970. gadā Dievs pamudināja A. Lagzdiņu sākt nodarboties ar kristīgās literatūras pavairošanu, viņš bija tālbraucējs šoferis. Braukājot pa visu PSRS, Aleksis pamazām iepirka rakstāmmašīnas. Taču, tā kā burti tām bija krievu valodā, Rīgā tika atrasts kāds meistars, kas tās pārveidoja uz latviešu. Šīs rakstāmmašīnas, kopskaitā vairāk kā 20, tika dotas uzticamiem cilvēkiem. Kad Lagzdiņam jautāja, cik tas viss maksājis, viņš atbildēja: „Man „Žigulis” jau tur aizgāja. Bet kas ir automašīna salīdzinājumā ar to, ka daudzi cilvēki varēja uzzināt par Dievu.”⁴⁰³ Dienā Kate un Aleksandrs Lagzdiņi vidēji ar rakstāmmašīnu pārrakstīja 13 – 16 lapas.

Valērijs Baltpurviņš (1908 – 1980) pēc bezcerīgas slimības pēdējos 13 mūža gadus veltīja kristīgās literatūras tulkošanai no angļu un vācu valodas un tās pārrakstīšanai.

Sibīrijas moku ceļus izgājusī un ar poliarttrītu slimā Marija Inkeniene (1906) ar diviem pirkstiem 70. gados bija pārrakstījusi 17 grāmatu.⁴⁰⁴

Pašlaik ir zināms vairāk kā 101 pārrakstītājs, kas to bija darījuši ar roku, vai, visbiežāk, ar rakstāmmašīnu (skat. tabulu Nr.1)

³⁹⁹ LBDS VA, Latvijas Baptistu draudžu Darbinieku sanāksme Rīgā, 1970. g. 3. – 4. jūn. – protokols Nr.6. – 16. – 17.lpp.

⁴⁰⁰ LVA, 1419.f.,3.a., 104.1 – 11., 14. lpp.

⁴⁰¹ LVA, 1419.f.,3.a., 104.1 – 7. lpp.

⁴⁰² Turpat. – 29., 31., 32. lpp.

⁴⁰³ Aleksandra Lagzdiņa atmiņas. 1995. gada 12. februārī pierakstījis A. Baštiks

⁴⁰⁴ LBDS VA, St.f., 8 – 825.a. – 12. – 13. lpp.

Tabula Nr.1 „Čaklākie grāmatu pārrakstītāji”

Nr.p.k.	Vārds, uzvārds	Vieta	Grāmatu nos. skaits	Kad sāka rakstīt
1.	Alvīne Dārzniece	Liepāja	~120	1957.
2.	Anna Lakstīgala	Ventspils	103	1970.
3.	Kate un Aleksandrs Lagzdiņi	Liepāja	86	1974.
4.	Milda Jūrmale	Kuldīga	~80	1965.
5.	Zeltīte Geislere	Saldus	74	1971.
6.	Ieva-Emīlija Mētra	Ventspils	53	1968.
7.	Alīda Lagzdiņa	Rīga	50	1963.
8.	Lidija un Herberts Ašmji	Rucava	49	1978.
9.	Gunta Arāja	Grobiņa	48	1979.
10.	Arturs Matrozis	Jelgava	46	1971.
11.	Lūcija Bethere	Liepāja	40	1959.
12.	Dzidra Baumanē	Kuldīga	40	1967.
13.	Nellija Eihmane	Tukums	40	1969.
14.	Ausma Hirša	Rīga	30	1968.
15.	Tamāra Baštika	Liepāja	28	1975.

Lielākā daļa no grāmatām bija tulkotas, tāpēc bija svarīgi atrast labus tulkus. Visvairāk grāmatas bija tulkotas no angļu, vācu un krievu valodām. Marija Gorska 1960. – 1980. gadiem pārtulkoja 56 grāmatas. No pagaidām apzinātiem 26 tulkiem visvairāk kristīgu grāmatu pārtulkojuši: skat tabulu Nr.2.

Tabula Nr.2 „Čaklākie grāmatu tulkotāji”

Nr. p. k.	Vārds, uzvārds	Vieta	Grāmatu nos. skaits	No kādas valodas tulkots
1.	Marija Gorska	Rīga	56	Zviedru, vācu, angļu
2.	Nora Lapiņa	Koknese	30	Angļu
3.	Alīda Lagzdiņa	Rīga	30	Vācu
4.	Lūcija Bethere	Liepāja	22	Vācu, krievu
5.	Ernests Kabucis	Rīga	10	Vācu, krievu
6.	Līne Roze	Cēsis	Brošūras	Krievu
7.	Inkenasu ģimene	Liepāja	7	Angļu

Tabula Nr.3 „Visvairāk tulkotie un pārrakstītie autori”

Nr. p.k.	Vārds, uzvārds	Grāmatu nos. skaits	Pārrakstītāju skaits	Izstādei nodotie eksemplāri
1.	Ernsts Modersons	30	17	59
2.	Bilijs Grehems	17	11	91
3.	Korija ten Boom	11	9	26
4.	Osvalds Šmits	8	5	16
5.	Vočmens Nī	6	7	33
6.	Jongi Čo	6	4	13

Jāatzīmē, ka pārrakstītas un pavairotas tika arī pašu latviešu baptistu autoru grāmatas – visvairāk dzejnieku un mācītāju sarakstītie darbi. Ir apzināti vairāk kā 250 grāmatu autori – 35 baptistu dzejnieki un 26 mācītāji un draudzes locekļi.⁴⁰⁵ Mašīnrakstā izdoti arī trimdā rakstītie darbi (Z. Mauriņš, M. K. Gulbis, J. Mednis, u.c.). Visvairāk pārrakstītie baptistu dzejnieki bijuši: Vilis Dzelmītis (20 grāmatu nosaukumi), Margrieta Melluma (16), Zelma Dzenīte (10), Marta Dakne (8), Ruta Iklāva (8), Natālija Gintere (6).

Visvairāk pārrakstītie mācītāju darbi bija: Arvīds Vasks (25 grāmatu nosaukumi), Vladimirs Molčanovs (7), Mārtiņš Avotiņš (6), Rūdolfs Ekšteins (6), Jānis Tervits (6).⁴⁰⁶

Par cilvēka pašizliedzību liecina notikumi ar Dziesmu grāmatas izdošanu. Dievkalpojums kopīgai dziedāšanai kalpoja pirms kara izdotā Dziesmu grāmata, kuras vairs nepietika. Tādēļ 1970. gada beigās pie diriģenta A. Matroža Jelgavā sanāca cilvēki, kas sprieda par jaunās baptistu Dziesmu grāmatas veidošanu un izdošanu. Šī darba iniciatori bija Jānis Šmits, Elmārs Baumanis, Vilis Dzelmītis, Jānis Eisāns, Zelma Dzenīte, Kārlis Zvirgzdiņš. Ginteru dzīvoklī Rīgā tika rediģēti dziesmu teksti. Savukārt, Ašnevicu ģimene Ventspilī veica tehnisko grāmatas sagatavošanu iespiešanai. No oficiāli izdotām mākslas grāmatām tika izgriezti tūkstošiem atsevišķi burti un zilbes. Burtus uzlīmējot uz lapām, tika sastādīts vajadzīgais dziesmu teksts. Vakaros aiz aizklātiem logiem strādāja: Līna More, Irma Sproģe, Anna, Lija, Voldemārs un Ilva Ašneviči u.c.. Pie Dziesmu grāmatas maketa tika strādāts septiņus gadus. Vēl vajadzēja to pārfotografēt un tad kādā no nelegālām tipogrāfijām to iespiest. Tajā brīdī Latvijas Baptistu draudžu brālībai tika dota atļauja jaunas Dziesmu grāmatas sagatavošanai un iespiešanai.⁴⁰⁷ Iespējams, ka šis pagrīdes titāniskais darbs pamudināja oficiālās iestādes dot atļauju legālai iespieddarbībai.

Krievu baptisti Latvijā izgatavoja apmēram **30 sietspiedes iekārtu**, ar kurām tika nodrukātas tūkstošiem Jaunās Derības un Dziesmu grāmatas. Šajā darbā bija iesaistījušies Nikolajs Romanovičs, Viktors Katkovs, Dmitrijs Rošiors un citi. Sakarā ar kristiešu vajāšanām Krievijā, nelegālās literatūras iespiešanas darba vadība bāzējās Latvijā. Šeit tika izgatavotas vismaz **sešas pagrīdes ofseta iespiedmašīnas**, kuras darbojās Jelgavā, Līgatnē, Narvā, Baltkrievijā, Krievijā un Vidussibīrijā. Ar ofseta iespiedmašīnām trijās vietās Jelgavā – baptistu baznīcas dzīvojamās mājas bēniņos, kādā mājā Pārlielupē un Alfrēda Jankova mājā tika iespiestas 80 000 Dziesmu grāmatas un Jaunās derības krievu valodā. 1978. gadā 4 800 eksemplāros tika iespiesta Bībele. Šajā darbā krieviem aktīvi palīdzēja latviešu baptisti:

⁴⁰⁵ LBDS VA, St.f., 8 – 825.a. – 5. – 6. lpp.

⁴⁰⁶ LBDS VA, Gsv.f., 68 – 824.a.

⁴⁰⁷ LBDS VA, St.f., 8 – 825.a. – 3. lpp.

Elmārs Sīlis, Kārlis Zvirgzdiņš, Alfrēds Jankovskis, Zvaigznīte un Ojārs Ginteri, Rihards Rozis, Godiņu un Eisānu ģimenes. Katru mēnesi Jelgavā Elmāra Sīļa mājā želatīna – glicerīna tehnikā 15 000 eksemplāros tika izdots žurnāls „Pestīšanas Vēstnesis” krievu valodā. Visefektīvāk strādāja 1974. gada pavasarī krievu baptistu **izveidotā pagrīdes ofseta tipogrāfija** Līgatnes ciema „Līčkalnos”. Tā paša gada rudenī par kristīgās literatūras izdošanu tika arestēti un notiesāti kristieši: E. Gauers, Z. Terasovs, N. Ļvova, V. Pikalovs, J. Griščenko, V. Pičenko, T. Kožemjankina, bet J. Arestovs tiek aizturēts, vedot no Harkovas rezerves daļas iespiedmašīnai. Aresta brīdī tiek konfiscēti 3 000 Jaunās Derības eksemplāri. Kriminālā ekspertīze vēlāk secina, ka ar ofseta iespiedmašīnu ir iespiestas 1 393 380 lapaspuses.⁴⁰⁸

Līdzko Padomju Savienībā parādījās magnetofoni, arī tie tika izmantoti garīgajā kalpošanā. Tika ierakstītas simtiem **magnetofona lentes**⁴⁰⁹ ar dievkalpojumiem, svētrunām, koru un mūzikas ierakstiem, kas deva iespēju kristīgo vēsti dzirdēt gan slimiem, gan veciem ļaudīm, gan arī interesentiem ģimenes lokā. Ierakstu darbu 1960. gadu beigās aizsāka Ojārs Ginters, to turpināja Modris Mamis. Vairāk kā 62 magnetofona ierakstus sagatavoja Jānis Čirkšis. Kristīgo vēsti ar diapozitīvu palīdzību centās izplatīt Aivars Šķuburs, bet ar šaurfilmu palīdzību mācītājs Arnolds Šterns, kā arī Elmārs Sīlis, Modris Ginters un Jānis Vecbrālis.⁴¹⁰

1996. gadā LBDS Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzejā organizētajā kristīgās literatūras izstādē bija vairāk kā 3 000 eksponātu, no kuriem vairāk kā 2 000 bija grāmatas mašīnrakstā un rokrakstā, nošu krājumi, brošūras, klades un citi mazāki iespieddarbi, tai skaitā 851 mašīnrakstā rakstīta grāmata, 167 rokrakstā rakstītas grāmatas, vairāk kā 160 dzejoļu krājumu un brošūru, 100 žurnāli, 73 nošu sējumi un grāmatas, kā arī 129 darbi krievu valodā. Ekspozīta tika arī Līgatnes pagrīdes ofseta iespiedmašīna. Izstāde ļauj secināt, ka Latvijā padomju laikā baptisti mašīnrakstā, rokrakstā, sietspiedē un citā tehnikā izdevuši ap 300 autoru 600 – 700 dažādu nosaukumu grāmatas. Grūti ir pateikt, cik ir kopējā izdevuma tirāža, taču aptuvenus aprēķinus var veikt.

Vienā reizē ar rakstāmmašīnu varēja uzrakstīt 5 – 8 eksemplārus. Tātad, ja, ņemam mazākos skaitļus: 600 dažādu autoru darbus pareizina vidēji ar 6 eksemplāriem, iegūstam 3 600 eksemplārus. Tad jāņem vērā, ka no vairāk kā 100 pārrakstītājiem, vienas un tās pašas grāmatas tika pārrakstītas vairākkārt. Piemēram, izstādē bija 40 mācītāja un dzejnieka Viļa Dzelmiša grāmatas, kuras pārrakstījuši 11 rakstītāji, 91 Bilija Grehema grāmata, 59 Ernsta Modersona grāmatas, kuras pārrakstījuši vismaz 17 rakstītāji. Ja, pieņemam, ka vidēji grāmata tika pārrakstīta 2 – 5 reizes, tad iegūstam kopējo tirāžu apmēram 7 200 līdz 18 000 eksemplāru. To, ka grāmatas patiesi bija daudz, liecina no personīgajām bibliotēkām atvesto grāmatu skaits. Piemēram, Kate un Aleksis Lagzdiņi atveda 149 mašīnraksta grāmatas, Ruta un Jānis Eisāni - 145 grāmatas, Andrejs Šterns – 102 grāmatas, Jānis Tervits - 92 grāmatas.

Kāpēc baptisti rakstīja? Vispirms tāpēc, ka bija vajadzība pēc kristīgas literatūras. Tāpēc, ka kristīgā dzīve nav pilnvērtīga bez izglītošanās un jaunu atziņu apgūšanas. Rakstīja tāpēc, ka ar literatūru varēja aizsniegt tos, kas baznīcā negāja, tāpēc, ka vēlējās informēt plašāku sabiedrību, tāpēc, ka radošiem cilvēkiem ir svarīgi redzēt arī gala rezultātu (dzejoļu krājumi, sprediķu grāmatas, dziesmu sējumi). Cilvēki uzņēmās risku un rakstīja vienkārši tāpēc, ka pārlicība un mīlestība uz Dievu vienmēr liek rīkoties.

Jautājums paliek, kāpēc padomju ierēdņi tomēr ļāva nodarboties ar kristīgo

⁴⁰⁸ LBDS VA, Sbp.f., 12 – 682.a

⁴⁰⁹ LBDS VA, Fn.f., 82 – 961.a.

⁴¹⁰ Mācītāj Arnolda Šterna atmiņas. 1995. gada 16. martā pierakstījis A. Baštiks

literatūru. Nav šaubu, ka viņi par to zināja. Par to liecina M. Koļesņičenko un A. Petrova aresti 1973. gadā (brīvības atņemšana attiecīgi uz trijiem un vienu gadu) par nelegālās kristīgās literatūras glabāšanu un izplatīšanu.⁴¹¹ Iespējams, ka padomju orgāni likās mierā, kamēr grāmatas saturs bija reliģisks. Pie tam jāņem vērā, ka šajos iespieddarbos tika iesaistīti daudzi cilvēki, bet vienādu eksemplāru skaits bija relatīvi neliels un tas apgrūtināja to kontroli.

Tātad, baptistu draudzes padomju režīma apstākļos spēja atrast un īstenot laikmetīgas un reālām cilvēka vajadzībām atbilstošas garīgas kalpošanas formas. Tika praktizēti dažāda veida dievkalpojumi. Baptistu baznīca nekanonizētā dievkalpojuma liturģija, saglabājot katra dievkalpojuma pamatelementus: lūgšanu, Bībeles lasīšanu, dziedāšanu un sprediķi, ļāva tajā iekļaut subjektīvus papildinājumus – vairāk dziesmu, solo, mūzikas priekšnesumus, ansambļus, dzejoļus, laju liecības un citus elementus. Līdz ar to baptisti Latvijā bija atvērtāki un spējīgāki baznīcā ienest laikmeta strāvas. Un, ja vien attiecīgā forma (modernā instrumentālā mūzika, orķestri) varēja sadzīvot ar garīgo saturu un baznīcēnu tradicionāliem priekšstatiem, tad draudžu aktivitātēs parādījās jaunas izpausmes. Tās bija: priekšnesumu dievkalpojumi, kuri sekoja sabiedrībā pieaugošajai interesei par kultūras un koncertdzīvi; kora sadraudzības vakari, kas bija alternatīvi sabiedrībā popularizētām jubilejām un saviesīgiem kolektīviem pasākumiem. Savukārt, pagrīdes svētdienskolas ne tikai garīgi audzināja bērnus, bet bija sava veida skolēnu interešu klubi, tikai šaurāki. 1960.-to gadu vidū jauniešu kristīgās mūzikas ansambļi mēģināja baznīcā ienest no Rietumiem nākošo roka mūziku, tā simbolizējot brīvību un iešanu līdzī laikam.

Caur legāli atļauto kora darbību varēja atrast un piesaistīt talantīgus dziedātājus un mūziķus, ar draudzes sieviešu darbību praktiski palīdzēt dzīves grūtdieņiem. Līdz ar to baptistu Baznīca, kaut skaitliski neliela, spēja saglabāt sevi un piesaistīt jaunus sekotājus Kristum un draudzēm.

4.4. Draudžu materiālais stāvoklis.

Pilnasinīga draudzes dzīve izteicās divu sfēru – garīgās un materiālās sabalansētībā. Draudzes garīgo dzīvi nodrošināja dievkalpojumi, svētdarbības un žēlsirdības darbs. Savukārt, saimnieciskā darbība izpaudās dievnama uzturēšanā. Tas sevī ietvēra dievnama aizsardzību, apkopi, remontēšanu un dažādu maksājumu nokārtošanu.

Vispirms jāatzīmē, ka baptistu draudzēm tika radītas nopietnas **grūtības iekļauties civiltiesiskajā apritē**. Civiltiesisko attiecību dalībnieki ir dažādas organizācijas un pilsoņi (fiziskas personas). Veicot saimniecisko darbību, organizācijām kā savstarpēji, tā ar pilsoņiem ir jāstājas mantiskās attiecībās, ko noteic preču naudas lietošana attiecīgajā sabiedriskajā iekārtā. Līdz ar to šīm organizācijām jābūt atzītām par civiltiesisko attiecību subjektiem – juridiskām personām. Tikai tad tās var iegūt un realizēt mantiskās un nemantiskās civilās tiesības un pienākumus, kā arī aizsargāt aizskartās civilās tiesības. Juridiskām personām bija savi statūti un Nolikums, kurus apstiprināja augstāk stāvoša organizācija.⁴¹² Baznīcas un citas reliģiskās organizācijas padomju valstī netika atzītas par juridiskām personām (ne par

⁴¹¹ LVA, 1419.f., 3.a., 99.1. – 27/2. – 37/2. lpp.

⁴¹² Latvijas Psr Civiltiesisko kodeksa komentāri. – R., 1979. – 47. lpp.

kooperatīvajām, ne sabiedriskajām organizācijām), tomēr civiltiesiskajās attiecībās tām bija jāstājas. Līdz ar to, civilā likumdošana radīja situāciju, ka reliģiskās organizācijas bija kā otrās šķiras nepilnvērtīgi civiltiesisko attiecību subjekti, kuriem bija liegtas vairākas būtiskas tiesības – uzstāties tiesā, iegūt mantiskās un nemantiskās tiesības, kā arī apgrūtināta saimniecisku darījumu veikšana. Tādēļ, pat tik vienkārša lieta kā nopirkt draudzei ogles vai malku, vai arī nolīgt kādu remontbrigādi dažreiz bija problemātiska.

Padomju laikā draudzes dievnama uzturēšana nozīmēja to **pasargāt no izpostīšanas**. Ik pa brīdim garīdznieku sanāksmēs mācītāji sūdzējās, ka huligāni un zagļi izposta dievnamus. Tā, piemēram, Mērsraga draudzes pārstāvis 1966. gadā sūdzējās, ka dievnamam kādā naktī izsistas 30 logu rūtis, uzlauztas durvis un sabojātas sienas.⁴¹³ Visbiežāk huligāni izsita dievnamiem logus, izlauza durvis, apgānīja interjeru, vai arī nozaga kādas draudzei piederošas mantas. Padomju Savienībā huligānisms tika definēts kā tīša darbība, kas rupji pārkāpj sabiedrisko kārtību un izpaužas acīmredzamā necieņā pret sabiedrību.⁴¹⁴ Huligāni un citi likumpārkāpēji saprata, ka tiesību aizsargājošie orgāni neatbalsta Baznīcu un ticīgos un tāpēc, lielākoties, rīkojas nesodīti. Parasti par huligāniskām rīcībām pret dievnamiem padomju varas orgāni atbildēja, ka izmeklēšana netiks veikta sakarā ar nozieguma sastāva trūkumu, vai arī atbildot: „Paši aizturiet tos, kuri posta baznīcu, tad mēs viņus sodīsim.” Tieši tā 1966.gadā arī rīkojās Liepājas Pāvila draudze.⁴¹⁵ Draudzes locekļi pie logiem un durvīm nolika sargus un noķēra kā zagļus, tā arī logu sitējus. Nodevuši tos milicijā un no tās reizes dievnamā esot bijis miers.⁴¹⁶ Pat Reliģijas kultu lietu padomes pilnvarotais P. Liepa bija spiests atzīt, ka huligāniskas un ciniskas darbības, kas tiek izdarītas baznīcās, kaitē ateistiskai audzināšanai, izsauc ticīgo neapmierinātību un tiek uztvertas kā ticīgo aizvainošana un vajāšanas, kā arī tiek traktēts kā apziņas brīvības pārkāpums padomju valstī. P. Liepa ziņoja Latvijas PSR MP un LKP CK, ka, saskaņā ar viņam zināmiem faktiem, ielaušanās republikas teritorijā esošajās kulta ēkās un tajā atrodošā īpašuma zādzība turpinās, kā arī turpinās dievnamu bojāšana un apgānīšana. Viens no iemesliem bija tas, ka milicijas orgāni neko nedarīja, šo noziegumu izmeklēšanā un vainīgo personu sodīšanā. Pilnvarotais lūdza atbilstoši rīkoties un dot attiecīgus norādījumus vietējiem milicijas orgāniem, lai novērstu huligānisko elementu izdarības, kas saistītas ar ielaušanos un zādzībām baznīcās.⁴¹⁷

Draudzes saimnieciskajā darbībā ietilpa arī **regulāra dievnama uzturēšana kārtībā**, lai baznīca būtu tīra, ziemā izkurināta, vai vasarā izvēdināta. Laikus arī vajadzēja sagādāt malku vai ogles, kā arī nomaksāt visus rēķinus un nodokļus. Dažkārt dievnama labiekārtošanai vajadzēja pielietot „viltību”. 1959. gadā, kad Talsu draudze vēlējās savā dievnamā ievilkt ūdeni, bet Izpildkomiteja to atteica. Tad Talsu draudzes padome ieteica mācītājam Kārlim Biķim, kas dzīvoja baznīcā, pievienoties pie apkārtējo māju kaimiņiem ar lūgumu pieslēgt viņu dzīvokli ūdenim. Tas arī izdevās, jo adresē netika uzrādīta baznīca, bet dzīvoklis. Tā uz mācītāja dzīvokļa rēķina Talsu dievnamā ievilka ūdensvadu. Pēc tam izcēlies skandāls – kas atļāvis baptistiem ņemt ūdeni no pilsētas ūdensvada? Nākušas trīs komisijas pētīt, bet viss ir bijis saskaņā ar projektu un pilsētas vadība bija spiesta samierināties ar

⁴¹³ LBDS VA. Mācītāju un darbinieku sanāksme 1966. g. 6. – 8. dec. – Rīga, protokols Nr.2. – 10. lpp.

⁴¹⁴ Padomju tiesības/V. Millera un E. Meļkiša red. – R., 1978. – 388. lpp.

⁴¹⁵ LVA, 1419.f., 3.a., 91.1. – 11. lpp.

⁴¹⁶ LBDS VA. Mācītāju un darbinieku sanāksme 1966. g. 6. – 8. dec. – Rīga, protokols Nr.2. – 16. lpp.

⁴¹⁷ LVA, 270cr.f., 1c.a., 1828.1. – 63. – 64. lpp.

baznīcas pieslēgšanu ūdensvadam.⁴¹⁸

Baptistu draudžu locekļi daudz strādāja, lai **savus dievnamus izremontētu un atjaunotu**. Pirms Otrā pasaules kara baptistiem bija 70 baznīcas un lūgšanu nami. No tiem 20 baznīcas karā pilnīgi nopostītas. Savukārt, 10 baznīcas, kuras bija stipri cietušas no kara darbības, draudzes par saviem līdzekļiem ir izremontējušas un 1946. gadā baptistiem Latvijā bija 50 dievnami.⁴¹⁹ Drosmīgu projektu 1948. gadā pieveica Priekules Ciānas baptistu draudze, kas karā nopostītā dievnama vietā uzcēla jaunu. Mācītājs A. Vasks liecināja, ka draudzes locekļi paši turpināja dzīvot kara laika bunkuros, bet veda materiālus dievnama celšanai. Tas bija pirmais un ilgus gadus vienīgais pēc Otrā pasaules kara uzceltais baptistu dievnams Latvijā. Dievnama divstāvu piebūvi uzcēla 1992. gadā.⁴²⁰

Dažkārt padomju varas iestādes, izmantojot remontu kā ieganstu, izlika draudzi no telpām. Spilgts piemērs ir lielā Pestīšanas Tempļa Rīgā, Lāčplēša ielā 117 atņemšana. Kad šajā baznīcā esošās Atmodas baptistu draudzes mācītājs Andriāns Petrovs 1947. gadā neparakstīja dokumentu par dievnama nodošanu valstij,⁴²¹ padomju vara izdomāja citu plānu (mācītājs A. Petrovs par šo nepieķāpību 1950. gadā tika apcietināts un izsūtīts). Tā kā Atmodas draudzes dievnams – Pestīšanas Tempļis kara laikā bija stipri cietis no apšaudēm, tad 1948. gada 1. martā pēc Rīgas galvenā arhitekta norādījuma tika izdarīta ēkas apskate.⁴²² Tās laikā komisija konstatēja, ka dievnams atrodas kritiskā stāvoklī un sastādīja aktu par to, ka:

- 1) ēkai stipri bojāts jumts;
- 2) apšaudēs ir cietušas arī ēkas nesošās konstrukcija;
- 3) trūkst daudz logu;
- 4) vietām nobrucis apmetums;
- 5) nedarbojas sanitārie mezgli.

Lai šos dievnama postījumus novērstu tika paredzēts šāds risinājums:

- 1) baptistu draudzei ir jāpabeidz pilns mājas remonts līdz 1948. gada 1. maijam;
- 2) lai izvairītos no nelaiemes gadījumiem, dievnamā tika aizliegti dievkalpojumi;
- 3) ja remonts netiek veikts norādītos termiņos, tad ēka jāatdod citai organizācijai, kura spētu novērst nama turpmāku sabrukšanu.⁴²³

Šis akts tika sastādīts nevis lai mudinātu draudzi uzsākt remontdarbus, bet lai radītu pamatojumu draudzes izlikšanai no telpām, jo aktā minētos postījumus divu mēnešu laikā nebija iespējams novērst pat tad, ja draudzē būtu visi nepieciešamie resursi. Īstenībā lielo baznīcu gatavojās pārņemt Latvijas Valsts universitāte. Tā noslēdza līgumu ar Atmodas draudzi par dievnama izmantošanu uz 20 gadiem ar tiesībām pārbūvēt telpas atkarībā no savām vajadzībām.⁴²⁴ Draudzei nebija citas iespējas, jo, kā vēlāk parāda pilnvarotā V. Šeškina ziņojums, ka, ja arī līgums netiktu parakstīts, daļa no ēkas vienalga tiktu atsavināta tikai „varbūt citā, mazāk korektā veidā”.⁴²⁵ 1950. gadā baptisti ēku Lāčplēša ielā 117 atbrīvoja

⁴¹⁸ Latviešu baptistu darbinieki II. – Toronto, Apgāds Rīga, 1996. – 130. lpp.

⁴¹⁹ LVA, 1448.f., 1.a., 99.1. – 13. lpp.

⁴²⁰ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 75. lpp.

⁴²¹ Latviešu baptistu darbinieki II. – Toronto, Apgāds Rīga, 1996. – 167. lpp.

⁴²² LVA, 1448.f., 1.a., 101.1. – 6. lpp.

⁴²³ LVA, 1448.f., 1.a., 230.1. – 127. - 128. lpp.

⁴²⁴ Turpat. – 230.1. – 164. lpp.

⁴²⁵ LVA, 1448.f., 1.a., 244.1. – 20. - 21. lpp.

pavisam un Atmosdas draudze apvienojās ar Rīgas Mateja draudzi.⁴²⁶ Tātad baptistu Atmosdas draudze beidza pastāvēt un pat teorētiski nevarēja vairs pieprasīt atpakaļ savu dievnamu. Tātad pilnvarotā un attiecīgo valsts institūciju iepilānotais tika realizēts.

Tomēr, visbiežāk baptistu draudzes ar remontiem tika galā. Bieži remontu ietvaros tika paplašinātas telpas vai pat uzbūvētas jaunas. Tā, mācītāja H. Kalna laikā 1959. gadā Jelgavas draudze uzcēla draudzes namu. H. Kalns atceras, ka draudzei upurējoties un savienībai palīdzot, nepilnu divu gadu laikā tika uzcelts divstāvu nams draudzes darbiniekiem. Draudzes aktīvais darbs vietējai varai nepatika, un tā paziņoja Reliģijas kultu lietu pilnvarotajam, ka mācītāja atrašanās Jelgavā ir nevēlama. H. Kalnam no 1960. līdz 1967. gadam tika atņemta reģistrācijas apliecība, bet uzceltais nams palika.⁴²⁷ Bieži vien draudzes ar saviem līdzekļiem nevarēja veikt remontdarbus un vērsās pie citām draudzēm pēc palīdzības. Tā, 1968. gadā Saldus draudzes vadība rakstīja draudzēm: „Saldus baptistu draudzes lūgšanas nams ir celts no koka 1883.gadā. Tas tagad ir stipri nolietojies. Lai to saglabātu turpmākajai lietošanai, nepieciešams kapitālremonts. Esam paredzējuši to apšūt ar baltiem ķieģeļiem. Remonta izvešana maksās 3 044,- rbļ. Bez tā papildus vēl būs vajadzība izvest iekšējo remontu, kas nav šajā summā ieskaitīts. Griežamies pie draudzēm ar laipnu lūgumu nākt mums palīgā ar ziedojumiem – kolektēm mūsu baznīcas remontam.”⁴²⁸

Padomju varai dievnamu remontu un atjaunošanas process, kas sākās 1950. gadu vidū, protams, nepatika. Par to 1960.gadā Reliģisko kultu lietu pilnvarotais P. Pizāns ziņoja: „Neremontēta baznīca tagad ir retums. Nav arī retums svaigs apzeltījums dievnamu kupolos un svētbildēs. Baznīcu ēkas ne tikai remontē, bet arī uzceļ no drupām kā vēstures pieminekļus. Turklāt daudzām no tām nav īpašas vēsturiskas un mākslas vērtības. Dažām Baznīcām ir pat pastāvīgi darbojošās celtniecības organizācijas, kurās ietilpst inženieri, projektētāji, ekonomisti, darba vadītāji un strādnieki. Vai tas ir normāli? Nē, nenormāli un tam ir jādara gals! Tas nav attaisnojums, ka šie remontdarbi tiek veikti par Baznīcas līdzekļiem. Celtniecības materiāli un mehānismi tiek ņemti nevis no debesīm, bet atrauti zemes lietām. Baznīcu atjaunošana un remonts nav pirmās nepieciešamības vajadzība pat tad, ja tai vai citai baznīcai ir vēsturiska vai mākslas vērtība.”⁴²⁹

Padomju valsts veidotā **nodokļu politika reliģiskās organizācijas aplika** ar daudz lielākiem nodokļiem nekā kooperatīvās, sabiedriskās organizācijas un pilsoņus. Piemēram, par elektroenerģiju iedzīvotāji maksāja 4 kapeikas kilovatstundā, bet reliģiskām organizācijām bija jāmaksā 25 kapeikas kilovatstundā, tātad gandrīz sešas reizes vairāk. Neraugoties uz to, ka reliģiskām organizācijām telpas tika izīrētas no valsts, draudzēm pašām bija tās jāremontē un vēl jāmaksā lieli nodokļi. PSRS MP 1960. gados izmainīja arī kārtību nodokļu aplikšanā koru dziedātājiem, diriģentiem, ērģelniekiem, draudžu padomju priekšsēdētājiem un mācītājiem līdz pat 83% no ienākumiem. Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotais sacīja: „Ir zināms, ka daudzi koru vadītāji, dziedoņi un ērģelnieki ir mācījušies padomju mūzikas skolās, bet tagad vienlaicīgi strādā baznīcās un teātros. Jaunā nodokļu sistēma, varbūt, palīdzēs viņiem saprast kam un kādiem mērķiem kalpo viņu talanti un spējas. Starp koru dziedoņiem ir atrodamī arī kalpotāji un strādnieki no valsts uzņēmumiem

⁴²⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 102.1. – 25. lpp.

⁴²⁷ Latviešu baptistu darbinieki I. – Toronto, Apgāds Rīga, 1992. – 181. lpp.

⁴²⁸ Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz. – R., LBDS, 1995., 93. lpp.

⁴²⁹ LVA, 1448.f., 1.a., 266.1. – 41. - 42. lpp.

un iestādēm. Tas liecina par lielu audzināšanas darba nolaistību.”⁴³⁰

Neskatoties uz draudžu un amatpersonu smago nodokļu nastu, baptistu draudzes lielāko tiesu spēja ar to tikt galā. Tā kā baptistu draudžu finansiālā darbība tika kontrolēta, tad vienu vai divas reizes gadā pilnvarotais saņēma draudžu finansiālās atskaites, no kurām tika veidoti kopsavilkumi par visām draudzēm. Tos, savukārt, nosūtīja PSRS Reliģisko kultu lietu padomei. Minētās atskaites parādīja draudžu ienākumu avotus un izdevumus. Konkrētas ziņas par draudžu ienākumiem un izdevumiem parādās sākot ar 1951. gadu. Tomēr, no bīskapa K. Lāčekļa ziņojuma pilnvarotajam 1946. gadā varam secināt, ka, ja jau draudzes spēj atjaunot karā sapostītos dievnamus, tad zināmi līdzekļi draudzēm bija.⁴³¹ No mācītāja F. Hūna 1948. gada marta ziņojuma uzzinām, ka pēc naudas reformas stāvoklis palicis grūtāks.⁴³² Savukārt, atskaitēs no 1951. līdz 1959. gadam ir uzrādītas ziņas par katras draudzes kases apgrozījumu. Ja 1951. gadā kopējais visu baptistu draudžu kases apgrozījums bija 514 247.- rbļ.⁴³³, tad 1958. gadā tas pieauga līdz 965 918.- rbļ.⁴³⁴. Izrēķinot vidējo naudas apgrozījumu uz vienu draudzes locekli, redzams, ka tas no 74,8.- rbļ. 1951. gadā pieauga līdz 140.3.- rbļ. 1958. gadā. Tātad, līdzekļu pieaugums ir apmēram divas reizes, ko var pamatot ar lielākiem ienākumiem. Kopš 1960. gada finansu atskaitē uzrādīti gan draudžu ienākumi, gan izdevumi. Arī tad, kad baptistu draudžu locekļu skaits pēc 1960. gada sāka samazināties, draudžu ienākumi gan absolūtos skaitļos, gan vidēji uz vienu draudzes locekli turpināja augt. Varam salīdzināt, cik tad rubļus vidēji viens draudzes loceklis ziedoja trijās dažādās Baznīcās.⁴³⁵

Tabula Nr.4 „Vidējais ziedojuma lielums uz vienu draudzes locekli 1967. gadā”

Nr. p. k.	Konfesija	Draudžu locekļu skaits	Ienākumi gadā (rbļ)	Vidēji uz 1 draudzes locekli (rbļ)
1.	Katoļi	270 404	316 840	1,17
2.	Luterāņi	55 544	290 580	5,23
3.	Baptisti	6 340	91 035	14,35

Tātad, minētie fakti parāda, ka viens baptists 1967. gadā ir vidēji ziedojis 14 reizes lielāku summu nekā vidēji viens katolis. Finansu atskaites liecina, ka baptistu draudžu ienākumus veidoja draudžu locekļu ziedojumi. Draudžu izdevumu galvenās pozīcijas bija sekojošas: 1) algas mācītājiem, 2) samaksa garīgiem un tehniskiem darbiniekiem (diriģenti, apkopēji, sargi), 3) izmaksas dievnama uzturēšanai (apkure, komunālie maksājumi, nodokļi, apdrošināšana, remonts), 4) maksājumi centram (gan Latvijā, gan VEKBP Maskavā).

⁴³⁰ LVA, 1448.f., 1.a., 266.1. – 43. lpp.

⁴³¹ Turpat. – 99.1. – 13. lpp.

⁴³² Turpat. – 230.1. – 113. lpp.

⁴³³ Turpat. – 29.1. – 4. - 5. lpp.

⁴³⁴ Turpat. – 164.1. – 65. lpp.

⁴³⁵ LVA, 270cr.f., 1c.a., 1887.1. – 50. – 59. lpp.

Piemēram, 1963. gadā draudžu izdevumi vidēji sadalījās sekojoši:⁴³⁶

Mācītāju algām	30,0%
Dievnamu uzturēšanai	33,2%
Draudzes garīgiem un tehniskiem darbiniekiem	16,2%
Bīskapa kasei Rīgā un VEKBP Maskavā	13,3%
Citi izdevumi	7,3%

Tomēr ne visu naudu, ko draudzes izmaksāja saviem darbiniekiem, viņi arī saņēma, jo ienākumi tika aplikti ar nodokli. 1963. gadā mācītāju sanāksmē tika izteikta nožēla, ka sākot ar 1960. gadu ar paaugstinātu nodokli tiek aplikti ne vien mācītāji, bet arī tehniskie darbinieki. Atskaitēs arī redzam, ka draudžu finansiālās iespējas bija dažādas. Ja 1965. gadā Vecpiebalgas draudze ar 22 draudzes locekļiem mācītājam nemaksāja neko⁴³⁷, tad Rīgas Golgātas draudze mācītājam algā izmaksāja 125 rbļ. mēnesī, tas ir 1495 rbļ. gadā.⁴³⁸ Baptistu centram (bīskapa kasei jeb draudžu pārvaldei) no draudzēm ziedots:⁴³⁹

1972. gadā 27 303 rbļ.

1973. gadā 27 328 rbļ.. Tie izlietoti sekojoši (skat. tabulu Nr.5)

Tabula Nr.5 „Bīskapa kases naudas izlietojums procentos 1972. un 1973. gadā”

Nr. p. k.	Mērķa izlietojums	1972. gads	1973. gads
1.	Bīskapa un draudžu pārvaldes darbam (algas, reprezentācija, komandējumi, kancelejas izdevumi)	31,7%	27,5%
2.	Pensiju fondam (27 pensionāriem)	50,3%	50,4%
3.	VEKBS darbam Maskavā	12,4%	13,3%
4.	Dažādiem izdevumiem	5,6%	8,7%

Tātad, varam secināt, ka puse no draudžu ziedotiem līdzekļiem tika izlietoti savu bijušo darbinieku atbalstam.

Runājot par baptistu draudžu saimniecisko darbību, jāsecina, ka draudzes, neskatoties uz valsts varas uzliktajām nastām (nodokļi, nav juridiskās personas statusa, pašvaldību subjektīvā vēlēšanās vai nevēlēšanās slēgt nomas līgumus), kā arī sabiedrības brīžiem klaji naidīgo noskaņojumu (ķengāšana presē, huligānisms), spēja ne tikai uzturēt savus dievnamus, bet ik pa brīdim tos izremontēt un atjaunot. Draudžu locekļi ir bijuši atsaucīgi ziedotāji gan savas draudzes, gan visa kopdarba vajadzībām. Tieši atsaucīgā ziedošana ļāva 1966. gadā nodibināt Pensiju fondu un tādējādi ik mēnesi ar 20 – 40 rbļ. atbalstīt bijušos mācītājus un viņu atraitnes. Protams, bija arī mazas lauku draudzes, kuras nespēja pastāvēt ne materiāli, ne organizatoriski. Līdz ar to kopš 1960.-to gadu vidus katru gadu vidēji tika zaudēta viena draudze. Tomēr šajā faktā pastāv arī zināmas objektīvas grūtības, proti, republikas industrializācija, kas iztukšoja mazos lauku ciematus, kā arī lielais pensionāru īpatsvars mazajās draudzēs, kuriem, savukārt, nebija pietiekoši līdzekļu. Turpretī lielās un vidējās draudzes savās garīgās aktivitātēs vairāk vai mazāk spēja nodrošināt savu dievnamu uzturēšanu, darbinieku algas un atbalstīt bīskapa kasi, un līdz ar to baptistu

⁴³⁶ LVA, 1448.f., 1.a., 217.1. – 37. lpp.

⁴³⁷ Turpat. – 207.1. – 224. lpp.

⁴³⁸ Turpat. 229. lpp.

⁴³⁹ LBDS VA, Draudžu delegātu sanāksme. – R., protokols Nr.8 – 1974. g. 19. okt. – 10. – 11. lpp.

Baznīca izdzīvoja un saglabāja potences sekmīgai pastāvēšanai līdz Latvijas neatkarības atgūšanai.

Nobeigums

Noslēdzot pētījumu par Latvijas baptistu Baznīcas darbību no 1944. līdz 1990. gadam ir iespējams izdarīt vairākus secinājumus:

1. Otrajam Pasaules karam beidzoties, Latvijas baptistu Baznīca tika pakļauta reorganizācijai, kuras rezultātā Latvijas baptisti kā teritoriāla vienība tika iekļauta PSRS Evaņģēliski kristīgo baptistu savienībā. Līdz ar iekļaušanos VEKBS, tika nolikvidētas visas Latvijas baptistu Baznīcas demokrātiskās pārvaldes struktūras un institūcijas: draudžu kongress, LBDS padome, Garīgais seminārs, kā arī vietējo draudžu autonomija. Reorganizācija notika padomju varas iestāžu interesēs, jo tādējādi Latvijas baptistiem nācās pakļauties Nolikumam par Evaņģēliski kristīgo baptistu savienību, kas, salīdzinot ar Latvijas brīvvalsts laiku, stipri ierobežoja un centralizēja mācītāju un draudžu darbību.

2. Arī pēc iekļaušanās VEKBS, padomju iestādes neuzticējās Latvijas baptistiem, un tāpēc no Vissavienības baptistu centra Maskavā tika atsūtīts Baltijas baptistu darba pārraugš - bīskaps N. Levindanto. Bīskapa iecelšanu, kā arī viņa darbību Latvijas baptisti nevarēja ietekmēt. Savukārt Reliģisko kultu lietu pilnvarotais savus mērķus varēja īstenot caur Baltijas bīskapu, kurš pilnvarotam pakļāvās.

3. Latvijas baptistu bīskapus līdz 1950. gadam iecēla un pēc 1966. gada ievēlēja no vietējo mācītāju vidus. Tomēr, ievēlot bīskapus amatā, viņi jau iepriekš bija no padomju varas iestādēm pārbaudīti un apstiprināti. Atklāta pretošanās un nepakļāvība padomju varai noveda pie represijām. To pierāda pirmā pēckara Latvijas baptistu bīskapa Kārļa Lācekļa arests un izsūtīšana. Nākošie bīskapi, vismaz ārēji, padomju varai bija lojāli. Sākot ar 60. gadu beigām bīskapa Pētera Egles un Jāņa Tervita laikā tika atjaunotas regulāras mācītāju sanāksmes, nodibināts Pensiju fonds un īstenota no padomju iestādēm neatkarīgāka darbība.

4. Baptistu mācītāji savā kalpošanā bieži pārkāpa viņu darbību ierobežojošās padomju likumdošanas un VEKBS Nolikuma normas. Visaktīvāk padomju iestādes vērsās pret mācītāju darbu ar bērniem un jauniešiem, pret kalpošanu citās draudzēs un pārāk aktīvu draudzes dzīvi. Pastāvēja aizliegums kristīt un uzņemt draudzē personas jaunākas par 18 gadiem. Atklātas nepakļāvības gadījumā mācītāji tika represēti. Vairāki tika notiesāti, par tā saucamo, „pretpadomju darbību”. Tomēr visplašāk pielietotās sankcijas bija mācītāja darba reģistrācijas apliecības atņemšana vai arī pārceļšana uz mazāk aktīvām draudzēm.

5. Skaitliski visvairāk baptistu Latvijas teritorijā vēsturiski koncentrējās Kurzemē, kur aktīvākie centri bija Liepājā, Ventspilī, Aizputē kā arī Jelgavā un Rīgā. Draudžu locekļu skaits samazinājās apmēram par vienu ceturto daļu pirmajos piecos pēckara gados un apmēram uz pusi 60. gadu Hruščova antireliģijas kampaņas laikā. No 1959. līdz 1964. gadam baptisti Latvijā zaudēja 17 draudzes.

6. 1960. gadu vidū baptistu Baznīca pēc smagajiem zaudējumiem nostabilizējās un sāka attīstīt dažādas darbības formas: koru sadraudzības vakari un ekskursijas, kristīgās

nometnes Jāņos, nelegālais svētdienas skolas darbs ar bērniem, Pensiju fonds. 1970. gadu vidū draudžu kori izpildīja lielas formas muzikālus skaņdarbus, notika lieli svētku dievkalpojumi, attīstījās jauniešu darbs un nodibinājās pirmās kristīgās modernās mūzikas grupas Rīgā, Ventspilī, Liepājā un Jelgavā. Valsts svētku laikā notika jauniešu dievkalpojumi, tā sauktie „salidojumi”. Paralēli šajā laikā draudzēs izveidojās garīgās literatūras pavairošana mašīnrakstā.

7. Lai arī Latvijas baptisti pēc VEKBS šķelšanās 1960. gados atbalstīja pagrīdē aizgājušos un vajātos baptistus – Baznīcas Padomi (Latvijā tika slēpti nelegālie baptistu darba līderi un pagrīdes tipogrāfijas), tomēr Latvijas baptistu Baznīcas vadība uzskatīja, ka ir jāizmanto legālas, kaut arī ierobežotas darbības formas. Līdz ar to baptistu Baznīca bija gatava iet uz zināmiem ārējiem kompromisiem, kā, piemēram, dievkalpojumu noturēšana par godu valsts svētkiem, piedalīšanās miera kustībā, nodevas valsts varas slavināšanai publikācijās u.c..

Neskatoties uz padomju varas iestāžu regulāro iejaukšanos baptistu Baznīcas darbībā, baptisti spēja režīmam nepakļauties un pastāvēt. Pateicoties stipras pārliecības cilvēkiem, laikam atbilstošām darbības formām, kristietības pēctecībai ģimenēs un demokrātiskai draudžu struktūrai, baptistu Baznīca padomju Latvijā izturēja un saglabāja savas draudzes dievnamus, nešaubīgo ticību un demokrātiskās tradīcijas, kā arī jauno paaudzi turpmākai darbībai.

Izmantoto avotu un literatūras saraksts.

I Izmantotie avoti:

a) arhīvu materiāli; nepublicētie:

1. Latvijas Valsts arhīvs (LVA), 1448. fonds. PSRS MP Reliģijas kultu lietu padomes pilnvarotais Latvijas PSR pie PSRS MP (PSRS MP RKLP instruktīvās vēstules, ziņojumi un atskaites pa gadiem, RKLP un MP sarakste, statistika, sarakste par stāvokli un darbību ar evaņģēliski – kristīgo baptistu draudzēm LPSR, sūdzības par garīdzniekiem un citi dokumenti):

LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	2. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	11. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	18. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	27. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	29. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	33. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	36. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	47. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	98. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	99. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	101. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	102. lieta,

LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	103. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	105. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	107. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	108. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	109. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	110. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	164. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	165. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	166. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	201. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	207. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	217. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	218. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	219. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	230. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	234. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	239. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	241. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	242. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	244. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	246. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	247. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	249. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	250. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	253. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	254. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	255. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	256. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	257. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	258. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	260. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	261. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	265. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	266. lieta,
LVA,	1448.	fonds,	1. apraksts,	270. lieta.

2. LVA, 1419. fonds, PSRS MP Reliģijas lietu padomes Reliģijas lietu pilnvarotais LPSR (sarakste par stāvokli un darbību ar evaņģēliski – kristīgo baptistu reliģiskām organizācijām LPSR, atsevišķas draudžu lietas, reliģiskā kulta darbinieku kartiņas, kartiņas par draudžu noņemšanu no uzskaites, atskaites un citi dokumenti):

LVA,	1419.	fonds,	1. apraksts,	42. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	1. apraksts,	43. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	2. apraksts,	12. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	2. apraksts,	14. lieta,

LVA,	1419.	fonds,	2. apraksts,	15. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	91. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	92. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	93. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	94. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	95. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	96. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	97. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	98. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	99. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	100. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	101. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	102. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	103. lieta,
LVA,	1419.	fonds,	3. apraksts,	104. lieta.

3. LVA, 270; 270cr. fonds, PSRS MP Reliģijas lietu padomes pilnvarotais Latvijas PSR (informatīvās atskaites par reliģijas kultu darbību pa gadiem, RKLP ziņojumi LPSR MP, RKLP instruktīvās vēstules, informatīvi ziņojumi par ārzemnieku vizītēm un citi dokumenti):

LVA,	270 cr.	fonds,	1c. apraksts,	600. lieta,
LVA,	270 cr.	fonds,	1c. apraksts,	1499. lieta,
LVA,	270 cr.	fonds,	1c. apraksts,	1828. lieta,
LVA,	270 cr.	fonds,	1c. apraksts,	1887. lieta,
LVA,	270.	fonds,	1c. apraksts,	39. lieta,
LVA,	270.	fonds,	1c. apraksts,	1448. lieta,
LVA,	270.	fonds,	1c. apraksts,	1702. lieta,
LVA,	270.	fonds,	1c. apraksts,	2268. lieta,
LVA,	270.	fonds,	1c. apraksts,	3129. lieta,
LVA,	270.	fonds,	1c. apraksts,	3275. lieta.

b) Latvijas Baptistu draudžu savienības Vēstures arhīvs (LBDS VA): bieži bez norādošiem datiem uz mapēm ir uzrakstīti nosaukumi.

4. Svētrunas mašīnrakstā. Gsv. fonds, 5-968. lieta.
5. Svētdienas skola pēckara gados Dn. fonds 7-830. lieta
6. Teoloģiskā izglītība pēckara gados Dn. fonds 68-822. lieta.
7. Draudžu kori, vīru koris Dn. fonds 47-589. lieta; Dn. fonds 41-532. lieta.
8. Magnetofona ierakstu fonotēka Fn. fonds 82-961. lieta.
9. Mateja draudzes koris, ansambļi St. fonds 3-820. lieta.
10. Neklātienes Bībeles kursi, Sludināšanas lekcijas St. fonds 5-822. lieta.
11. Nelegālās ofseta tipogrāfijas lieta SBP. fonds 12-682. lieta.
12. Nelegālā kristīgā literatūra padomju gados. St. fonds 8-825. lieta.

c) atmiņas:

13. Bīskapa Andreja Šterna atmiņas. 1999. g. 12. martā pierakstīja A. Baštiks.
14. Diakona Ilmāra Baštika atmiņas. 1998. g. 27. decembrī pierakstīja A. Baštiks.
15. Diakona Kārļa Straumes atmiņas. 1998. g. 28. jūlijā pierakstīja A. Baštiks.

16. Diakona Gunāra Jukumnieka atmiņas. 1998. g. 15. septembrī pierakstīja A. Baštiks.
17. Diriģentes Valdas Lapsas atmiņas. 1998. g. 11. maijā pierakstīja A. Baštiks.
18. Kasiera Alfona Melluma atmiņas. 1999. g. 6. maijā pierakstīja A. Baštiks.
19. LBDS arhivāra Modra Gintera atmiņas. 1998. g. 20. aprīlī pierakstīja A. Baštiks.
20. Latvijas Kristīgā radio prezidenta Tālvaiža Tālberga atmiņas. 1999. g. 20. martā pierakstīja A. Baštiks.
21. Mācītāja Arņa Ašmja atmiņas. 1999. g. 10. februārī pierakstīja A. Baštiks.
22. Mācītāja Arnolda Šterna atmiņas. 1995. g. 16. martā pierakstīja A. Baštiks.
23. Mācītāja Pētera Sproģa atmiņas. 1998. g. 15. augustā pierakstīja A. Baštiks.
24. Mācītāja Māra Ludvika atmiņas. 1998. g. 20. septembrī pierakstīja A. Baštiks.
25. Mācītāja Imanta Tursa atmiņas. 1996. g. 9. februārī pierakstīja A. Baštiks.
26. Muzikoloģes Guntas Jukumsones atmiņas. 1999. g. 2. februārī pierakstīja A. Baštiks.
27. Solistes Līgas Krūmiņas atmiņas. 1998. g. 16. septembrī pierakstīja A. Baštiks.
28. **Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Reliģijas lietu departamenta arhīva materiāli, dokumenti bez norādošiem datiem.**

d) Latvijas baptistu draudžu arhīva materiāli, bez norādošiem datiem:

29. Rīgas Āgenskalna baptistu draudzes protokola grāmatas.
30. Rīgas Mateja baptistu draudzes protokola grāmatas.
31. Liepājas Pāvila baptistu draudzes protokola grāmatas.

e) periodiskā prese; publicētie avoti:

32. Aktīvāku zinātniski ateistisko propagandu // Cīņa – 1959. – 2. aprīlis, - 1. lpp.
33. Apinis K. Ilūziju gūstā // Komunists - 1982. – 20. decembris, - 2. – 3. lpp.
34. Bārtulis J. Garīdznieka sutanu noņemot // Cīņa – 1959. – 31. maijs, - 3. lpp.
35. Baznīcas ķeselēs iemestas dzīves // Cīņa – 1962. – 22. marts, - 3. lpp.
36. Bērziņš A. Brāļi un māsas bez maskas // Komunists – 1959. – 9. janvārī, - 2. lpp.
37. Brikšis E. Zinātniskā ateisma propagandai skaļāku vārdu // Cīņa – 1959. – 7. apr., - 3. lpp.
38. Cālītis J. Vēlreiz par Gaismas akciju un andropovisko 1983. gadu // Diena – 1998. – 18. aprīlis, - 2. lpp.
39. Ceturtā kursa mediķis baptistu sludinātājs // Padomju Jaunatne – 1955. – 11. novembris, - 3. lpp.
40. Derkēvics Z. Baptisma sludinātāji pārorientējas // Padomju Latvijas Komunists. – 1964. – Nr.6. - 72. lpp.
41. Gavars V. Rokasgrāmata ateisma propagandētājiem // Cīņa – 1959. – 4. aprīlis, - 3. lpp.
42. Gekišs H. Kādēļ es vairs neticu dievam // Padomju Jaunatne – 1950. – 15. marts, - 4. lpp.
43. Grauze P. Negribu vairs maldīties un maldināt // Cīņa – 1959. – 3. novembris, - 3. lpp.
44. Melluma A. Pagrīdes svētdienas skola Jelgavā // Zemgales ziņas – 1998. – 24. marts, - 5. lpp.
45. Slotiņš. V. Uz baznīcu līdzens ceļš // Padomju Karogs – 1957. – 26. decembris, - 11. lpp.
46. Tev jāceļ paradīze zemes virsū, Aija // Cīņa – 1962. – 25. jūlijs, - 3. lpp.
47. Titavs D. Viņi tika represēti // Diena – 1998. – 14. aprīlis, - 4. lpp.
48. Zazītis N. Nav ciešanu neitralitāte antireliģiskās propagandas jautājumā // Skolotāju Avīze – 1950. – 14. aprīlis, - 6. lpp.
49. 1979. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga, 1978. – 28. lpp.

50. 1980. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1979. – 46. lpp.
51. 1981. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1980. – 70. lpp.
52. 1982. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1982. – 70. lpp.
53. 1983. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1982. – 84. lpp.
54. 1984. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1984. – 88. lpp.
55. 1985. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1985. – 90. lpp.
56. 1986. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1985. – 92. lpp.
57. 1987. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1986. – 92. lpp.
58. 1988. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1987. – 108. lpp.
59. 1989. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1988. – 109. lpp.
60. 1990. gada Kalendārs Latvijas baptistu draudzēm. – Rīga: LBDS, 1989. – 96. lpp.
61. Baptistu draudzēm, - LBDS Padomes informatīvs izdevums, 1991. – 1995. – Nr. 1 – 24.
62. Baptistu Vēstnesis, - LBDS Padomes informatīvs izdevums, 1995. – 1998. – Nr. 25 – 55.
63. Nolikums par Evaņģēlija Kristīgo Baptistu savienību. R.: 1949. – 18 lpp.
64. Documents of Moscow 1966 All – Union conference of Evangelical Christian – Baptists. – М., 1966. – 104 p.
65. Декрет СНК от 23 янв. 1918 г.: Об отделении церкви от государства и школы от церкви// Законодательство о религиозных культах. – М., Юридическая литература, 1969 – с. 51
 Постановление ЦК КПСС от 10 ноября 1954 г.: Об ошибках в проведении научно – атеистической пропаганды среди населения// Законодательство о религиозных культах. – М., Юридическая литература, 1969 – с. 38 – 42.
 Постановление ЦК КПСС от 7 июля 1954 г.: О крупных недостатках в научно – атеистической пропаганде и мерах ее улучшения// Законодательство о религиозных культах. – М., Юридическая литература, 1969 – с. 32 – 37.

II Izmantotā literatūra

1. Derkevics Z. Krīzes parādības evaņģēlisko kristiešu – baptistu draudzēs Latvijas PSR. – R., 1976. – 28 lpp.
2. Dzīvības ceļš. Veltījums Latviešu baptistu 100 gadu jubilejai / red. F. Čukurs u.c. – Toronto: ALBA 1960. – 279 lpp.
3. Gintere S., Zālīte I. Ieskats Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas vēsturē pēc Otrā Pasaules kara / Ceļš – 192. - Nr. 1 – 97 – 105 lpp.
4. Gnewuch R. Die Vermittlung chrislicher Glaubensinhalte unter der Jugend im besetzten Lettland 1940. – 1991., Giesen, 1997. – S. 80
5. История Евангельских христиан – баптистов в СССР, М., ВСЕХБ, 1989. – 570 стр.
6. Latviešu baptistu darbinieki I – A. Arāja red. – Toronto, Apgāds Rīga, 1995. – 254 lpp.
7. Latviešu baptistu darbinieki II – A. Arāja red. – Toronto, Apgāds Rīga, 1995. – 396 lpp.
8. Mēters A. Piezīmes par manu dzīvi. – ASV., 1950. – 123 lpp.
9. Митрохин Л. Баптизм. – М., 1974. – 245 стр.
10. Parker K. G. Baptists in Europe: History and Confessions of Faith, Tennessee, Broadman Press. – 1982. – pp 230.
11. Поспеловский Д.М. Русская Православная церковь в XX веке. – М. Ж, Республика, 1995. – 511 стр.
12. Rīss J. Spreidiķu izlase. – Rīga, 1950. – 164 lpp. (mašīnrakstā).

13. Strods H. Latvijas Katoļu Baznīcas vēsture 1075. – 1995. – Rīga, 1996. – 387 lpp.
14. Tervits J. Mēs esam baptisti. – R., LBDS TS, 1990. – 16 lpp.
15. Tervits J. Latvijas Baptistu draudžu savienības draudzes pašreiz., Rīga, LBDS, 1995. – 198 lpp.
16. Vasks A. Bībeles studijas. – Rīga, 1996. – 178. lpp. (mašīnrakstā)
17. Vasks A. Vairo mums ticību. – R., AMNIS, 1997. –150 lpp.
18. Заватски В. Евангелическое движение в СССР после Второй мировой войны., М. Ж, 1995. – 559 с.

Summary

This research reflects history of Latvian Baptist Church after Second World War 1945. – 1990.

Baptist Church is one of four main Christian denominations in Latvia. From almost 140 years of Baptist history in Latvia, Soviet period makes up a significant part of 45 tragic years. After Second World War Latvian Baptists were included in the Union of Evangelical Christian – Baptist Association (AUECBA) and consequently lost their independence.

By using archive materials and literature the purpose of this research is to explore how Latvian Baptist Church was able to survive through Soviet regime of atheistic philosophy. For this purpose this paper consists of four parts.

First part „The Attitude of Communist Party and Soviet Regime towards the Church in Latvia 1944. – 1990.” reflects anti-religious attitude of state towards the Church.

Second part „The Structure of Leadership in Latvian Baptist Church” demonstrates the role of Latvian Baptist legal leaders in survival of churches and pastoral work.

Third part „The Baptist Pastors in Soviet Latvia” exposes the lack of human rights of pastors, but at the same time the courage and organizational skills of pastors in search for the development of their ministry.

Fourth part „The structure of Latvian Baptist Churches and their activity” investigates ability of Baptist Churches to adapt hostile circumstances and grove through different, sometimes illegal activities: Sunday School in sixties, youth ministry and music bands of contemporary music in seventies, choir network and publishing of illegal Christian literature. This Master Thesis explores the phenomena of Baptist Church, as a part of the Church in Latvia, and its ability to survive throughout the Soviet regime by cooperation with and resistance to the state at the same time.

Pielikums Nr. 1

Apskatāmā laika perioda Latvijas baptistu bīskapi:

	<i>Darbības gadi</i>	<i>Dzīves gadi</i>
1. Rūdolfs Vītols	1942 – 1944	1899 - 1951
2. Kārlis Lāceklis	1944 – 1946	1904 - 1970
3. Augusts Korps	1946 – 1948	1900 - 1948
4. Andrejs Rēdlihs	1949 – 1952	1894 - 1969
5. Fricis Hūns	1953 – 1959	1884 - 1971
6. Pēteris Egle	1966 – 1977	1903 - 1993
7. Jānis Tervits	1977 – 1990	1936
8. Jānis Eisāns	1990 – 1996	1929
9. Andrejs Šterns	1996	1943

Vissavienības Evaņģēliski kristīgo baptistu savienības padomes vecākais prezbiters – bīskaps Baltijas republikās – Nikolajs Levindanto, darbības gadi 1945 – 1966, dzīves gadi 1896 – 1966.

Vissavienības Evaņģēliski kristīgo baptistu savienības kurators Baltijas republikās – mācītājs Mihails Židkovs, darbības gadi 1966 – 1969, dzimis 1928.

Pirmais Latvijas baptistu bīskaps Ādams Gertners, darbības gadi 1861 – 1874, dzīves gadi 1829 – 1975.

Pielikums Nr. 2

Latvijas baptistu Baznīcas nosaukumi apskatāmajā laika periodā

1. Latvijas Baptistu Draudžu Savienība	1923 – 1945
2. Latvijas baptistu draudžu pārvalde pie VEKBS	1945 – 1977
3. Latvijas Baptistu Draudžu Brālība	1977 – 1990
4. Latvijas Baptistu draudžu savienība	1990

Reliģijas lietu pilnvaroto Latvijas PSR darbības laika posmi:

1. Voldemārs Šeškins	1945 – 1948
2. Jūlijs Restbergs	1948 – 1960
3. Pāvels Pizāns	1960 – 1962
4. Prolets Liepa	1962 – 1978
5. E. Kokars – Trops	1978 – 1987
6. Arnolds Kublinskis	1987 – 1993

Pielikums Nr. 3

Nolikums par Evaņģēlija Kristīgo Baptistu savienību, 1949. g.

Visiem virsbīskapiem, bīskapiem un draudžu mācītājiem PSRS Evaņģēlija kristīgo – baptistu draudzēs.

Dārgie brāļi un darba biedri mūsu Kunga druvā!

Mēs Jums piesūtām nolikumu par Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu savienību, ko apstiprinājusi paplašināta Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu padome no 14. – 19. okt. 1948. g. Maskavā.

Mēs Jūs lūdzam kā mūsu Kunga darba atbildīgos vadītājus piesavināties visus šī nolikuma punktus un nekavējoši šos punktus izvest dzīvē.

It sevišķi mēs vēršam Jūsu uzmanību uz nolikuma ceturto daļu, kas veltīta mūsu draudžu iekārtai un darbam mūsu draudzēs.

Ņemat to tuvu pie sirds un uzskatāt par savu svētu pienākumu izvest dzīvē visus šīs daļas punktus.

Bīskapiem ir uzlikts par pienākumu raudzīties uz to, ka draudzēs visi šī nolikuma punkti tiek izvesti dzīvē.

Saņemiet mūsu sirsnīgo brālīgo sveicienu!

Jūsu brāļi Kristū –

Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu padomes prezidija locekļi:

Židkova, J. I.

Goļajevs, M. I.

Orlovs, M. A.

Karevs, A. V.

Patkovskis, F. G.

Ivanovs, I. G.

№ 1079

20./XI – 1948. g.

N O L I K U M S

par Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Savienību.

I. Vispārīgi paskaidrojumi

§ 1. Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu savienība ir to draudžu apvienība, kas turas pie Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu atziņas un piekopj ūdens kristību uz personīgas ticības pamata.

§ 2. Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu ticības mācības pamatā ir Svētie raksti – Vecās un Jaunās Derības raksti to kanoniskā sastāvā,

§ 3. Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Savienības uzdevums ir saglabāt tīru un nesagrozītu Evaņģēlija vēsti un dzīvē izvest Kristus un apustuļu mācību.

II. Nolikums par Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu padomi.

§ 4. Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu padome ir Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu centrālais vadošais orgāns.

§ 5. Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu padome sastāv no 12 locekļiem un divi kandidātiem.

§ 6. Padome sastāv no priekšsēdētāja, diviem priekšsēdētāja biedriem, ģenerālsekretāra, kasiera un viena no Padomes locekļiem.

§ 7. Padomes pilnsapulce notiek periodiski, bet ne mazāk par trim reizēm gadā.

§ 8. Padomei ir zīmogs un stūra zīmogs.

§ 9. Padomes prezidijam ir sava kanceleja.

§10. a) Padomei ir sava kase, kurā saplūst brīvprātīgi ziedojumi no draudzēm, tā arī no atsevišķiem ticīgajiem.

b) Padome savas naudas summas glabā krājkasē un Valsts bankā.

§ 11. Padome vada un pārziņ visu evaņģēlija kristīgo – baptistu draudžu darbību, ieceļ caur apstiprināšanu draudžu mācītājus, atceļ un pārmaina bīskapus, kontrolē viņu darbību un arī naudas līdzekļus, kas viņu rīcībā.

§ 12. Padome uztura sakarus ar draudzēm, sarakstoties ar tām un apmeklējot tās caur saviem pārstāvjiem.

§ 13. Padome pārstāv savas draudzes valstsvaras orgānu priekšā.

§ 14. Padome ved sīku sarakstu par draudzēm, mācītājiem un draudžu vecajiem (diakoniem).

§ 15. Padome var turēt Bībeles skolu, kur sagatavot draudžu mācītājus un citus draudzes darbiniekus, kā arī kursus, kuros savas zināšanas papildina draudžu garīgie darbinieki.

§ 16. Padome izdod žurnālu un citu garīgu literatūru.

§ 17. Padome uztur sakarus ar citām pēc ticības radniecīgām organizācijām ārzemēs, tā sarakstās ar tām un sūta savus pārstāvjus uz kongresiem, sabrauksmēm un konferencēm.

§ 18. a) Padomes locekļus un to kandidātus izvēl draudžu pārstāvju sabrauksmēs ar vienkāršu balsu vairākumu.

b) Padomes locekļus un to kandidātus izvēl uz 5 gadiem.

§ 19. a) Gadījumā, ja kāds no padomes locekļiem iziet no sastāva, tad tā vietu ieņem pirmais kandidāts un plēnums savā nākošā sēdē to apstiprina par padomes locekli.

b) vajadzības gadījumā padomes plēnums var arī kooptēt jaunus locekļus un kandidātus.

§ 20. a) Padomes darbību pārbauda periodiski, bet ne mazāk kā divi reizes gadā revīzijas komisija, kas sastāv no 3 atbildīgiem darbiniekiem evaņģēlija kristīgiem – baptistiem, no priekšsēdētāja, tā biedra un viena locekļa.

b) Revīzijas komisiju izvēl tādā pat kārtībā, kā izvēl padomes locekļus.

§21. Izmaiņas nolikumā par Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Savienību izdara plēnums ar divi trešdaļām balsu.

III. Nolikums par virsbīskapiem un bīskapiem.

§ 22. a) Lai uzraudzītu Evaņģēlija kristīgo – baptistu darbību, ka tā noritētu pareizi, Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Padome ieceļ PSRS apgabalos un republikās virsbīskapus un bīskapus ar dzīves vietām apgabalu un republiku centros.

b) Republiku virsbīskapi uzrauga draudžu darbību caur apgabala bīskapiem

§ 23. Par bīskapiem ieceļ cienījamākos un piedzīvojušākos no Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Savienības darbinieku vidus.

§ 24. Bīskapa pienākumi ir:

a) Uzraudzīt katras draudzes darbību, kas ietilpst viņa rajonā.

b) Palīdzēt draudžu mācītājiem pareizi izpildīt savu kalpošanu.

c) Uzraudzīt jauno draudžu mācītāju iecelšanu un viņu ordinēšanu.

d) Apstiprināt diakonus.

e) Kontrolēt draudžu naudas līdzekļu

f) Vest sarakstu par sava apgabala draudzēm, mācītājiem un diakoniem.

§ 25. Bīskapus ieceļ amatos, atceļ no amatiem vai arī savstarpīgi pārmaina Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Padome.

§ 26. Bīskapi dod pārskatus Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Padomei:

a) par savu darbību ik gada ceturksni,

b) par kases stāvokli ik mēnešus.

IV. Nolikums par evaņģēlija kristīgo – baptistu draudzēm un to garīgiem darbiniekiem.

§ 27. Evaņģēlija kristīgo – baptistu draudzes ir ticīgo kopas, kas kristīti uz savas ticības pamata.

§ 28. Evaņģēlija kristīgo – baptistu draudžu locekļi var būt personas, ka nav jaunākas par 18 gadiem.

§ 29. Lai nodibinātos un reģistrētos draudze, nepieciešami ne mazāk par 20 ticīgo, kas ticīgi kristīti.

§ 30. a) Katrs, kas vēlas tapt kristīts, šajā lietā pieteicas draudzes mācītājam un top pārbaudīts ticības un pārliecības jautājumos.

b) Lai rūpīgāk pārbaudītu ticībā tos, kas iesnieguši lūgumu tikt kristīti, tad lai pārbaudes laiks līdz kristībai būtu ne mazāks kā viens gads.

§ 31. a) Ūdenskristība notiek caur kristāmā pagremdēšanu kristības kapā – baptisterijā, kur tāda nav, tur citās ūdens tvertnēs – upēs, ezeros, dīžos utt.

b) Kristība izdarāma vasarā.

§ 32. Evaņģēlija kristīgo – baptistu draudzes notur savus dievkalpojumus – sapulces speciālos lūgšanu namos, vai arī īrētās telpās, kas piemērotas dievkalpojumiem.

§ 33. Dievkalpojumu sapulces parasti notiek svētdienās – rītos un vakaros, arī nedēļas dienās, ņemot vērā katras vietas īpatos apstākļus, arī svētku dienās notiek dievkalpojumu sapulces, tādas dienas ir: Ziemassvētki, Jaungada diena, Zvaigznes diena, Marijas

pasludināšanas diena, Vasarsvētku diena, Apskaidrošanas diena, Lieldienas, Debesbraukšanas diena, Pļaujas svētku diena un Vienības diena.

§ 34. Mūsu Kunga nāves piemiņas mielasts – Svētais vakara ēdiens parasti notiek reiz mēnesī katra mēneša pirmā svētdienā.

§ 35. a) Draudzes lietas kārtō mācītājs kopā ar draudzes padomi, kas sastāv no trim personām: priekšsēdētāja, sekretāra un viena locekļa.

b) Padomes priekšsēdētājs parasti ir draudzes mācītājs.

§ 36. a) Katrā draudzē ir revīzijas komisija, sastāvoša no trim personām, lai revidētu draudzes kasi.

b) Draudzes kasei revīziju izdara periodiski uz draudzes padomes norādījuma, bet ne mazāk kā divas reizes gadā un pie kam sastāda attiecīgu aktu.

§ 37. a) Visus garīgos kalpojumus draudzē, kā: kristību, Sv. vakarēdienu, laulāšanu, aizlūgšanu par jaunuzdzimušiem un slimiem, izdara mācītājs.

b) Bet draudzes mācītājs kopā ar padomi var šos darbus vajadzības gadījumā uzticēt izdarīt arī citiem draudzes darbiniekiem.

§ 38. a) Pie svētrunas draudzes dievkalpojumu sapulcēs pielaiž bez draudzes mācītāja arī vēl atsevišķus brāļus un māsas, kam uz to dāvāna un kas var lietderīgi kalpot draudzei.

b) Draudzes locekļi, ko draudzes mācītāji un padome atzinuši kā spējīgus draudzei kalpot ar vārdu, sastāda zināmās draudzes sludinātāju kadru.

§ 39. Draudzes mācītāju izvēl draudze un Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu padome to apstiprina.

§ 40. a) Kā palīgi draudzes mācītājam draudzē kalpo diakoni.

b) Diakonus izvēl draudze un bīskaps tos apstiprina.

c) vajadzības gadījumā diakons arī izpilda mācītāja pienākumus.

§ 41. a) Visas lietas draudzē izlemj un kārtō draudzes mācītājs kopā ar padomi.

b) Svarīgākos jautājumus, ja tas izrādās par vajadzīgu, nodod izlemšanai draudzes sapulcēm. Tādi jautājumi var būt: draudzes garīgo darbinieku vēlēšana, viņu atcelšana, lūgšanas nama celšana un to remontēšana, padomes locekļu un revīzijas komisijas locekļu izvēlēšana.

c) Draudzes darīšanu sapulces vada parasti mācītājs vai kāds no draudzes padomes locekļiem.

§ 42. Par visiem padomes un draudzes padomes darīšanu sapulces lēmumiem ved sarakstu, vai arī protokolu, ko paraksta priekšsēdētājs, sekretārs un dažī locekļi.

§ 43. a) Evaņģēlija kristīgo – baptistu dievkalpojumu neatņemamā daļa ir – kā draudzes tā arī kora dziedāšana.

b) Draudzes koris sastādās no personām, kas ir draudzes locekļi, vai arī vismaz tādi, kas pieteikušies pie draudzes.

c) Kora vadonis ir draudzes loceklis.

d) Paši dziedātāji savu kalpošanas darbu izdara kā labprātīgu upuri.

e) Kā draudzes, tā arī kora dziedāšana notiek no dziesmu krājumiem, ko Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Padome ir pieņēmusi.

§ 44. a) Katrai draudzei ir sava kase, kur saplūst ticīgo brīvprātīgie ziedojumi, kas savākti kolektes traukiem, aploksnēm, kā arī ar ziedojumu loksnēm (listēm).

b) Draudzes līdzekļus izlieto: dievkalpojumu telpu uzturēšanai, garīgo darbinieku atalgošanai un citām kulta vajadzībām, tāpat arī – par labu atskaitēm bīskapa uzturēšanai, kā

arī Vissavienības Evaņģēlija Kristīgo – Baptistu Padomes uzturēšanai.

c) Katrā draudzē ved kases grāmatu ienākumiem un izdevumiem, ko periodiski revidē draudzes revīzijas komisija.

Pielikums Nr. 4

Nolikums par reliģiskām apvienībām LPSR 1976. g. 28. oktobrī.

I DAĻA

PIRMĀ NODAĻA

LATVIJAS PSR AUGSTĀKĀS PADOMES PREZIDIJA DEKRĒTS

Par Nolikuma par reliģiskajām apvienībām Latvijas Padomju Sociālistiskajā republikā apstiprināšanu

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs **nolemj:**
Apstiprināt nolikumu par reliģiskajām apvienībām Latvijas Padomju
Sociālistiskajā republikā.

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētāja vietnieks V. Blūms.
Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija sekretārs K. Zorins.

Rīgā 1976. gada 28. oktobrī.

Apstiprināts
ar Latvijas PSR Augstākās Padomes
Prezidija 1976. gada 28. Oktobra
dekrētu

NOLIKUMS

par reliģiskajām apvienībām Latvijas Padomju Sociālistiskajā republikā

I. Vispārīgie noteikumi

1. Lai nodrošinātu pilsoņiem apziņas brīvību, saskaņā ar Latvijas PSR Konstitūcijas 95. pantu, Latvijas Padomju Sociālistiskajā republikā baznīca ir atdalīta no valsts un skola no baznīcas.

Brīvība piekopt reliģiskus kultus un antireliģiskas propagandas brīvība ir visiem pilsoņiem.

Savas reliģiskās pārliecības dēļ neviens nedrīkst izvairīties no pilsoņa pienākumu pildīšanas.

2. Šis nolikums attiecas uz visu konfesiju un reliģisko novirzienu ticīgo reliģiskajām draudzēm, kā arī uz visiem reliģiskajiem centriem, garīgajām un citām kulta apvienībām, kas darbojas Latvijas PSR teritorijā.

3. Visu kultu ticīgo pilsoņu reliģiskās apvienības reģistrējamas kā reliģiskās draudzes.

4. Reliģiskās draudzes var tikt izveidotas, ja ir ne mazāk kā 20 viena un tā paša kulta ticīgo pilsoņu, kas sasnieguši 18 gadu vecumu un apvienojušies, lai kopīgi apmierinātu savas reliģiskās vajadzības.

5. Katrs pilsonis var būt tikai vienas reliģiskās draudzes loceklis.

II. Reliģisko draudžu un kulta kalpotāju reģistrācija un uzskaitē.

6. Reliģiskā draudze var sākt savu darbību tikai pēc tam, kad tā ir reģistrēta.

Saskaņā ar PSR Savienības likumdošanu lēmumus par reliģisko draudžu reģistrāciju un par to reģistrācijas anulēšanu, kā arī par baznīcu un lūgšanas namu atvēršanu un slēgšanu pieņem PSRS Ministru Padomes Reliģijas lietu padome pēc Latvijas PSR Ministru Padomes priekšlikuma.

7. Lai reģistrētu reliģisko draudzi un atvērtu baznīcu vai lūgšanas namu, draudzes dibinātāji, ne mazāk kā 20 cilvēku no vietējiem iedzīvotājiem, nosūta rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai iesniegumu, kuram pievieno reliģiskās draudzes dibinātāju sarakstu.

Reliģiskās draudzes dibinātāju sarakstā var iekļaut tikai tos ticīgos, kuri rakstveidā izteikuši savu piekrišanu.

8. Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja saņemtos ticīgo iesniegumus ar savu atzinumu nosūta Latvijas PSR Ministru Padomei.

9. Latvijas PSR Ministru Padomes saņemtos materiālus noteiktā kārtībā izskata un pieņem par tiem lēmumus.

10. Reliģiskās draudzes reģistrāciju var anulēt, ja tā:

1) likvidējas;

2) pārkāpj padomju likumdošanu par reliģiskiem kultiem.

11. Kulta kalpotājs var sākt pildīt savus pienākumus ticīgo pilsoņu reliģisko vajadzību apmierināšanā tikai pēc tam, kad viņš ir reģistrēts.

Neregistrētajiem kulta kalpotājiem un citām personām aizliegts izpildīt reliģiskos rituālus un citas ceremonijas.

12. Kulta kalpotāju (garīdznieku, mācītāju, sludinātāju, rabīnu, diakonu) darbības

rajons aprobežojas ar viņu apkalpojamās reliģiskās draudzes locekļu dzīves vietu un lūgšanas telpas atrašanās vietu.

Kulta kalpotāji, kas pastāvīgi apkalpo divas vai vairākas reliģiskās draudzes, var darboties tikai tajā teritorijā, kurā pastāvīgi dzīvo attiecīgās reliģiskās draudzes ticīgie.

13. Rajonā vai pilsētā reliģiskās draudzes ņem uzskaitē rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja, kurā iesniegti attiecīgie dati par reliģisko draudzi, tās izpildu un revīzijas orgāniem un kulta kalpotājiem.

III. Reliģisko draudžu un kulta kalpotāju darbība

14. Reliģisko rituālu brīva izpilde tiek nodrošināta tiktāl, ciktāl tā nepārkāpj padomju likumdošanu, sabiedrisko kārtību un neapdraud pilsoņu tiesības. Vietējām varas iestādēm ir tiesības darīt visu nepieciešamo, lai šādos gadījumos nodrošinātu sabiedrisko kārtību un drošību.

15. Ticīgie, kas apvienojušies reliģiskajā draudzē, ir tiesīgi:

1) izpildīt reliģiskos rituālus, noturēt dievkalpojumus, kā arī sapulces to jautājumu kopējai apspriešanai, kas saistīti ar draudzes reliģisko un saimniecisko darbību;

2) pieņemt vai ievēlēt kulta kalpotājus un citas personas, kas apkalpo kultu vai nodrošina kulta ēkas un inventāra uzturēšanu kārtībā un remontu;

3) izmantot kulta ēku un inventāru reliģisko rituālu izpildīšanai;

4) vākt brīvprātīgus ticīgo ziedojumus lūgšanas telpā tādiem mērķiem, kas saistīti ar reliģisko kultu, kulta kalpotāju uzturēšanu, kā arī kulta ēku un inventāra uzturēšanu kārtībā.

16. Reliģiskajām draudzēm un kulta kalpotājiem aizliegts:

1) pieļaut dievkalpojumos uzstāšanos ar runām, kas ir pretrunā ar padomju sabiedrības interesēm;

2) jebkādā veidā mudināt ticīgos atteikties pildīt padomju likumus, pilsoņu pienākumus un aktīvi piedalīties valsts, kultūras un sabiedriski politiskajā dzīvē;

3) izdarīt reliģiskus rituālus un ceremonijas valsts un kooperatīvajās iestādēs un uzņēmumos, kā arī novietot to ēkās reliģiskā kulta piederumus.

Šis aizliegums neattiecas uz reliģisko rituālu sarīkošanu izolētās telpās, ja to lūguši mirēji vai smagi slimi cilvēki, kuri atrodas slimnīcās un ieslodzījuma vietās, kā arī uz reliģisko rituālu izdarīšanu kapsētās un krematorijās. Šādus rituālus var izdarīt saziņā ar attiecīgās iestādes administrāciju;

4) izveidot savstarpējas palīdzības kases, kooperatīvus, ražošanas uzņēmumus un apvienības, kā arī lietot reliģisko draudžu rīcībā esošo mantu un naudas līdzekļus jebkādiem citiem mērķiem, kā tikai reliģisko vajadzību apmierināšanai;

5) sniegt materiālu palīdzību reliģiskās draudzes locekļiem;

6) organizēt speciālas lūgšanas un citādas sanāksmes bērniem, jauniešiem un sievietēm, kā arī sapulces, grupas, pulciņus un nodaļas kopīgām bībeles un ticības mācībām, literatūrai, rokdarbiem un darbam, tāpat arī rīkot ekskursijas un iekārtot bērnu laukumus, atvērt bibliotēkas un lasītavas, organizēt sanatorijas un ārstniecisku palīdzību.

Baznīcās un lūgšanu namos drīkst turēt tikai tādas grāmatas, kas saistītas ar attiecīgo reliģisko kultu.

7) iesaistīt nepilngadīgos aktīvā līdzdalībā reliģisko rituālu izpildē (sludināšanā, pakalpošanā, koros, orķestros, procesijās u.tml.);

8) piemērot ticīgajiem piespiedu līdzekļus vai sodus.

17. Reliģisko draudžu kopsapulces (izņemot lūgšanas sapulces) sasauc, ja ir attiecīgās rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas atļauja.

18. Reliģisko draudžu izpildu un revīzijas orgānu sapulces (sēdes) var notikt bez valsts varas iestāžu ziņas un atļaujas.

19. Baznīcās vai lūgšanas namos, kas atbilst celtniecības, tehniskajiem un sanitārajiem noteikumiem, draudzes dievkalpojumi var notikt bez valsts vara iestāžu ziņas un atļaujas.

Ticīgo dievkalpojumi telpās, kas nav speciāli tam piemērotas, lauku apvidos notiek ar ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas ziņu, bet pilsētās un pilsētciematos – ar rajona, pilsētas vai pilsētciemata darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas ziņu.

20. Reliģiskās procesijas, reliģiskos rituālus un ceremonijas rīkot zem klajām debesīm, kā arī ticīgo dzīvokļos un mājās katrā atsevišķā gadījumā drīkst tikai tad, ja ir rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas īpaša atļauja.

Iesniegumi atļaut sarīkot reliģiskās procesijas un reliģiskos rituālus zem klajām debesīm iesniedzami ne vēlāk kā divas nedēļas pirms dienas, kad paredzēta attiecīgā ceremonija.

Reliģiskos rituālus ticīgo dzīvokļos vai mājās pēc mirēju vai smagi slimo pilsoņu lūguma var izdarīt bez rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas atļaujas vai ziņas.

21. Reliģiskajām procesijām, kas ir dievkalpojuma neatņemama sastāvdaļa un ko rīko apkārt kulta ēkām gan pilsētās, gan lauku apvidos, valsts varas iestāžu īpaša atļauja vai paziņojums tām nav nepieciešams tad, ja šīs procesijas netraucē normālu satiksmi.

22. Rīkot reliģiskās procesijas, kā arī izpildīt reliģiskos rituālus un ceremonijas ārpus reliģiskās draudzes atrašanās vietas katrā atsevišķā gadījumā drīkst tikai tad, ja ir tās iestādes īpaša atļauja, kas noslēgusi līgumu par kulta inventāra lietošanu. Šādu atļauju var dot pēc iepriekšējas saskaņošanas ar tās vietējās darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteju, kuras teritorijā paredzēts rīkot procesiju, rituālu vai ceremoniju.

23. Ticības mācības var mācīt tikai noteiktajā kārtībā atvērtajās garīgajās mācību iestādēs.

24. Reliģiskās draudzes katrā atsevišķā gadījumā var sasaukt republikāniskus reliģiskos kongresus un apspriedes tikai ar Latvijas PSR Ministru Padomes un PSRS Ministru Padomes Reliģijas lietu padomes atļauju.

25. Lai apmierinātu savas reliģiskās vajadzības, ticīgie, kuri apvienojušies draudzē, pēc reģistrēšanās var noteiktā kārtībā saņemt bezmaksas lietošanā speciālas kulta ēkas, ja tās ir, pēc tādiem noteikumiem un tādā kārtībā, kā paredzēts līgumā, ko reliģiskā draudze noslēgusi ar rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas pilnvarotu pārstāvi.

Ticīgie, kuri apvienojušies reliģiskajā draudzē, dievkalpojumiem var lietot arī telpas, ko viņiem piešķir atsevišķas personas vai rajonu (pilsētu) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas pēc nomas līgumiem. Uz šādām telpām attiecināmi visi noteikumi, ko šis nolikums paredz kulta ēkām; līgumus par tiesībām lietot šādas telpas noslēdz atsevišķi ticīgie uz savu atbildību. Turklāt lūgšanas telpām jāatbilst celtniecības, tehniskajiem un sanitārajiem

noteikumiem.

Katra reliģiskā draudze ir tiesīga lietot tikai vienas lūgšanas telpas.

26. Saskaņā ar PSR Savienības likumdošanu baznīcas un lūgšanas namus drīkst slēgt tikai ar PSRS Ministru Padomes Reliģijas lietu padomes atļauju pēc Latvijas PSR Ministru Padomes priekšlikuma šādos gadījumos:

1) ja reliģiskās draudzes, kas lieto baznīcu vai lūgšanas namu, reģistrācija anulēta;

2) ja baznīca vai lūgšanas nams nojaucams vecuma vai apdzīvotās vietas

rekonstrukcijas dēļ;

3) ja baznīca vai lūgšanas nams nepieciešams valsts vai sabiedriskajām vajadzībām.

Par šādu lēmumu paziņo ticīgajiem, kas apvienojušies reliģiskajā draudzē.

Baznīcas vai lūgšanas namus slēdz, piedaloties rajona (pilsētas) finansu nodaļas un citu ieinteresēto resoru pārstāvjiem, kā arī attiecīgās reliģiskās draudzes pārstāvim.

27. Ja baznīca vai lūgšanas nams vecuma dēļ draud pilnīgi vai daļēji sabrukt, tad rajona, pilsētas, ciemata vai ciema darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai ir tiesības ieteikt reliģiskās draudzes izpildu orgānam uz laiku, līdz speciāla tehniskā komisija apskatīs ēku, pārtraukt tajā rīkot dievkalpojumus un ticīgo sanāksmes.

28. Amatpersonas, kas izteikušas priekšlikumu slēgt baznīcu vai lūgšanas namu, par to paziņo rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai.

Ja kulta ēka, kam ir vēsturiska, mākslinieciska vai arhitektoniska nozīme, ir aizsargājama kā arhitektūras vai kultūras piemineklis, priekšlikumu par tās slēgšanu nosūta attiecīgai Latvijas PSR kultūras ministrijas iestādei.

29. Tehniskajā komisijā, ko izveido rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteja, iesaistāms reliģiskās draudzes pārstāvis.

30. Tehniskās komisijas atzinums, kas dots pārbaudes aktā, ir obligāti jāizpilda.

31. Ja tehniskā komisija atzīst, ka baznīca vai lūgšanas nams draud sabrukt, tad aktā jānorāda, vai ēka ir nojauicama vai tajā tikai jāizdara attiecīgs remonts. Pēdējā gadījumā aktā precīzi nosaka, kāds remonts nepieciešams un kādā termiņā tas veicams. Līdz remonta pabeigšanai reliģiskā draudze nav tiesīga atļaut baznīcā vai lūgšanas namā rīkot nedz dievkalpojumus, nedz jebkādas citas sanāksmes.

32. Ja ticīgie atsakās izdarīt pārbaudes aktā norādīto remontu, ar viņiem noslēgtais līgums par kulta ēkas un inventāra lietošanu ir laužams pēc rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas lēmuma, kas paziņojams PSRS Ministru Padomes Reliģijas lietu padomes pilnvarotajam Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā.

33. Ja tehniskā komisija atzīst, ka ēka ir nojauicama, ar ticīgajiem noslēgtais līgums par šīs ēkas nodošanu lietošanā tiek laužts noteiktā kārtībā pēc vietējo darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteju priekšlikuma.

IV. Reliģisko draudžu pārvaldes orgāni

34. Visu reliģiskās draudzes lietu pārvaldīšanai un ar kulta inventāra lietošanu un naudas līdzekļu izlietošanu saistīto funkciju izpildei, kā arī ārējai pārstāvniecībai reliģiskā draudze ticīgo kopsapulcē no draudzes dibinātājiem ievēlē, atklāti balsojot, draudzes izpildu orgānu trīs cilvēku sastāvā.

35. Visas izpildu orgāna darbības pārbaudei, kulta inventāra, kolektē savākto vai

brīvprātīgi saziēdoto naudas summu izlietošanas pārbaudei, reliģiskās draudzes dibinātāji no draudzes locekļiem var ievēlēt revīzijas komisiju trīs cilvēku sastāvā.

Kulta kalpotājus reliģiskās draudzes izpildu orgāna un revīzijas komisijas sastāvā nevar vēlēt.

Kulta kalpotājiem nav tiesību iejaukties nedz reliģiskās draudzes administratīvajā, finansiālajā un saimnieciskajā darbībā, nedz tās izpildu orgāna un revīzijas komisijas darbībā.

Rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai ir tiesības atstatīt atsevišķas personas no izpildu orgāna un revīzijas komisijas sastāva.

36. Reliģiskās draudzes sapulcēs, kongresos un apspriedēs ir tiesīgas ievēlēt reliģiskos centrus un garīgās pārvaldes.

Sapulcēs, kongresos vai apspriedēs ievēlētie reliģiskie centri, garīgās pārvaldes un citas reliģiskās organizācijas vada tikai ticīgo draudzes reliģisko (kanonisko) darbību. Šos centrus, pārvaldes un citas reliģiskās organizācijas uztur par līdzekļiem, ko reliģiskās draudzes ieskaita, stingri ievērojot brīvprātības principu.

37. Reliģiskajiem centriem un garīgajām pārvaldēm aizliegts:

1) savus līdzekļus un inventāru izlietot labdarīgiem mērķiem, palīdzības sniegšanai baznīcām un klosteriem, kā arī citiem mērķiem, kas nav saistīti ar kanoniskās darbības vadību;

2) iejaukties reliģisko draudžu finansiālajā, saimnieciskajā un administratīvajā darbībā;

3) bez attiecīgas atļaujas sasaukt reliģiskus kongresus un apspriedes, kā arī izdot reliģisko literatūru.

38. Reliģisko biedrību izpildu orgāni, kā arī reliģiskie centri un pārvaldes var lietot spiedogus, zīmogus un veidlapas ar šo centru vai pārvalžu nosaukumu vienīgi reliģiska rakstura lietās. Šais spiedogos, zīmogos un veidlapās nedrīkst būt emblēmas un lozungi, kādi noteikti padomju iestādēm un valsts varas orgāniem.

V. Reliģiskās draudzes inventārs un līdzekļi

39. Kultam nepieciešamais inventārs, kas pēc līguma nodots ticīgajiem, kuri apvienojušies reliģiskajā draudzē, vai ko viņi iegādājušies no jauna vai kas viņiem ziedots kulta vajadzībām, ir valsts īpašums, atrodas ticīgo lietošanā un ņemts rajona (pilsētas) izpildu komitejas uzskaitē.

40. Reliģiskajai draudzei ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā iegādāties baznīcas traukus un kulta piederumus, kā arī nomāt, celt un pirkt savām kulta vajadzībām ēkas, iegādāties transporta līdzekļus.

Reliģiskā draudze ir tiesīga noteiktajā kārtībā izgatavot dažus kulta piederumus: kulta sveces, oblātas, dievmaizītes, maces.

41. Reliģiskajiem centriem un pārvaldēm ir tiesības nomāt, celt un pirkt īpašumā ēkas un transporta līdzekļus administratīvi saimnieciskām vajadzībām, kā arī tiesības ražot baznīcas traukus un kulta piederumus pārdošanai reliģiskajām draudzēm likuma noteiktajā kārtībā.

42. Telpas, kas speciāli paredzētas kā sarga dzīvojamās telpas un atrodas kulta ēkas pagalmā vai blakus tam, līdz ar pārējo kulta inventāru pēc līguma nododamas ticīgajiem

bezmaksas lietošanā.

43. Kulta ēku un tās inventāru reliģiskās draudzes dibinātāji pieņem piešķiršanai visiem ticīgajiem lietošanā pēc tipveida līguma no rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas pārstāvja.

44. Tipveida līgumā jāparedz, ka personas, kas pieņem lietošanā kulta ēku un inventāru, apņemas:

1) lietot šo ēku un inventāru vienīgi reliģiskajām vajadzībām;

2) glabāt un saudzēt to kā viņām uzticētu valsts īpašumu;

3) remontēt kulta ēkas, kā arī segt izdevumus, kas saistīti ar šī īpašuma pārvaldīšanu un lietošanu, kā, piemēram, apkures, apdrošināšanas, apsardzības izdevumus, samaksāt nodokļus un nodevas u. tml.;

4) atlīdzināt valstij zaudējumu, ja inventārs ir bojāts vai radies iztrūkums;

5) ļaut rajonu, pilsētu un ciemu darbaļaužu deputātu padomes izpildu komiteju pilnvarotām personām brīvi jebkurā laikā, izņemot laiku, kad tiek izpildīti reliģiskie rituāli, periodiski pārbaudīt un apskatīt kulta inventāru;

6) gādāt, lai būtu visa reliģiskai draudzei nodotā kulta inventāra saraksts, kurā ierakstīt visus no jauna saņemtos (nopirktos, ziedotos, citu lūgšanas namu nodotos u. tml.) reliģiskā kulta piederumus, kas nepieder atsevišķiem pilsoņiem personiskajā īpašumā, un ar tā rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas ziņu un piekrišanu, kuras vārdā noslēgts līgums, svītrot no saraksta priekšmetus, kas nav lietošanai derīgi.

45. Kulta ēkas, kam ir vēsturiska, mākslinieciska vai arhitektoniska nozīme un kas ir Latvijas PSR Kultūras ministrijas īpašā uzskaitē, nodod tādā pašā kārtībā un pēc tādiem pašiem noteikumiem, bet obligāti ievērojot kultūras un arhitektūras pieminekļu uzskaites un aizsardzības noteikumus.

46. Visiem attiecīgās konfesijas vai novirziena vietējiem iedzīvotājiem ir tiesības parakstīt līgumu par kulta ēkas un inventāra saņemšanu lietošanā arī pēc līguma noslēgšanas, šādā veidā iegūt tādas pašas tiesības piedalīties attiecīgā inventāra pārvaldīšanā, kādas ir personām, kas sākumā parakstījušas līgumu.

47. Katrs, kas parakstījis līgumu, var atsaukt savu parakstu, iesniedzot par to rakstveida paziņojumu rajona vai pilsētas darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai, tomēr tas neatbrīvo viņu no atbildības par inventāra saglabāšanu līdz tam laikam, kad viņš iesniedzis minēto paziņojumu.

48. Kulta ēkas ir obligāti jāapdrošina ar līgumu parakstījušo personu līdzekļiem par labu tā rajona (pilsētas) darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejai, kuras teritorijā atrodas ēka.

Apdrošināšanas summas par ugunsgrēkā vai dabas katastrofā cietušajām kulta ēkām pēc Latvijas PSR Ministru Padomes lēmuma, kas saskaņots ar PSRS Ministru Padomes Reliģijas lietu padomi, izlieto kulta ēku atjaunošanai vai arī tā rajona vai pilsētas kultūras vajadzībām, kurā attiecīgā ēka atrodas.

49. Ja lūgšanas namu slēdz, kulta inventāru sadala šādi:

1) visus platīna, zelta, sudraba un brokāta priekšmetus, dārgakmeņus un pusdārgakmeņus ieskaita valsts fondā un nodod Latvijas PSR Finanšu ministrijai;

2) visus priekšmetus, kuriem ir vēsturiska, mākslas vai muzejiska vērtība, nodod Latvijas PSR Kultūras ministrijai;

3) pārējos priekšmetus (svētbildes, tērpus, baznīcas karogus, pārklājus u. tml.) var

nodot citai tā paša kulta reliģiskajai draudzei; šie priekšmeti ierakstāmi kulta inventāra sarakstā pēc vispārīgiem noteikumiem;

4) iekārtas priekšmeti (zvani, mēbeles, paklāji, lustras u. tml.) jāieskaita valsts fondā un jānodod vietējo finanšu iestāžu rīcībā vai arī Latvijas PSR Kultūras ministrijas iestāžu rīcībā, ja minētie priekšmeti ir to uzskaitē;

5) pārejošā manta: nauda, kā arī vīraks, sveces, eļļa, vīns, vasks, malka, ogles, kas tieši paredzēti līguma noteikumu izpildei vai reliģiskajiem rituāliem, ja draudze pastāv arī pēc kulta ēkas slēgšanas, atstājami draudzei.

50. Slēdzamās kulta ēkas, kas nav valsts aizsardzībā kā kultūras pieminekļi, var izmantot, pārkārtot citām vajadzībām vai nojaukt tikai pēc Latvijas PSR Ministru Padomes lēmuma, kas saskaņots ar PSRS Ministru Padomes Reliģijas lietu padomi.

51. Ja reliģiskā draudze neievēro līguma noteikumus par kulta ēkas vai inventāra lietošanu, jautājumu par līguma laušanu noteiktā kārtībā izskata Latvijas PSR Ministru Padome.

52. Jaunus lūgšanas namus atsevišķos gadījumos var celt ar ticīgo spēkiem un līdzekļiem pēc reliģisko draudžu lūguma ar Latvijas PSR Ministru Padomes atļauju.

53. Līgumu par tādu telpu nomu, ko atsevišķas personas vai izpildu komitejas šī nolikuma 25. panta otrajā daļā paredzētajā kārtībā piešķir reliģisko draudžu vajadzībām, pirms termiņa var lauzt tikai ar tiesas lēmumu.

54. Jebkurš kulta inventārs, kā ziedotais, tā par brīvprātīgajiem ziedojumiem iegādātais, obligāti jāieraksta inventāra sarakstā.

Brīvprātīgās dāvanas (ziedojumi), kas dotas, lai ar ziedotajiem priekšmetiem izrotātu kulta ēku vai kulta piederumus, ieraksta reliģiskās draudzes bezmaksas lietošanā esošā kulta inventāra sarakstā.

Visi cita veida brīvprātīgie ziedojumi natūrā, kas nav doti iepriekš minētajiem mērķiem, kā arī reliģiskās draudzes vajadzībām, baznīcas vai lūgšanas nama uzturēšanai (remontam, apkurei u. tml.) un kulta kalpotājiem paredzētā saziņotā nauda kulta inventāra sarakstā nav jāieraksta.

Ticīgo brīvprātīgos naudas ziedojumus reliģiskās draudzes kasieris ņem uzskaitē, izdarot attiecīgus ierakstus ieņēmumu un izdevumu grāmatā.

55. Izlietot ziedotās summas kulta ēkas un inventāra pārvaldīšanai var reliģisko draudžu izpildorgāna locekļi.

56. Reliģiskajām draudzēm, centriem un garīgajām pārvaldēm ir tiesības atvērt uz sava vārda tekošos kontus PSRS Valsts bankas iestādēs. Apdzīvotās vietās, kur nav PSRS Valsts bankas iestāžu, minētās reliģiskās organizācijas var atvērt tekošos kontus centrālajās krājkasēs vai pirmās kategorijas krājkasēs.

57. Darījumus, kas saistīti ar kulta inventāra pārvaldīšanu un lietošanu: līgumus par sargu salīgšanu, malkas piegādi, lūgšanas nama vai baznīcas un kulta inventāra remontu, produktu un inventāra iegādi reliģiskajiem rituāliem un ceremonijām un tamlīdzīgām darbībām, kas tieši saistītas ar attiecīgā reliģiskā kulta mācību un rītiem, kā arī telpu īrēšanu dievkalpojumiem, var slēgt atsevišķi pilsoņi, kas ir reliģiskās draudzes izpildorgāna locekļi.

Par tamlīdzīgu darījumu saturu nevar būt tādas līgumattiecības, kas gan ir saistītas ar kultu, bet kam ir tirdznieciska un rūpnieciska rakstura mērķi (sveču fabriku nomāšana, tipogrāfiju nomāšana reliģiskas literatūras iespiešanai u. tml.).

58. Uzraudzība par reliģisko draudžu darbību, kā arī to kulta ēku un inventāra

saglabāšanu, kas pēc līguma nodota reliģiskajām draudzēm lietošanā, uzdota rajonu (pilsētu) darbaļaužu deputātu padomju izpildu komitejām, bet lauku apvidos arī ciemu darbaļaužu deputātu padomēm un to izpildu komitejām.

VI. Kontrole, kā tiek ievērota likumdošana par reliģiskiem kultiem

59. Vietējo darbaļaužu deputātu padomju izpildu komitejas un PSRS Ministru Padomes Reliģijas lietu padomi pilnvarotais Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā kontrolē, kā tiek ievērota likumdošana par reliģiskiem kultiem.

60. Vietējo darbaļaužu deputātu padomju izpildu komitejām un PSRS Ministru Padomes Reliģijas lietu padomes pilnvarotajam Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā stingri jāraugās, lai reliģiskās draudzes un kulta kalpotāji nepārkāptu Latvijas PSR Konstitūcijā noteiktos apziņas brīvības principus un nodrošinātu draudžu lietošanā nodoto kulta ēku un inventāra saglabāšanu, un nav jāpieļauj administratīvo līdzekļu piemērošana cīņai pret reliģiju (nelikumīga lūgšanas namu slēgšana u. tml.) un administratīva iejaukšanās reliģisko draudžu darbībā (kanoniskajā) un citas darbības, tādējādi neievērojot pilsoņu apziņas brīvību.

61. Pilsoņi un amatpersonas, kas vainīgi likumdošanas neievērošanā par reliģiskiem kultiem, ir atbildīgi saskaņā ar Latvijas PSR likumiem.

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Sekretārs K. Zorins.

